

ÖTTÖMÖS KÖZSÉG

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT
1. SZ. KÖTET

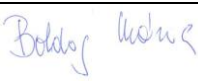

Véleményezési tervdokumentáció (tervezet)
Készült: a 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 1. számú melléklete alapján

2019.

ÖTTÖMÖS KÖZSÉG
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSE ÉS
TELEPÜLÉSRENDEZÉSE
2019.

ALÁÍRÓLAP

Megrendelő	dr. Dobó István	polgármester Öttömös Község Önkormányzata 6784 Öttömös, Fő utca 12.
Településtervezés	 Bartók Erika Éva	településtervező, TT-06/0067
Táj- és kertépítészet	 Boldog Mária	Táj- és kerttervező mérnök TK-06/0010
Közlekedés Közmű (víz, csapadékvíz, szennyvíz)	 Szombati Csaba	okl. mérnök Tkö-06/01176 TV-06/01176
Energiaellátás, Hírközlés	 Somogyi János	okl. villamos mérnök TE-06/0467 TH-06/0467
Gázellátás	Bodor Dezső	okl. építőmérnök TE-06/0467
Környezetvédelem	 Novai György	okl. környezetvédő Hulladékgazdálkodási szakértő SZKV-hu/06/0171/H-2410/12 Levegőtisztaság-védelmi szakértő SZKV-le/06/0171/H-2410/12 Víz- és földtani közeg védelmi szakértő SZKV-vf/06/0171/H-2409/12
Zajvédelem	 dr. Szanka Károly	dipl. környezetvédelmi, zajcsökkentési szakmérnök SZÉS-4/06-0021 H-2124/10
Régészet	 Lőrinczy Gábor	régész Sz-17/2007
Településfejlesztés	Ilcsikné Makra Zsófia	okl. geográfus [terület- és településfejlesztő]
Településfejlesztés	Nagy Gyula	okl. geográfus [terület- és településfejlesztő]
Településfejlesztés	Kovalcsik Tamás	okl. geográfus [terület- és településfejlesztő]

Szeged, 2019. február

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	3
1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ	6
1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK	6
1.1.1. A település történeti előzményei	6
1.1.2. Öttömös földrajzi elhelyezkedése, településhálózatban elfoglalt helye	9
1.2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	11
1.2.1. Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió	11
1.2.2. Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiója	22
1.3. A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	26
1.3.1. Az MaTrt és a CsmTrt szerkezeti terveinek vizsgálata	26
1.3.2. Az MaTrt és a CsmTrt övezeti lapjainak vizsgálata	28
1.4. A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI	31
1.5. HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA	31
1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció vonatkozó megállapításai	31
1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések	32
1.6. A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA	32
1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök	32
1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek	33
1.7. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA	35
1.7.1. Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség	35
1.7.1.1. Foglalkoztatás, munkanélküliség	39
1.7.1.2. Közfoglalkoztatás	43
1.7.1.3. Helyben foglalkoztatottak, be- és elingázás	44
1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés	46
1.7.2.1. Társadalmi tagozódás	46
1.7.2.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű lakosság	47
1.7.2.3. Jövedelem és jövedelmi státusz	48
1.7.2.4. Nemzetiségi, etnikai és vallási összetétel	50
1.7.3. Konfliktusok, érdekviszonyok	51
1.7.4. Települési identitást erősítő tényezők	51
1.8. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA	53
1.8.1. Humán közszolgáltatások	53
1.8.1.1. Oktatás, nevelés	53
1.8.1.2. Egészségügyi ellátás, szociális gondoskodás	54
1.8.1.3. Kulturális intézmények	55
1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása	56
1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA	58
1.9.1. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)	58
1.9.2. A település gazdasági súlya, szerepköre	61
1.9.3. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	62
1.9.4. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	63
1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	68
1.10. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	70
1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	70
1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	73
1.10.3. Foglalkoztatáspolitikai – Gazdaságfejlesztési tevékenység	73
1.10.4. Lakás- és helyiséggazdálkodás	74
1.10.5. Energiagazdálkodás	75
1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK, OKOS VÁROS TELEPÜLÉSI SZOLGÁLTATÁSOK	76
1.12. A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA	78
1.12.1. Természeti adottságok	78
1.12.1.1. Domborzat és talajviszonyok	79
1.12.1.2. Vízrajz	81
1.12.1.3. Éghajlat	83

1.12.1.4.	Növényzet és állatvilág	83
1.12.2.	Tájhasználat, tájszerkezet.....	84
1.12.2.1.	Tájtörténeti vizsgálat	84
1.12.2.2.	Tájhasználat értékelése	85
1.12.3.	Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek	87
1.12.3.1.	Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek	87
1.12.3.2.	Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék	88
1.12.3.3.	Ökológiai hálózat	92
1.12.4.	Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése	93
1.13.	ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA	94
1.13.1.	A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	94
1.13.1.1.	Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek	94
1.13.1.2.	Zöldfelületi ellátottság értékelése	94
1.13.2.	A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái.....	94
1.14.	AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA.....	95
1.14.1.	Területfelhasználás vizsgálata	95
1.14.1.1.	A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata	95
1.14.1.2.	Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok	96
1.14.1.3.	Beépítésre szánt területek.....	99
1.14.1.4.	Beépítésre nem szánt területek	100
1.14.1.5.	Alulhasznosított barnamezős területek.....	100
1.14.1.6.	Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület	100
1.14.2.	A telekstruktúra vizsgálata	101
1.14.2.1.	Telekmorfológia és telekméret vizsgálat	101
1.14.2.2.	Tulajdonjogi vizsgálat	103
1.14.3.	Önkormányzati tulajdon kataszter	104
1.14.4.	Az építmények vizsgálata	105
1.14.4.1.	Funkció, kapacitás	105
1.14.4.2.	Beépítési jellemzők.....	105
1.14.4.3.	Magasság, szintszám, tetőidom.....	106
1.14.4.4.	Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok	107
1.14.5.	Az épített környezet értékei.....	108
1.14.5.1.	Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag.....	108
1.14.5.2.	Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület	110
1.14.5.3.	Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők.....	111
1.14.5.4.	Világörökségi és világörökségi várományos terület.....	111
1.14.5.5.	Műemlék, műemlékegyüttes.....	111
1.14.5.6.	Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely	111
1.14.5.7.	Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet.....	111
1.14.5.8.	Nemzeti emlékhely.....	112
1.14.5.9.	Helyi védelem	112
1.14.6.	Az épített környezet konfliktusai, problémái	113
1.15.	KÖZLEKEDÉS	114
1.15.1.	Hálózatok és hálózati kapcsolatok.....	114
	Nagytársági kapcsolatok	114
	Kistérségi kapcsolatok.....	114
1.15.2.	Közüti közlekedés.....	114
1.15.3.	Közösségi közlekedés	115
1.15.3.1.	Közüti.....	115
1.15.3.2.	Kötőtpályás	115
1.15.4.	Kerékpáros és gyalogos közlekedés	115
	Kerékpáros közlekedés	115
	Gyalogos közlekedés.....	115
1.15.5.	Parkolás	115
1.15.6.	Kiszolgáló létesítmények	115
1.16.	KÖZMŰVESÍTÉS	120
1.16.1.	Víziközművek	120
1.16.1.1.	Vízgazdálkodás és vízellátás	120
1.16.1.2.	Szennyvízelvezetés	121
1.16.1.3.	Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés.....	121
1.16.2.	Energia	121
1.16.2.1.	Energiagazdálkodás és energiaellátás	121

1.16.2.2.	Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei	121
1.16.2.3.	Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése	121
1.16.3.	<i>Elektronikus hírközlés</i>	121
1.17.	KÖRNYEZETVÉDELEM (ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS)	122
1.17.1.	<i>Talaj</i>	122
1.17.2.	<i>Felszíni és a felszín alatti vizek</i>	125
1.17.2.1.	Felszíni vizek	125
1.17.2.2.	Felszín alatti vizek	128
1.17.3.	<i>Levegőtisztaság és védelme</i>	131
1.17.4.	<i>Zaj- és rezgésterhelés</i>	134
1.17.4.1.	Üzemi és szabadidős létesítményektől eredő zajok:	134
1.17.4.2.	Közlekedési eredetű zajok:	134
1.17.4.3.	Építési eredetű zajok:	135
1.17.5.	<i>Sugárzás védelem</i>	135
1.17.6.	<i>Hulladékkezelés</i>	137
	A gazdasági társaságok az általuk termelt hulladékok szakszerű és jogszerű kezeléséről gondoskodni kötelesek.	137
1.17.7.	<i>Vízutális környezetterhelés</i>	140
1.17.8.	<i>Árvízvédelem</i>	141
1.17.9.	<i>Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák</i>	141
1.18.	KATASZTRÓFAVÉDELEM	142
1.18.1.	<i>Építésföldtani korlátok</i>	142
1.18.1.1.	Alábányászott területek, barlangok és pincék területei	142
1.18.1.2.	Csúszás-, süllyedésveszélyes területek	142
1.18.1.3.	Földrengés veszélyeztetett területei	142
1.18.2.	<i>Vízrajzi veszélyeztetettség</i>	143
1.18.2.1.	Árvízveszélyes területek	143
1.18.2.2.	Belvízveszélyes területek	143
1.18.2.3.	Mély fekvésű területek	144
1.18.2.4.	Árvíz és belvízvédelem	144
1.18.3.	<i>Egyéb</i>	145
1.18.3.1.	Kedvezőtlen morfológiai adottságok	145
1.18.3.2.	Mélységi, magassági korlátozások	146
1.18.3.3.	Tevékenységéből adódó korlátozások	146
1.19.	ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY	146
1.20.	VÁROSI KLÍMA	147
2.	HELYZETELEMZŐ ÉS HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	149
2.1.	A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE	149
2.1.1.	<i>Erősség</i>	149
2.1.2.	<i>Gyengeség</i>	150
2.1.3.	<i>Lehetőség</i>	151
2.1.4.	<i>Veszély</i>	152

1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

1.1.1. A település történeti előzményei

Öttömös Csongrád és Bács-Kiskun megye határán fekvő, homokháti község Szegedtől 40 kilométerre. Az 55. sz. főúthoz közeli település jellegzetes alföldi tájon fekszik: homoki legelők, homokpuszták, telepített erdők, növénykultúrák veszik körül. Igazgatási területe 30,9 km², ebből belterülete 0,7 km².

A XIII. század közepén a kóborló kunok a részükre kijelölt pusztai területeken letelepedtek. Az egyes nemzetségek földjét szállásnak (desceucus) nevezték. Ezekből a szállás földekből alakult ki a XV. században a kunszéknek nevezett összefüggő terület, amelyhez Öttömös is tartozott.

1436-ban Hytemes néven szerepelt, gyér, földművelő kun lakossággal. A kunok, mint jobbágy lakosok 1560-ig laktak a pusztán. Ezután a török csapatok pusztításai elől menekülve Jászberény környékén, és más védett vidékeken kerestek oltalmat.

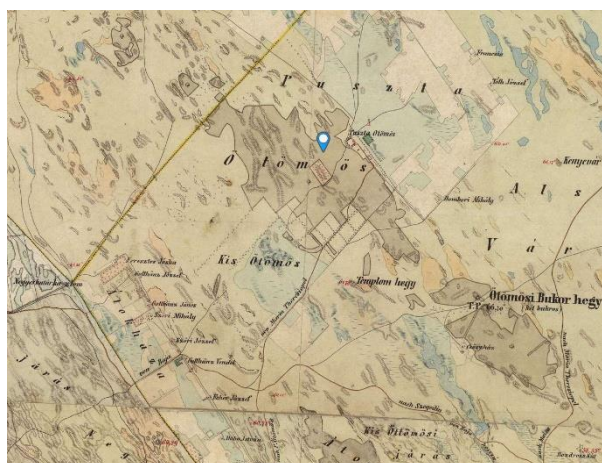
A hódoltság után a pusztát 1729-ben nádori adományból Andrassy Zsigmond és Kun Zsuzsanna kapta el, de Szeged városa igényt jelentett be a koronaügyészségnél. A város érvei elég alaposak lehettek, mert 1731-ben, új adományban Szeged vissza is kapta e területet, és birtokjogát királyi adománylevél erősített meg 1731-ben. 1836-Újszegedért elcseréli a város a királyi kamarával. Ezután Magyar Imre földbirtokos három további tulajdonostárs kezébe került a terület, majd végül a teljes vagyont 1847-ben Magyar Imre kezébe szállt át.

Népessége szegedi lakosokból került ki. Számuk 1869-ben 63 fő, 1880-ban 91 fő volt. 1886-ban Magyar Imre a pusztát birtokosa a vármegye törvényhatósági bizottságához fordult, hogy a tulajdonát képező Öttömöspusztát közigazgatásilag Sándorfalvához csatolják. A kérésének helyt adva 1886-87-ben a földbirtok a nevezett településhez tartozott.

1897. január elsején Horgoshoz csatolták. Horgos a mai Szerbia vajdasági területéhez tartozik, légvonalban 20 kilométerre, közúton 32 kilométerre Öttömöstől. Ma testvértelepülésként tartják a kapcsolatot. 1897-ben kezdték meg a birtokok parcellázását, ez vonzotta ide a közeli vidékekről a szegény polgári származású családokat. 1907-ig a falusi házhelyeken építettek fel házakat, emellett a határban 132 tanya épült fel.

Öttömös és térsége az I. katonai felmérés (1782-1785) idejében

Öttömös a II. katonai felmérés (1819-1869) idejében

Öttömös története az 1900-as éveket követően

Az 1908-tól napjainkig zajló eseményeket négy főbb szakaszra, a falu történetének legjellemzőbb időszakaiba oszthatjuk fel.

1908-1944

Öttömös térségének gazdasági fejlődéséhez a századfordulót követő évek konjunkturális viszonyai kedvező feltételeket teremtettek. A lakosság létszáma jelentősen meg-növekedett: 1900-ban 544 fő, 1908-ban 765 fő volt. A telepések túlnyomó része a szeged-alsótanyai szegény-kisparasztok. A település önállóság kezdeményezése sajátos módon összetalálkozott a vármegye előjáróságának szándékaival, amely megfelelőnek látta az alkalmat, hogy szorosabb kapcsolatot teremtsen a nagy kiterjedésű szegedi határ által elvágtat megyeszéli területekkel, illetve, hogy Mérges pusztá (a mai Pusztamérges) közigazgatási átcsatolásával kitolja a vármegye határait. A belügyminiszter 1908. június 11-én kelt rendeletében engedélyt adott arra, hogy Öttömös önálló kisközséggé alakuljon. Többször próbált Öttömös elszakadni Pusztamérgestől, de nem volt hosszú életű egyik sem.

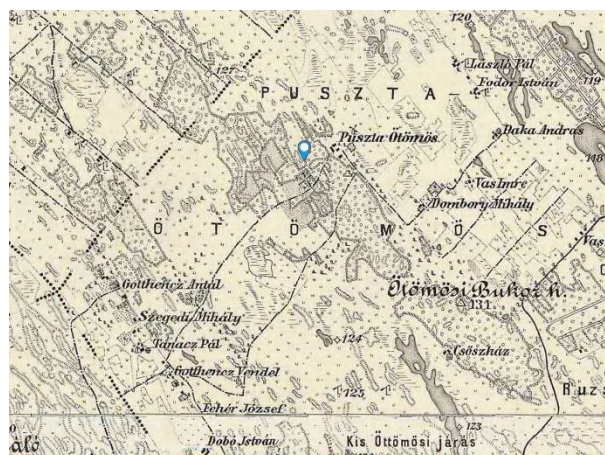
A lakosság gazdálkodásában kezdettől fogva jelentős szerepet játszott az állattenyésztés. Az állatkereskedelem, különösen a baromfikereskedelem fontos bevételi forrásként szolgált. A kevés humuszt tartalmazó homoktalaj fő terménye a rozs, valamint a kukorica volt. A helyi növénytermesztés meghatározó ágazatának azonban a szőlőtermesztés számított. A birtokstruktúrát sajátos törpebirtokos-kisbirtokos tulajdonforma jellemezte. A közlekedésre jellemző, hogy kisvasút Szeged-Pusztamérges között volt, Öttömös érintése nélkül. Így a helyi lakosság legfontosabb közlekedési és szállító eszköze a lovaskocsi volt.

1944-1960

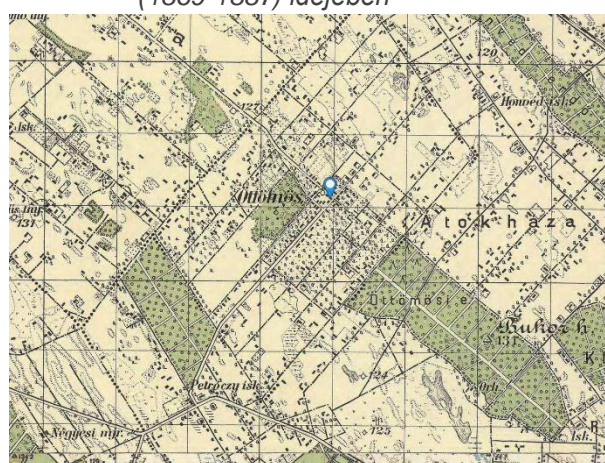
A második világháború vége felé, az új történelmi helyzetben ismét jelentkezett Öttömös önállósodási törekvése. A közigazgatási viszonyok bizonytalanságát kihasználva élt a lehetőséggel és a község 1944. november 30-án, saját kezdeményezésre elszakadt Pusztamérgestől. Az igazgatási helyzet rendezésére 1945 áprilisában került sor, ettől kezdve a pusztamérgesi jegyzőség kirendeltsége működött a faluban, saját ügyintézését és részleges önállóságot biztosítva. Az 1950. év jelentős fordulatot hozott, 42 év után a település közigazgatásilag is önállóvá vált. A tanács törvény értelmében Pusztamérges és Öttömös, mint 500 főnél több lakosú település önálló tanácsot hozhatott létre. 1952-ben és 1958-ban a szomszédos két községtől területeket csatoltak át, így 5364 ha területen 1348 főre gyarapodott a lakosság száma. A település történetében ekkor élt itt a legtöbb lakos, azóta lassú, de folyamatos a csökkenés. Az 1948 és az 1960 közötti időszakban a település fejlődését meghatározó politikai környezet és a hazai politikai irányítás rendkívül ellentmondásossá tette ezen intervallum történetét, amely nem tette lehetővé a szerves fejlődési úton történő kibontakozást, a falu súlyos elmaradottságának felszámolását. A szocialistának nevezett társadalmi átalakulás részeredményei ellenére gyötrelmes és nehéz időszaka volt a község történetének. Szűk látókörű, a társadalmi valóságot, a helyi sajátosságokat figyelmen kívül hagyó gazdasági és társadalompolitika határozta meg életének alakulását.

1960-1989

A falu a leglátványosabb fejlődést 1960-80-as évek közötti időszakban érte el. Az 1961-ben megalakult Magyar Lászlóról elnevezett mezőgazdasági termelőszövetkezet, a kezdeti nehézségek

Tanyatulajdonosok a III. katonai felmérés (1869-1887) idejében

Öttömös Magyarország katonai felmérésén (1941)

után, a falu egyetlen fő munkahelyeként viszonylagos jólétet biztosított az emberek számára. Sok új ház épült a belterületen, jelentősen gyarapodott a személygépkocsi állomány is. A falu nagysága és a lakosságszám is növekedésnek indult. A Tsz szervezésének elején tapasztalt elköltözési hullám megállt, egyre több fiatal látta biztosítottnak a jövőjét a településen.

1973-tól azonban ismét megszűnt a község közigazgatási önállósága. Központi intézkedéssel kötelezővé tették a Pusztamérgessel közös községi tanács létrehozását, természetesen pusztamérgesi székhellyel. Ezek után gyakorlatilag a termelészövetkezet volt a falu életben tartója, azonban a település infrastruktúrájának fejlődése és közszolgáltatásokkal való ellátottsága szempontjából az önállóság megszűnése jelentős hátrányokkal járt.

1989-től napjainkig

A rendszerváltás évei Öttömös életében is ellentmondásos időszaknak bizonyultak. A szűk keresztmetszetű gazdaság, jóformán egy munkahelyre épülő foglalkoztatás, a helyi ipar gyengesége, a jelentősebb tőketartalékok hiánya és a viszonylagos elzártság miatt a piacgazdaságra való áttérés negatív hatásai fokozott mértékben sújtották a községet. A helyi gazdaság korábbi struktúrája szétesett, illetve a későbbiekben teljesen felszámolták.

A termelészövetkezet felszámolása után ismét kialakult a korábbi kisbirtokos földtulajdonosi szerkezet. A lakosság döntő többsége ma is a mezőgazdaságból él. Egyetlen reménye az ötvenes években megkezdett spárgatermesztés felfejlesztése.

1989-ben az Elnöki Tanács Öttömös és Pusztamérges számára engedélyezte önálló községi tanács létrehozását. A tanács mandátumának lejártát után új önkormányzati testület alakult. Polgármesteri hivatalt hoztak létre, és jegyzőt neveztek ki. A falu kezébe vette sorsának irányítását, és lelkes vezetőinek és a lakosság segítőkészségének köszönhetően a nehéz gazdasági helyzet ellenére is jelentős fejlesztések történtek. Az infrastrukturális ellátottság, a közszolgáltatások színvonala javult.

1992-ben megtörténik a vezetékes gáz bevezetése a község belterületén. Korszerűsítették a közvilágítást, megtörtént a telefonhálózat fejlesztés, minden utca szilárd burkolatú, falugondnoki szolgálat alakult és több ízben fejlesztésre került. Megnyitott az új fogorvosi rendelő, új tűzoltószertár és sporttöltőző. 2002-ben megújult a község Művelődési Háza, továbbá megnyitotta kapuit a Teleház, ahol számos szolgáltatást tudnak igénybe venni a lakosok (fénymásolás, internet). A község könyvtára 2004-ben kerül jelenlegi helyére, a Teleházba.

A helyi általános iskola és óvoda korábban önkormányzati fenntartásban működtek, de az önkormányzat nem tudta tovább vállalni – a szűkös anyagi lehetőségeik miatt – a viszonylag kis létszámú óvoda és iskola biztonságos fenntartását. Az intézmények településen való megtartása viszont a helyi önkormányzatnak alapvető érdeke volt, ezért 2011. szeptember 1-jével kezdte meg működését a Szent Ágoston Katolikus Általános Iskola és Óvoda a Szeged-Csanádi Egyházmegye alapításában, mely intézmény egyik telephelye az öttömösi óvoda és iskola.

A Homokháti Szociális Központ öttömösi telephelye 2012. március 1-jén nyitotta meg kapuit a helyi lakosok előtt, ahol akadálymentes, esztétikus környezetben, családirészes légkörben fogadja az ellátást igénybe vevőket.

A településen 2013. március 1. napjától állandó kirendeltséget működtető Ruzsai Közös Önkormányzati Hivatal tagjaként Ruzsa, Öttömös és Pusztamérges illetékességi területtel az általános közigazgatási feladatok ellátására.

1.1.2. Öttömös földrajzi elhelyezkedése, településhálózatban elfoglalt helye

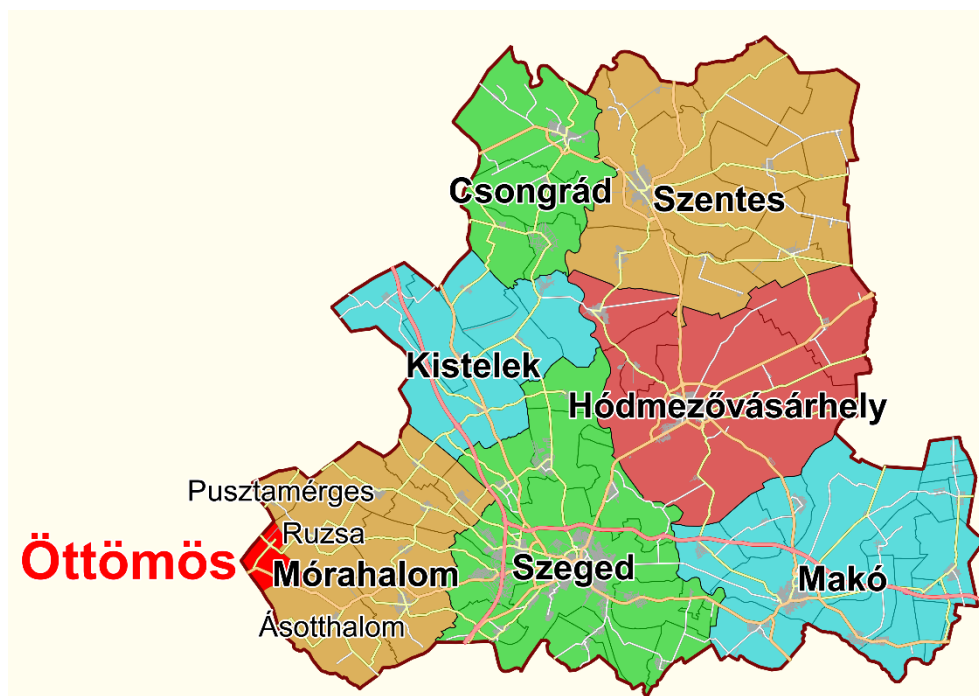
Öttömös Magyarországon belül a Dél-Alföldi régióban, Csongrád megyében és a Mórahalmi járásban található község. Szegedtől, a régió és a megye központjától nyugat-északnyugatra közúton 45 kilométer távolságban helyezkedik el a Bács-Kiskun- és Csongrád megye határán található település, amely így szerves részét képezi a Duna-Tisza közti homokhátság déli részének. Öttömösnek négy vonal- és további kettő pontszomszédja van, előbbiekben két Bács-Kiskun- valamint két darab Csongrád megyei tartozik, név szerint Balotaszállás és Kelebia, illetve a megyehatáron belülről Ruzsa és Ásotthalom. A községnek továbbá két olyan szomszédja is van, amelyekkel csak egy pontban találkozik a közigazgatási határuk, mégpedig két Csongrád megyei településsel: Pusztamérgessel és Kisszállással.

Magyarország közigazgatási beosztása és Öttömös elhelyezkedése

A település történetéből és az elhelyezkedéséből is adódik a szerves kapcsolata Szegeddel, a régió tudásközpontjával. A megyeszékhelytől közúton 45 kilométerre fekszik és a felújított 55. főúton körülbelül 40 perc alatt megközelíthető a település, amely tömegközlekedéssel – volán autóbusszal – 1 órára növekszik.

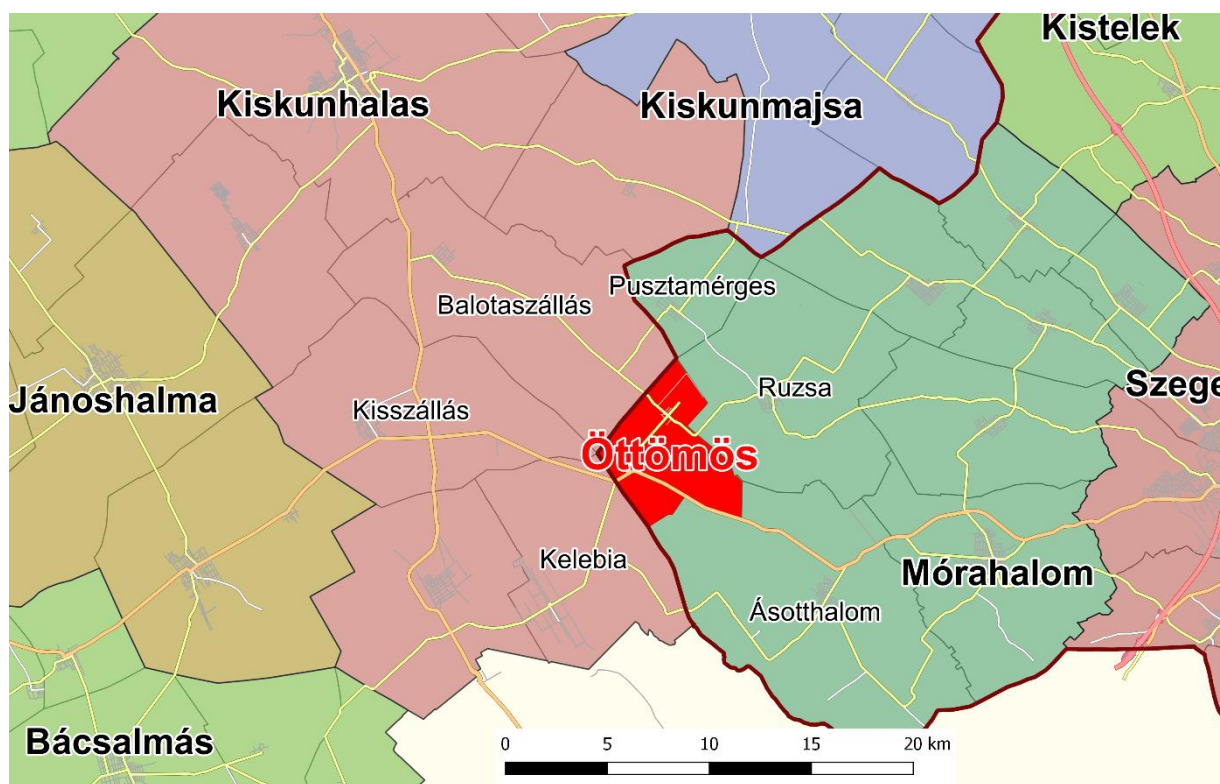
A település területe 3092 hektár, melyből 3016 hektár külterület. A kiterjedt külterület a térség sajátos tanyás szerkezetéből adódik, mivel rendkívül sokáig ez a szórványtelepülés jellemezte a területet és annak gazdasági funkcióját. Ebből adódóan még ma is rendkívül sokan laknak a belterületen kívül található tanyákon (a település népességének majdnem 40 százaléka), amely nagyban megnehezíti egyes közszolgáltatások elérhetőségét.

Csongrád megye közigazgatási beosztása és Öttömös megközelíthetősége

Öttömös továbbá megközelíthető a szomszédos megye közeli járásközpontjaiból is, Kiskunhalastól 26, míg Kiskunmajsától 29 kilométerre található közúton. Hátrányos helyzete ebből is adódik, hiszen körülbelül ilyen távolságra található saját járásközpontjától is, amelytől 24 kilométerre fekszik. Ezáltal nem csak a közigazgatási szempontból fekszik a két megye határán, hanem funkcionális

szempontból és megközelíthetőség szerint is a vonzáskörzetek metszetében helyezkedik el. Ráadásul Bács-Kiskun megyének a fejtlenebb déli része kapcsolódik a község közigazgatási határához. A helyzetet tovább nehezíti határmenti fekvése, hiszen légvonalbeli távolságot tekintve csupán 11 kilométerre található a településtől a magyar-szerb határ.

Öttömös földrajzi pozíciója a járásközpontokhoz és a környező településekhez képest

1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

1.2.1. Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján kijelöli a 2014-2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szakpolitikai és területi súlypontjait. Az OFTK tervei szerint Magyarország 2030-ra Kelet-Közép Európa gazdasági és szellemi központjává válik, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal. Ezt figyelembe véve a Konceptió feladatának tekinti, hogy egységes keretbe foglalva együtt kezelje a nemzeti fejlesztési és a területfejlesztési koncepciókat, hogy megteremtődjön hosszú és középtávra is az ágazati és a területi fejlesztéspolitikák közötti, valamint a szakpolitikai célok területi dimenziói közötti összhang, és ezen keresztül kerüljenek kijelölésre az átfogó célok és a fejlesztési prioritások. Ezzel egy olyan egységes rendszer került kialakításra, mely képes hozzájárulni az ország dinamikus fejlődéséhez.

Ehhez kapcsolódóan a Konceptió tizenhárom specifikus célkitűzést tartalmaz, amelyből hét szakpolitikai-, valamint hat területi jellegű:

a) szakpolitikában érvényesítendő specifikus célok:

- 1) versenyképes, innovatív gazdaság,
- 2) gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság,
- 3) életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése,**
- 4) kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I,
- 5) értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom,**
- 6) jó állam, szolgáltató állam és biztonság,
- 7) stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme,**

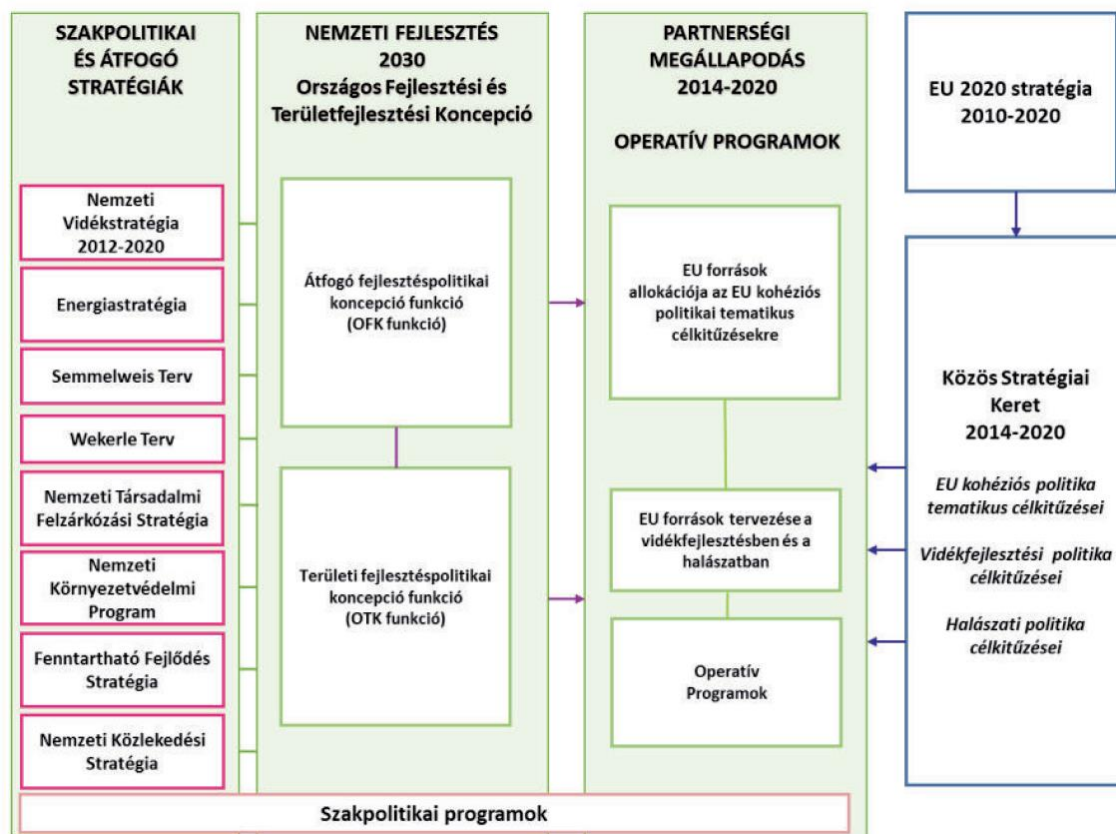
b) területi specifikus célok:

- 1) az ország makro-regionális szerepének erősítése,
- 2) a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat,
- 3) vidéki térségek népességeltartó képességének növelése,**
- 4) kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése,
- 5) területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése,**
- 6) összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása.**

Öttömös jövőbeli fejlesztési prioritásainak érdemes figyelembe venni az OFTK által megalkotott prioritástengelyeket, hiszen a szinergikus fejlődés érdekében az egyes területi szinteken létrehozott fejlesztési dokumentumoknak egymásba kell ágyazódniuk. Ebből a szempontból Öttömös a szakpolitikában érvényesítendő célok közül az életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztését, valamint az értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalmi célkitűzések a legrelevánsabbak. Ezeken kívül a község területén található stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, a környezet védelme célkitűzés is kurrens prioritásnak számít a település tekintetében.

A hat területi specifikus célkitűzésekből (figyelembe véve a község marginális gazdasági súlyát és a térszerkezetben betöltött szerepét) három cél releváns, valamint egy másik cél pedig kiegészítő jelleggel lehet érvényes Öttömös szempontjából. Ezek közé tartozik a vidéki térségek népességeltartó képességének növelése, a területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése, valamint az összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása. Kiegészítő jelleggel pedig a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózathoz való csatlakozást tekinthetjük releváns célnak a település fejlesztése szempontjából.

A fejlesztéspolitika elsődleges keretét az Európai Unió kohéziós és vidékfejlesztési politikája, illetve a 2014–2020-as programozási és fejlesztési időszakban rendelkezésre álló uniós fejlesztési források képezik. A Koncepció a nemzeti szükségletekből és sajátosságokból kiindulva középtávon (2014–2020 között) kijelöli azokat a stratégiai fókuszokat, amelyek az ország hosszú távú céljainak megvalósulását szolgálhatják. A nemzeti prioritások igazodnak az Európai Unió által megfogalmazott programozási keretekhez, melyeket érvényesíteni kell a hazai tervezés és végrehajtás során.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció kapcsolódása az uniós programozáshoz (Forrás: OFTK)

A középtávú gondolkodásnak célja, hogy a fejlesztéspolitikai beavatkozások gazdasági és társadalmi hatásait már belátható időtávon belül mérhetővé és számszerűsíthetővé tegye. A stratégiai fókuszok által meghatározott nemzeti prioritások kialakítása során egyrészt igazodni kell – a fejlesztési források döntő részét biztosító – az Európai Unió által megfogalmazott programozási keretekhez és elvárásokhoz, másrészt azokat érvényesíteni kell a hazai tervezés és végrehajtás során. A nemzeti prioritások során azonosított fejlesztési tématerületek az európai uniós források felhasználásának keretét képező 2014–2020-as fejlesztési programok tématerületeit is megalapozzák.

Az OFTK céljai kijelölik a 2014–2020-as Európai Unió fejlesztési és programozási időszakához kötődő hazai fejlesztéspolitika fő területeit, figyelembe véve az Európai Unió 2014–2020 között meghatározott tematikus célkitűzéseit és prioritásait.

NEMZETI PRIORITÁSOK 2014-2020	• FEJLESZTÉSI TÉMATERÜLETEK
Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben	<ul style="list-style-type: none"> Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és középvállalkozások, stratégiai ágazatok, versenyképesség Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat
Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudástársadalom felé	<ul style="list-style-type: none"> Foglalkoztatás növelése Tudástársadalom megalapozása
Útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiafüggetlenség felé	<ul style="list-style-type: none"> Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás Klíma- és környezetvédelem
Népesedési és közösségi fordulat	<ul style="list-style-type: none"> Befogadó és gyarapodó társadalom Gyermekvállalás ösztönzése, népesedési kihívások kezelése
Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán	<ul style="list-style-type: none"> Területi integráció, területfejlesztés Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek Budapest és térsége vezető makro-regionális szerepkörben Kiteljesedő Kárpát-medencei, Duna menti nemzeti és európai területi együttműködés

A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) prioritásai és fejlesztési tématerületei (Forrás: OFTK)

Öttömös számára releváns fejlesztési tématerületek:

- 1) Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben
 - a. Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság
Elsődleges fejlesztési prioritás az elérhetőség javítása a hazai térségek, települések, vállalkozások, intézmények és állampolgárok számára. Kiemelten kell kezelni:
 - a közlekedési, infokommunikációs és szolgáltatási kapcsolatok javítását,
 - a közösségi közlekedés valamennyi területének a megújítását, ami hozzájárul az elérhetőség és a kitűzött környezeti célok teljesítéséhez.
 - b. Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat
Az agrár- és élelmiszer-gazdaság fejlesztése kiemelt jelentőségű, amelynek további megerősítése mind a helyi gazdaság, mind az exportcélú termelés és feldolgozás tekintetében fontos. Kiemelten kell kezelni:
 - az agrár- és élelmiszer-gazdaság hozzáadott értékének és gazdasági teljesítményének növelését, ami a foglalkoztatás bővülését eredményezheti, illetve az élelmiszerbiztonság és a jó minőségű élelmiszerek hozzájárulhatnak az egészségpolitikai célok teljesítéséhez,
 - a feldolgozási folyamat és az élelmiszerlánc fejlesztését,
 - a horizontális és vertikális integrációt, az együttműködések erősítését,
 - a vidéki térségek, települések gazdaságának diverzifikációját,
 - a kis- és középgazdaságok megerősítését, versenyképes termelését és a piacra jutásuk esélyének növelését.
- 2) Útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiafüggetlenség felé
 - a. Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás, klíma- és környezetvédelem

Meghatározó fejlesztéspolitikai területet képez gazdaságfejlesztési és környezeti szempontból, ezért kiemelten kell kezelni:

- az energiahatékonyság javítását,
- a megújuló energiaforrások súlyának növelését,
- a természeti erőforrások mennyiségét és minőségét megőrző fenntartható erőforrás-használatot,
- a környezet- és tájgazdálkodás, kiemelten a vízgazdálkodás szerepét,
- a klímaváltozással kapcsolatos, és az ebben érintett térségek felkészülését,
- a környezet minőségét megőrző és javító környezetvédelmi beavatkozásokat.

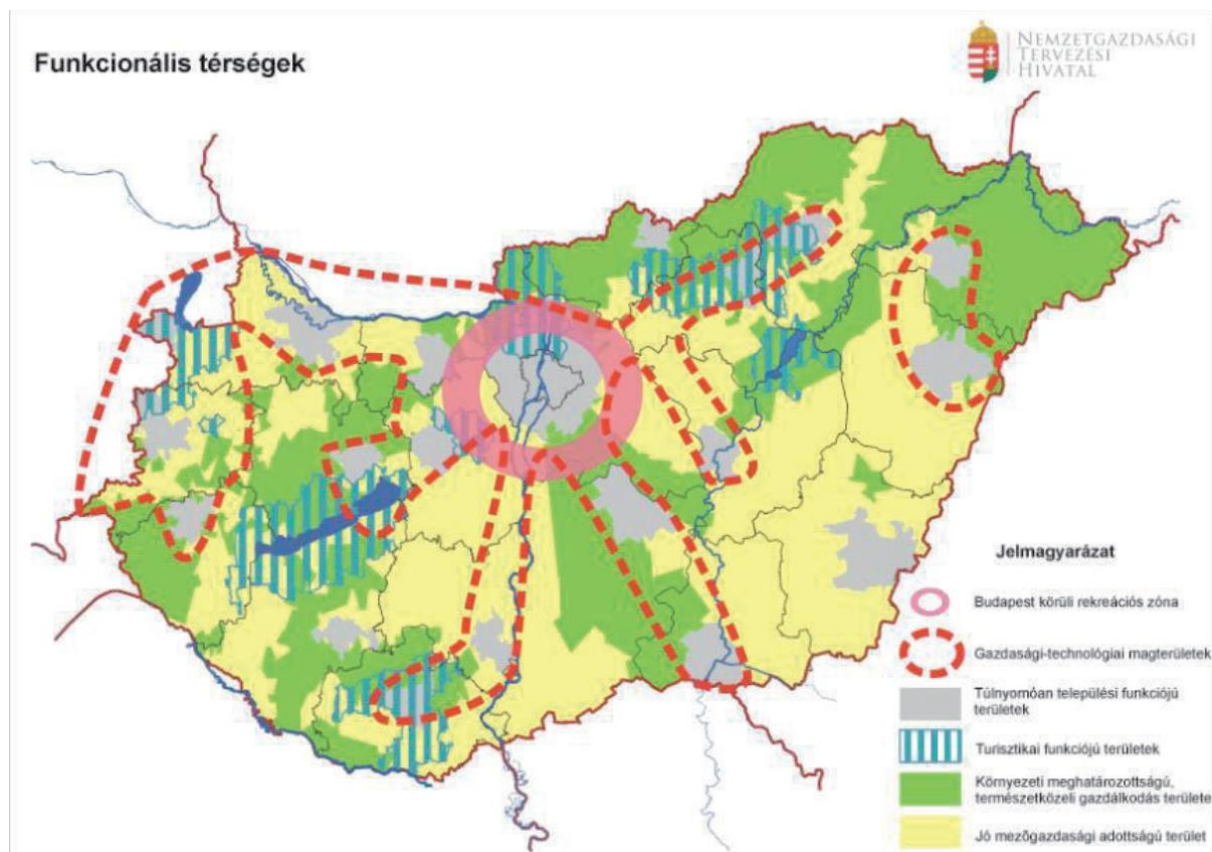
3) Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán

a. Területi integráció, területfejlesztés, városfejlesztés

Központi fejlesztési és területfejlesztési feladat a magyarországi növekvő területi különbségek megállítása gazdaság- és társadalomfejlesztési eszközökkel, a leszakadó térségek területi felzárkóztatása, a kiegyenlített térségi fejlődés feltételeinek megteremtése. Fontos a város-vidék kapcsolatok erősítése, a településszerkezeti és térségi sajátosságokhoz igazodó fejlesztések, programok megvalósítása, integrált térségi és helyi fejlesztési programok megvalósítása, a vidéki térségek fejlesztésével összhangban és szinergiában történő városhálózati- és városfejlesztés.

b. Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek

Kiemelt fejlesztési területünket képezi vidéki térségeink, településeink sajátos vidéki értékeket megőrző, azokra építő fejlesztése, felzárkóztatása, beleértve a társadalmi, közösségi, gazdasági és infrastrukturális fejlesztéseket. Kulcsfontosságú, hogy falvaink, vidéki településeink népességmegtartó képessége erősödjék. Kiemelten fontos a vidéki térségek gazdaságának megerősítése. Az agrár- és élelmiszergazdaságon túl a vidéki térségek jövője szempontjából kulcsfontosságú a vidéki foglalkoztatást biztosító további gazdasági ágazatok fejlesztése, a gazdasági diverzifikáció, a helyi gazdaság megerősítése.

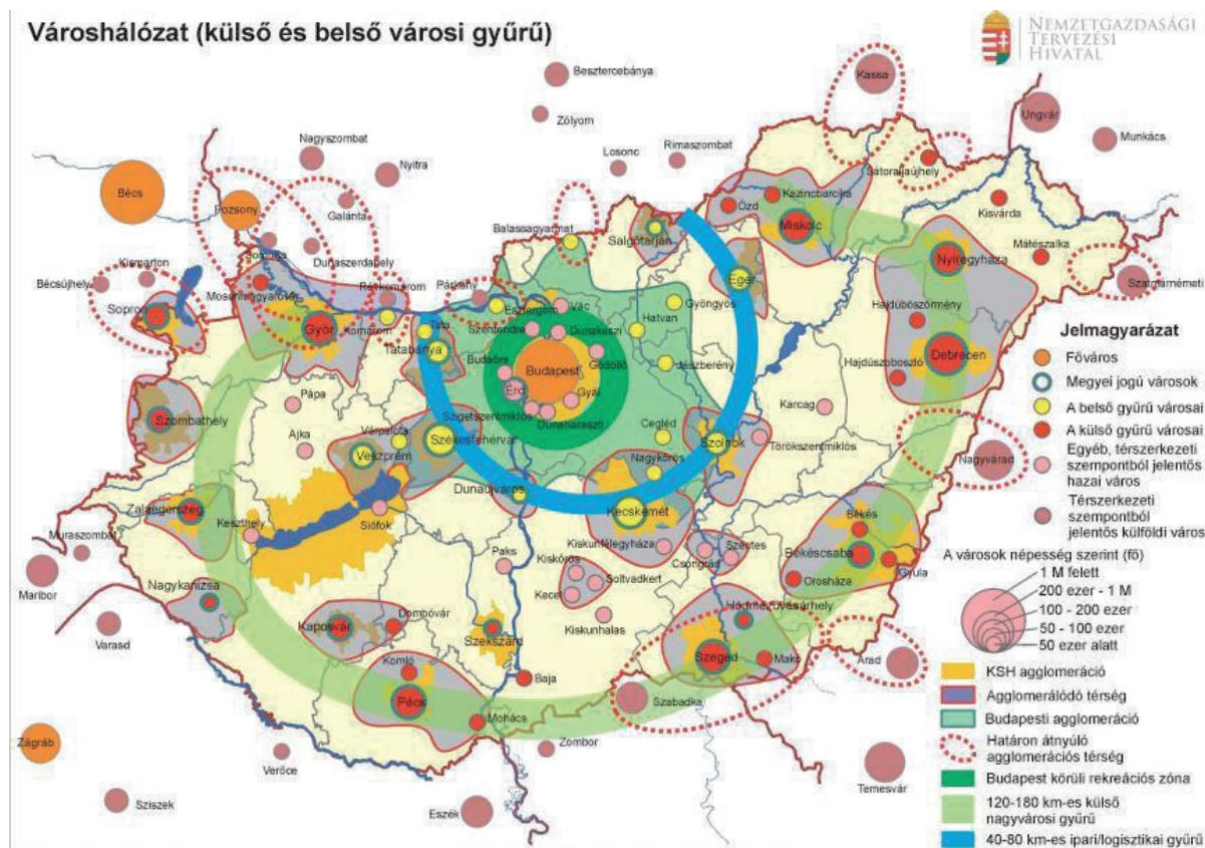
Funkcionális térségek (Forrás: OFTK)

Az OFTK törekszik a város-vidék együttműködés erősítésére. Azon túl, hogy önálló területi célként is megjelenik, és önálló fejlesztéspolitikai eszközöket kap a városfejlesztés és a vidékfejlesztés, általános elvként az OFTK – a Nemzeti Vidékstratégiával összhangban – a város-vidék együttműködést, a kölcsönös előnyökön nyugvó kapcsolatrendszert rögzíti. Mind az országos fejlesztéspolitikában, mind a helyi szinteken törekedni kell e szempont érvényesítésére.

Ezen kívül a község szempontjából elsődleges fontosságú, hogy a periférikus térségek bekapcsolódjanak az ország társadalmi-gazdasági vérkeringésébe. Hiszen Öttömös a funkcionális térségek és a városhálózat ábrája alapján egyértelműen kimarad a főbb gazdasági-technológiai magterületekből valamint az agglomerálódó térségekből. Ebből adódóan a térség félperifériás helyzete egyértelmű. Ezen kívül azonban a környezeti meghatározottságú, természetközeli gazdálkodású területre esik a község közigazgatási területe, amely kitörési lehetőséget biztosít a településnek.

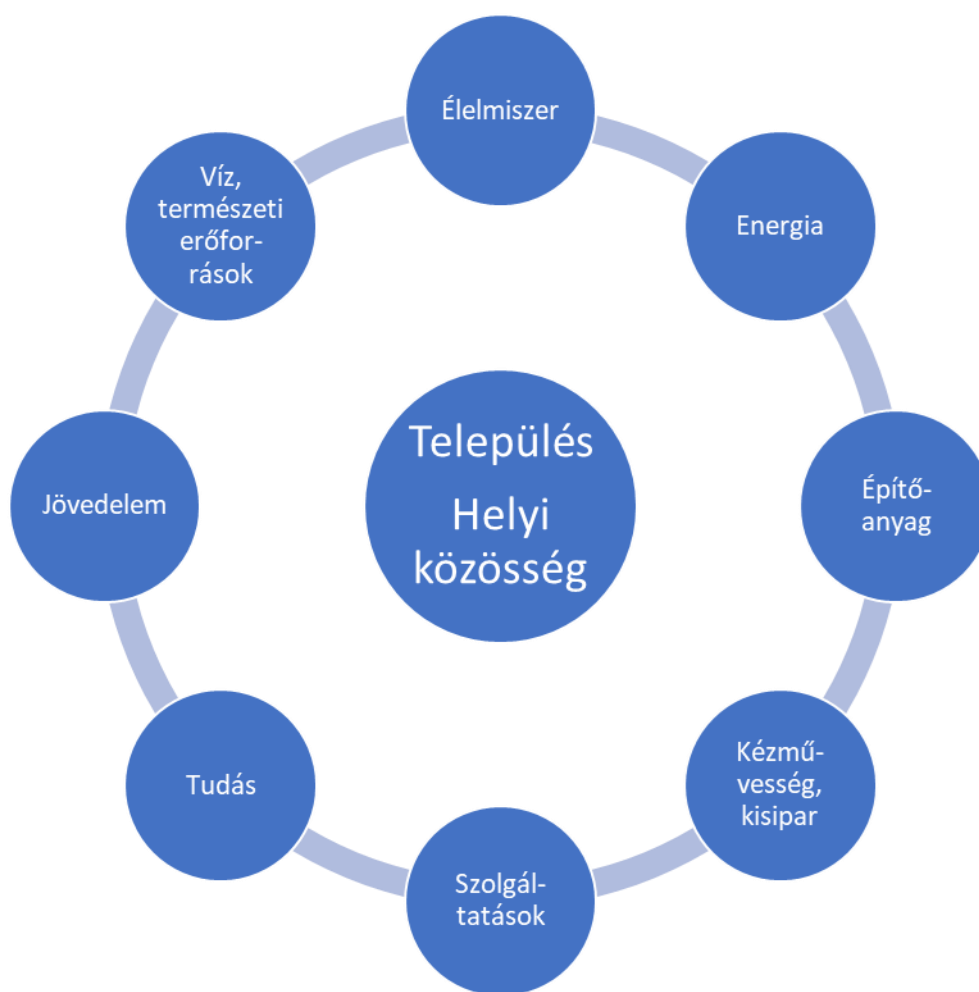
A periférikus területek elmaradottsága országos szinten is rendkívül jelentős visszahúzó erő, további leszakadásuk pedig egyre súlyosabb társadalmi feszültségeket gerjeszt. Szinte minden téren az ország többi részénél kedvezőtlenebb adottságaik érdemi külső beavatkozás nélkül egy lefelé vezető spirált hozott létre, amelyet fokozódó elvándorlás, előregedés, társadalmi erodálódás, a természetes és épített környezet erősödő igénybevétele jellemez. Felzárkóztatásuk ezért elemi érdek. A perifériák felzárkóztatásának legbiztosabb módja, ha a helyi adottságaik figyelembevételével, a helyi erőforrásaik felhasználásával idővel önállóan is fejlődőképes, és tovagyűrűző gazdasági fejlődés indítható el a periféria legversenyképesebb körzeteiben, településeiben. A fejlődés gócpontjaiként szolgáló térségi központok megerősítése a leghatékonyabb és leggyorsabb lehetőség ennek eléréséhez. A foglalkoztatási problémák kezelése a legfontosabb kulcstényezők egyike. Az életminőséget javító, és nagy területen szétszórt, főleg infrastrukturális fejlesztések önmagukban elégtelenek és hatástalanok is, ha nem indukálnak gazdasági előrelépést is. A hatékony mobilitás, és a tágabb értelemben vett (közlekedési és információs) elérhetőség javítása azonban nem hanyagolható el.

Alapvető cél, hogy ezek a térségek és településrészek egyedi stratégiák szerint, külső erőforrások bevonásával (pl. fejlesztési többletforrások, befektetés-ösztönzés) és a belső erőforrások feltárásával (munkaerő, eladható termelési tradíciók, természeti erőforrások), lehetőleg közösségi részvétellel és erőteljes állami jelenlét mellett zárkozzanak fel, újuljanak meg. A perifériák támogatásának hatékonyabbá tétele a források koncentrációját teszi szükségessé, ezért a legnagyobb problémákkal küzdő térségeknek, a valódi szükségleteiket szolgáló célokra kell elsősorban a támogatásokat adni. Az országos tehetségsegítő programnak különösen nagy szerepe lehet a leszakadó térségek felzárkóztatásában.

Városhálózat (Forrás: OFTK)

Az OFTK egy lehetséges fejlesztési irányt is meghatároz, amely akár elrendő cél is lehet a település szempontjából. Ez az autonóm térség. Ugyanis egy térség gazdasági fejlődése, fejlesztése belső és külső erőforrásokon egyaránt alapulhat. Az elmúlt évek gazdaság- és területfejlesztési gyakorlatában az utóbbi dominált, annak ellenére, hogy bizonyos térségekben erősen korlátozott az alkalmazhatósága (pl. külső, belső perifériák). Ezekben a térségekben a helyi erőforrásokon alapuló fejlődésnek kell nagyobb teret biztosítani, de ez nem jelenti a külső erőforrások bevonásának elvetését. A két módszer optimális ötvözte révén léphetnek a térségek egy gazdaságilag, társadalmilag és környezetileg is fenntartható fejlődési pályára. Az autonóm térségek a belső erőforrásokat feltáró, annak hasznosítására törekvő működési modellt és fejlődési pályát valósítanak meg.

Az autonóm település modellje (Forrás: OFTK)

A helyben, helyiek által kiaknázott és felhasznált erőforrások a térséget és az ott élőket gyarapítják:

- a belső helyi erőforrások feltérképezésével és kiaknázásával, a térség/település gazdasági erőforrásainak dinamizálásával,
- a helyi közösségi javak közösségi hasznosításával, a jövedelmek egyenletes elosztásával, azaz arányaiban jelentős helyi munkahelyek teremtésével,
- a helyi közösség mozgósításával, a helyi identitás erősítésével,
- a helyi erőforrások hosszútávon is fenntartható használatának kialakításával,
- a város-vidék kapcsolat megújításával, az alkalmazkodóképesség növelésén keresztül,
- a helyi gazdasági szereplők összekapcsolásával, helyi piacok kialakításával, a jövedelmek áramlásának minél hosszabb ideig a térségen belül való tartásával.

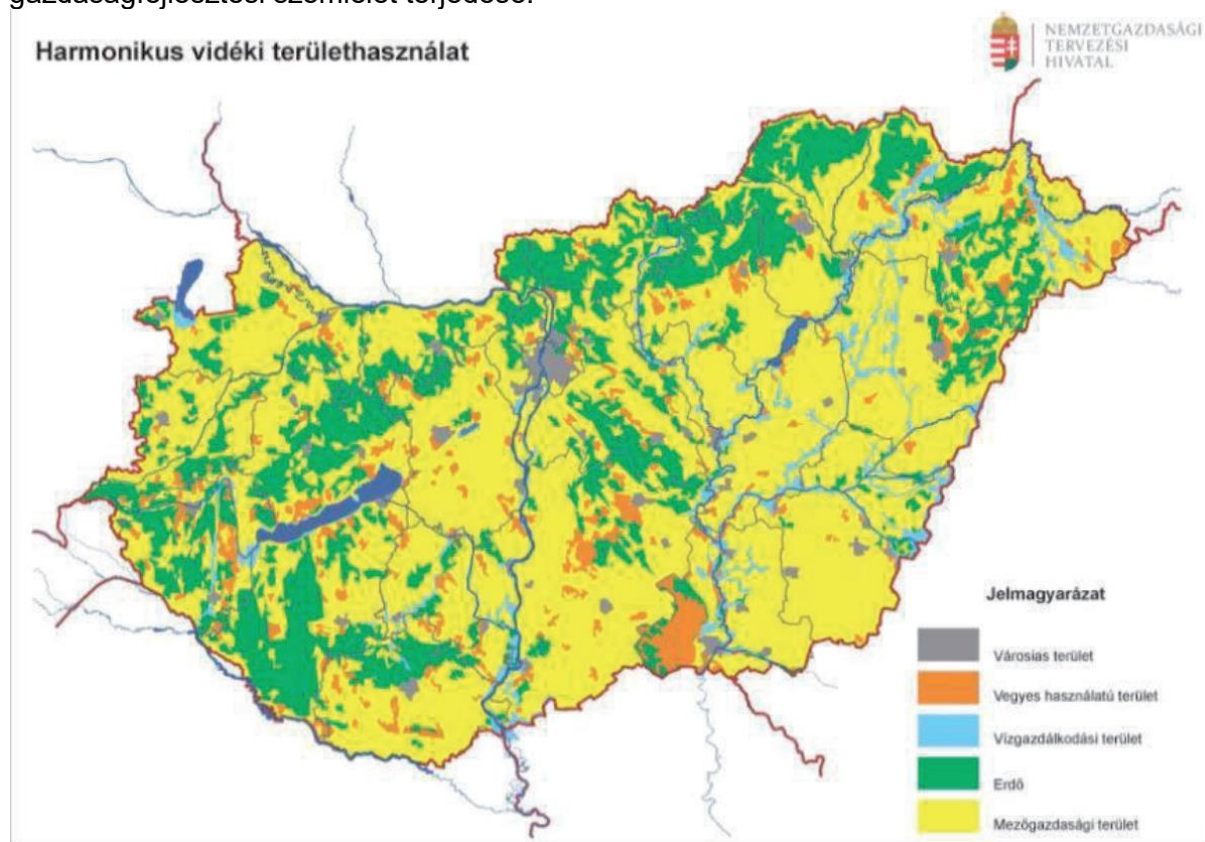
Az erőforrások megtestesülhetnek:

- humán erőforrásban (munkaerő, ismeretanyag, tettekkészség, összefogás);
- társadalmi erőforrásokban (társadalmi szereplők együttműködése a gazdaság szereplőivel, hagyományörzés);
- természeti és gazdasági erőforrásokban (tisztá környezet, környezetbarát energia és élelmiszertermelés, helyi építőanyag).

Ezek helyi kiaknázásával és helyben tartásával azok a térségek is relatív versenyképességre tehetnek szert, amelyek a klasszikus versenyképesség szempontjából hátrányban vannak. Ily módon hozzájárulhatnak a nagyobb térségük és az ország versenyképességének növeléséhez is. Másrészt e fejlődési modell ellenállóképességet, stabilitást biztosít a globális gazdaság negatív jelenségeivel, hatásaival szemben.

A helyi gazdaságfejlesztés által elérhető előnyök megvalósítását számos eszköz szolgálhatja. Az alkalmazott eszközök több szinten képesek figyelemreméltó változásokat generálni, nem csak a

helyi gazdaság, de a helyi társadalom életének egyéb színterein is. A termelők térségi összefogása, az önkormányzatok helyi gazdasági szerepvállalása, a világhálón is szerveződő helyi piacok, az egymást segítő közösségek, és sok egyéb kezdeményezés jelzi, hogy megkezdődött a helyi gazdaságfejlesztési szemlélet terjedése.

Harmonikus vidéki területhasználat (Forrás: OFTK)

Magyarország alapvetően vidékies típusú ország, valamennyi vidéki térségi lehatárolás (pl. OECD) szerint az ország területének túlnyomó többsége vidéki térségnek minősül tájhasználatában, gazdaságában és népességi jellemzőiben. Az elmúlt évtizedek trendjei hazánkban – összhangban az agrár- és élelmiszergazdaság nemzetgazdasági súlyának csökkenésével – általában a vidéki térségek leértékelődéséhez vezettek. Számos vidéki térségünk válságba került, népessége elvándorol vagy előregszik, a mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozás népességeltartó képessége alacsony, és ennek szerepét a gazdasági diverzifikáció egyelőre nem tudta pótolni. Átfogó stratégiára épülő vidékpolitikai fordulatra van szükség a város-vidék kapcsolatok megújításával, a falvak, tanyák gazdasági létalapjának megerősítésével, a vidék érték alapú fejlesztési lehetőségeinek felismerésével.

A vidékpolitika funkciói

A fenti szakpolitikai keretekbe illeszkedő vidékpolitika funkciója a vidéki térségek fenntartható fejlődésének biztosítása, melynek elemei:

- A táj, a természeti értékek és erőforrások védelme és fenntartható használata, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a környezetminőség javítása.
- Egészséges és biztonságos élelmiszer előállítás és –ellátás.
- Megélhetés, kedvező életfeltételek és életminőség biztosítása a vidéki népesség számára.

Vidékpolitikai jövőkép

Gazdasági funkciójukban megerősödött, a működő és fejlődő helyi gazdaságra, benne az európai többfunkciós, ökoszociális funkciókat (tájfenntartás, természeti erőforrások és biodiverzitás megőrzése, népességmegtartás és foglalkoztatás) teljesítő, jó minőségű, egészséges élelmiszereket előállító mezőgazdaságra és azzal szoros kapcsolatban lévő élelmiszer-

feldolgozásra épülő, közösségeiben megújult, a helyben lakóknak perspektívát nyújtó, minőségi életfeltételeket biztosító vidéki települések és térségek.

Átfogó vidékpolitikai célkitűzések

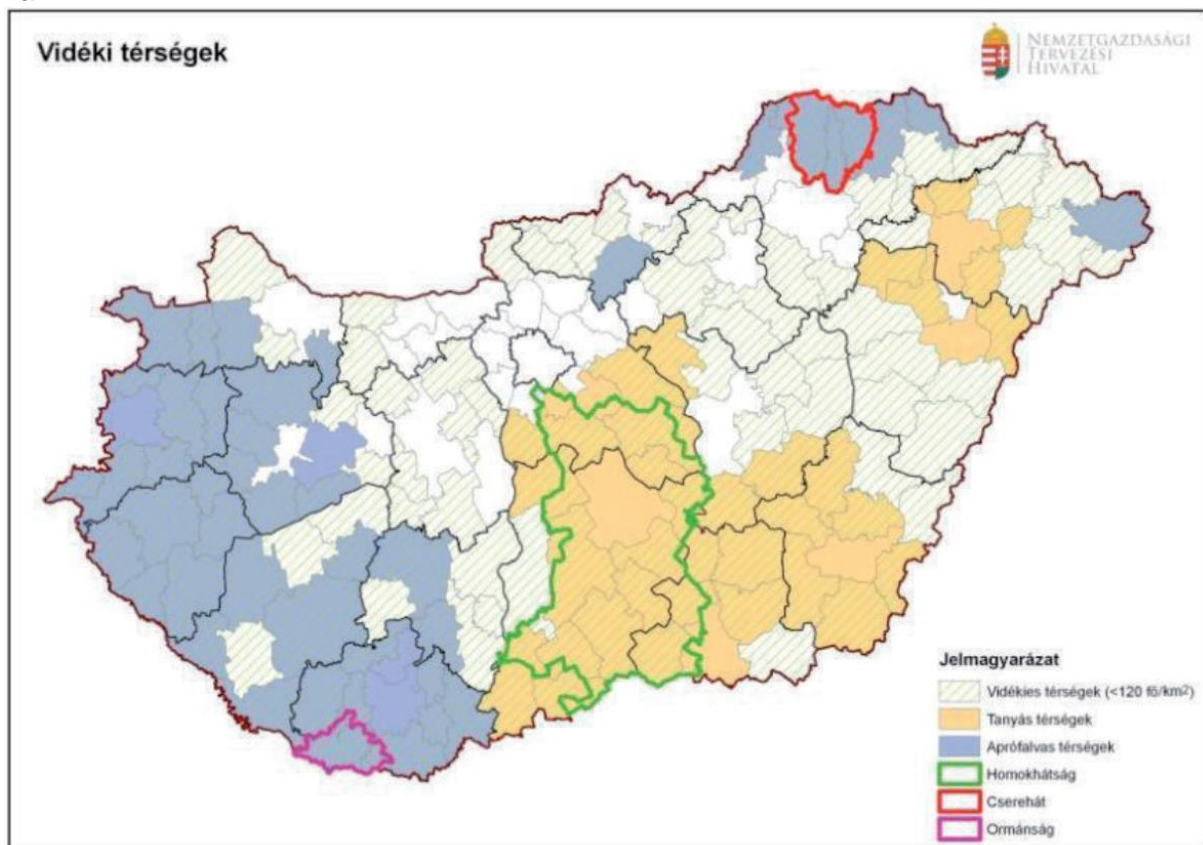
- Város-vidék kapcsolatok megújítása a kölcsönös együttműködésre, előnyökre alapozva.
- Vidéki települések, falvak, tanyák fejlesztése, gazdasági létalapjuk megerősítése.
- Vidéki gazdaság, kiemelten az agrár- és élelmiszergazdaság helyi gazdaság-fejlesztésbe illeszkedő fejlesztése, erősítése, foglalkoztatási szerepének növelése, a helyi gazdaságfejlesztése.
- A vidéki munkaerő, különösen a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők megtartásának és megtelepedésének támogatása.

A vidékfejlesztés beavatkozási térségei

- Általános jellemzők által kijelölt vidéki térségek.
- Speciális táji, környezeti problémák, adottságok alapján kijelölt vidéki térségek.
- Jelentős társadalmi hátrányokkal, problémákkal rendelkező vidéki térségek.
- Speciális vidékfejlesztési feladatot jelentő térségi problémák.
- Helyi, térségi, vidékfejlesztési együttműködések.

Általános jellemzők által kijelölt vidéki térségek

A vidéki térségek lehatárolására több módszertan létezik, az általánosan használt OECD lehatárolás szerint a 120 fő/km² népsűrűség alatti térségeket tekintjük vidéki térségnek. A tervezési-statisztikai szerepen túl ennek jelentősége az uniós vidékfejlesztési támogatások célterületeinek kijelölésében van.

Vidéki térségek (Forrás: OFTK)

A Homokhátság komplex fejlesztése

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A 2001-2008 között működő Homokhátsági Speciális Célprogram folytatása, kiemelten a szárazságtűrő és alternatív növények termesztésbe vonása, az erre vonatkozó termesztési és fajtakísérletek, modellértékű tájgazdálkodási projektek megvalósítása, a vízgazdálkodás, a tájhasználat és a gazdálkodás összhangját megteremtő gazdálkodási rendszerek, agrotechnikai módszerek terjesztése.

- A megváltozott éghajlati feltételekhez alkalmazkodó gazdálkodási formák elterjesztése.
- A Duna és a Tisza vízgazdálkodási jellegű programjaihoz, beavatkozásaihoz illeszkedve a Homokhátság vízgazdálkodási problémáinak átfogó rendezése, a táj és környezetgazdálkodási szempontokkal összhangban.
- A belvízrendszerek felülvizsgálata, belvízelvezetés, a táji fenntarthatóságot veszélyeztető mértékben vízigényes kultúrák és ipari tevékenységek visszaszorítása.
- A területhasználat, a gazdálkodás és a vízgazdálkodás összehangolása, szükséges esetekben a terület- és gazdálkodási forma váltásának elősegítése.
- A népességmegtartást és a tájfenntartást biztosító agrár- és élelmiszergazdaság működésének biztosítása, bővítése, a speciális táji körülményeknek megfelelő korszerű technológiák használatának elősegítése.
- A tanyai gazdaságok fennmaradásának, piacra jutásának segítése, annak érdekében, hogy tájfenntartó és megélhetést biztosító szerepüket betölthessék.

Tanyás térségek fejlesztése

A **tanya** – mint hagyományos gazdálkodási, települési és létforma – a magyar társadalmi, településszerkezeti- és gazdaságtörténeti örökség több évszázados múltja visszatekintő része. Az elsősorban az Alföldre jellemző tanyák száma az elmúlt évtizedekben jelentősen lecsökkent, és a fennmaradó tanyák egy része is elvesztette hagyományos mezőgazdasági funkcióját. A tanyák épületállománya leromlott, infrastruktúrájuk fejletlen, közművekkel való ellátottságuk alacsony szintű. Külterületi jellegük miatt többségében nehezen elérhetők. A közbiztonsági problémák megoldása szintén kihívást jelent a tanyavilág számára. A rossz elérhetőség, valamint a kedvezőtlen demográfiai mutatók és szociális adottságok következtében a térség lakossága nehezen tud védekezni a klímaváltozás negatív hatásaival (pl. szárazságok, hőhullámok) szemben. Tanyás vidékeink ugyanakkor megfelelnek a fenntartható fejlődés, az integrált vidékfejlesztés és a többfunkciós mezőgazdaság Európában kialakult fejlesztési modelljének, és megfelelő fejlesztésekkel minden esély megvan arra, hogy a tanyarendszer korszerű formában megújuljon.

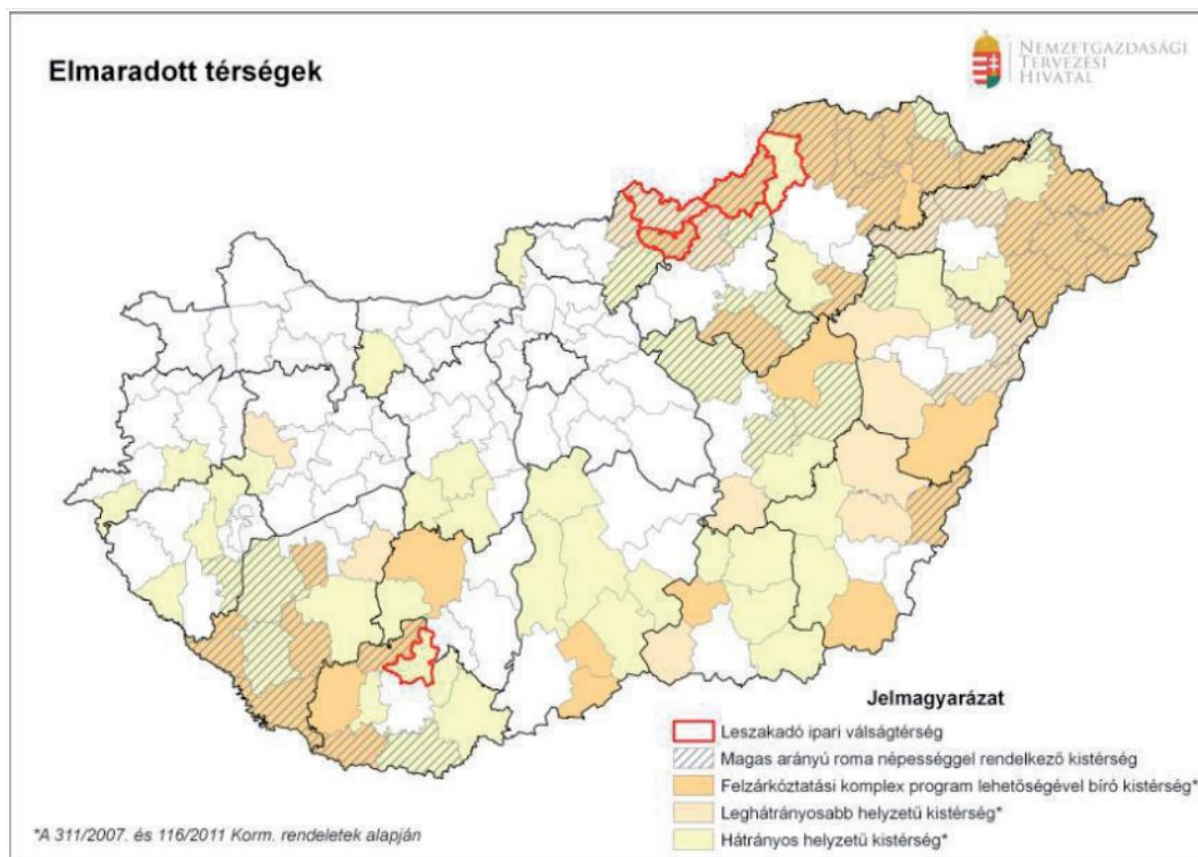
Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A Tanyafejlesztési Program kiterjesztése.
- A tanyás térségek átfogó fejlesztési programjának és cselekvési tervének megvalósítása.
- A tanyás térségek, tanyás külterülettel rendelkező önkormányzatok, illetve a tanyai gazdálkodók, lakosok számára érdemi és közvetlen fejlesztési forrás biztosítása, a meglévő tanyák megőrzése, a gazdasági termelésbe való visszaintegrálása.
- Hosszú távú tanyaprogram keretében a tanyákra vonatkozó jogi szabályozás szükséges alakítása, melynek szempontjai: a tanyai lakosság önkormányzati képviselete, a tanyás külterületre vonatkozó településfejlesztési- és rendezési tervezés, szabályozás megújítása, a közbiztonság javítása, a szolgáltatások elérhetőségének javítása (pl. tanyabusz szolgáltatás), az infrastrukturális fejlesztés (a környezeti szempontok figyelembevételével), a tanyai birtokrendezés.
- A tanyák tevékenység diverzifikációjának segítése: az önellátást szolgáló termelés mellett a termékek és szolgáltatások piacán való megjelenésének támogatása, a „több lábon állás” ösztönzése.

Helyi, térségi vidékfejlesztési együttműködések

A hazai vidékpolitika fontos eszköze az uniós vidékfejlesztési politika keretében kialakított és támogatott (CLLD) helyi vidékfejlesztési közösségek működése. Ezek a helyi vidékfejlesztési közösségek önállóan, autonóm módon, partnerségben, a helyi önkormányzati, gazdasági és civil szektor együttműködésében szerveződnek. A helyi szinten megvalósítható vidékfejlesztési beavatkozásokat a helyi vidékfejlesztési közösségek által tervezett helyi vidékfejlesztési stratégiák alapján célszerű megvalósítani, mely így programalapú, a helyi közösségi részvételre építő, széles körű térségi és közösségi fejlesztési hatásokat generáló végrehajtást tesz lehetővé. A helyi vidékfejlesztési közösségek nemzetközi együttműködési lehetősége is fontos eleme a vidékpolitikának. A területfejlesztési, városfejlesztési, szakágazati fejlesztéspolitikai eszközökkel

összehangolva, együttműködve a helyi vidékfejlesztési közösségek és programok a jövőben még jelentősebb szerepet játszhatnak a helyi és térségi szintű fejlesztésekben.

Elmaradott térségek (Forrás: OFTK)

A leszakadó és szerkezetátalakítási problémákkal küzdő térségek felzárkóztatása

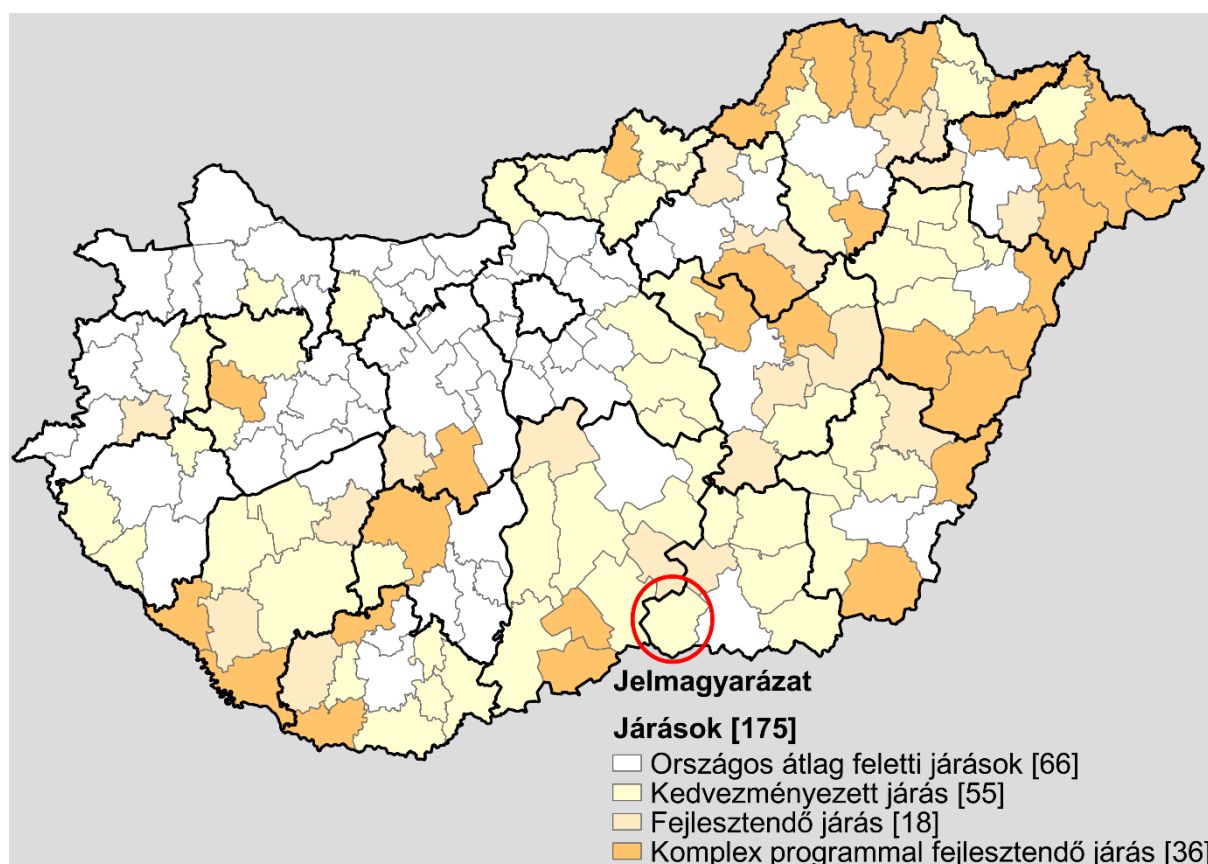
A magyarországi válságterületek kialakulásukban és problémarendszerükben két jól elkülöníthető csoportot alkotnak. Az egyik a vidékies térségeké, amelyek részletes fejlesztési céljait a vidéki térségek megújítását taglaló fejezet tartalmazza. Másik csoportjuk az ipari válságövezeteké. Igen hasonlóak a magas arányú roma népességgel rendelkező térségek is. Azonban a szegregáció csökkentésében és a roma közösségek társadalmi problémáinak megoldásában a szokásos gazdaság és térségfejlesztésen túlmutató megközelítés szükségessé teszi önálló fejlesztési célok kijelölését.

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A foglalkoztatás bővítése, a lakosság képzettségbeli szintjének emelése.
- A térségközpontban elérhető szolgáltatások mennyiségi és minőségi fejlesztése, illetve méltányos elérhetőségének megteremtése.
- A közlekedési, kommunális infrastruktúra biztosítása, fejlesztése az életminőség javítása és a foglalkoztathatóság érdekében.
- Közösségépítés, a társadalmi kohézió erősítése, a térségek közösség megtartó erejének növelése.
- Az egészség- és környezettudatosság formálása a lakosság körében, az egészségügyi és szociális szolgáltatások fejlesztése.
- A köznevelés komplex, integrált szemléletű fejlesztése a leszakadó térségek, társadalmi rétegek integrációjának segítségével.
- A térségek lakossága számára a mobilitás lehetőségeinek megteremtése a munkahelyekkel jobban ellátott és kedvezőbb életkörülményeket biztosító helyszínekre.

A leszakadó térségek az OFTK-ban még a kistérségek szerinti lehatárolás által meghatározott területi felosztásban készített fejlettségbeli különbségek által lettek meghatározva. Azonban a 218/2012. (VIII. 13.) számú kormányrendelet bevezette a járási léptéket, mint a megyei szint alatti és a települési szint feletti közigazgatási beosztást. Ezáltal szükségessé vált, hogy a járásokra (amelyek majdnem teljes egészében lekövétték a korábbi kistérségi lehatárolást) is elkészítsék a különböző kiemelt programokkal fejlesztendő járások körét (ábra). Ez alapján Öttömös abban a mórachalmi járásban található, amely a kedvezményezett járások sorában található. A kedvezményezett járások azok a járások, amelyeknek komplex mutatója kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga. A komplex mutató pedig négy mutatócsoportból tevődik össze:

1. Társadalmi és demográfiai helyzet mutatói,
2. Lakás és életkörülmények mutatói,
3. Helyi gazdaság és munkaerő-piaci mutatók,
4. Infrastruktúra és környezeti mutatók.

Kedvezményezett járások (Forrás: 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet alapján saját szerkesztés)

1.2.2. Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiója

Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiójában (CsMTFK) Öttömös a Homokhátság részeként, a helyi központokkal (Szegeddel és Mórachalommal) jó együttműködésre törekvő térségként szerepel. Figyelembe kell venni a település fekvéséből adódó helyi és helyzeti energiákat. Tehát a klímaváltozás kihívására reagálva (A.2.) a térségi víz- és tájgazdálkodási, illetve energetikai rendszerek fejlesztésének kényszere mellett – ahol szükséges – a termelés-szerkezet célirányos átalakításával, újrapozicionálásával, a népesség készségeinek fejlesztésével, a térség eltartóképessége is növekedhet.

Mindezek mellett a harmadik átfogó cél a gazdaság- és a társadalomfejlődés sokoldalú összefonódására épülő stratégiák előtérbe helyezését fejezi ki. A megye gazdasági struktúrájában és a foglalkoztatásban jelentősen nő az agrárium élőmunka-igényes ágazatainak szerepe (kertészet, állattenyésztés, halgazdálkodás, tájfenntartás, természetmegőrzés). Öttömös

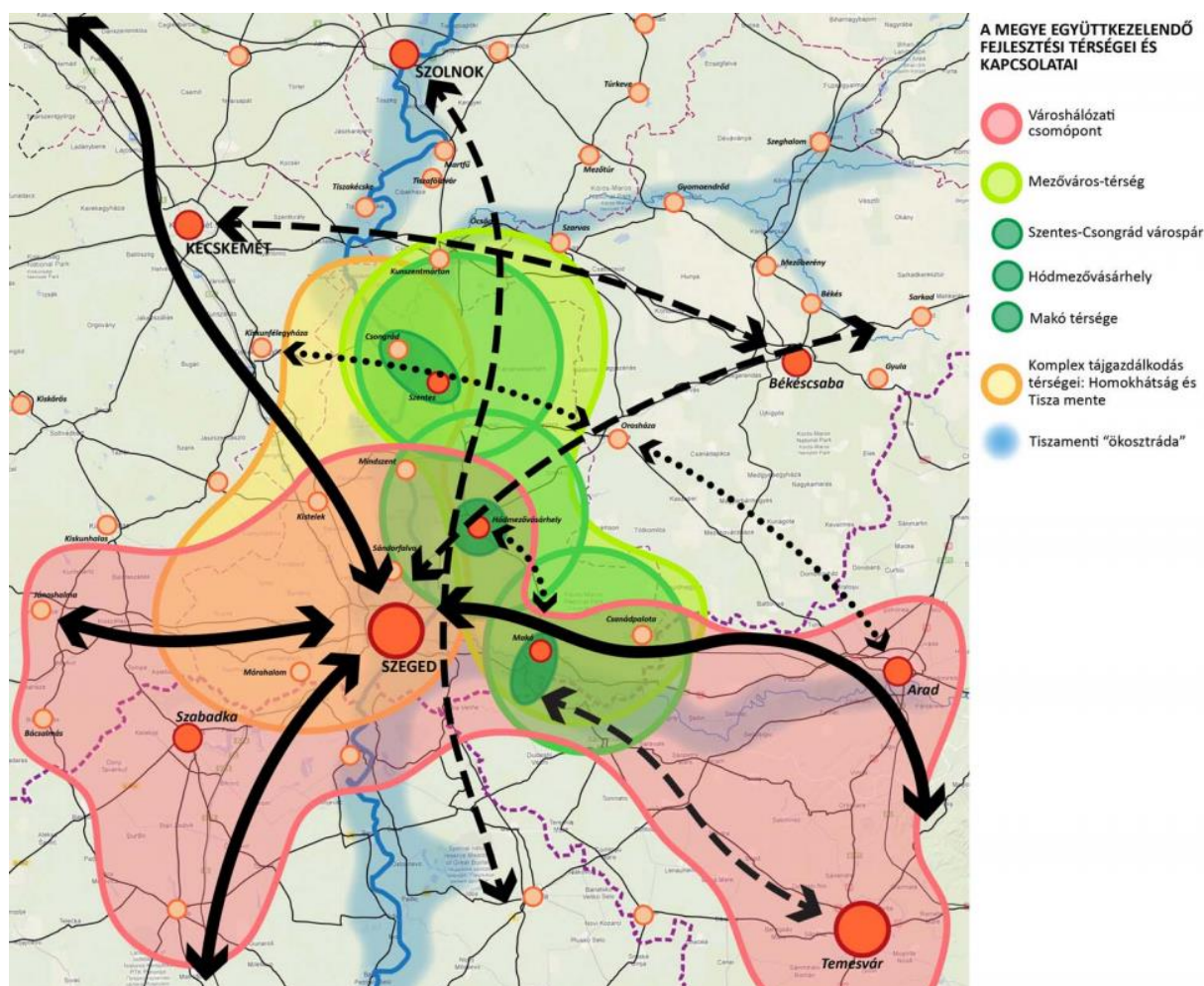
elhelyezkedéséből és eddigi gazdasági funkciójából következően leginkább a fenntartható mezőgazdasági és a megújuló energetikai fejlesztés lenne a célszerű.

JÖVŐKÉP 2030 Határokon átvélő új tudásrégió Európa térképén				
Átfogó célok (2030)		A.1. HÁRMASHATÁR MENTI VÁROSHÁLÓZATI CSOMÓPONTI TÉRSÉG: TUDÁSKONCENTRÁCIÓ, KOHÉZIÓ, KISUGÁRZÁS	A.2. KLÍMAVÁLTOZÁSRA REAGÁLÓ INNOVATÍV GAZDASÁG ÉS FENNTARTHATÓ ERŐFORRÁS-GAZDÁLKODÁS	A.3. VÁLLALKOZÓ KEDVŰ, JÓL KÉPZETT TÁRSADALOMRA ÉPÜLŐ KOOPERÁLÓ GAZDASÁG A MEGYEI HÚZÓÁGAZATOK BÁZISÁN
STRATÉGIA 2014-2020 Föld – Víz – Innováció – Szinergia				
Stratégiai célok (2020)	Területi célok (2020)	T.1. SZEGED-HÓDMEZŐVÁSÁRHELY-MAKÓ-ARAD-TEMESVÁR-SZABADKA VÁROSHÁLÓZATI CSOMÓPONT FELÉPÍTÉSE	T.2. KOMPLEX TÁJGAZDÁLKODÁS ÉS INTEGRÁLT VÁROSTÉRSÉGEK KIÉPÍTÉSE A HOMOKHÁTSÁGON ÉS A TISZA-TÉRSÉGBEN	T.3. MEZŐVÁROS-TÉRSÉGEK ÖSSZEHANGOLT, INTEGRÁLT FEJLESZTÉSÉRE ÉPÜLŐ TÁRSADALMI MEGÚJULÁS ÉS TÖBB LÁBON ÁLLÓ GAZDASÁG KIBONTAKOZTATÁSA A TISZÁNTÚLON
	Specifikus célok (2020)	S.1. AZ INNOVÁCIÓS-KAPACITÁS ÉS -TELJESÍTMÉNY KOMPLEX MEGERŐSÍTÉSE, A TUDÁSREGIÓ FELÉPÍTÉSE	S.2. A TELJES AGRÁRVERTIKUM EGYÜTTMŰKÖDÉSRE, INNOVÁCIÓRA ÉS ALKALMAZKODÁSRA ÉPÜLŐ MEGERŐSÍTÉSE	S.3. AZ ALTERNATÍV ENERGIA VERTIKUM FELÉPÍTÉSE, A KIEMELKEDŐ ORSZÁGOS POZÍCIÓ ALAPJAINAK KISZÉLESÍTÉSE
				S.4. A MEGYE HÚZÓÁGAZATAINAK VERTIKÁLIS ÉS HORIZONTÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSEKRE ÉPÜLŐ MEGERŐSÍTÉSE, KITÖRÉSI PONTOKRA ÉPÍTŐ HELYI GAZDASÁG- ÉS VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉS
Horizontális célok (2020)		H.1. ÉRTÉKTEREMTŐ ÉS TARTÓS FOGLALKOZTATÁS NÖVELESE ÉS TÁRSADALMI-INTÉZMÉNYI FELTÉTELEINEK JAVÍTÁSA H.2. A HÁRMASHATÁR-HELYZET ELŐNYEINEK KIBONTAKOZTATÁSA H.3. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG, A KÖZ- ÉS KÖRNYEZETBIZTONSÁG, VALAMINT A HELYI KÖZÖSSÉGEK INTEGRÁLT, ÖSSZEHANGOLT FEJLESZTÉSE, A SZOCIÁLIS ÉS KÖRNYEZETI ÉRZÉKENYSÉG FOKOZÁSA		

Átfogó-, stratégiai- és horizontális céljai Csongrád megyének (Forrás: CsMTFK)

A területi célok közül a második határozza meg Öttömös 2020-ig tartó fejlesztését. A 2030-as jövőképhez igazodva a komplex tájgazdálkodás és a várostérségekbe való integrálás az elsődleges fejlesztési irány. A stratégiai cél hangsúlyozottan integrált programok megvalósítását ösztönzi, részben a vízügyi igazgatóságok által kezdeményezett nagyleptékű komplex vízügyi beruházások komplex vidék- és térségfejlesztési programokba integrálásával, részben alulról jövő kezdeményezések felkarolásával. A vízügyi, a területfejlesztési és a vidékfejlesztési elemek integrációját az garantálhatja, ha azok Integrált Területi Beruházás (ITI) vagy Község által vezérelt helyi fejlesztés (CLLD) keretei mentén valósulnak meg. A területi cél megvalósítása során kulcsszereppel bír a megyehatárokon átvélő kapcsolatrendszerek fejlesztése és az intézményesített együttműködés így a térségi fejlesztési tanácsok létrehozása az érintett Bács-Kiskun megyével.

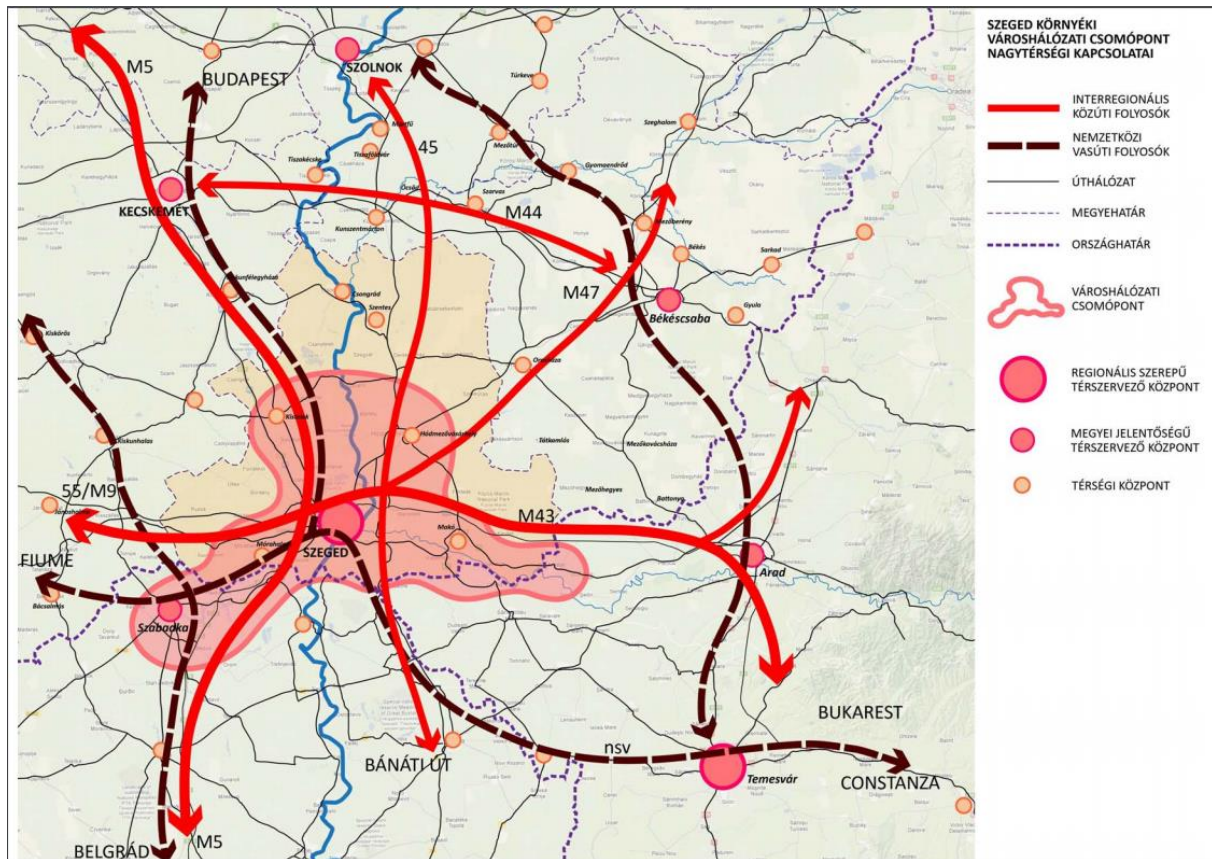
A homokhátsági tájgazdálkodási térségben alapvető jelentőséggel bír a kisvároshálózat megerősítése, összehangolt, munkamegosztásra épülő fejlesztése és a város-vidék integráció erősítése. Nem hagyható ugyanakkor figyelmen kívül a megyeszékhelytől távolabbi térségek népességfogyási trendje és a szociális-mentálhigiénés problémák szaporodása sem. A sajátos adottságú térségekben létrehozható tájgondnokság az integrált vízrendszerek működtetésében, tájfasításban, erdősítésben, élőhelyek kialakításában játszik meghatározó – foglalkoztató – szerepet. A Homokhátság fejlesztése, a fenti szempontok érvényesülése mellett kell, hogy érvényesüljön (ábra).

Csongrád megye együtt kezelendő térségei és kapcsolatai (Forrás: CsMTFK)

A Homokhátság integrált fejlesztésének kulcselemei a tanyás táj és az ott működő versenyképes (lehetőség szerint energetikailag önálló) kertgazdálkodás komplex fejlesztése, a tájstabilitást, az élhetőséget és a kertgazdálkodási vertikum (háttérpálya, feldolgozás, logisztika, energia- és vízgazdálkodás, természetvédelmi területek, humán erőforrás) versenyképességének és fenntarthatóságának javítását középpontba helyezve. A Homokhátság két városa, Mórahalom és Kistelek fejlődési dinamikájának fenntartása nagymértékben segítheti a megyehatár menti leszakadó területek felzárkózását. Ehhez hozzájárulhat az egészségturisztikai lehetőségek (fürdők, gyógyászati létesítmények, szikes tavak mikroklimája), öko- és ifjúságturisztika kihasználása, illetve a turisztikai szolgáltatások összehangolása. Ám ezen túlmenően a leszakadást mérséklő programokra is szükség van. Vízháztartási, foglalkoztatási és táji változatosság szempontból is fontos a kertgazdálkodás és turizmus mellett az erdősítés, utak fásítása, vizes élőhelyek kialakítása, gyümölcsösök telepítésének ösztönzése, az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának rendszerével is összhangban és a klímaváltozás hatásait szem előtt tartva.

A fentieket a második és a harmadik specifikus célban megfogalmazottak alapján érdemes a megyei fejlesztési koncepció szerint elérni, miszerint a teljes agrárvertikum együttműködésre, innovációra és alkalmazkodásra épülő megerősítése, valamint az alternatív energiavertikum felépítése, a kiemelkedő országos pozíció alapjainak kiszélesítése az elérendő cél. Öttömös szempontjából ezek növelhetik a terület népességmegtartó szerepét, illetve a környezeti és társadalmi fenntarthatóságot. A környező településekkel történő együttműködést, valamint az energetikai és mezőgazdasági szempontból történő önállósodást a település elhelyezkedése is indokolja, hiszen az M9-es autópálya megépülésével gördülékenyebb kapcsolat jön létre a környező várostérségekkel (ábra).

Csongrád megye várostérségi kapcsolatai (Forrás: CsMTFK)

Összességében elmondható, hogy a magasabb szintű fejlesztési dokumentumok alapján Öttömös kifejezetten specifikus helyzetben van az országon belül, amely pozíció azonban a környező települések szempontjából korántsem annyira speciális. Hiszen a szomszédos térségek is jellemüknek fogva ugyanazokkal a kihívásokkal és problémákkal küzdenek. A vidéki, homokhátsági, tanyás és periférikus szavakkal jellemezhető terület a népességének megtartásával, a környezeti és társadalmi fenntarthatóságának növelésével, a hatékony tájhasználat és térszerkezet kialakításával, a térség érzékenységeinek csökkentésével és a funkcionális városszervezéssel való kapcsolatának erősítése mellett egy autonóm térség létrehozására való törekvéssel egy a helyben élők életszínvonalának megtartásával és növelésével jellemezhető területté válhat.

1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

Készült a 2019. június 15-én érvényes jogi környezetben.

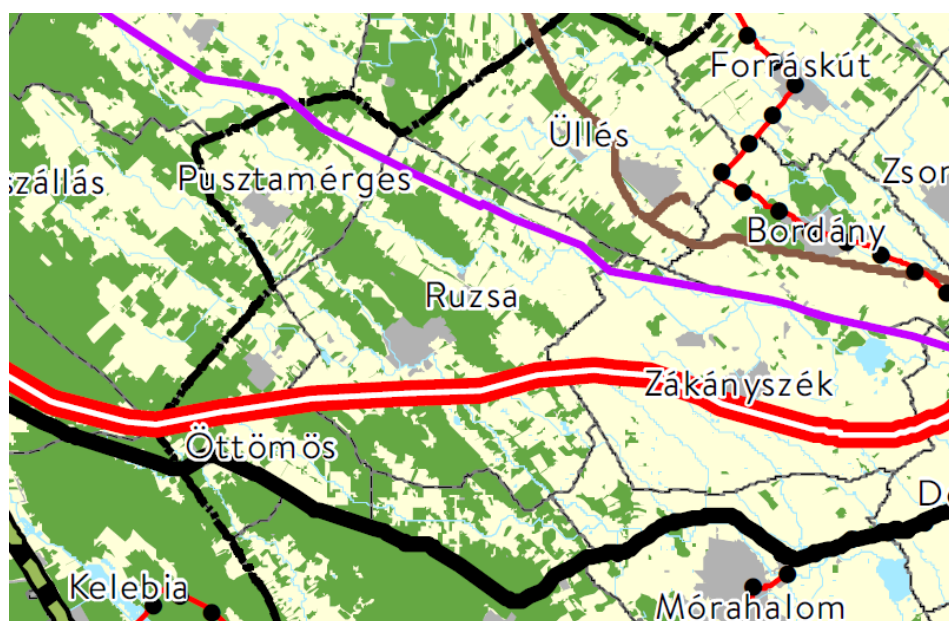
Az öttömösi településrendezési eszközök a 2019. januárjában megjelenő, 2019. március 16-ától érvényben lévő új, Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (továbbiakban MaTrt) és a Csongrád Megye Területrendezési Tervéről szóló 21/2005. (XII.1.) CsMTrT rendelet 10/2012. (III. 19.) CsMTrT rendeletével módosított, jelenleg hatályos megyei területrendezési tervével készült. Mivel a megyei rendezési terv még nem áll összhangban az új országos törvénnyel, ezért a megfeleltetéshez szükséges vizsgálat az MaTrt „62. Településrendezési eszköz készítése e törvénnyel összhangban nem álló megyei területrendezési terv esetén” című pontjában lévő 91. § előírásai alapján készült el.

1.3.1. Az MaTrt és a CsmTrt szerkezeti terveinek vizsgálata

MaTrt-ből az Országos Területrendezési Terv szerkezeti tervével való összeegyeztetés

91. § (1) A megyei területrendezési terveknek az e törvénnyel való összhangba hozataláig a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál

a) az Ország Szerkezeti Terve által kijelölt országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatokat és egyedi építményeket a 15. § (3) bekezdés, a 17. § és a 4/1–4/11. melléklet előírásainak alkalmazásával, valamint az Ország Szerkezeti Tervében meghatározott térbeli rend figyelembevételével kell kijelölni,

Az országos szerkezeti terven jelölt vonalas létesítményeket az Öttömös településszerkezeti tervére ábrázolni kell. Az M9 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalát ezen terv felhasználásával jelöljük majd a készülő szerkezeti terven.

Megyei szerkezeti tervvel való összeegyeztetés

91. §. (1) b) a megyei területrendezési tervben megállapított térségi területfelhasználási kategóriákon belül a 11. § előírásait kell alkalmazni,

11. § A kiemelt térségi, illetve megyei területfelhasználási kategóriák területén belül a települési területfelhasználási egységek kijelölése során

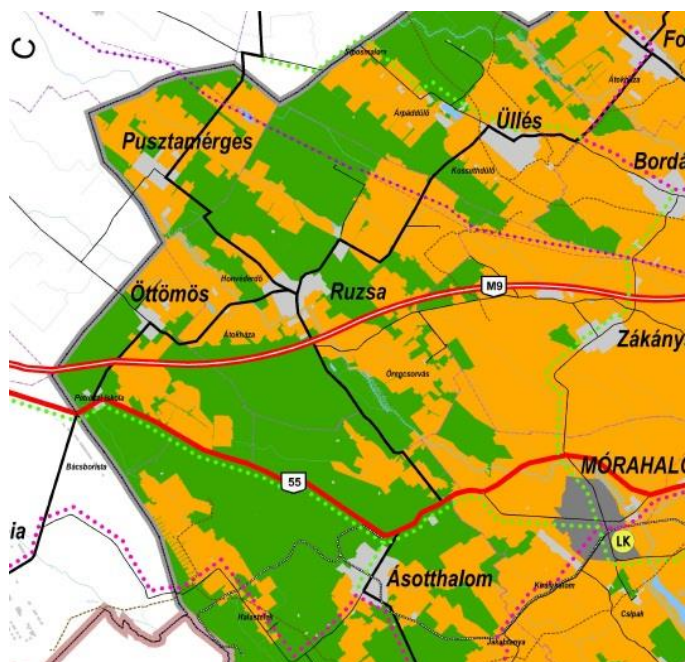
a) az erdőgazdálkodási térségben a települési területfelhasználási egységeket a térséget lefedő erdők övezetére és az erdőtelepítésre javasolt terület övezetére vonatkozó szabályok szerint kell kijelölni, és legalább 75%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni;

b) a mezőgazdasági térség területének legalább 75%-át elsődlegesen a mezőgazdasági terület települési területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó rész természetközeli terület vagy különleges honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági célra szolgáló terület területfelhasználási egységbe sorolható;

c) a vízgazdálkodási térség területét – e törvény hatálybalépését megelőzően már jogszerűen kijelölt beépítésre szánt területek kivételével – vízgazdálkodási terület, vízgazdálkodási célú erdőterület, vízgazdálkodási célú mezőgazdasági terület, természetközeli terület, továbbá különleges honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági célú terület vagy honvédelmi célú erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni, és a működési területével érintett vízügyi igazgatási szervvel egyeztetve kell pontosítani;

d) a települési térség területén bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető;

e) a sajátos területfelhasználású térség területét a terület tervezett felhasználásának megfelelően honvédelmi, különleges, közlekedési, erdő-, gazdasági vagy intézményterület települési területfelhasználási egységbe kell sorolni.

TERÜLETFELHASZNÁLÁS RENDSZERE

Erdőgazdálkodási térség

Mezőgazdasági térség

Vegyes területfelhasználású térség

Vízgazdálkodási térség

Városias települési térség

Hagyományosan vidéki települési térség

Építmények által igénybe vett térség

ÉPÍTMÉNYEK ÁLTAL IGÉNYBE VETT TÉRSÉG

Közeledési hálózatok és létesítményeik**

Gyorsforgalmi út

Főút

Térségi mellékút

Nagysebességű vasútvonal

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként

működő országos törzshálózati vasútvonal

Egyéb országos törzshálózati vasútvonal

Vasúti mellékvonal

Keskeny nyomtávú vasútvonal

Országos kerékpárút-törzshálózat eleme

Térségi kerékpárút-hálózat eleme

Gyorsforgalmi úton, főúton és vasúti

törzshálózaton tervezett nagy hid

Térségi mellékúton és vasúti mellékvonalon

lévő hid

Gyorsforgalmi- és főúthálózaton lévő

határátkelő/ határátlépési pont

Energiahálózatok

(E) Kiserőmű

400 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme

Térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó

hálózat

Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállító-

vezeték

Térségi szénhidrogén szállítóvezeték

A megyei szerkezeti terv Öttömös közigazgatási területén három terület-felhasználási térséget jelölt ki.

- erdőgazdálkodási térség
(az MaTrt megtartotta)
- hagyományosan vidéki települési térség
(az új, MaTrt-ben települési térséggé megtartotta)
- vegyes területfelhasználású térség
(az új MaTrt megszüntette, ezért nem kell az összeegyeztetés)

Az Országos Területfejlesztési és Terület-rendezési Információs rendszerben (TEIR) lévő alapadatok alapján Öttömös közigazgatási területét érintően a 3092,48 ha **(100%)** területű községnek több mint a felét 1877,15 ha **(60,70%-át)** sorolták erdőgazdálkodási területbe. A vegyes területfelhasználású térség 1113,58 ha **(36,00%)** nagyságú. A belterületi, és beépítésre szánt területek a hagyományosan vidéki települési térség-gént 101,75 ha-nyi **(3,29%)** helyet foglalnak el az igazgatási területen.

1.3.2. Az MaTrt és a CSmTrt övezeti lapjainak vizsgálata

MaTrT övezetei					CsMTrT övezetei		Megjegyzés
országos		1.	Ökológiai hálózat magterületének övezete	3/1 m.	Országos Ökológiai Hálózat övezetei (Magterület, Ökológia folyosó, Pufferfelület)	3/1 m.	Érintett a település, figyelembe kell venni a Kiskunsági Nemzeti Park adatszolgáltatását.
országos		2.	Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete				
országos		3.	Ökológiai hálózat pufferterületének övezete				
országos		4.	Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete,	3/2 m.	Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete	3/2 m.	Nem érintett a település.
országos		5.	Jó termőhelyi adottságú szántók övezete,	külön rendelet 1. m.	—		Nem érintett a település.
országos		6.	Erdők övezete	3/3 m.	Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete erdőtelepítésre alkalmas terület övezete (kiváló termőhelyi adottságú erdőterület, Erdőtelepítésre alkalmas terület)	3/3 m.	Érintett a település az „Erdők övezete”-ben, a Nébih adattárából letölthető nyilvántartott erdőket figyelembe kell venni a TRE-készítésekor. Az „erdőtelepítésre javasolt terület” övezete még nincs a CSmTrt-ben kidolgozva.
országos		7.	Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	külön rendelet 2. m.			
					Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete	3/4 m.	A 91.§ (1) e) pontja szerint nem kell a megfeleltetést elvégezni.
országos		8.	Tájképvédelmi terület övezete,	külön rendelet 3. m.	Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete, térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete (országos jelentőségű tájképvédelmi terület, Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület)	3/5 m.	Érintett a település, a Kiskunsági Nemzeti Park adatszolgáltatását figyelembe kell venni a TRE készítésénél.

MaTrT övezetei					CsMTrT övezetei		Megjegyzés
országos		9.	Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete,	3/4 m.	——		Nem érintett a település.
országos		12.	VTT-tározók övezete,	külön rendelet 6. m.	——		Nem érintett a település.
					Térségi hulladéklerakó-hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezete	3/6 m.	A 91.§ (1) e) pontja szerint nem kell a megfeleltetést elvégezni.
					Történeti települési terület övezete	3/7 m.	A 91.§ (1) e) pontja szerint nem kell a megfeleltetést elvégezni.
országos		10.	Vízminőség-védelmi terület övezete,	külön rendelet 4. m.	Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete	3/8 m.	Az övezeti elnevezések nem egyeznek. A CsMTrT még nincs hozzáillesztve az MaTrT-hez, ezért nem tudjuk összeegyeztetni. Tájékoztatólag a település érintett az országos övezeti terv alapján.
					Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő terület övezete	3/9 m.	
megyei	új	1.	Ásványi nyersanyagvagyon övezete	külön rendelet	Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete	3/10 m.	Az övezeti elnevezések nem egyeznek.
					Együtt tervezhető térségek övezete	3/11 m.	A 91.§ (1) e) pontja szerint nem kell a megfeleltetést elvégezni.
országos		13.	Honvédelmi és katonai célú terület övezete.	3/5	Honvédelmi terület övezete (Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület, Honvédelmi terület)	3/12 m.	Nem érintett a település.

MaTrT övezetei					CsMTrT övezetei		Megjegyzés
országos		11.	Nagyvízi meder övezete	külön rendelet 5. m.	Nagyvízi meder övezete, rendszeresen belvízjárta terület övezete (Nagyvízi meder, Rendszeresen belvízjárta terület)	3/13 m.	Nem érintett a település.
megyei		2.	Rendszeresen belvízjárta terület övezete				
					Szélerózióknak kitett terület övezete	3/14 m.	A 91.§ (1) e) pontja szerint nem kell a megfeleltetést elvégezni.
megyei	új	3.	tanyás területek övezete		—		A megyei Trt nem készült el az új MaTrt-ra alapozva, ezért nem lehet egyelőre összeegyeztetni.
megyei	új	4.	földtani veszélyforrás terület övezete		—		A megyei Trt nem készült el az új MaTrt-ra alapozva, ezért nem lehet egyelőre összeegyeztetni.
megyei	új	5.	egyedileg meghatározott megyei övezet	külön rende- letben	—		A megyei Trt nem készült el az új MaTrt-ra alapozva, ezért nem lehet egyelőre összeegyeztetni.

1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek vonatkozó megállapításai

Öttömös igazgatási területe vonalmentén hat községgel érintkezik: Ruzsa, Ásotthalom, Kelebia, Kisszállás, Balotaszállás, Pusztamérges. Sarokponti kapcsolódása Kisszállással, és Pusztamérgessel van. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti tervei nem tartalmaznak olyan elemeket, amelyek befolyásolhatják a szóban forgó település fejlesztését.

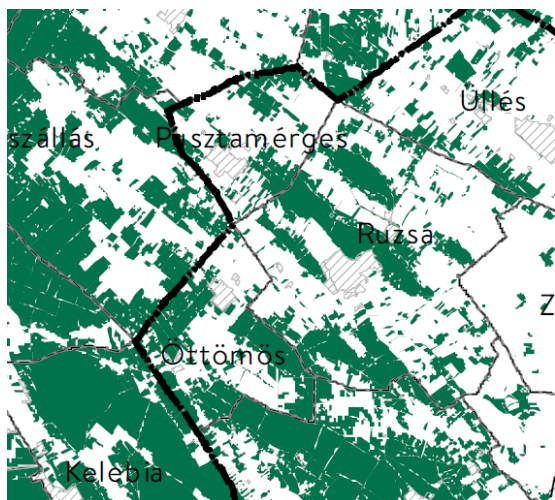
1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció vonatkozó megállapításai

A jelenleg hatályos településfejlesztési koncepció 2004-ben készült, mely még az 1997. évi LXXVIII-as Étv, valamint a 253/1997 (XII.20) OTÉK alapján készült. A jelenleg hatályos jogszabályok szerint a településfejlesztési koncepció és az azt megelőzően elkészítendő megalapozó tanulmány kötelező tartalmi elemeiről részletes leírást ad a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet. Ezek alapján a jelenlegi településfejlesztési koncepció elavult, számos olyan tételt nem tartalmaz, mely a település mindennapjainak bemutatását, elemzését és értékelését szolgálja. Mindemellett az elkészült koncepció több elemében már nem illeszkedik a jelenlegi gazdasági-jogi helyzethez, így ennek felülvizsgálata és átalakítása szükséges.

A hatályos koncepció négy fő gondolat köré csoportosítja a település fejlesztését:

1. **Életminőség:** A település népességmegtartó erejének növelése, lakóterületek kialakításával, vállalkozások kedvező letelepedési körülményeinek javításával, biztosításával. Javítva ezzel a munkaképes korú lakosság lehetőségeit a munkavállalásra.
A település szociális ellátási szolgáltatásainak bővítése, az oktatási intézmények minőségi fejlesztése, illetve a hagyományokat ápoló szervezetek, programok ápolása. Erősíteni kell a lakosság identitástudatát, helyhez kötődését. Építeni kell a meglévő hagyományokat, értékekre (spárpa), megteremtve ezzel a kötődést, illetve a falusi turizmus alapjait.
2. **Infrastruktúra:** A település területén javítani szükséges az infrastruktúrát: 100%-os csatornázottságot kell elérni. Szorgalmazni kell az internethálózat kiépítettségét. Fejleszteni kell a község közlekedési helyzetét (kamionparkoló kialakítása, belterületi parkolók kialakítása, külterületi utak karbantartása). Játsszótér és szabadidőpark kiépítése szükséges. Kerékpárutat kell építeni Mórahalom, Ásotthalom, Pusztamérges, Ruzsa irányába. Kiemelt fontosságú, hogy törekedni kell a tömegközlekedés javítására Mórahalom felé.
3. **Környezet-és örökségvédelem:** Törekedni kell a megújuló energiák hasznosítására (nap, szél, biogáz). A megfelelő hulladékelhelyezés biztosítása érdekében korszerű szelektív hulladékgyűjtő udvart kell létesíteni. A védendő természeti területeket ki kell jelölni és védelem alá kell vonni. A település zöldterületeit, parkjait korszerűsíteni kell. A településen található épített környezeti értékeket fel kell tárni és azokat védelem alá kell helyezni.

4. **Gazdaságfejlesztés:** Vállalkozások számára vonzó, közművesített területeket kell előkészíteni. A mezőgazdasághoz kapcsolódó meglévő feldolgozó és piaci létesítmények tovább fejlesztése, illetve új létesítmények (raktárbázis, feldolgozóipari épületek, termékbemutató hely) kialakítása szükséges. Erősíteni szükséges a község idegenforgalmi szerepét, bővíteni kell a szabadidő eltöltésére alkalmas intézmények (camping, „Négyeshatár”, „Kék-túra” útvonal), programok (helyi kulturális rendezvények – kiállítások,

fesztiválok, népi hagyományok) körét. Kerékpárutak kiépítése a szomszédos települések irányába, kerékpárturizmus.

A koncepció célkitűzései támogatandók, ezek egy részét érdemes átvenni a készülő új koncepcióba is, különös tekintettel:

1. Életminőség: A település népességmegtartó erejének növelése
2. A helyi gazdaságfejlesztés serkentése (infrastruktúra biztosítása)

A település vezetője a szubszidiaritás elvét emeli ki, mely szerint a gazdaság- és településfejlesztésre fordított forrásokról helyi szinten kell dönteni. Ez a jelenlegi EU-s finanszírozási rendszerben, mely a korábbinál jóval centralizáltabb, irreális elképzelés. Így a szubszidiaritás inkább a partnerség és a bevonás elvével együtt, a döntéshozatali folyamatokba való tényleges és érdemleges beavatkozásokra kell, hogy vonatkozzon, mely főként a társadalmat érintő településfejlesztési kérdésekben nyilvánul meg. Azonban mindenképpen szükséges megérteni, hogy a források igencsak címkézettek, és korlátozott a felhasználásuk. A településnek ebben az aspektusban a pályázati források lehívásában kell a lehető legnagyobb aktivitást mutatni.

A koncepció a települési hírnév növelését határozza célként, mely természetesen kívánatos cél, azonban a település pusztán hírneve révén nem lesz potenciálisabb beruházási célterület, vagy turisztikai desztináció. Ennek keretén belül a hagyományőrzés, a múlt és a kultúra hangsúlyozása, a tanyasi élet bemutatása az egyik kiemelt eszköz, azonban az elmúlt évek tapasztalatai alapján a falusi és tanyasi turizmus, mint vidéki kitörési pont, fejlesztési eszköz, nem váltotta be a vele kapcsolatos ígéreteket.

Az az általános cél, hogy a település élhető alföldi település legyen jó infrastruktúrával elfogadható és támogatandó cél, melyet érdemes beépíteni a jövőbeli koncepcióba is.

A másik meghatározó cél, hogy a mezőgazdasághoz hatékonyabbá szükséges tenni a környezeti kockázatok növekedése nélkül. Ez a cél is támogatandó, és továbbra is fontos a település életében. Így ezt javasolt beépíteni a jövőbeli koncepciókba is.

A koncepció vállalkozások letelepítését is célozza, különös tekintettel:

- mezőgazdasághoz köthető ipari létesítmények
- kereskedelmi és szolgáltatási célú létesítmények
- turisztikai szálláshelyek létesítése, falusi turizmus

A településfejlesztési koncepció további része nem fejlesztési, hanem rendezési jellegű javaslatokat dolgoz fel, mely azonban a hatályos jogszabályok szerint nem a koncepció, hanem a HÉSzt illetve a településszerkezeti és szabályozási tervek, valamint azok megalapozó tanulmányának részét képezik.

1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

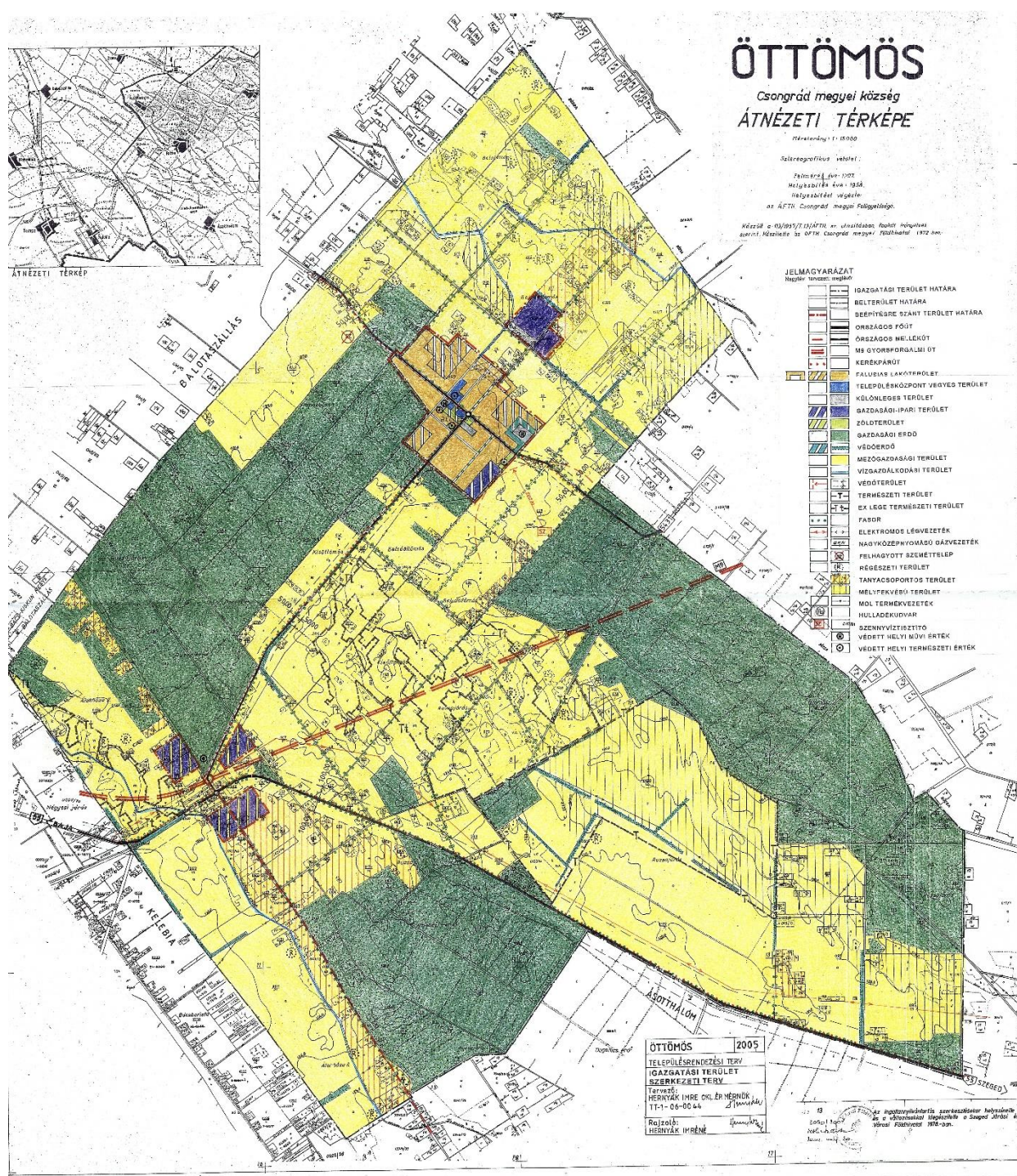
A község területére integrált településfejlesztési stratégia nem készült. A képviselő-testület jelenleg is hatályos településfejlesztési döntése a területfejlesztési koncepció és településrendezési eszközök felülvizsgálatának elkészítéséről szól, ahol a polgármestert felhatalmazták szerződéskötésre a B&B '99 Bt-vel. Egyéb településfejlesztési és településrendezési szerződése nincs a községnek.

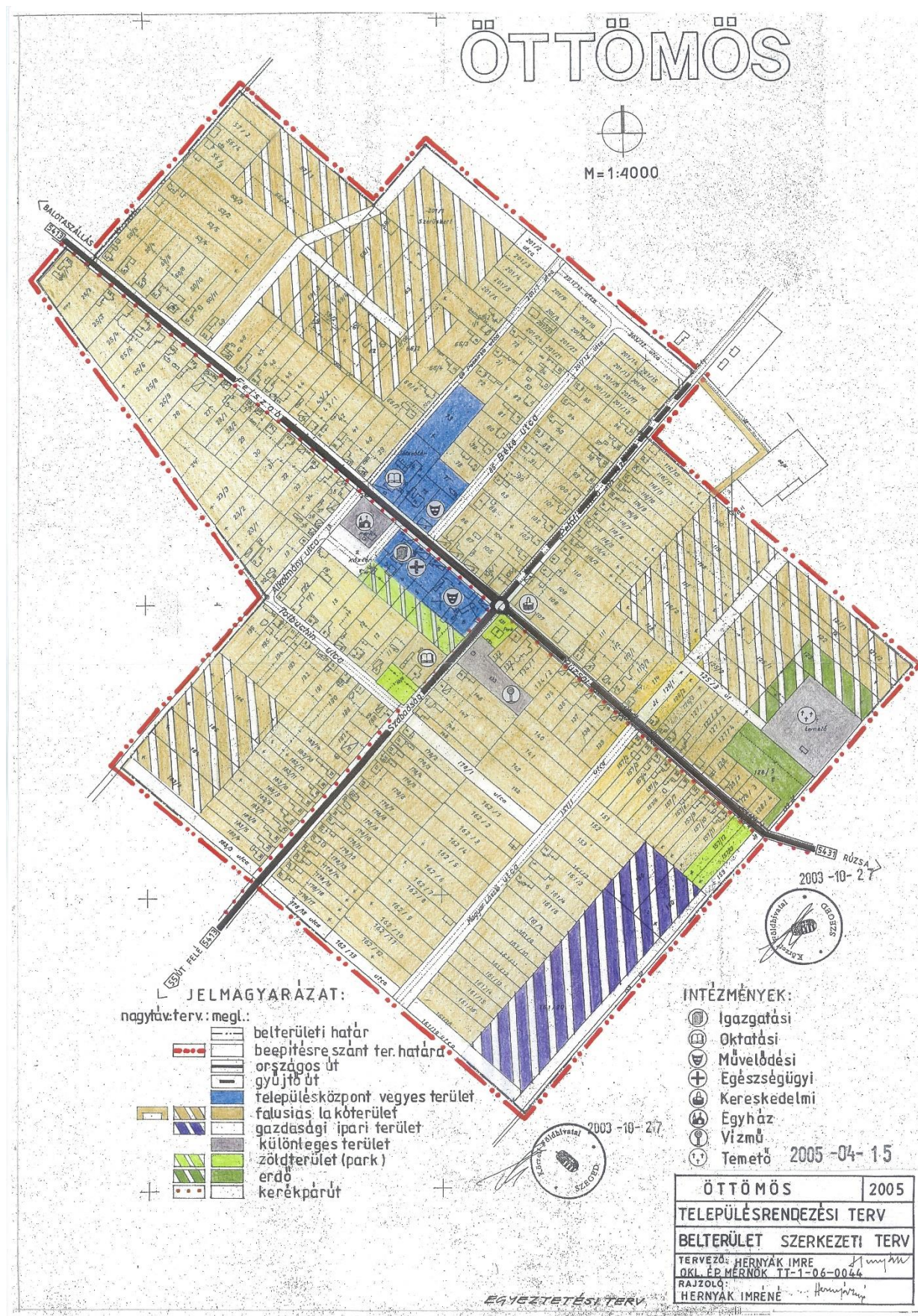
1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök

A hatályban lévő településrendezési eszközöket Hernyák Imre és csapata 2006-ban készítette. A Településszerkezeti tervet 107/2006 (VI.28.) sz. Kt határozattal, a Helyi Építési Szabályzatot és mellékleteit pedig 10/2006 (VII.01.) Kt rendelettel fogadta el a képviselő-testület. A HÉSzt 2013-ban 15/2013 (XI.11.) KT rendelettel módosították.

1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

Hatályos belterületi szerkezeti tervlap

1.7. A település társadalma

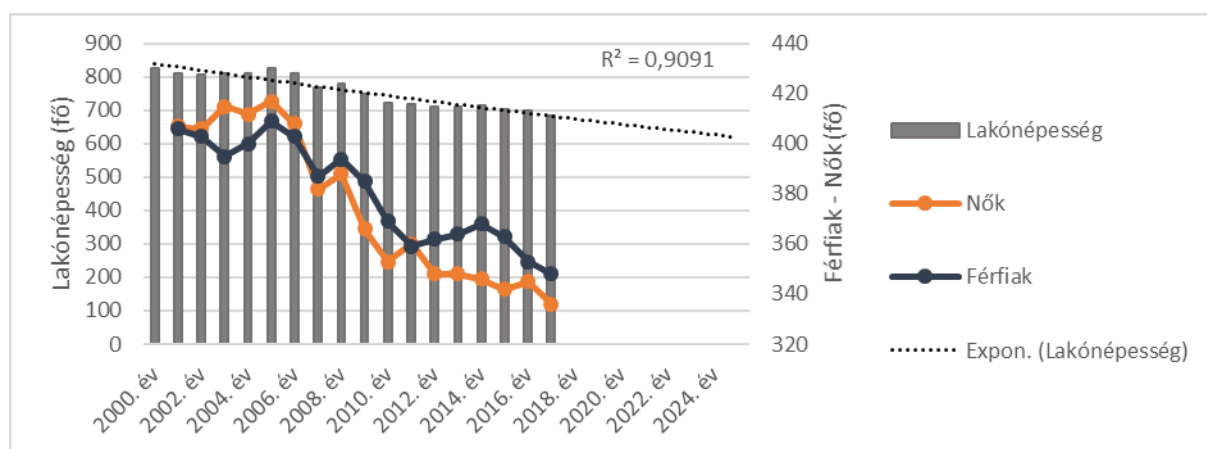
1.7.1. Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

A települések népességmegtartó képessége az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb hangsúlyt kapott. Kiemelten foglalkozik a kérdéskörrel a szakirodalom a vidéki térségek esetében. Az elmúlt években az Európai Unióhoz való csatlakozásunk lehetővé tette, hogy a rurális terek népességmegtartó-képességén javítsunk közösségi forrásokból. A szakirodalom alapján a népességmegtartásnak két kulcstényezője a munkahelyek biztosítása, vagy a megfelelő ingázási viszonyok, illetve a helyi alapellátás és szolgáltatás megléte. Mindemellett napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap a helyi társadalom kohéziója, a közösségi élet, nem csak az emberek jóléte, de jól léte is meghatározóvá válik. Az emberek szeressenek a településükön élni, melyet ténylegesen az otthonuknak érznek, és amiért hajlandók cselekedni is szükség esetén. Ezek a tényezők elősegíthetik a helyben maradáshoz. Amennyiben a felsorolt tényezők közül bármelyik is sérül, például csökken a térség ellátottsága, elveszíti vonzerejét a népességmegtartó képesség is csökken, mely a lakosság elvándorlásával járhat.

Öttömös Csongrád megye nyugati felében található község, mely lakosságszámát tekintve aprófalunak sorolhatunk. Öttömös már a rendszerváltás előtt sem érte el az 1000 fős népességet. A település népességszáma alapján is az ország településállományában a hátrányosabbak közé sorolható. Az aprófalvak problematikájához hozzátartozik, hogy az alacsony népességszám a szolgáltatások ellátását drágábbá, hatékonytalanná teszik, így a piacgazdaságban a piaci profitérdek mentén működő szolgáltatások egyre inkább eltűnnek ezekről a településekről. Azonban nem csak a piaci alapú szolgáltatások, de az állami szolgáltatások kivonulása is tetten érhető, melyet a racionális államszervezés és a folytonos költségcsökkentési igénnyel magyaráznak. Mindez befolyásolja a korábban említett népesség-megtartó képességet is. A népesség folyamatos csökkenése egy önmagába visszaforduló körfolyamat, mely a szolgáltatások teljes leépülését eredményezheti. Éppen ezért ezen aprófalvak esetében kulcsfontosságú lehet a népesség helyben maradásának támogatása, a lakosság bevonása.

Öttömös népessége a 2000-es évek óta trendszerűen csökken, melyben vannak kisebb-nagyobb kilengések. Az Európai uniós csatlakozás és az azt követő év népességnövekedést hozott, majd a 2007-2008-as évtől kezdve egy meredek és nagyszámú népességcsökkenés tapasztalható. Ez a 2010-es években mérséklődik, azonban a népességcsökkenés napjainkban sem áll meg. A 2006-os év a település életében egy érdekes fordulatot is hozott, a nemi arányok megváltoztak. Öttömösön jelenleg is több férfi él, mint nő, átlagosan 1000 nőre 1017 férfi jut, azonban a trendek alapján ez az érték tovább nőhet.

A népesség fogyásának jelenlegi trendjével a népesség 2025-re 600 fő körülire csökkenhet, melyben a férfitöbbséget mérsékli majd a népesség előregedésével járó nőttöbbség kialakulása.

Öttömös népességváltozása 1990 – 2025 között. Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019

A település népsűrűsége az országos (105 fő/km²) érték felénél is alacsonyabb, 22 fő/km². Mindez a népesség település teljes területén való eloszlását nem reprezentálja hűen, hiszen a központi

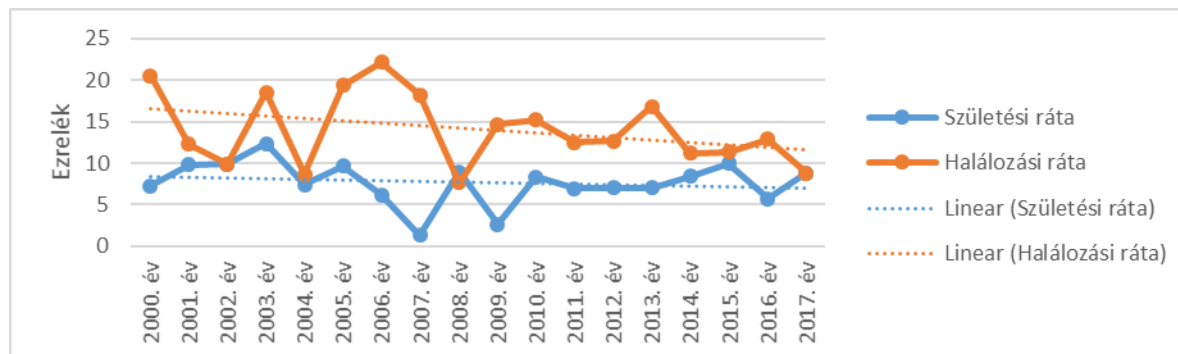
belterületen él a népesség közel 61%-a, míg a külterület két területén, Öttömösi tanyák (18%) és Petróczy iskola környékén (21%) él a népesség további 39%-a. Az egykor Horgos határának számító település Öttömöspusztából önállósult tanyaközpont, erre vezethető vissza a magas külterületi népességarány is. A környező települések esetében ez a mutató még magasabb, Ruzsa esetében 44%, Balotaszállás esetében 40%, Zákányszék esetében 47% a külterületi népesség aránya. A környékben Üllés és Pusztamérges rendelkezik alacsonyabb külterületi-népesség aránnyal, itt 27% és 24%-os volt ez az érték a legutóbbi népszámlálás adatai alapján. Bár a népességkoncentráció a belterületen összpontosul, a település az országos viszonylatban magas külterületi népességaránnyal rendelkezik.

A lakásállomány ennek megfelelően a központi belterületeken található, a külterületi lakóegységek a 2011-es népszámlálás szerint a külterületek gazdasági tevékenységhez, vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhelyek.

	Lakónépesség (fő)	Lakások száma (db)	Lakások aránya (%)	Távolság (km)
Központi belterület				
Öttömös	429	184	46.35	-
Külterület				
Öttömösi tanyák	124	103	25.94	3,5
Petróczy iskola környéke	146	110	27.71	3,0
Mindösszesen	699	397	100.00	-

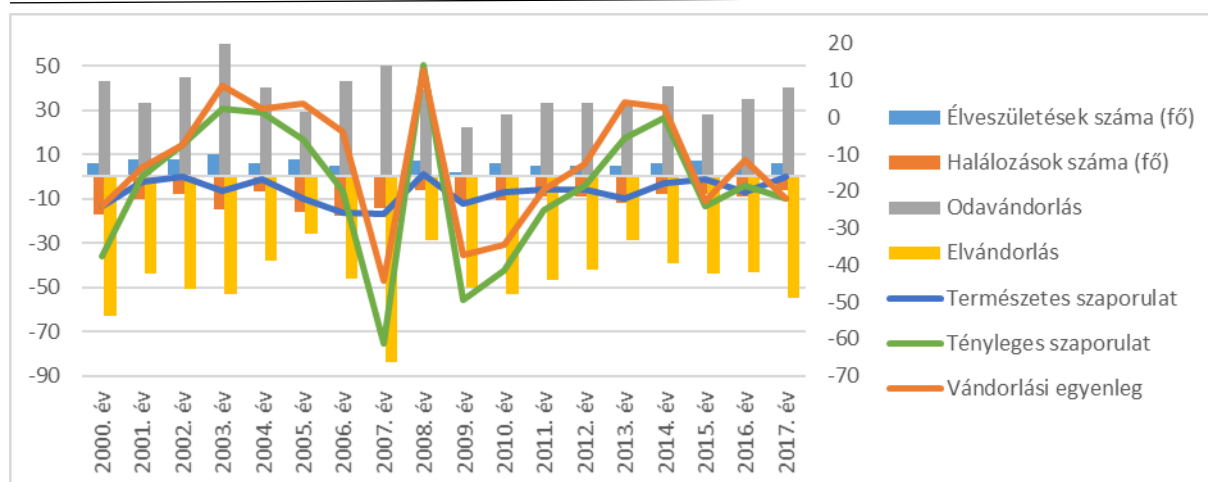
A belterületi és külterületi lakónépesség és lakásállomány Öttömösön a 2011-es népszámlálási adatok alapján. Forrás: Helységnévtár alapján saját szerkesztés 2019.

A település népességfogyása a születési ráta alacsony és a halálozási ráta magas értékéből ered. A településen az országos átlagot meghaladó a halálozási ráta átlagos értéke az elmúlt 17 évre 14 ezrelék körüli, míg a születési ráta elmaradt az országostól, értéke 7,6 ezrelék. Ennek következtében a természetes fogyás átlagos értéke 6,5 ezrelék körül alakul. Mindkét ráta trendszerűen csökken.

Népmozgalmi adatok Öttömösön 2000-2017 között.

A település a 2000-es évek kezdetén igen magas elvándorlási egyenleggel rendelkezett, mely 2003-ra megfordult, pár évig pozitív volt a vándorlási egyenleg. A 2007-es évben rekord magas volt az elvándorlások száma, az évben csak nem a népesség 10%-a hagyta el Öttömöst. Ez az érték azóta mérséklődött, nagyjából 1 %-os a népességvesztés az elvándorlás miatt. A tényleges fogyás a vándorlásból eredő és a természetes fogyás okozta népességcsökkenés összegéből a 2000-es évektől számított időszakra átlagosan 18,5 ezrelék.

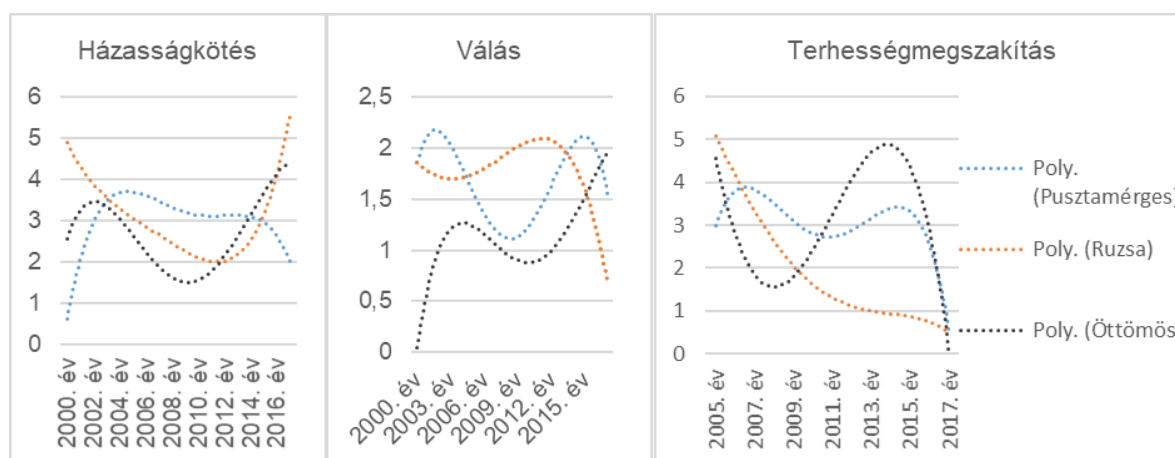

Népmozgalmi adatok Öttömösön 2000 – 2017 között. Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

A településen az egyéb népmozgalmi folyamatokban a 2000-es évek óta átlagosan egy évre 2,5 házasság és 1,5 válás jut, a terhességmegszakítások száma átlagosan 3 évente. A fajlagos mutató értéke ennél kedvezőbb, 1000 lakosra kevesebb válás és terhességmegszakítás, valamint több házasság jut. Ezek az értékek a szomszédos Pusztamérget és Ruzsa esetében hasonló értékeket tapasztalhatunk.

	Házasság- kötések száma	Válások száma	Terhesség- megszakítá- sok száma	Házasság- kötések száma	Válások száma	Terhesség- megszakítá- sok száma
Település	17 év átlaga			1000 főre 17 év átlagában		
Öttömös	2.47	1.50	2.90	2.72	1.11	2.18
Pusztamérget	3.56	2.12	3.54	2.96	1.68	2.14
Ruzsa	8.22	4.56	5.42	3.16	1.76	1.41

Népmozgalmi adatok átlagos és fajlagos átlagos értéke Öttömösön és szomszédos településein 2000-2017-es viszonylatban. Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

Népmozgalmi adatok fajlagos mutatójának trendjei 2000-2017 között.
Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

A házasságkötések tekintetében Öttömösön növekvő igény mutatkozik a házasságkötés iránt, azonban ezzel nagyjából egyenesen arányosan és párhuzamosan nő az 1000 főre jutó válások száma is. A terhességmegszakítások fajlagos értéke a válás éveiben a korábbi évek duplájára emelkedett, mely a 2015-ös évtől trendszerűen ismét csökken, ennek ellenére, még mindig Öttömösön a legmagasabb a szomszédos települések viszonyában. Mindez a település népességyarapódását nagyban hátráltatja.

A település népességszökkenése révén folyamatosan előregedővé válik, mely a korábban tapasztalható szociális problémák mellett további, új, korábban nem jelentkező feladatellátási igény megjelenéséhez vezethet. A település öregedési indexe az elmúlt évtizedben több, mint 66 százalékponttal, az idős népesség eltartottsági rátája 3 százalékponttal emelkedett, míg a gyermeknépesség eltartottsági rátája két százalékponttal csökkent. Az öregedési index, vagyis az idős korú népességnek (65–X éves) a gyermekkorú népességhez (0–14 éves) viszonyított aránya alapján a település a régió átlagos értékét (Dél-Alföld: 2016: 142) meghaladja, vagyis az előregedés fokozódó probléma. A gyermeknépesség eltartottsági rátája csökkent, vagyis a településen relatíve „javult” az inaktív gyermekek és az aktív felnőttek aránya. A régiós értékeket figyelembe véve is csökkenő terhet jelent a munkavállalási korú népességnek a gyermekek eltartása, vagyis egyre kevesebb gyermek születik (Dél-Alföld: 2003: 23,5; 2016: 20,5). A település esetében a gyermekkorú népesség száma az aktív korú népesség számának csökkenésénél jóval drasztikusabban csökken, tehát a település reprodukciós képessége folyamatosan romlik.

	2005	2017	Változás
Inaktív korú népesség (fő)	287	243	-15.33
Aktív korú népesség (fő)	531	470	-11.49
Gyermekek korú népesség (fő)	137	88	-35.77
Idős korú népesség (fő)	150	155	+3.33
Gyermekek népesség eltartottsági rátája (%)	25.80	18.72	-7.08
Idős népesség eltartottsági rátája (%)	28.25	32.98	+4.73
Öregedési index (%)	109.49	176.14	+66.65

Juvenilitás, aktív és eltartott népesség demográfiai mutatói 2005 és 2017 évekre.

Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019.

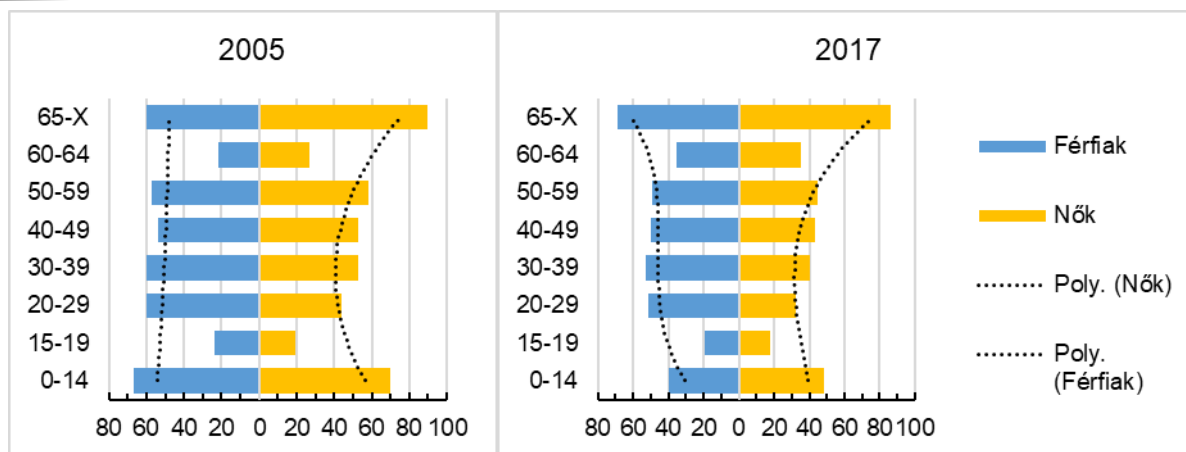
A családok eltartóképességére a 2011-es népszámlálás szolgált adatokat, mely azonban a megváltozott munkaerőpiaci helyzet, illetve az új foglalkoztatást elősegítő szakpolitika bevezetése miatt kevésbé tükrözi a jelenlegi helyzetet. A 2011-es népszámlálás adatai szerint 173 fő eltartott volt, melyből 94 fő 15 évnél fiatalabb. 180 fő pedig rendszeres keresettel rendelkezik, azonban nem foglalkoztatott, tehát nyugdíjas vagy nyugdíj jellegű járadékban, esetleg munkanélküli segélyben vagy gyermekgondozási ellátásban részesül.

	Fő
Lakónépesség száma	699
Családban élő eltartottak száma	173
Családban élő foglalkoztatottak száma	211
Családban élő inaktív keresők száma	180
Családban élő munkanélküliek száma	13
Családban élő 15 évesnél fiatalabb gyermekek száma	94

Népesség aktivitásának mutatói 2011-es Népszámlálás alapján.

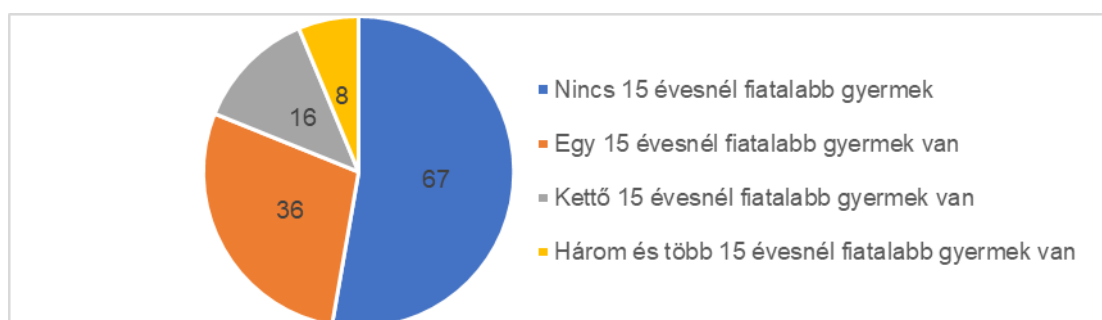
Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019.

Az aktív korú népesség számának, mint legfőbb eltartó, csökkenése kifejezetten nagy probléma, hiszen ez a település jövedelemtermelő képességét negatívan befolyásolja. A település korfája 2005 és 2017 között további átalakuláson megy keresztül, a stabilabb méhkas alakúból egyre inkább urna alakúvá kezd válni, mely a fiatalok számának csökkenését és az idős korosztály növekedését mutatja. A 2005 és 2017-es korfán mind a férfi, mind a női lakosság tekintetében megfigyelhető a 0-14 éves korosztály számának erőteljes csökkenése, a férfiak oldalán ez okozza a trendvonal „berogyását”, mindez a csökkenő születésszámmal magyarázható. A 65+ népességszámbeli növekedése nem olyan nagymértékű, mint a 60-64 éves korosztályé. Ha a népesség változásának dinamizmusa tartja a trendeket, akkor az előregedés egyre gyorsabb és drasztikusabb lesz.

Öttömös korfája 2005 és 2017 években. Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

A településen 2011-ben a népszámláláskor a családok többségében egyetlen egy 15 éves korúnál fiatalabb gyermek sem volt, a leggyakoribb gyermekszám az egy, az esetek kevesebb, mint 10%-ban van a családoknál három vagy annál több gyermek, mely a település reprodukciós képességét determinálja. Az egy családra jutó átlagos gyermekszám a településen 2011-ben 1 volt.

A családok reprodukciós potenciálja Öttömösön a 2011-es népszámlálás adatai alapján.

Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

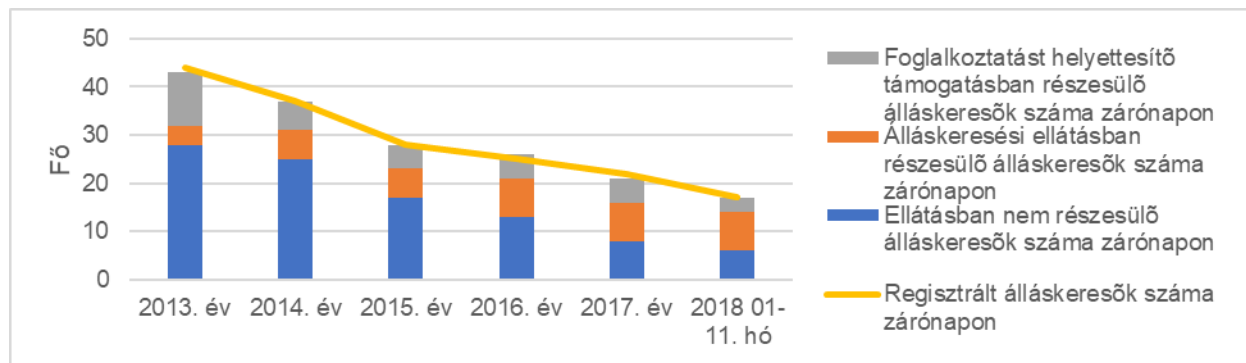
A településen 2017-ben 203-an voltak, akik nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesültek, ez a település népességének közel egyharmada. Szomszédos településeink is hasonló arányokat figyelhetünk meg, melyek a korábbi évek értékeihez képest növekedtek.

	Öttömös	Pusztamérges	Ruzsa
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők aránya	31.14	33.51	31.87
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	213	325	760

Az elöregedés mértéke a 2017-es évben. Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

1.7.1.1. Foglalkoztatás, munkanélküliség

A település aktív korú népességének drasztikus csökkenése a már említett módon negatívan hat a település jövedelemtermelő-képességére, azonban pozitív hatással van a munkanélküliség alakulására. A 2013-as évtől kezdve a regisztrált munkanélküliek száma fokozatosan csökken, mely egyrészt a közfoglalkoztatás bevezetésének köszönhető, másrészt pedig az aktív korú népesség elvándorlásának és a település elöregedésének. A 2018-as év végén a településen összesen 17 fő keresett állást.

A regisztrált állásukeresők és a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban, valamint az állásukeresési ellátásban és az ellátásban nem részesülőők számának alakulása 2013 – 2018 között.

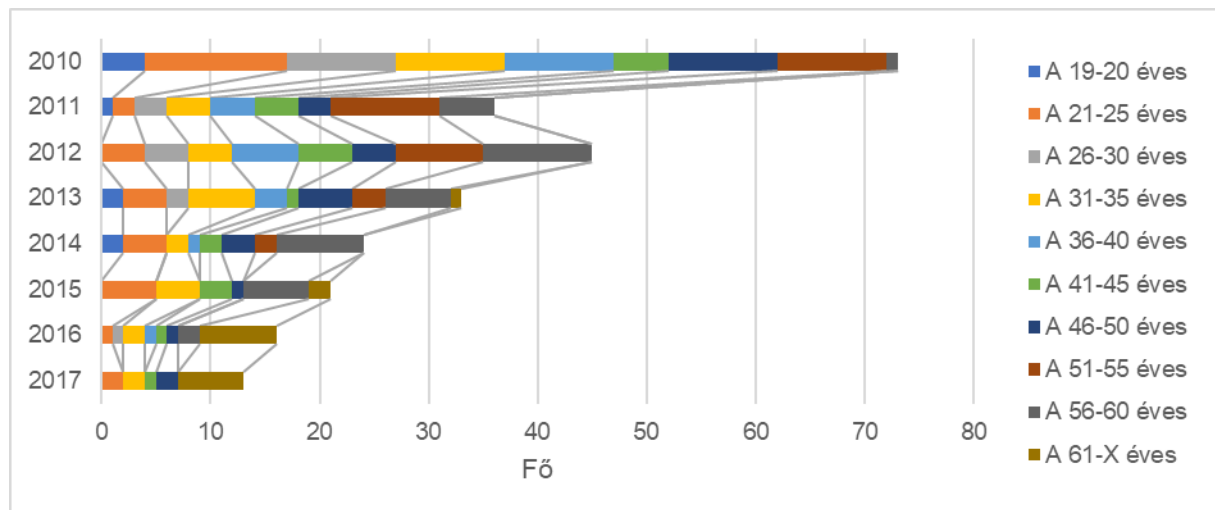
Forrás: TelR és BM adatok alapján saját szerkesztés 2019.

A regisztrált állásukeresők közel kétharmada valamiféle ellátásban vagy támogatásban részesült. Az állásukeresők bevezetése a közfoglalkoztatásba csökkentette az ellátásban nem részesülőők számát és részarányát is, míg az állásukeresési ellátásban és a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülőők részaránya megnőtt, számuk kis mértékben növekedett. A közfoglalkoztatás azonban csak egy időszakos megoldás.

Az ideiglenes foglalkoztatást helyettesítő támogatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-a, ami jelenleg húszezer forint körüli. Erre az jogosult, akinek munkanélküli-járadék, állásukeresési járadék, állásukeresési segély, vállalkozói járadék folyósítási időtartama lejárt vagy előbbiek folyósítását keresőtevékenység miatt megszüntették. Továbbá jogosult mindaz, aki a mindenkori állami foglalkoztatási szervvel két éven keresztül együttműködött állásukeresés céljából, esetlegesen rehabilitációs járadék ellátására volt jogosult. Mindemellett egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult foglalkoztatást helyettesítő támogatásra, ha a másik személy az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás feltételeinek felel meg. A jövőben a két ellátás típust igénybe vevők munkaerőpiaci mobilizálására lenne szükség.

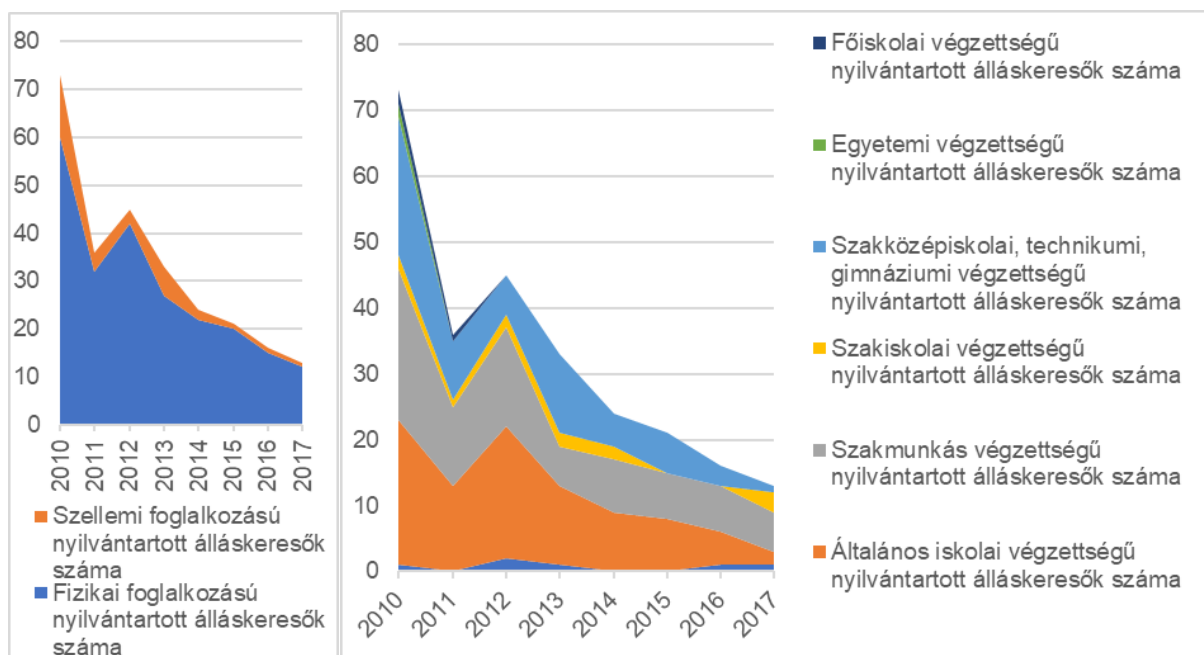
A regisztrált állásukeresők száma összefügg a közfoglalkoztatottak számával, azzal többnyire fordítottan arányos.

A munkanélküliség Öttömösön az országos trendeket követi, a közfoglalkoztatás bevezetésével drasztikusan lecsökken, mely csökkenés napjainkban is tart. Az állásukeresők korösszetétele az elmúlt 7 évben nagymértékben változott. Míg 2010-ben az állásukeresők 20-25%-a pályakezdő állásukereső, mely az EU déli országaiban átlagosnak tekinthető, míg a nyugati országok esetében magas, addig az 55+ korosztály szinte hiányzik az állásukeresők közül. 2017-re a 21 év alatti pályakezdők eltűnnek, és az állásukeresők közel 50%-át a 61 év felettiek alkotják (ez is csak 6 fő a település esetében), mely igen veszélyeztetett korosztály a munkaerőpiac szempontjából, hiszen nyugdíj előtt állnak. Mindez arra utal, hogy a jelen gazdasági helyzetben ez az a korosztály, aki nehezebben illeszkedik vissza egy esetleges álláshely elvesztése után a munka világába. Korábban kiegyensúlyozottabb volt az állásukeresők összetétele, azonban meg kell jegyezni, hogy a 13 fő állásukereső így is kifejezetten alacsony szám, melyben 1-2 fő már 10 százalékos elmozdulás is eredményezhet.

A regisztrált állás keresők korösszetételének változása 2010 – 2017 között.

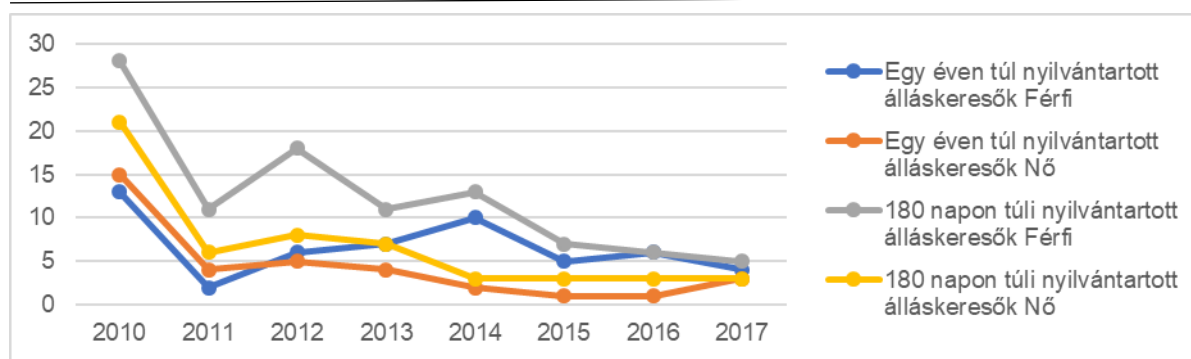
Forrás: TelR és BM adatok alapján saját szerkesztés 2019.

A regisztrált állás keresők foglalkoztatási státusza és végzettség szerinti felosztásának változása 2010 – 2016 között. Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019.

Az állás keresők döntő hányada fizikai foglalkozású, mely az elmúlt években sem változott meg, a szellemi foglalkozású állás keresők aránya 10% körül mozog. A településen a legkevesebb a felsőfokú képzettségű állás kereső, illetve az általános iskola nyolc osztályát el nem végzettek. Mindkettő csoport alacsonyabb lakossági részaránya miatt ilyen kisszámú. A felsőfokú képzettséggel rendelkezők egyrészt hamarabb találnak munkát, másrészt sokkal mobilisabbak is, így ha huzamosabb ideig nem találnak állást, akkor elköltöznék a településről. A településen élők iskolai végzettségüket tekintve egy jelentősebb hányada csupán általános iskolai végzettséggel rendelkeznek (37%), azonban az állás keresők között arányaiban ez nem mutatkozik meg olyan markánsan, mint a teljes népesség esetében. 2018-ban az állás keresők legnagyobb hányadát a szakmunkás végzettségűek adták.

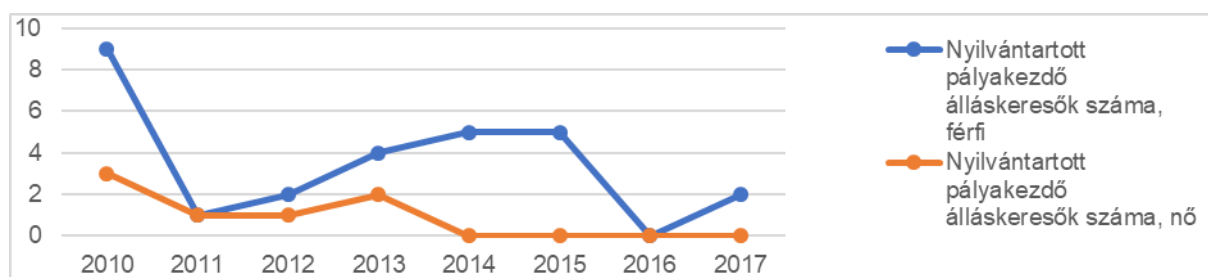
Általánosan megfigyelt jelenség, hogy a visszailleszkedés és a munkaerőpiacra visszatérés egy hosszabb állás keresési időszak után nehezebbé válik. A foglalkoztatással foglalkozó szakirodalom szerint ez a nemek közötti egyenlőtlenségeket is kihozza, általában a nők lassabban és nehezebben találnak állást.

A tartósan álláskeresők számának alakulása Öttömösön 2010 – 2017 között.

Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

Öttömös esetében a javuló foglalkoztatási helyzet mellett 2010 óta a legalább 180 napja álláskereső férfiak létszámának dinamikusabb csökkenését figyelhetjük meg, ez részben igazolja a felvetést, hogy a nők esetében nehezebb a hosszabb álláskeresési időszak utáni munkavállalás. Azonban a településen tapasztalható alacsony munkanélküliségi érték és az egész országban akuttá váló munkaerőhiány felhívja a figyelmet egy társadalmi problémára. A most tartós álláskereső státuszú emberek nemtől függetlenül több tényező együtteseként maradhat tartósan álláskereső, nem csak az álláshelyek hiánya, de az álláskereső attitűdje és munkához való viszonyulása is problémát okozhat.

A tartósan álláskeresők számának alakulása Öttömösön 2010 – 2017 között.

Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

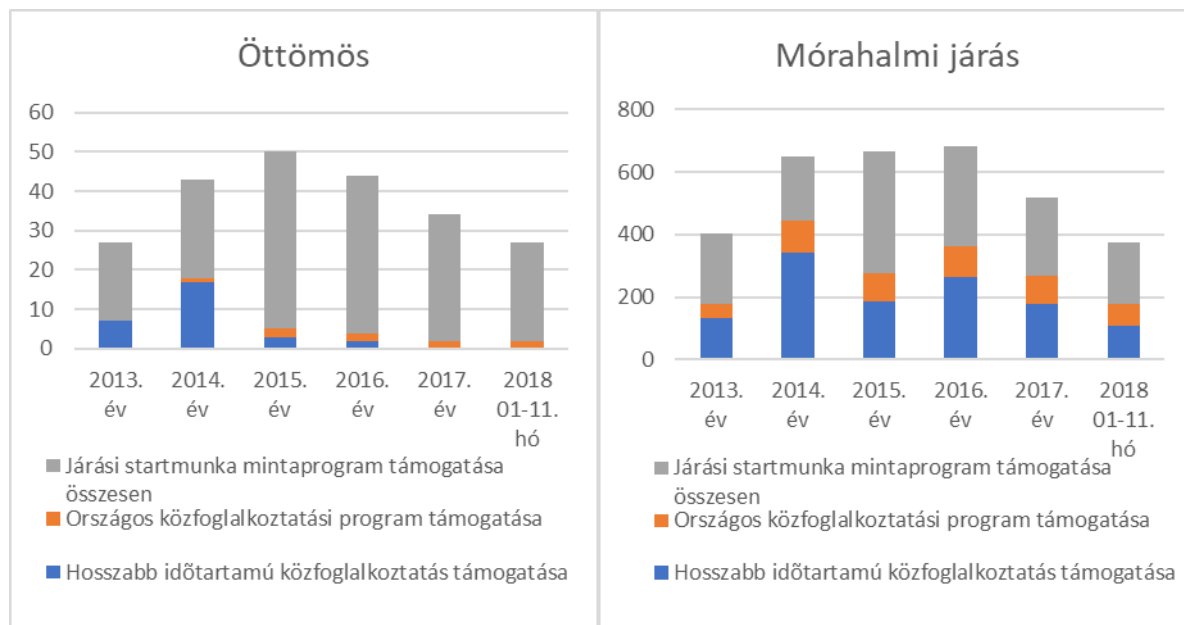
Öttömös esetében a pályakezdő álláskeresők száma is csökkent, a nők közül az elmúlt években nem volt nyilvántartott pályakezdő álláskereső, a férfiak esetében is alacsony számban, arányban figyelhető meg a jelenség. Annak fényében azonban, hogy 10 fő körüli nyilvántartott álláskereső volt a településen 2017-ben, a 2 fő pályakezdő magasnak tekinthető. Főleg, hogy az álláskeresők szinte mindegyike 180 napon túli, illetve egy évnél régebben álláskereső.

	15-29 évesek száma			Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma			
	Nők	Férfiak	Összesen	Nők	%	Férfiak	Összesen
2010	52	87	139	3	5.77	9	10.34
2011	49	86	135	1	2.04	1	1.16
2012	58	86	144	1	1.72	2	2.33
2013	61	88	149	2	3.28	4	4.55
2014	56	86	142	0	0.00	5	5.81
2015	56	86	142	0	0.00	5	5.81
2016	54	75	129	0	0.00	0	0.00
2017	50	70	120	0	0.00	2	2.86

A pályakezdő álláskeresők számának alakulása nemek szerint bontva a teljes lakosság tükrében Pusztamérgesen 2010 – 2017 között. Forrás: TeIR alapján saját szerkesztés 2019.

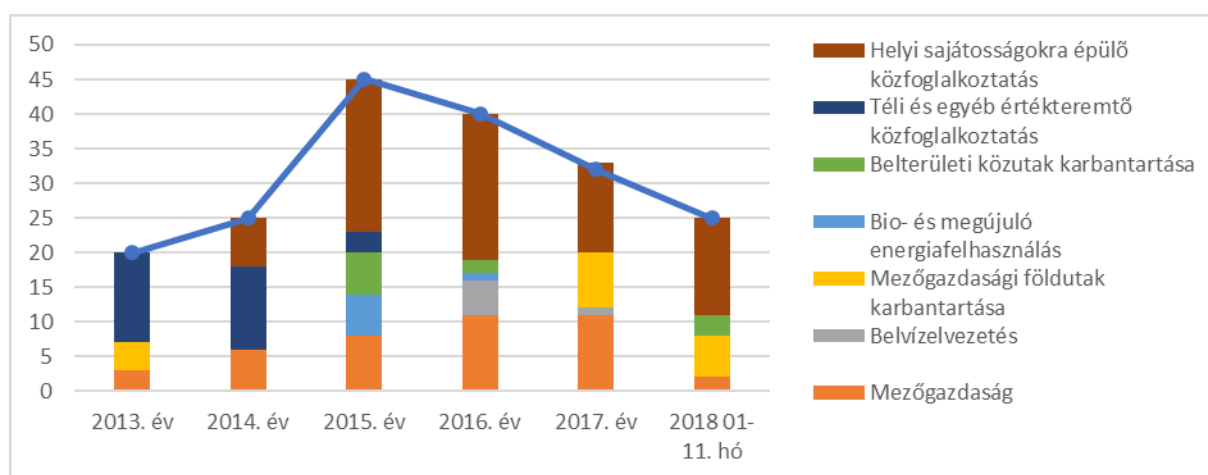
1.7.1.2. Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatottak száma a 2015-ös évig növekedést, majd dinamikus csökkenést mutat. Ez a trend hasonló a Mórakalmi járásban is, ott a csúcst a 2016-os évben érte el a közfoglalkoztatási program. Öttömös esetében a 2015-ös évben átlagosan 49 fő a közfoglalkoztatott, mely havi bontásban fluktuál. A közfoglalkoztatás, mint munkaerőpiacra való visszaillesztés Öttömösön sikeresnek tekinthető, hiszen a közmunkában foglalkoztatottak száma fokozatosan csökken. A teljes foglalkoztatás elérése a településen nem lehetséges, hiszen a regisztrált álláskereső egy része nem csak nem tud, de nem is kíván visszatérni a munkaerőpiacra.

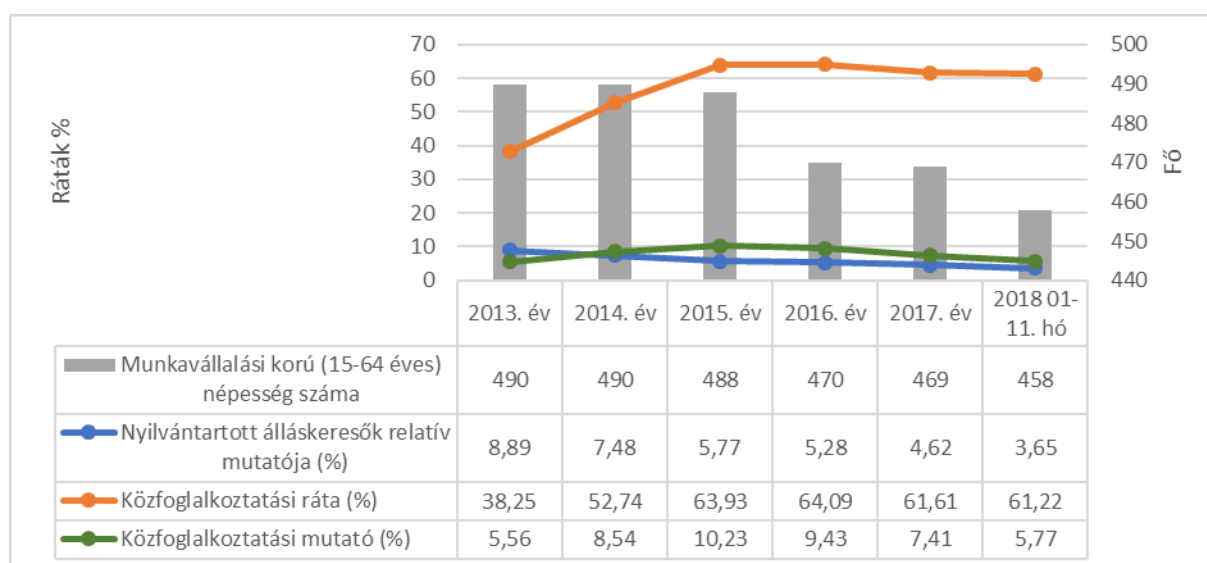
A közfoglalkoztatás keretein belül foglalkoztatottak számának alakulása Öttömösön és a Mórakalmi járásban 2013 – 2018 között. Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019.

A közfoglalkoztatásban főként a járási startmunka mintaprogramban vesznek részt a legtöbben. Érdekes átstrukturálódás figyelhető meg, míg a program első éveiben a téli és egyéb értéktérítő közfoglalkoztatás keretein belül volt a legtöbb közfoglalkoztatott, a mezőgazdaságban, illetve a helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás vált egyre népszerűbbé.

A közfoglalkoztatás szerkezete Öttömösön sokkal diverzebb, mint a szomszédos Pusztamérgesen, de ahhoz hasonló, alapvetően mezőgazdasághoz és helyi sajátosságokhoz alkalmazkodó tevékenységekre irányul.

A közfoglalkoztatási mutató, vagyis a közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma a munkavállalási korú népességhez viszonyítva követte a közfoglalkoztatottak létszámának változását, jelenleg az aktív korú népesség 3,65%-át foglalkoztatják közfoglalkoztatásban Öttömösön. Ez a jövőben tovább csökkenhet. A közfoglalkoztatási ráta a közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszámát viszonyítja a közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszámának és a nyilvántartott álláskeresők zárónapi létszámának összegéhez. Vagyis az inaktív munkavállalási korúak, és a másodlagos munkaerőpiacon foglalkoztatottak arányát mutatja be. Ez az érték 2013 és 2016 között fokozatosan emelkedő tendenciát mutat Öttömösön, mely összefügg a munkanélküliek és a közfoglalkoztatottak számának csökkenésével, egymáshoz viszonyított arányuk megváltozásával. Ezek alapján a településen a munkanélküliek arányának csökkenése nagy mértékében meghaladja a közfoglalkoztatásban résztvevő arányának csökkenését, így a közfoglalkoztatási ráta növekedését idézi elő. 2016-tól fokozatosan csökken a közfoglalkoztatási ráta, mely 2018 év végi adatokat figyelembe véve meghaladja a 61%-ot, vagyis a közfoglalkoztatottak száma a munkanélküliek számának több mint duplája.

1.7.1.3. Helyben foglalkoztatottak, be- és elingázás

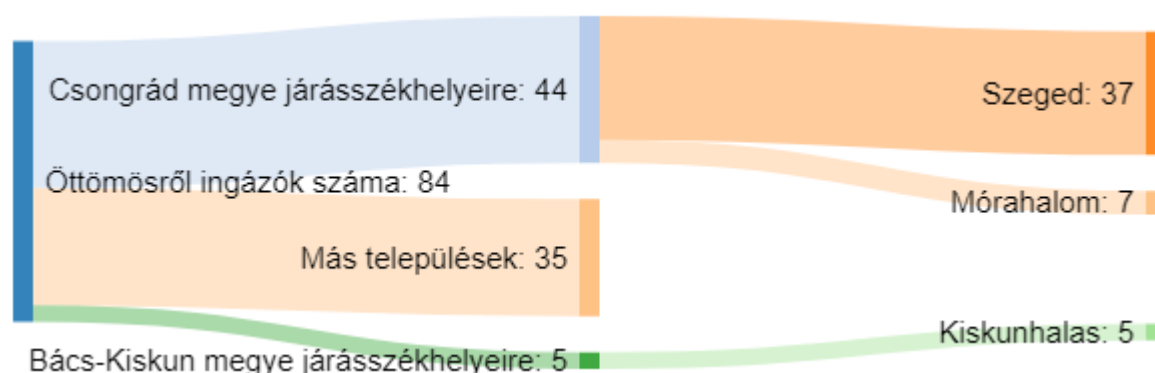
Egy település népességmegtartó képességét befolyásolja a helyben elérhető munkahelyek száma és minősége. Minél több a helyben megtalálható munkahely, annál nagyobb az esélye, hogy az adott településen a népesség munkát talál, így nem kényszerül lakhelye elhagyására. Azok a települések, melyek a rendszerváltás óta sikeres szerkezetváltáson/változáson estek át nem csak a munkahelyek számát tartották, illetve növelték meg, de azok minősége is javult. A jelenlegi globális gazdaságban egyre kevésbé vonzóak a hagyományos fizikai munkák és egyre népszerűbb a szolgáltatás és kutatás-fejlesztéshez kapcsolódó munkavállalás. Kérdéses, hogy az olyan településeken, mint Öttömös, ahol hagyományosan is magas a mezőgazdasági szektorokban foglalkoztatott kétféle munkások aránya, mennyiben reális az említett változás. Amennyiben nem sikeres a gazdasági szerkezetváltás, további megoldást jelenthet, ha a település elérhető közelségében van egy központi település, mely a munkalehetőségek diverz kínálatát biztosítja. Ennek eléréséhez azonban a munkavállaló lakosságnak ingáznia kell.

Öttömösön a 2011-es népszámlálás alkalmával összesen 192 főt foglalkoztattak helyben, melyből 155 fő helyben lakó volt. A nem alapján a férfiak közel egyharmadával többen voltak helyben foglalkoztatottak, mint a nők. A helyben munkát végzők közel kétharmada érettségivel alacsonyabb végzettségű volt. Bár pontos adat jelenleg nem áll rendelkezésre, de a közfoglalkoztatási program elindításával a helyben foglalkoztatottak száma feltehetően nőtt, illetve az érettségivel alacsonyabb végzettségűek aránya is emelkedett. Mindez hozzájárult a munkanélküliség arányának drasztikus

csökkenéséhez. Öttömös bár nem egy munkaerőpiaci centrum a közeli településekről összesen 37 fő ingázott a településre munkavállalás céljából.

		Fő
A helyben foglalkoztatottak száma összesen		192
A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma		155
Nem alapján	amelyből férfi	89
	amelyből nő	66
Végzettség alapján	amelyből legalább érettségizett	59
	amelyből érettségénél alacsonyabb	96
A naponta bejáró foglalkoztatottak száma		37

2011-ben összesen 84 fő ingázott Öttömösről valamely településre. Ebből legtöbben Szegedre, illetve Mórahalomra, valamint Kiskunhalasra. 35 fő pedig ezen településeken kívüli egyéb településekre.

Az ingázók között a férfiak, legalább érettségivel rendelkezők és a 30-49 éves korosztály az, akik nagyobb arányban vállalnak munkát.

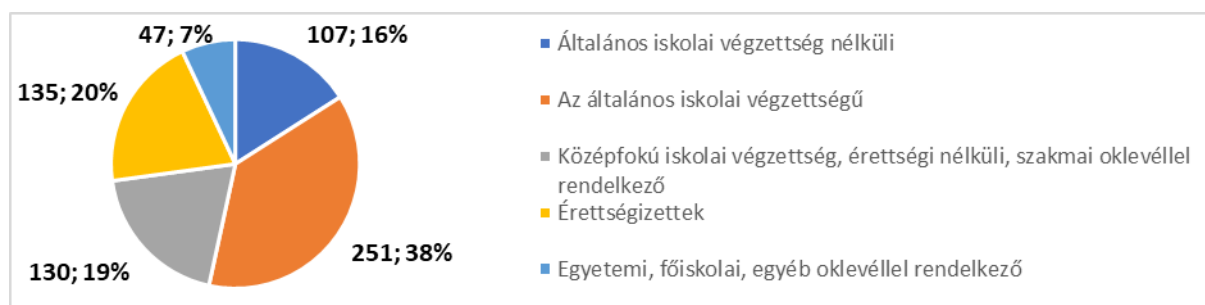
		Fő
A más településre dolgozni járó foglalkoztatottak száma		84
Nem alapján	amelyből férfi	55
	amelyből nő	29
Végzettség alapján	amelyből legalább érettségizett	43
	amelyből érettségénél alacsonyabb	41
Életkor alapján	amelyből 29 éves és fiatalabb	24
	amelyből 30-49 éves	42
	amelyből 50 éves és idősebb	18

1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés

1.7.2.1. Társadalmi tagozódás

A települések társadalmának tagozódása több dimenzió mentén felvázolható. Leggyakrabban a foglalkozási pozíció, az iskolai végzettség, a jövedelem, vagyoni helyzet, az életkörülmények, valamint az életmód adja a felosztás alapját. A település társadalmi tagozódása anyagi-egzisztenciális szempontú megközelítésében a tényezők közötti kapcsolat miatt gyakorta csak közvetítő tényezők keresztül érvényesülnek, vagyis az iskolai végzettség, foglalkozási pozíció befolyásolja az életkörülményeket, életmódot és viszont.

A településen magas az alacsonyan képzett lakosság aránya, a lakosság több mint felének csupán általános iskolai végzettsége van, vagy még az sincs. A településen élők közel háromnegyedének nincs érettségije. Ennek oka, hogy a településen élő idősebb korosztály aktív éveiben a mezőgazdasággal foglalkozott, melyet igen korán, már gyermekkorban elkezdtek, többen csak az „elemi 4 osztályt” végeztek el, majd munkába álltak. A végzettség és a korosztályos megoszlás tekintetében, minél fiatalabb a népesség, annál magasabb az iskolai végzettsége is. A munkavállalásban igen nagy hátrányt jelent az idősebb generációk számára a végzettség, vagy a megfelelő végzettség hiánya.

A lakosság iskolai végzettség szerinti felosztása. Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019.

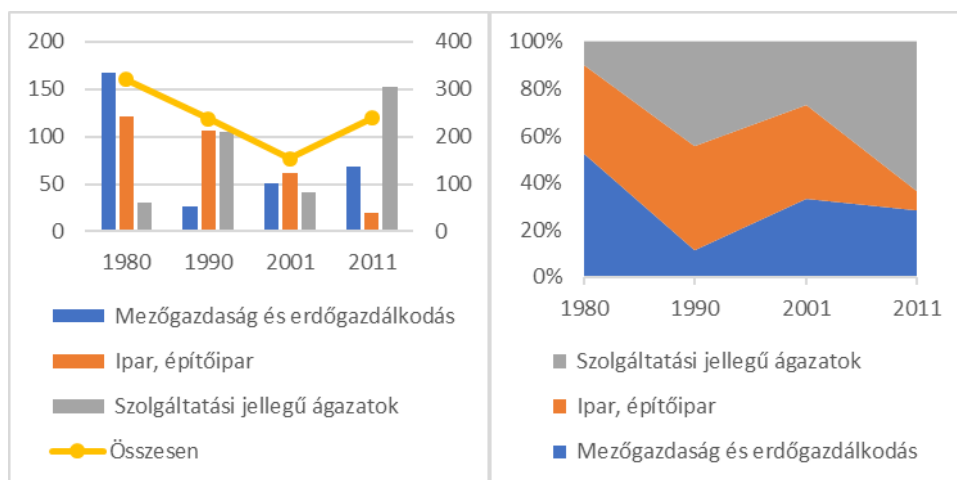
Az egyetemi, főiskolai diplomával rendelkezők aránya nagyságrenddel marad el az országos és a Csongrád megyei átlagtól, azonban a szomszédos Pusztamérges és Ruzsa településekhez képest 1%-kal magasabb. A jövőben a legalább középfokú végzettség megszerzésének támogatása cél lehet, ezzel javítva a település humán-erőforrását. Gátja lehet a középfokú képzettség megszerzésének, hogy a településen nincs középfokú oktatási intézmény. Több kutatás felhívja a figyelmet, hogy a vidéki népesség továbbtanulásának gátja lehet a középfokú oktatás elérhetetlensége. Mindenképpen szükséges a diákok középfokú oktatás felé terelése, intenzív kapcsolat fenntartása azokkal a településekkel, ahol van ilyen intézmény.

A településen a szomszédos Pusztamérgeshez és Ruzsához képest a legmagasabb azok aránya, akiknek nincsen egyetlen elvégzett osztálya sem a 2011-es népszámlálás alapján, mely mind a járási, mind a megyei, illetve kismértékben, de az országos értéknél is magasabb.

A 7 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, 2011						
Település	Általános iskola			Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Érettségi	Felsőfokú oklevél
	nincs elvégzett osztálya	1-7. évfolyam	8.			
Öttömös	1,19 %	14,8 %	37 %	19 %	20 %	7,0 %
Pusztamérges	0,52 %	13,4 %	39 %	23 %	18 %	6,1 %
Ruzsa	0,93 %	14,9 %	40 %	20 %	18 %	5,9 %
Zákányszék	1,32 %	11,9 %	36 %	20 %	23 %	7,7 %
Mórahalom	0,86 %	11,7 %	32 %	21 %	25 %	9,6 %
Mórahalmi járás	0,97 %	12,2 %	35 %	22 %	22 %	8,3 %
Csongrád megye	1,05 %	10,4 %	25 %	19 %	29 %	15,3 %
Magyarország	1,18 %	11,2 %	25 %	19 %	28 %	15,5 %

A lakosság iskolai végzettség szerinti felosztása és összehasonlítása a környező településekkel járási, megyei és országos viszonylatban. Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2018

Öttömösön a népesség foglalkoztatási szerkezetének átalakulása már az 1980-as években elkezdődött. A munkavállalók számának közel 100 fős csökkenése az 1980-as években a mezőgazdaságot érintették a legdrasztikusabban. A korábban a foglalkoztatottak felét kitevő mezőgazdaság és erdőgazdálkodás a rendszerváltás éveire 10% körülre szorult vissza. Ezzel párhuzamosan a szolgáltatásban dolgozók száma közel 80 fővel, 30%-os részarányra emelkedett. 2001 és 2011 között ismét emelkedett a foglalkoztatottak száma, ez egyrészt a válságból való kilábalást is mutatja. Az 1980 óta folyamatosan csökkenő ipari foglalkoztatottak száma azonban nem csak a település, hanem a térség munkaerőpiaci körzete gazdasági tevékenységének átalakulását is jelenti. Az egyik fő foglalkoztató, Szeged ipari tevékenységének leépülése és szolgáltatás-központú szerkezete Öttömös munkavállalásában is megmutatkozik. A 2011-es évben a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma a rendszerváltás óta a legmagasabb, mely egyrészt az Európai Unió, másrészt pedig a hazai vidékfejlesztési gyakorlat eredménye lehet.

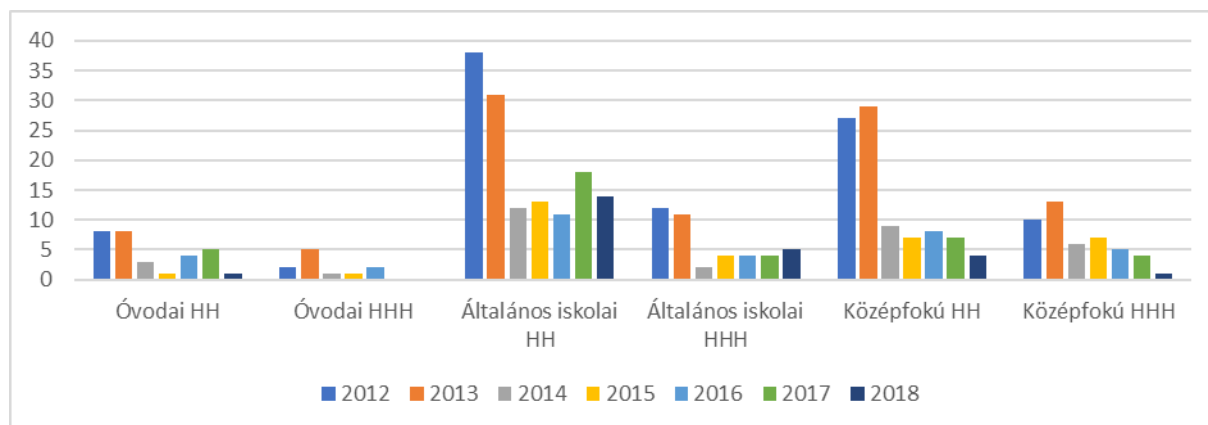
A rendszerváltás utáni népszámlálások a társadalom rétegződésének másik fontos aspektusát a foglalkozási pozíciót is mérte. Ezek alapján egy dinamikusan fejlődő, a körülményekre könnyen reagáló társadalomban magas az úgynevezett fehérgalléros foglalkoztatás, mely azonban erősen korrelál az iskolai végzettséggel. A foglalkoztatottak számának csökkenése részben az arányok átalakulását is eredményezte. Ezek alapján a településen belül nőtt a vezető, értelmiségi és egyéb foglalkoztatottak, az alkalmazásban állók és az önálló foglalkoztatottak aránya, míg főként a mezőgazdasági szektorra jellemző szövetkezeti foglalkoztatási forma lecsökkent. Emellett fontos megjegyezni, hogy a helyben foglalkoztatás lecsökkenése és az ingázó foglalkoztatottak növekedése is jelentheti a szellemi foglalkozásúak nagyobb arányát a településen belül. A településen egyre nagyobb számban találhatunk egyéni vállalkozóként dolgozó foglalkoztatottakat.

	1980	1990	2001
A vezető, értelmiségi foglalkozású foglalkoztatottak száma	48	35	26
Az egyéb szellemi foglalkozású foglalkoztatottak száma	23	35	21
Az egyéb foglalkozású foglalkoztatottak száma	98	46	23
Alkalmazásban álló foglalkoztatottak száma	193	155	159
Önálló, egyéni vállalkozóként dolgozó foglalkoztatottak száma	14	22	60
Társas vállalkozás, szövetkezet tagjaként dolgozó foglalkoztatottak száma	282	177	4

1.7.2.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű lakosság

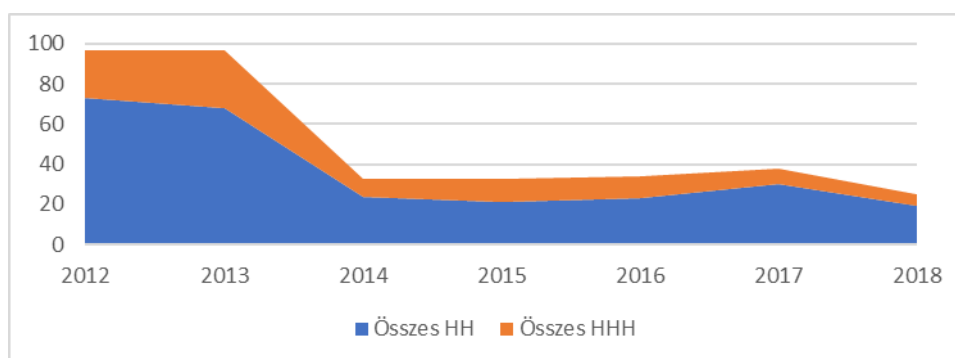
A társadalom helyzetét és a népesség gazdasági-társadalmi státuszát mutatja a településen élő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek magasabb aránya. A településen 2012 óta mind a hátrányos, mind pedig a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma lecsökkent. Ennek hátterében egyrészt a statisztikai módszertan megváltoztatása áll. 2013. augusztus 31-éig a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek fogalmát a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 121. §-a tartalmazta, mely szerint családi körülményei, szociális helyzete miatt

rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította, illetve halmozottan hátrányos az a gyermek, akinek legalább egyik szülője legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen. Az új jogszabály alapján a hátrányos helyzet igazolására nem elég a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítása, még egy további körülményt is igazolni kell a kérelem benyújtásánál (szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben, rossz lakáskörülmények közt vagy alacsony foglalkoztatottságú családban, vagy alacsony iskolai végzettségű szülők gyermekeként él). A halmozottan hátrányos helyzet megállapításához már kettő fent meghatározott körülménynek is teljesülnie kell a jogosultsághoz.

Öttömös hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű óvodásainak, általános iskolásainak és középiskolásainak száma 2012-2018 között. Forrás: TeIR és KIR alapján saját szerkesztés 2019

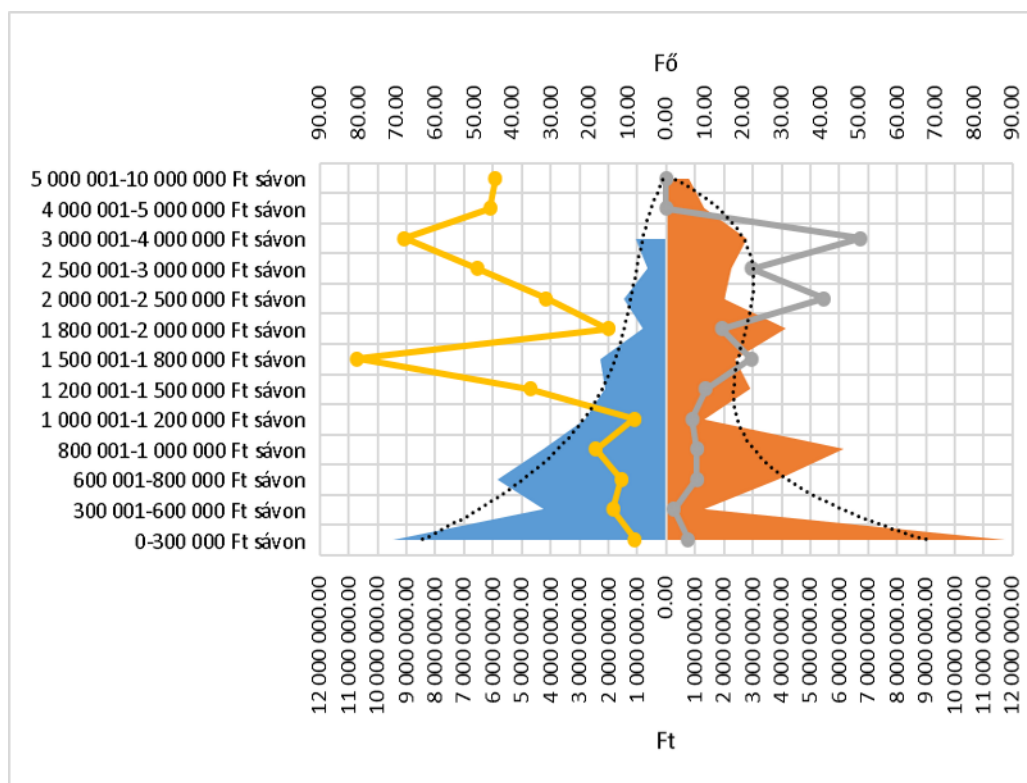
A településen 2012 és 2018 között több, mint 70 gyermekkel csökkent a HH és HHH gyermekek száma. Összesen 25 hátrányos helyzetű gyermek, melyből HH gyermek összesen 19, HHH gyermek pedig 6 fő volt Öttömösön 2018. december elején a jegyző gyűjtése alapján, legtöbbjük, 19 fő, általános iskolás. Ez egyrészt időtényező, másrészt életminőség-változás harmadrészt pedig statisztikai tényező függvénye. A jelen folyamatok alapján az elkövetkezendő években tovább csökkenhet a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma, azonban az önkormányzatnak figyelemmel kell kísérnie, hogy ez valóban az életminőség javulása okán történik meg, nem pedig a statisztikai minősítés miatt. Mindez azért fontos, hogy amennyiben szükséges a beavatkozás, akkor azt ne a statisztikai fogalomnak való megfelelés gátolja.

Öttömös hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeinek száma 2012-2018 között. Forrás: TeIR és KIR alapján saját szerkesztés 2019

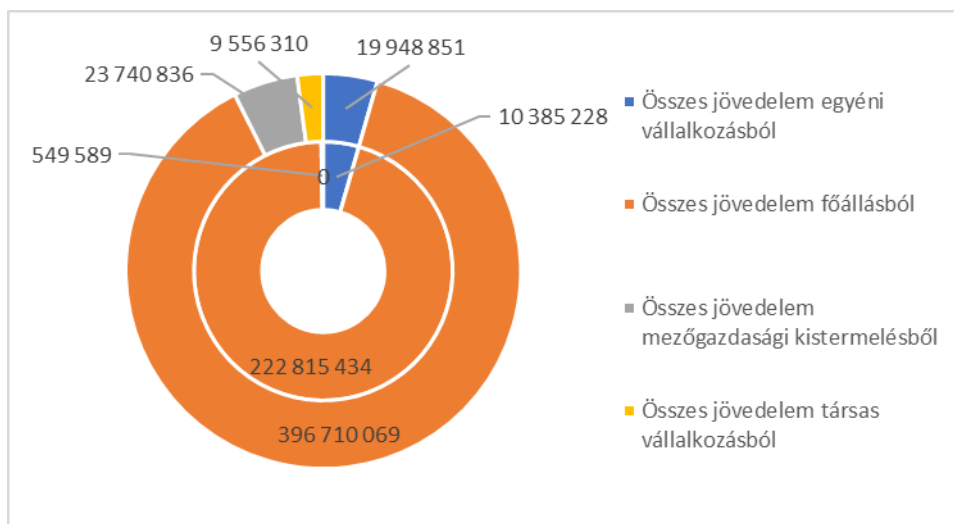
1.7.2.3. Jövedelem és jövedelmi státusz

A társadalmi tagozódás korábbiakkal összefüggő eleme a jövedelem és a jövedelmi státusz. A település általános foglalkoztatási pozíciói és iskolai végzettség alapján alacsonyabb jövedelmi státusz feltételezhető, mely a mindenkori magyar átlagjövedelemnél alacsonyabb bevétellel rendelkezik, mindez a település egésze és családjai szempontjából is hátrányos helyzetet takarhat.

Öttömös jövedelmi rétegződése, valamint a befizetett adóösszegek értéke 2005-ben (bal oldalt) és 2016-ban (jobb oldalt) Forrás: TeIR és NAV adatok alapján saját szerkesztés 2018

A 2005 és 2016 között eltelt bő évtized a társadalom jövedelmi viszonyainak átalakulását csak kis mértékben eredményezte. A pénzromlást és a jövedelmek növekedését is figyelembe véve Öttömös lakói átlagosan jobb helyzetbe kerültek, több pénzt keresnek, mint 2005-ben. A 2016-os évben a NAV által nyilvántartott jövedelmi helyzet kedvezőbbnek bizonyult átlagban, mint az egy évtizeddel korábban, 2005-ben volt. A jövedelmi elrendeződés 2005-ben piramis alakú volt, mely az alacsony jövedelműek nagyobb részarányát jelentette a településen. A korábban bővebb 300.000 – 1.000.000 Ft-os kategória beszűkült, 2016-ra a lakosság egy meghatározó része jobb anyagi helyzetbe került, magasabb éves átlagjövedelemmel. 2005-höz képest létrejött egy bővebb középosztály, mely az összes adózó nagyjából felét jelenti. Ez azonban a társadalom polarizációjával valósul meg. 2016-ra az öttömösi polgárok növekvő többsége került a legalacsonyabb adózók körébe. Emellett a középosztály egy része javuló, míg másik része romló jövedelmi viszonyokkal rendelkezik. Fontos megjegyezni, hogy az adófizetők létszáma 60 fővel bővült a vizsgált időszakban. Mindemellett a település vagyoni helyzetét mutathatja, hogy a két legfelső kategóriába a 10 000 001-20 000 000 Ft sávon, illetve 20 000 000 Ft feletti sávon egyetlen adófizető sincs, 2005-ben azonban még a 4-5 és az 5-10 millió forintos sávon sem volt egyetlen egy öttömösi lakos.

A különböző forrásokból származó jövedelem éves alakulása 2005-2016 között.
Forrás: TeIR és NAV adatok alapján saját szerkesztés 2019

A település jövedelmi viszonyait jellemzi, hogy 2005 és 2016 között nőtt a munkaviszonyból származó jövedelem, mely a lakosság megélhetési stabilitására utalhat. 2005-höz képest, mint új jövedelemforrás megjelenik a társas vállalkozási formából származó bevétel. A 2005-ös évhez képest nagyobb részarányt képvisel a mezőgazdaságból származó jövedelem is, mely azonban igen erőteljesen kitett az időjárási körülményeknek. A mezőgazdasági jövedelmek növekedése összhangban van a mezőgazdasági ágazatokban foglalkoztatottak számának növekedésével.

1.7.2.4. Nemzetiségi, etnikai és vallási összetétel

A település népessége homogénnek tekinthető, a 2011-es népszámlálás adatai alapján a településen 11 fő kisebbség élt, a legtöbben a német kisebbséghez tartoztak, 5-en. Román nemzetiségűnek vallotta magát 3 fő, szerbnek pedig 3 fő. A többi nemzetiségre választ adó népesség a felsorolt kategóriák közül egybe sem sorolta magát, vagy nem adott választ. A településen sem a 2011-es népszámlálás alapján, sem a 2018-as évben az önkormányzat tájékoztatása alapján sincs roma vagy cigány etnikumú lakos. A népesség nem csak etnikai, de vallási összetétel szempontjából is homogénnek tekinthető. A népesség jelentős része, több, mint kétharmada a római katolikus felekezethez tartozik, a második legnépesebb felekezet a református, a lakosság 2%-a vallotta magát ezen valláshoz tartozónak. A népesség 17%-a nem kívánt válaszolni a kérdésre, 1,5%-a pedig úgy vallotta, hogy más vallási felekezethez tartozik.

Etnikai, nemzetiségi hovatartozás	Fő
A magyar népesség száma	627
A német népesség száma	5
A román népesség száma	3
A szerb népesség száma	3
Vallási hovatartozás	Fő
Ateista népesség száma	3
Nem válaszolók száma	123
Római katolikus népesség száma	471
Evangélikus népesség száma	4
Református népesség száma	16
Görögkatolikus népesség száma	5
Más vallási közösséghez, felekezethez tartozó népesség száma	12
Ortodox keresztény népesség száma	3

1.7.3. Konfliktusok, érdekviszonyok

Öttömös területén nem találhatók szegregált településrészek, nincs kézzelfogható térbeli társadalmi elkülönülés. Tehát, mint társadalmi probléma nem jelentkezik. A külterületi tanyás térségről viszont általában elmondható, hogy ott szegényebbek élnek, mint a belterületen, illetve a tanyán élőknek nehezebb megközelíteni a község központját, így a szolgáltatásokat is nehezebben éri el. A tanyai területen található ingatlanok állapota jellemzően rosszabbak, mint a belterületen, így alacsonyabbak az ingatlanárak is, mely lakásokhoz így könnyebben hozzájuthatnak a szegényebb rétegekből származó társadalmi csoportok.

A településen nem fordul elő etnikai hovatartozásból származó konfliktus. Jelenleg egy fő él a településen, aki romának vallja magát. A roma és nem roma származású lakosok zavartalanul élnek egymás mellett. Öttömösön néhány éve megjelentek a Romániából érkező magyarul beszélő vendégmunkások, ez a társadalmi csoport valójában kis létszámú, de alapvetően növekvő közösség. A faluba települést követően igyekeznek beilleszkedni, ingatlant vásárolnak, családot alapítanak Öttömösön. Az ő jelenlétükkel kapcsolatban nem említhetünk nagy horderejű érdekellentéteket a településen.

Anyagi helyzetből adódó szembenállás előfordul Öttömös lakói között, amely a legszegényebb réteg (jellemzően közfoglalkoztatottak) és a jómódú csoportok között alakul ki, de ezek a konfliktusok nem határozzák meg a falu lakóinak alapvető hangulatát, egymáshoz való viszonyulását. Jellemzően ezek a különbségek kimerülnek abban, hogy az egyes csoportoknak kevés kapcsolata figyelhető meg a másik társadalmi csoporttal.

Nem tipikus társadalmi konfliktus, de jellemző helyi probléma áll fenn a helyi Damjanich János Lövészklub és a lakosok között, a civil szervezet zajszennyező tevékenysége miatt.

A birtokvitás esetek száma elenyésző, ellenben, amelyek előfordulnak, azok régóta elhúzódó, bonyolult ügyek. Ezentúl nincs komolyabb feszültség a lakosok között, jellemzően hétköznapi jellegű nézeteltérések adódnak, melyek eseti jelleggel merülnek fel a településen.

1.7.4. Települési identitást erősítő tényezők

A település lakosságára alapvetően a közösség összetartó ereje jellemző. Öttömös különlegessége a környező településekhez viszonyítva az ott élő emberekben, a közösségben és az itt található miliőben (csend, nyugalom, élhető környezet) rejlik.

A közös célok megvalósításához – kulturális, szórakozási, sport, környezetvédelmi és fejlesztési célok – mozgósítható a lakosság és szívesen veszik ki részüket a munkából a közösségi célok érdekében. Legyen az advent, falunap, nemzeti ünnep, sportesemény, társadalmi munka, jótékonyági rendezvény, veradás, gyermek-, illetve idősek napja, közbiztonság stb. A rendezvények sikeres megszervezéséért a civil szervezetek vezetői, tagjai sokat tesznek, mindehhez azonban kell egy megfelelő irányító, mozgósító személy, akinek hívószavára az emberek szívesen mozdulnak.

A település nagyságához képest szép számmal működnek civil szervezetek:

- Öttömös Községi Önkéntes Tűzoltó
- Öttömösért Közhasznú Alapítvány
- Öttömösi Fiatalok Szövetsége
- Öttömösi Földtulajdonosok Egyesületének Vadásztársasága
- Öttömösi Ifjúsági Alapítvány
- Öttömösi Polgárőrség
- Öttömösi Sportegyesület
- Damjanich János Lövészklub
- Nyugdíjas Klub
- Öttömösi Női Kar
- Öttömösi Citera Zenekar

A polgármester, a képviselők, civil szervezetek és a lakosság kapcsolata sikeresnek értékelhető. A civil szerveződések fontosnak találják a településen, a polgármester véleménye szerint minden szerveződés megtalálja a körét. Az önkormányzat részéről nem szólnak bele a szerveződések életébe, működésébe, de bármiben, amiben lehet segítenek, számíthatnak az önkormányzatra. A helyi civil szervezetek kapcsolata a környező települések hasonló szervezeteivel jónak mondható,

gyakran szerveznek közös rendezvényeket. A kulturális és közösségi élet döntő többsége a Művelődési Házban folyik, melyben helyet kaptak a már említett civil szervezetek is.

A településen aktív nyugdíjas élet folyik, melynek mozgatója a Nyugdíjas Klub, ahol a tagok hetente egy alkalommal összegyűlnek. Jó kapcsolatot ápolnak más települések klubjaival. Munkájukra mindig lehet számítani a településen megszervezésre kerülő rendezvények lebonyolításában, vendéglátásban. Továbbá az Öttömösi Női Kar tagjai jobbra az idősebb korosztályból kerülnek ki. Rendszeres próbákat tartanak, folyamatosan szép eredményeket érnek el neves országos versenyeken.

Az önkormányzat egyre több kulturális kezdeményezés mellett kíván kiállni, mely a közösségépítés alapja lehet a jövőben, mindez közvetve hozzájárul a település népességének megtartásában is. A jövőben mindenképpen tervben szerepel, hogy az önkormányzat alkalmazzon egy rendezvényszervezőt, aki egybe tudná fogni a kulturális rendezvényeket. Továbbá az önkormányzat a rendezvényszervező segítségével egy a hely identitástudatot erősítő programsorozatot kíván a jövőben megszervezni.

A település mezőgazdasági hagyományaira büszke, jelenleg is a foglalkoztatottak jelentős számban foglalkoznak mezőgazdasággal. Mindez a mezőgazdasági kötődés a kulturális rendezvényekben is megjelenik.

A spárga a Duna-Tisza közti hátságot kedvelő növény, melyek László Mihály helybeli gazdálkodó kezdett el termelni az 1930-as évek második felében. Öttömös paraszti gazdálkodásában, az itt élők megélhetésének biztosításában a spárgatermesztés játszott/játssza a legfontosabb szerepet. Egész évben sok embernek ad munkát, ezzel falunk megtartó erejének is bizonyul. Településünk legfontosabb kulturális rendezvénye is e növényhez kapcsolódik. A szezont immáron több, mint 20 éve Spárgafesztivállal zárja a község.

Magyar László, híres Afrika-kutató, aki egy öttömösi földbirtokos fia. Tudományos életművével jelentősen hozzájárult Afrika múltjának, kultúrájának és népeinek teljesebb megismeréséhez. Tiszteletére a község Emlékparkot alakított ki a ruzsai út mentén található néhány fenyő által övezett területen (1994), ahová édesapját temették. A híres Afrika-kutatóra minden év november elején emlékezik a település előadásokkal, kiállításokkal (tanulók rajzai, egyéb alkotásai). A Magyar Tudományos Akadémián tartott előadássorozaton is részt vette a település, ahová elvitték a fából készült Magyar László mellszobrot, melyet egy öttömösi lakos faragott. Az önkormányzat célja, hogy a helyi lakosokat minél inkább bevonják a Magyar László Emléknapi programjaiba, szintén megalapozva ezzel a község lakóinak identitástudatát.

Napjainkban az önkormányzat igyekszik minél több kulturális rendezvényt életre hívni (rég felvételek vetítése a falu korábbi eseményeiről), korábbi rendezvényeket feléleszteni (kirándulások szervezése). A jelenlegi polgármester úgy véli, hogy az 700 fős településből, ha rendezvényeivel 50-100 embert meg tud mozgatni, az már nagy szó, mely példázza a települési közélet szervezésének nehézségeit.

A községi rendezvények közül kiemelendők az évente megrendezésre kerülő bálak, jótékonysági rendezvények. 2019 februárjában immáron 23. alkalommal rendezik meg az általános iskolai jótékonysági bálját, mely minden évben nagyon sok látogatót vonz, mind a lakosság, mind pedig a környékbeli települések lakói köréből. Szintén több éve megrendezi az Öttömösi Földtulajdonosok Egyesületének Vadásztársasága az öttömösi vadászbált. Áprilisban pedig az Öttömösi Női Kar és Öttömösi Citera Zenekar hagyományörzöbáltat tart. A december a faluban a Falu-Mikulásról, az óvodai jótékonysági bálról, az adventről és a karácsonyról szól, tartanak falukarácsonyt, ahol megajándékozzák az adott évben született gyermekeket. Természetesen ezeken a rendezvényeken kívül a falu programot szentel a nőnapnak, az idősek napjának, a majálisnak és az ország születésnapjának is egyaránt.

A település turisztikai szempontból leginkább piacképes rendezvénye a Spárgafesztivál, mely a környékben az egyik legnépszerűbb rendezvény. Öttömös, a spárga hazája. Eleinte Spárganapot, Spárgabált szerveztek, majd ebből nőtte ki magát a teljes kistérséget — ma már úgyszólván az egész homokvidéket — megmozgató rendezvény. A dél-alföldi településen 1994-ben rendezték az első spárgafesztivált - a spárgaidény lezárásaként. E fesztivál minden korosztálynak egyaránt kínál látni- és enniivalót. Változatos kulturális és sportprogramok szerepelnek a programban, de magától értetődően fő helyet foglalnak el a spárgatermesztéssel kapcsolatos tudományos konferenciák és a több, mint 30 féle ételt tartalmazó spárgakóstoló. Ez a spárgát és egyben a falut népszerűsítő rendezvény jól példázza a települési összefogást. 2019 júniusában tartják meg 25. alkalommal a

fesztivált, és elmondható, hogy a lakosok minden évben nagy számban vesznek részt aktívan a szervezési munkálatokban. A lakosság köréből is egyre többen jelennek meg a kóstolón. Ami azért is fontos, mert a fesztivál egyik lényeges célja az, hogy — felkeltve az érintettek figyelmét — Öttömös lakóinak boldogulását, összetartását segítse elő.

A település kapcsolatrendszerét hivatott erősíteni a minden év októberében megrendezett négyeshatár találkozó. A maga nemében egyedülálló az úgynevezett Négyeshatári Millenniumi Emlékoszlop- Együttes, amely négy település, Balotaszállás, Öttömös, Pusztamérgecs és Ruzsa határainak találkozási pontján, egy történelmi emlékhelyen állítottak fel 2000-ben. A négy kopjafa mára szimbólummá vált, immár nem a falvakat elválasztó, hanem a múltat s a jövőt összekötő közös pont. A négyeshatár találkozót azonban minden évben másik település rendez meg, így ez, csupán négyévente kerül Öttömöshöz.

Öttömös területén található Csongrád megye legmagasabb pontja. Helyi kezdeményezésre 2004-ben a Csongrád Megyei Természetbarát Szövetség kopjafát állított. A helyiek gyakran csak „Szerelem-domb” néven említik. Az erre járó kirándulóknak a helybeliek is szívesen adnak eligazítást, sőt lovas fogattal is be lehet járni a helyszínt. A Szerelem domb Öttömös központjából jól megközelíthető a jelzett turistaúton (kék négyszög, illetve a kék vonal turistajelzések).

Összeségében ezek a programok jó alapját képezik a kulturális és civil fejlesztéseknek, melyek az elmúlt időszakban egyre fontosabbá váltak az Európai Unió irányelveiben.

Az Önkormányzat már a korábbi ciklusokban testvér települési kapcsolatot alakított ki a Szerbiai Horgossal, a Romániai Csikozmással és Ópálossal. Ezen kapcsolatok további fejlesztése, magasabb szintre emelése szükséges, annak érdekében, hogy a település lakosai, fiataljai megismerhessék a határon túli magyarok életét, más népek kultúráját. A nemzethez való kötődésük erősítéséhez segítséget nyújt a Polgármesteri Hivatalon keresztül is.

1.8. A település humán infrastruktúrája

1.8.1. Humán közszolgáltatások

1.8.1.1. Oktatás, nevelés

A község oktatási-, kulturális- és szociális intézményei révén sokrétű feladatellátást valósít meg, a lakossági igényeket magas színvonalon kiszolgáló létesítményeket üzemeltet. Az óvodai és általános iskolai nevelés helyben biztosított. Az általános iskola és az óvoda egyházi fenntartású, anyagi megfontolás alapján történt az átadás. 2010-11-ben több millió Ft adósága volt az önkormányzatnak, de az iskolát fenn akarták tartani, mert úgy gondolta a képviselő-testület, hogy a település életben maradásának ez az egyik záloga. Eztán döntöttek úgy, 2011. szeptember 1-jétől átadják az egyháznak az iskolát. Ennek ellenére az önkormányzat kiemelten fontos tényező révén önként vállaltan támogatja a helyi iskolát, óvodát és a helyben beírtatott gyermekeket is.

A fenntartó változását követően elmondható, hogy minőségbeli javulás figyelhető meg mind a körülményeket, mind pedig az oktatás színvonalát tekintve, ez annak köszönhető, hogy az önkormányzat és az egyház közös munkája, támogatása együttesen képes a megfelelő anyagi és humán erőforrás támogatást nyújtani az intézmények számára. Az önkormányzat segítséget nyújt a tanulók sport- és tanulmányi rendezvényekre való szállításában. Továbbá az önkormányzat hozzájárul az úszásoktatás, nyári táboroztatás feladataihoz is, ezzel támogatva az iskolát és az óvodát. Mindemellett a helyi önkormányzat biztosítja az iskola testnevelés órái számára a közterületként nyilvántartott pályát, téli időszakban pedig a Művelődési Házat.

Az iskola és az óvoda épületek tulajdonjogai az önkormányzatot illetik, azonban a feladatellátás az egyházé. Az intézményekben felmerülő javítási, karbantartási munkálatok elvégzéséhez az önkormányzat szakembereket igyekszik nyújtani. Az önkormányzat biztosítja a fűtő személyét az iskola számára. Az épületet érintő nagyobb fejlesztési beruházások mindkét fél részéről biztosítottak. Az önkormányzat pályázati lehetőség segítségével napelemeket telepített az iskola tetőszerkezetére. Az alapvető kisebb tárgyi beszerzéseket a fenntartó (Szent Gellért Katolikus Iskolai Főhatóság) garantálja. Továbbá szintén az egyház finanszírozásával történt meg az iskola régi épületrészeinek teljeskörű belső felújítása, mintegy 6 millió forintból.

Jelenleg az egyház és az önkormányzat együttműködése gyümölcsöző, mind az oktatás minőségében, mind pedig a gyermekek körülményeiben pozitív változást sikerült elérni az elmúlt években. A jelenlegi kettős rendszert érdemes lehet a jövőben is fenntartani.

Az iskolában jelenleg folyamatosan csökkenő az alsó tagozatosok száma, a felső tagozatosoké stabilabbnak tekinthető. Az elmúlt öt évben nagyjából 15 fővel csökkent az általános iskolába beíratott gyermekek száma. Alsó tagozaton a 1-2. és a 3-4. osztály oktatása összevontan történik. Felső tagozaton a készségtárgyak összevont oktatása folyik. Mindez a jövőben kérdésessé teszi az iskolai feladatok helyi ellátását. Ennek ellenére a település kiemelt érdeke az alapfokú oktatás és óvodai ellátás megtartása.

Tanév	Általános iskola 1-4 évfolyamon tanulók száma	Általános iskola 5-8 évfolyamon tanulók száma	általános iskolások száma	napközis tanulók száma	
	fő	fő	fő	fő	%
2014/2015	25	24	49	44	89,80%
2015/2016	20	30	50	47	94,00%
2016/2017	18	23	41	39	95,12%
2017/2018	10	26	36	27	75,00%
2018/2019	12	20	32	29	90,63%

Az alapfokú közoktatásban résztvevő diákok száma Forrás: települési gyűjtés alapján saját szerkesztés 2019

A szintén egyházi fenntartású óvoda maximális férőhelye 25 fő. Az elmúlt öt évben növekvő tendenciát mutat a 3-6 éves korú gyermekek száma, ezzel együtt az óvodába beírtak létszáma is stabilnak mondható, némileg növekvő. Egy gyermekcsoportban látja el a gyermekeket 2 diplomás óvodapedagógus és 1 dajka.

Év	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodába beírt gyermekek száma
2013	13	15
2014	18	17
2015	18	21
2016	23	23
2017	24	21

Az óvodai nevelésben résztvevő gyermekek száma Forrás: TelR és települési gyűjtés alapján saját szerkesztés 2019

Bölcsődei ellátás Öttömösön helyben nem működik, de a 6 km-re fekvő Ruzsa községben egy 12 férőhelyes bölcsőde áll a gyermekek rendelkezésére a két település közötti együttműködési megállapodás alapján. A bölcsőde maximális kihasználtsággal működik, a korlátozott férőhely miatt időben (akár fél-egy évvel előtte) kell jelezni, ha a szülő munkába kíván állni. A bölcsődében 6 hónapos kortól lehet a gyermekeket elhelyezni. Az utazást a családoknak önállóan kell megoldaniuk, amit személygépkocsival vagy autóbusszal tudnak megtenni. Öttömösön a korábbi években működött egy családi napközi, amelyet a szegedi Baba Egyetem Egyesület üzemeltetett. E pályázati lehetőség révén megújult az az épület, ahol a napközi működött, mely tehát alkalmassá vált 7 gyermek ellátására (20 hetestől 3 éves korig). Sajnos a Baba Egyetem a pályázat lezárásával bezárta kapuit, így tehát 2018 októberétől újfent a ruzsai bölcsődébe kénytelenek vinni a kisgyermeküket az öttömösi lakosok.

1.8.1.2. Egészségügyi ellátás, szociális gondoskodás

A településen 1 háziorvos, 1 védőnő és 1 fogorvos lát el egészségügyi tevékenységet. Öttömösön nincs külön házi gyermekorvos, a gyermekek ellátását a helyi háziorvos végzi. A háziorvosi és a

fogorvosi szolgálat ellátása vállalkozási formában működik. A védőnői szolgálatot 2010-től részmunkaidőben foglalkoztatott közalkalmazott látja el. A központi orvosi ügyeletet 2005 óta a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása látja el, melynek székhelye Ruzsán található.

A háziorvosi ellátásban a lakáson történt beteglátogatások száma, 2017 (eset)	128
A háziorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma, 2017 (eset)	6496
A háziorvosok által ellátott szolgálatok száma, 2017 (db)	1

Háziorvosi ellátás legfőbb mutatószámai. Forrás: TelR adatok alapján saját szerkesztés 2019

Az Önkormányzat már a rendszerváltáskor figyelmet szentelt a hátrányos helyzetű rétegeknek, ebben az időszakban két-három házi gondozónő látta el az erre rászoruló időségeket. 1991-ben megkezdődik a tanyán élő idős emberek étkeztetése (10-15 fő). 1997-ben falugondnokot választott a lakosság. Az ellátások igénylőinek egyre növekvő száma és az egész ellátás korszerűsítése indokolta, hogy 2003-ban új gépkocsit kapott a tanyagondnoki szolgálat. A Homokháti Kistérség Többcélú Társulás 2006 után egyre több feladatot vett át az önkormányzattól, 2006-ban a Családsegítő és Gyermejjóléti Központ Öttömösi Területi Iroda vette át a védőnő által vitt gyermek- és családvédelmi szolgálatot. szociális és gyermekjóléti szolgáltatásaival integrált formában nyújt segítséget. Az Integrált Szociális és Gyermejjóléti Központja jelenleg ebben az intézményi formában 2009. január 15. óta működik – összesen 8 településen, köztük Öttömösön – ezen időpontig a szociális ellátást nyújtó intézmények jogutódjaként. A Homokháti Szociális Központ Öttömösi Telephelye 2012. március 1-jén nyitotta meg kapuit a helyi lakosok előtt, ahol akadálymentes, esztétikus környezetben, családi légkörben fogadja az ellátást igénybe vevőket. Az igénybe vehető szolgáltatások: étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, idősök nappali ellátása, közösségi ellátások, támogató szolgáltatás. A Család-és gyermekjóléti szolgáltatás keretében, a településen nyújtott szolgáltatások: szociális, életvezetési, mentálhigiénés tanácsadás.

Idősök nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma, 2017 (db)	30
Idősök nappali ellátásában részesülők száma, 2017 (fő)	29
Idősöket (is) ellátó nappali intézmények száma, 2017 (db)	1
Időskorúak nappali ellátásában foglalkoztatottak száma, 2017 (fő)	2
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma, 2017 (fő)	5

Az időskorúak ellátását biztosító intézményrendszer legfőbb mutatói. Forrás: TelR és települési gyűjtés alapján saját szerkesztés 2019

Öttömösön jelenleg nincs gyógyszerár, a háziorvos kézi gyógyszerárval rendelkezik. Az öttömösi lakosok a szomszédos Ruzsán és Pusztamérgesen tudják ezt a szolgáltatást igénybe venni.

1.8.1.3. Kulturális intézmények

A településen működik egy könyvtár, melynek 100 fő körüli beiratkozott tagja van. A TelR adatai szerint Öttömösön összesen kettő alkotó közösség van, melynek 20 fő körüli tagja van. A település kulturális élet szempontjából, mint korábban említésre került, egyre aktívabb 2017-ben összesen 49 db rendezvényt tartott, melynek több, mint 3500 látogatója volt. A településen több, mint 20-an választanak valamilyen rendszeres közművelődési forma közül.

A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma, 2017 (fő)	109
A települési könyvtárak egységeinek száma (leltári állomány), 2017 (db)	4122
Alkotó művelődési közösségek száma, 2017 (db)	2
Alkotó művelődési közösségek tagjainak száma, 2017 (fő)	24
Ismeretterjesztő rendezvények száma, 2017 (db)	0
Ismeretterjesztő rendezvényeken résztvevők száma, 2017 (fő)	0
Közművelődési intézmények száma, 2017 (db)	1
Kulturális rendezvények száma, 2017 (db)	49
Kulturális rendezvényeken részt vevők száma, 2017 (fő)	3790
Rendszeres művelődési foglalkozások száma, 2017 (db)	81
Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma, 2017 (db)	24

Az kulturális intézmények legfőbb mutatószámai. Forrás: TeIR és települési gyűjtés alapján saját szerkesztés 2019

Intézmények**ÁLTALÁNOS ISKOLA**

Szent Ágoston Katolikus Általános Iskola és Óvoda Öttömösi Telephelye
6784 Öttömös, Felszabadulás u. 13.

HÁZIORVOSI RENDELŐ

Dr. Hegedűs B. Zoltán háziorvos
6784 Öttömös, Béke u. 2.

ÓVODA

Szent Ágoston Katolikus Általános Iskola és Óvoda Öttömösi Telephelye
6784 Öttömös, Szabadság u. 4-6.

POLGÁRMESTERI HIVATAL

a Ruzsai Közös Önkormányzati Hivatal Öttömösi Kirendeltsége
6784 Öttömös, Fő utca 12.

GONDOZÁSI KÖZPONT

Homokháti Kistérség Többcélú Társulás Szociális és Gyermekjóléti Szolgálat
6784 Öttömös, Béke u. 3.

FOGORVOSI RENDELŐ

Dr. Nagy Katalin fogszakorvos
6784 Öttömös, Fő u. 6.

KÖZSÉGI KÖNYVTÁR

Könyvtári, Községi és Információs Hely (Teleház)
6784 Öttömös, Fő u. 9.

MŰVELŐDÉSI HÁZ

6784 Öttömös, Fő u. 4.

VÉDŐNŐI TANÁCSADÓ

Szögi Tiborné védőnő
6784 Öttömös, Béke u. 2.

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása

Az elmúlt években a törvényi előírásoknak megfelelően részben megtörténtek az önkormányzat tulajdonában lévő hivatalok, intézmények, egészségügyi és kulturális létesítmények akadálymentesítése. Akadálymentesítést az alábbi intézményekben kell megoldani: polgármesteri hivatal, művelődési ház, fogorvosi rendelő. A fogyatékos személy számára a művelődési, kulturális, sport- és más közösségi célú létesítmények látogatása biztosított. Parkolás nem okoz gondot, a mozgáskorlátozottak részére kijelölt parkolóhelyek kialakítása megtörtént. Az önkormányzat hivatalában és intézményeiben piktogramok kihelyezése segíti a látássérültek eligazodását.

A polgármester véleménye szerint Öttömösön, mint ahogyan az ilyen léptékű településeken az esélyegyenlőséget úgy lehet megteremteni, ha az emberek figyelnek egymásra, és egymást segítik. A fogyatékkal élők és a polgármester szerint is van a településen közösségi élet, amelybe a

fogyatékkal élők is bekapcsolódhatnak. A jövőben ennek az állapotnak a fenntartása lenne kívánatos. A településen a mozgáskorlátozottak leggyakrabban a nem megfelelő fürdőszobára panaszkodnak, erre a megoldás a lakhatás átalakítása lenne. Ha lehetőség lenne ilyen forráslehívásra, akkor az segítség volna, erre a település és az érintettek is szívesen pályáznának. Bár a fogyatékkal élők pontos számáról nincs adat a megváltozott munkaképességűek részben magukban foglalják a fogyatékkal élőket. Ezek alapján az adatok alapján a megváltozott munkaképességűek igen nagy arányban vannak jelen a településen, 2017-ben, a nők és a férfiak összesen, 53-an voltak, akik ellátásban részesültek. Az adatokból az is látszik, hogy a nők jóval nagyobb arányban megváltozott munkaképességűek, mint a férfiak.

Év	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülő férfiak száma	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülő nők száma
2012	19	43
2013	20	38
2014	19	40
2015	15	40
2016	13	39
2017	14	39

Megváltozott munkaképességűek száma és nemi megoszlása 2012-2017 között. Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019

A település tevékenysége az esélyegyenlőség biztosítására:

2018 szeptemberében frissült a Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP), mely hozzájárul az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésén túl ahhoz, hogy a hátrányos helyzetben élő és vagy dolgozó személyek helyzete javulhasson.

A cél, hogy csökkenjen e személyek hátrányos helyzete. Az önkormányzat 87/2018 Képviselő-testületi határozatában jóváhagyta az Öttömös Község Helyi esélyegyenlőségi Programját.

A település így rendelkezik esélyegyenlőségi tervvel 2023-ig, mely részletesen kitér az érintett csoportokra, azok jellemzésére és a beavatkozási, cselekvési tervekre.

Öttömös település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja a következőket:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

Fontosabb helyi rendeletek, amelyek az esélyegyenlőség szempontjából relevánsak:

- Öttömös Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2/2018 (II.09.) önkormányzati rendelete az Önkormányzat 2018. évi költségvetéséről.
- Öttömös Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2015. (II.24.) önkormányzati rendelete a települési támogatások rendszeréről és a szociális ellátásokról
- Öttömös Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 13/2017 (X.27.) önkormányzati rendelete a szociális célú tüzelőanyag juttatásának szabályairól
- Öttömös Községi Önkormányzat Képviselő-testülete 12/2018. (IX.11.) önkormányzati rendelete a helyi közművelődési feladatok ellátásáról
- Öttömös Községi Önkormányzat Képviselő-testülete 19/2013. (XII.19.) önkormányzati rendelete a gyermekvédelem helyi rendszeréről

Öttömös Község Önkormányzat legfontosabb célja a településen élő állampolgárok jólétének biztosítása, életminőségének folyamatos javítása, olyan támogatói környezet működtetésével, amely erősíti a közösséghez és a lakóhelyhez kötődést, a társadalmi szolidaritást, kiemelt figyelmet, ha kell pozitív diszkriminációt alkalmaz a veszélyeztetett célcsoportok számára, tudatos és partnerségen alapuló intézkedései hatására a hátrányos helyzetű csoportok felzárkózási esélyei, életminőségük és életük önálló irányításának lehetősége javul.

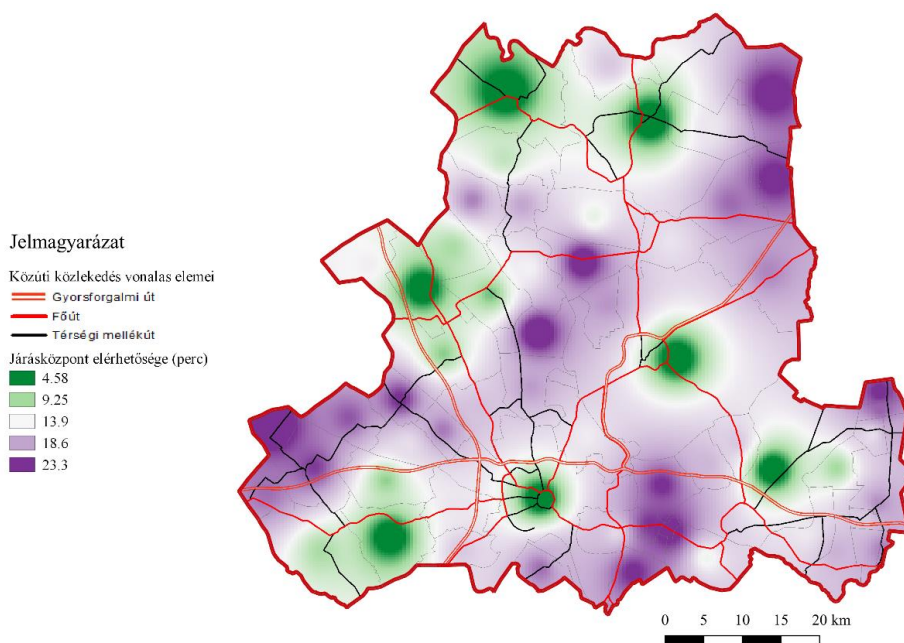
Fontos az önkormányzat számára, hogy a mélyszegénységben élők számára a kitörési lehetőség biztosított legyen. Kiemelt területnek tartják a gyerekek szocio-kulturális különbségéből adódó hátrányok felszámolását. Folyamatosan odafigyelnek az idősekről való gondoskodás feltételeinek biztosítására. Elengedhetetlennek tartják a nők esetén a hátrányos megkülönböztetés csökkentését. Különös figyelmet fordítanak a fogyatékkal élők egyenlő hozzáférésnek biztosítását a közszolgáltatásokhoz.

1.9. A település gazdasága

1.9.1. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)

Öttömös Csongrád megye határmenti települése, megyeszéki, belső periférikus helyzetben van, azonban a település a megye kapujaként is szolgálhat. A településen halad keresztül az 55-ös főút, mely az elmúlt években újult meg. Továbbá a tervekben szerepel, hogy a településen fog keresztülhaladni az M9-es autópálya, mely az ország régióközpontjait összekötő „külső gyorsforgalmi gyűrű” egyik meghatározó eleme. Mindez hozzájárulhat a település elérhetőségének javulásához. Ez azonban annak is függvénye, hogy a közelben létesítenek-e az autópályáról lehajtót.

Tompa, mely közúton 18 km-re van. Azonban a város valamivel több, mint 4000 fős lakossága nem feltétlenül ad a település számára megfelelő jelentőségtöbbletet. Öttömös közlekedési helyzeténél fogva jó helyzetben van, hiszen Ásotthalom szomszédos települése, szintén közúti határátkelő. A település vasúti kapcsolat nélküli, azonban szintén szomszédos települése, Kelebia az egyik legfőbb nemzetközi vasútvonalunk. A település a Móraalmi járásba tartozik, a járásszékhelyre 24 km-t kell utazni közúton. Öttömös bár közúton összekapcsolt Móraalommal, azonban a tömegközlekedési ellátottság a járásszékhellyel nem elégséges. Több esetben Bordányon keresztül, egy átszállással lehet eljutni az adminisztratív központig. Mindez megnöveli az időbeli távolságot és az elérhetőséget, rontja a települések közti népességáramlás lehetőségét.

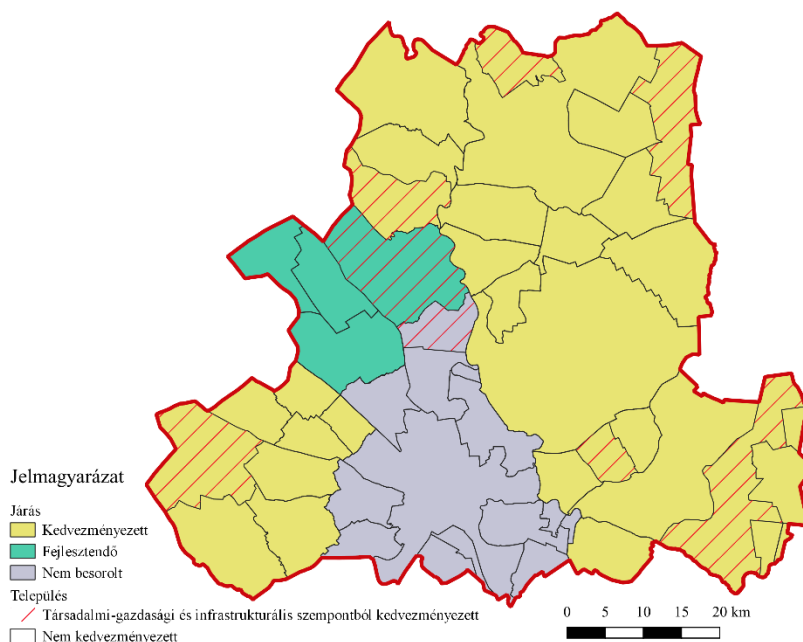

A járásközpont időtávolsága percben. Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

Kiskunhalas, mint nagyobb térségi központ 25 km, Kiskunmajsa 29 km-re található. A régióközpont és megyeszékhely Szeged, 41 km-re található. Ezen városokba autóbusz közlekedés biztosított, azonban a munkahelyek munkaidő beosztásaival a buszjáratok indulási időpontjainak összeegyeztetése nem egyszerű, többen választják már a személygépkocsival történő munkába járást, mely tovább rontja a közösségi közlekedés fenntarthatóságát. A tömegközlekedés a legközelebbi városokba legalább 40 percet vesz igénybe, ami a munkaerő ingázását nehezíti, mindez a települést kevésbé teszi vonzóvá a munkavállalók számára.

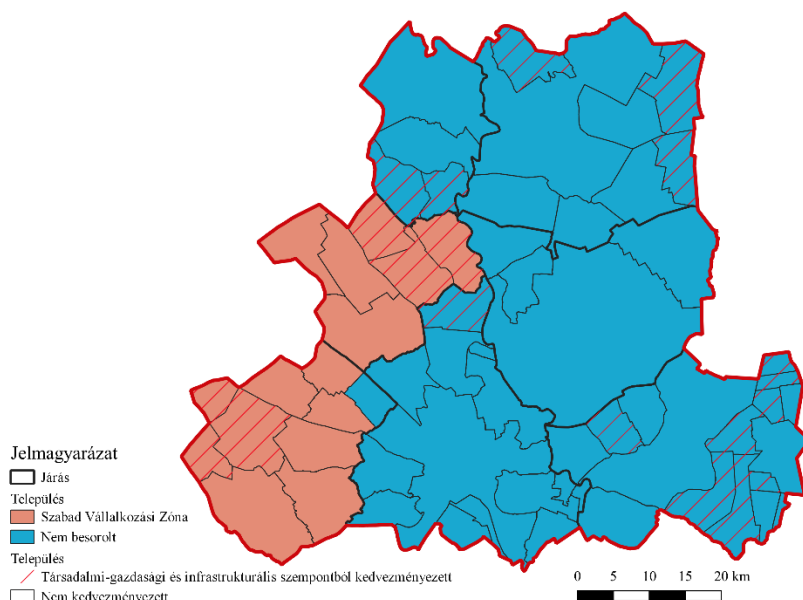
Célállomás	Járatszám / nap	Átlagos utazási idő
Szeged	25	1 óra
Kiskunhalas	11	40 perc – 1,5 óra
Mórahalom	19	40 perc – 1,5 óra (legtöbb esetben 1 átszállás)
Kiskunmajsa	26	1,5 – 2,5 óra (legalább 1 átszállás)
Tompa	5	50 perc (legalább 1 átszállás)

A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet a települést társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településnek minősíti. Így Öttömös beletartozik a jogszabályban meghatározott számítási módszer komplex mutatója alapján rangsorolt települések legkedvezőtlenebb harmadába. Öttömös mivel a Móraalmi járásba tartozik, mely kedvezményezett járásnak minősül, így kedvezményezett járási település is. Mindezen besorolások lehetőséget adnak arra, hogy a településen Szabad Vállalkozási Zónát alakítsanak ki a szabad vállalkozási zónák létrehozásának és működésének, valamint a kedvezmények igénybevételeinek szabályairól szóló 27/2013. (II. 12.) Korm. rendelet alapján.

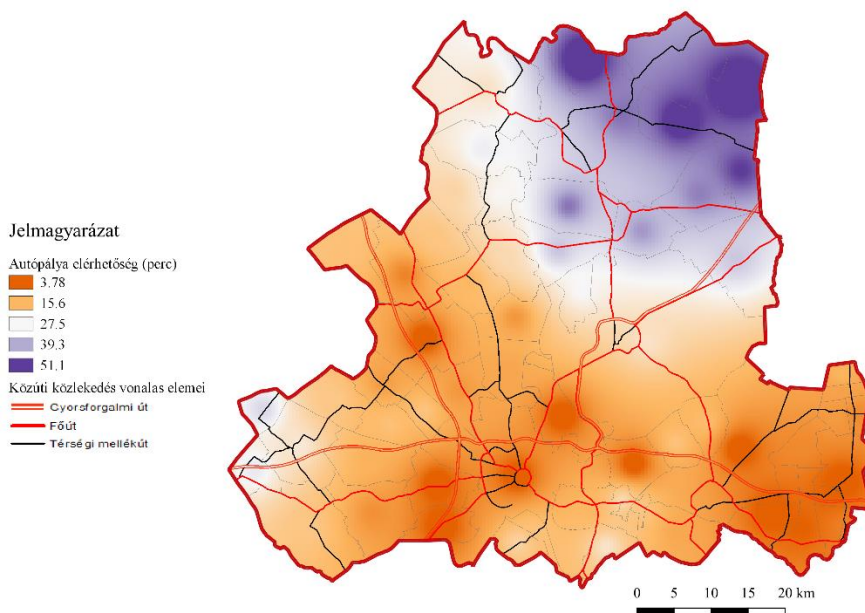
A kedvezményezett települések és járások besorolása a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet és a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet alapján. Forrás: 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet és a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet 2019.

A település jelenlegi közlekedési helyzete alapján a Szabad Vállalkozási Zóna kialakítására jó esélyek vannak, hiszen az 55-ös főút jó elérhetőséget biztosít a település számára. Ráadásul az M9-es autópálya megépülése is számos potenciált hordoz magában, mely a keletibei vasúti összeköttetés, az ásatthalmi és főként a tompai határátkelés lehetőségével együtt kiváló közlekedési csomóponti helyzetet teremthet.

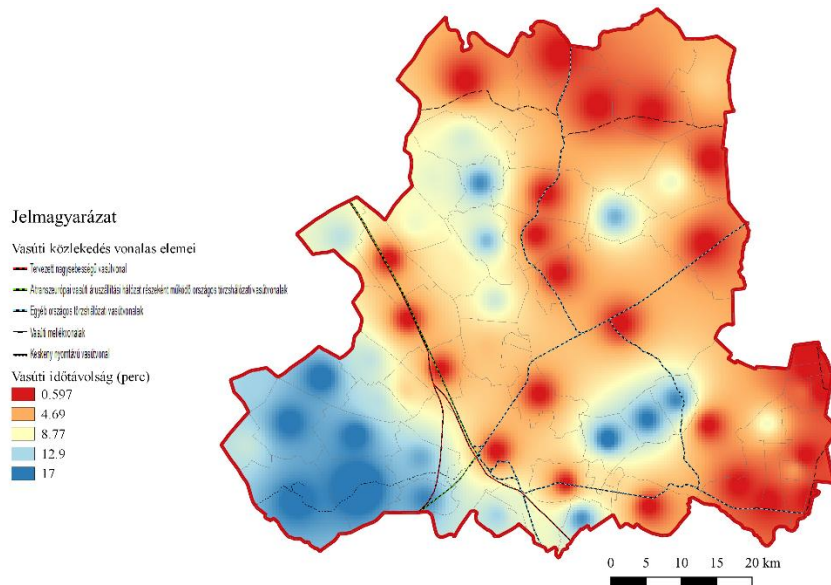
*Szabad Vállalkozási Zóna besorolású települések a 27/2013. (II. 12.) Korm. rendelet alapján.
Forrás: 27/2013. (II. 12.) Korm. rendelet alapján saját szerkesztés 2019.*

Azonban, ahogyan a korábbi, az autópályák pozitív, gazdaságélénkítő hatását prognosztizáló elképzelések sem valósultak meg, úgy ettől a közlekedési útvonaltól sem várhat nagymértékű gazdasági fellendülést a település. Esetlegesen könnyebbé teszi majd az ingázást illetve a mezőgazdasági termékek szállítását, mely a meglévő vállalatok, termelők tevékenység-volumenének bővülését okozhatja a jövőben. A gazdaság számára pozitív tényező lenne a térségi mellékutak javítása, megújítása, mely jelenleg gátja a szállítmányozásnak. Illetve hiányzik a térségen, Homokhátságon belüli intenzív közlekedési kapcsolat, főként a térségi mellékutak alacsony minőségi színvonala miatt. A jövőben tehát a települések közti közlekedési kapcsolat megteremtése, az útminőség javítása kiemelt feladat lenne.

Az autópálya csomópontok elérhetősége percben, a jelenlegi és tervezett főbb közlekedési útvonalak Csongrád megyében. Forrás: TelR alapján saját szerkesztés 2019.

Jelenleg azonban Öttömös az autópálya-lehajtótól és a vasúti összeköttetéstől is igen távol van. Átlagosan 35-40 percet kell utazni, hogy elérjük a legközelebbi autópálya csomópontot Domaszék és Szeged határában, és megközelítőleg 15 percet ahhoz, hogy vasútra szállhassunk Kelebián.

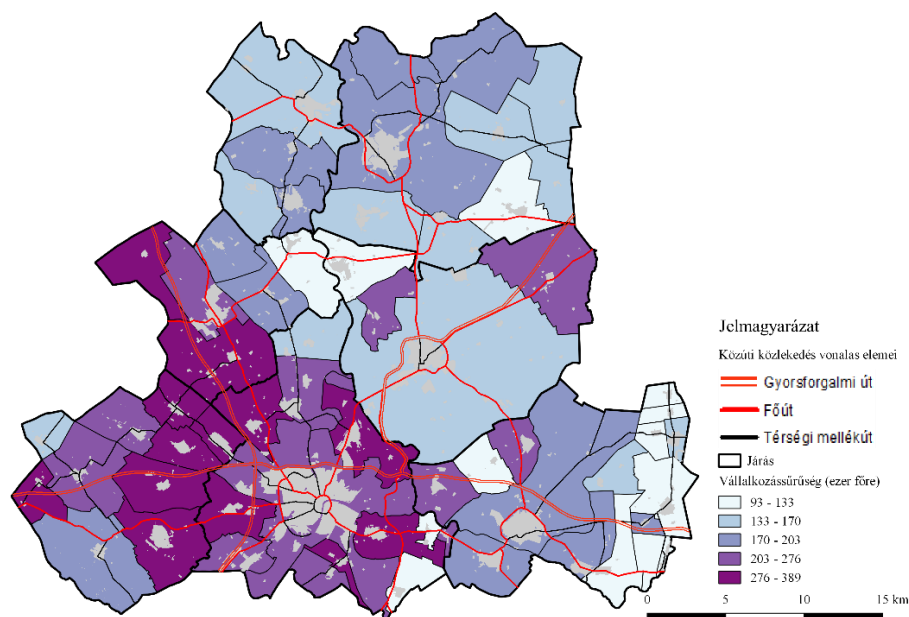

Vasúti megállók és állomások időtávja, valamint a CsMTrT-ben kijelölt legfőbb vasúti fejlesztési irányok.
Forrás: TeIR adatai alapján saját szerkesztés 2019.

1.9.2. A település gazdasági súlya, szerepköre

Legfőképpen Szeged munkaerőpiaci kibocsátóterületének tekinthetjük a települést, gazdasági szerepköre megyei és járási szinten sem túl jelentős, azonban a település népességszámahoz képest jelentékenynek tekinthetjük. A települése a helyben-foglalkoztatás száz százalékos feltételeit nem tudja megvalósítani, azonban a jövőbeli fejlesztési irányok segíthetik a település népességcsökkenésének megállítását.

A vállalkozássűrűség a Csongrád megyei átlagtól magasabb. Megfigyelhető, hogy a megyeközpont közelében az egy főre jutó vállalkozások száma kiugró, a központtól való távolság növekedésével a vállalkozássűrűség is ritkul.

Vállalkozássűrűség Csongrád megyében. Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

Mind a 2001-es, mind pedig a 2011-es népszámlálás adatai alapján Szeged, mint domináns munkapiaci vonzasközpont van jelen a megyében, mely a Mórahalmi és a Kisteleki járás településeire is kifejti vonzó hatását. A jövőben ez a státusz a jelenlegi trendek mellett fennmarad, fennmaradhat, azonban a település kiemelt feladata kell, hogy legyen a népesség megtartása, a népességszám stabilizálása.

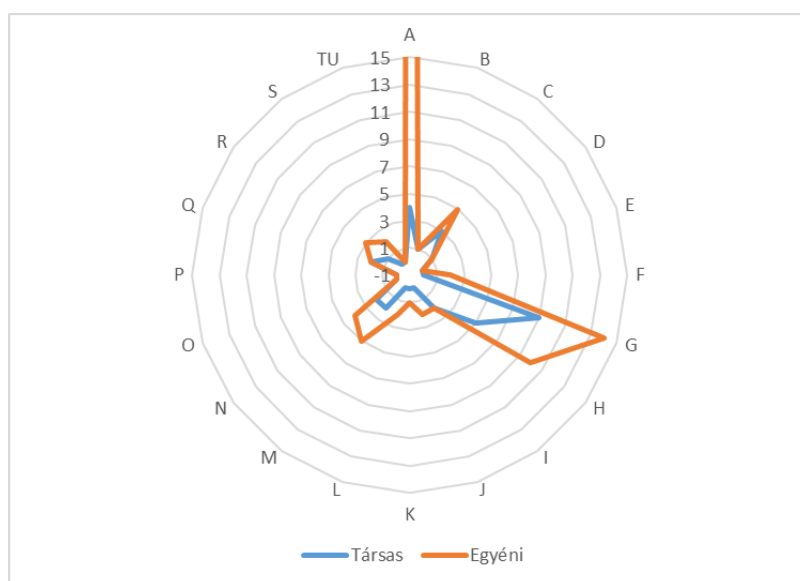
A munkaerőpiaci vonzaskörzetek a 2011-es népszámlálás ingázási adatai alapján. Forrás: saját szerkesztés Pénzes J. – Molnár E. – Pálóczi G. 2013 alapján 2019.

1.9.3. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

A település gazdasága igen erősen kötődik a mezőgazdasághoz. Bár az elmúlt négy-öt évben stagnál a mezőgazdasági vállalkozások (mind társas, mind egyéni) száma, 2014 és 2015 között éles törés volt tapasztalható, ami a mezőgazdasági szektorban lévő vállalkozások száma csaknem 40-nel, azaz közel 20%-al csökkent. Ennek ellenére Öttömösön a mezőgazdaságban alapították a legtöbb vállalkozást. Jelentős ágazatnak tekinthető még, azonban a vállalkozások összes számának csupán megközelítőleg egyenként 5%-át adják, a kereskedelem, szállításban és egyéb szolgáltatásban lévő vállalkozások. Mindezek alapján a település igen erős mezőgazdasági gazdasági háttérrel és vállalkozási tudással rendelkezik, melyre a jövőben is lehet építeni. A szállítmányozásban, raktározásban és kereskedelem, szállításban lévő vállalkozások a jövőbeli közlekedési fejlesztésekből profitálhatnak majd, azonban ehhez tőkeerős, tapasztalt vállalkozásokká kell válniuk ezeknek a vállalkozásoknak. A településen az iparüzési adó mértéke 3000 Ft, így ez igen kedvező környezetet biztosít az egyes vállalkozásoknak.

	2014	2015	2016	2017	2018
A= MEZŐGAZDASÁG, ERDŐGAZDÁLKODÁS, HALÁSZAT	223	185	189	188	188
B= BÁNYÁSZAT, KŐFEJTÉS	1	1	1	1	1
C= FELDOLGOZÓIPAR	1	3	5	5	7
D= VILLAMOSENERGIA-, GÁZ-, GŐZELLÁTÁS, LÉGKONDITIONÁLÁS	1	1	1	1	
E= VÍZELLÁTÁS					
F= ÉPÍTŐIPAR	3	2	2	2	2
G= KERESKEDELEM, GÉPJÁRMŰJAVÍTÁS	12	11	13	14	16
H= SZÁLLÍTÁS, RAKTÁROZÁS	9	8	9	10	9
I= SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS	3	3	3	2	2
J= INFORMÁCIÓ, KOMMUNIKÁCIÓ			1	2	2

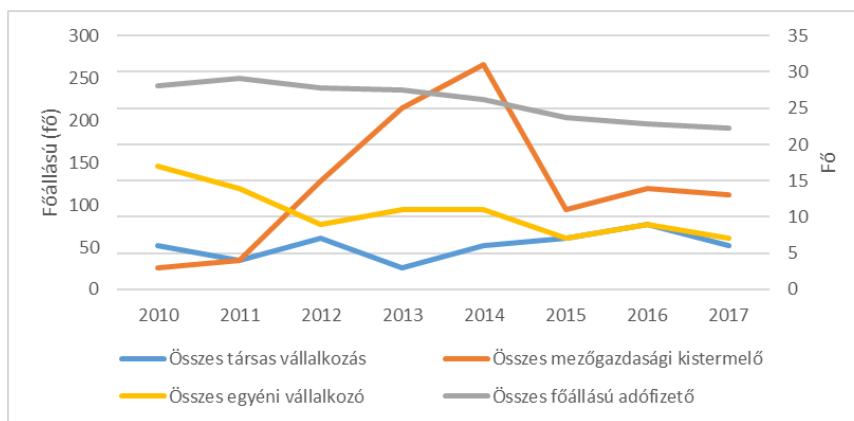
K= PÉNZÜGYI, BIZTOSÍTÁSI TEVÉKENYSÉG	2	2	2	1	1
L= INGATLANÜGYLETEK	2	3	3	2	3
M= SZAKMAI, TUDOMÁNYOS, MŰSZAKI TEVÉKENYSÉG	4	3	3	5	5
N= ADMINISZTRATÍV ÉS SZOLGÁLTATÁST TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉG	3	3	3	4	5
O= KÖZIGAZGATÁS, VÉDELEM	1	1	1	1	1
P= OKTATÁS	1	2	1	1	1
Q= HUMÁN-EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	3	3	3	2	2
R= MŰVÉSZET, SZÓRAKOZTATÁS, SZABAD IDŐ	3	3	4	6	5
S= EGYÉB SZOLGÁLTATÁS	12	11	9	10	10
T= HÁZTARTÁS MUNKAADÓI TEVÉKENYSÉGE					
U= TERÜLETEN KÍVÜLI SZERVEZET					

Vállalkozások profilja 2014-2018. Forrás: TelR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

1.9.4. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

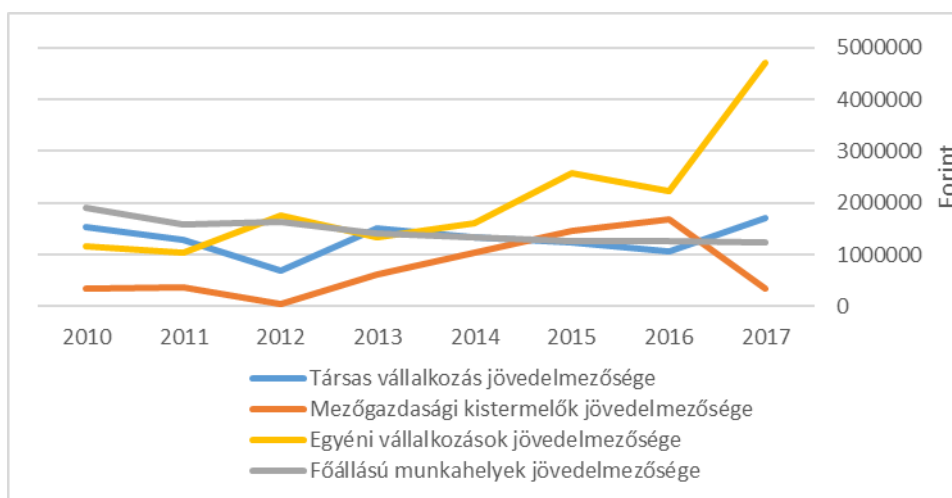
A településen fokozatosan csökken a főállásban foglalkoztatottak száma. Ez a település népességcsökkenésének és aktív korú népességének zsugorodásához vezethető vissza. A 2010-es évek kezdetén ugrásszerűen megnőtt a mezőgazdasági kistermelők száma, azonban az évtized derekára ez a növekedési tendencia egy éles visszaeséssel végetért. Az egyéni vállalkozók száma az elmúlt években trendszerűen csökkent, míg a társas vállalkozások száma trendszerűen növekedni látszik, bár, erősen fluktuál. A változó értékeket a kis elemszámnak köszönhetjük a településen.

Vállalkozások számának alakulása 2010-2017. Forrás: TelR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

A jövedelemtermelés tekintetében elmondható, hogy az elmúlt években annak ellenére, hogy egyre kevesebben dolgoztak számszerűen főállásban az egy főre jutó, főállásból származó jövedelem csökkent. A mezőgazdasági kistermelők jövedelme a számuk növekedésével párhuzamosan növekedett, majd, 2016-os évet követően 2017-ben lecsökkent. A legnagyobb növekedést az egyéni vállalkozók esetében tapasztalunk jövedelmezőség tekintetében. Ez az adózási szabályok változásának valamint a gazdasági mérleg szufficitének, az export-import arányok javulásának is köszönhető.

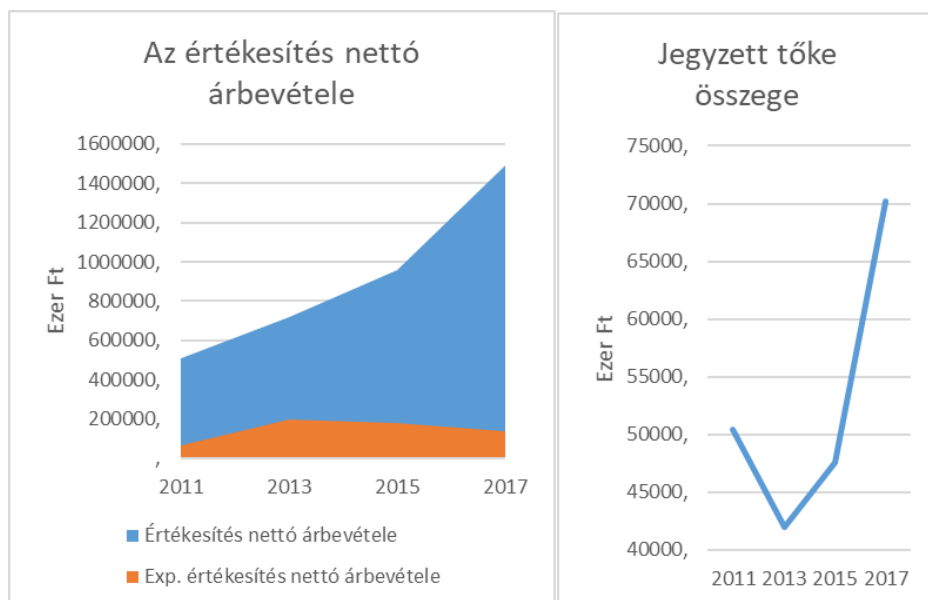
A mezőgazdasági termelés az időjárásnak igen kitett, azonban ennek negatív hatásai nem érződnek a település mezőgazdasági kistermelői által megtermelt jövedelmeken. Ez valószínűleg a termelt mezőgazdasági terményeknek (burgonya és spárga) köszönhető.

Az egy egységre (vállalkozás, munkavállaló, termelő) vonatkoztatott jövedelem 2010 és 2017 között. Forrás: TelR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

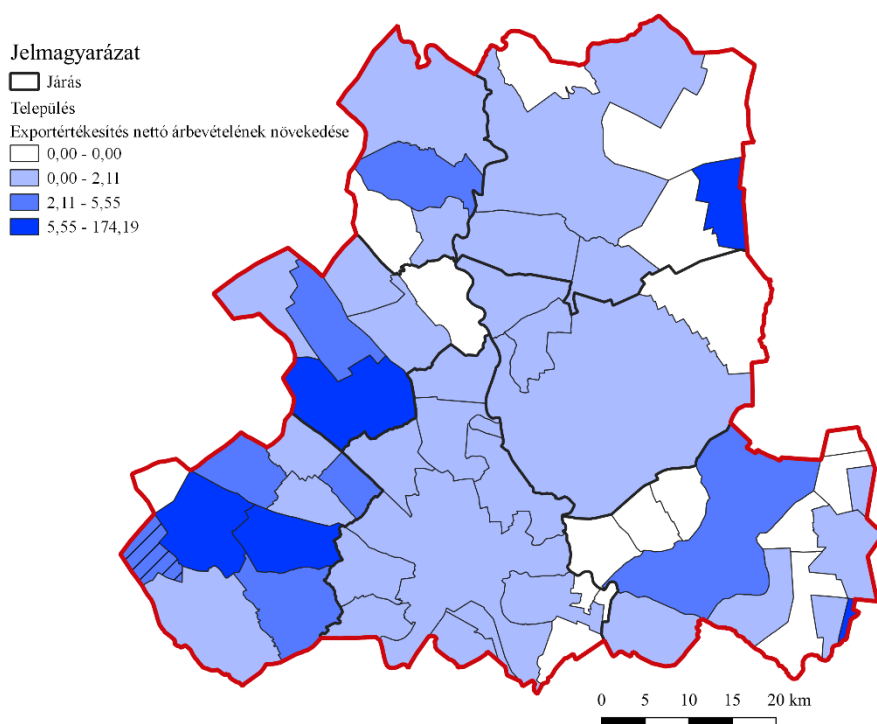
Az elmúlt években a magyar gazdaság számos makrogazdasági mutató alapján kimagaslóan teljesít. Ennek egyik alapja a már említett exportorientált gazdaság. Kormányzati célok vannak a kisebb települések exportorientált gazdasági fejlődésének segítésére, ösztönzésére. Öttömös ebbe a folyamatba képes bekapcsolódni, hiszen termelésében az elmúlt években nőtt az értékesítésből származó árbevétel. Problémát jelenthet, hogy a növekvő nettó árbevétel mellett nem csak arányaiban, de abszolút értékében is csökkent az exportból származó nettó árbevétel. Mindez a külföldi piacokról való kiszorulást is jelentheti.

A településen jegyzett vállalkozások jegyzett tőkéje 2013-tól fokozatosan és meredeken növekedni kezdett, a szervezeti keretek, jogszabályi változások miatt. Azonban a magasabb jegyzett tőkéjű vállalkozások sokkal tökeerősebbek, megbízhatóbbaknak tűnhetnek külföldi partnerek szemében, így ez egy pozitív folyamatként értékelhető.

Vállalkozások nettó ár- és exportbevételének valamint jegyzett tőkéjének alakulása 2011-2017. Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

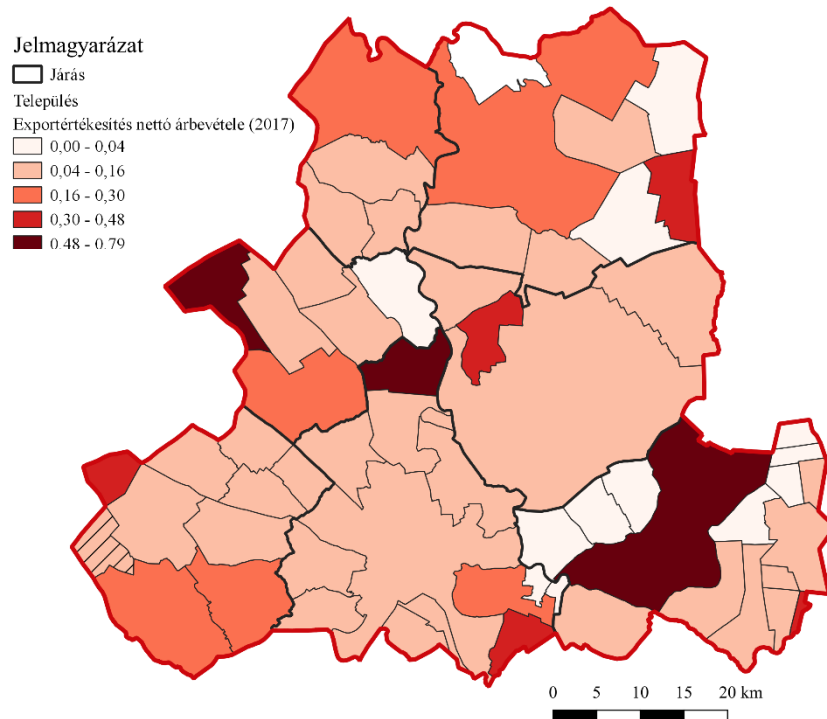
Előfordulhat, hogy az exportértékesítés azért esett vissza az elmúlt években, mert a vállalkozások termelési volumenüknél fogva nem tudták teljesíteni a piaci igényeket. Ez a mezőgazdasági termékek esetében fokozottan érvényes lehet. Ebben Öttömös nincs egyedül, a külföldre termelésben a termelés mennyisége szűk keretmetszet, sajnos a magyar községek, nagyközségek vállalkozásainak egy markáns jellemzője. Viszont mindenképp biztató, hogy hosszabb időtávot figyelembe véve Öttömösön nőtt az exportértékesítés, közel kétszeresére.

Az exportértékesítés változása 2011-2017 között. Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

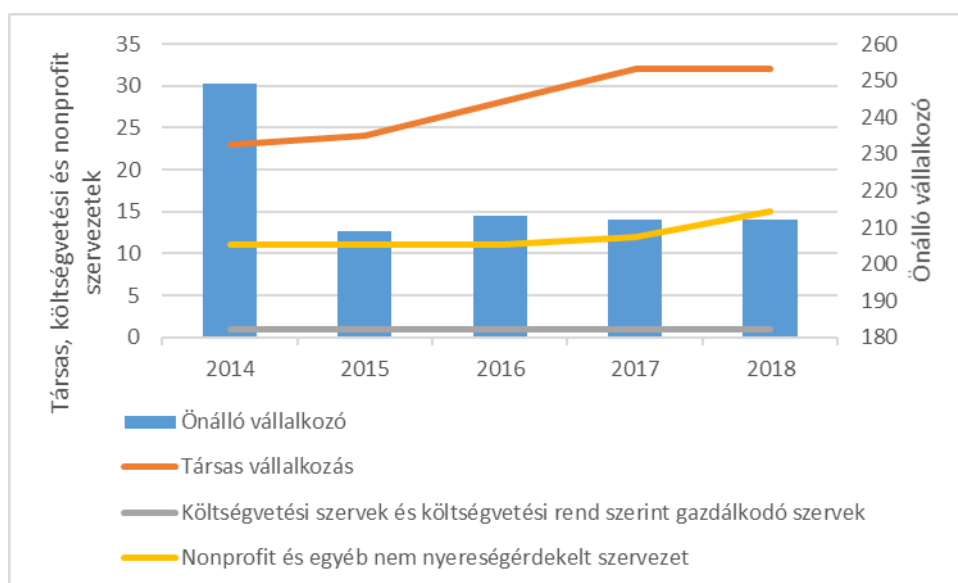
A jövőben érdemes lenne a külkapcsolatok intenzitását megnövelni, ehhez azonban innovatívabb szemléletmódra, hatékonyabb termelési metódusokra van szükség. Mindez a települési szürkeállomány függvénye is, azaz nem elég a vállalkozónak nyitottnak lennie az újra, olyan

munkavállalókra van szükség, akik gyorsan és könnyedén igazodnak a változó gazdasági környezethez. A mezőgazdaságban hazánkban igen kicsi az innovációs hajlandóság, ráadásul a termelési volumen hazánkban még igen kitett a természeti tényezőknek. Ennek ellenére mindenképpen érdemes lenne innovatív technológiák meghonosítására, az azonban már egy másik kérdés, hogy erre a települési lakosság, a munkavállalók illetve a vállalkozók mennyire nyitottak és képesek.

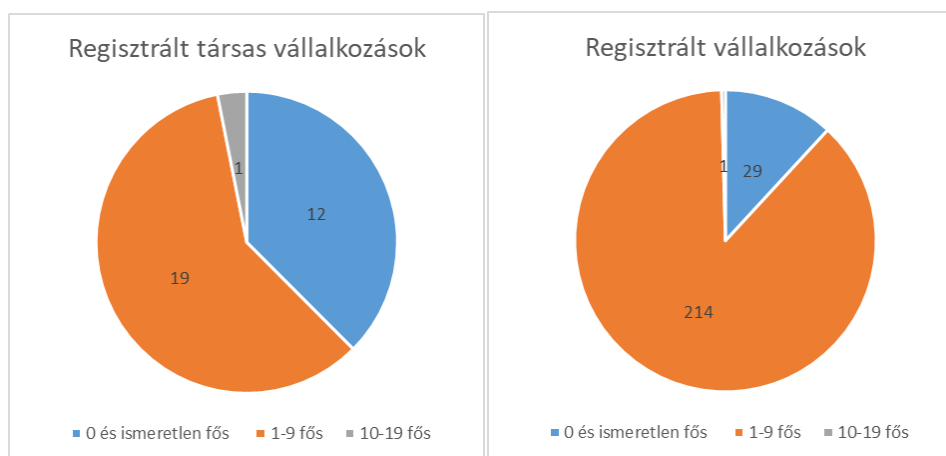
Az exportértékesítés nettó árbevétele 2017-ben. Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

A településen csökkent az önálló vállalkozások száma, kis mértékben nőtt a társas vállalkozások és a nonprofit, nem nyereségérdekelt szervezetek száma. A településen az Önkormányzat jelenti a költségvetési szervet, ezen kívül más ilyen típusú szervezet nincs.

Vállalkozások, költségvetési szervek és nonprofit szervezetek számának alakulása 2014-2018. Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

A vállalkozások demográfiáját illetően a településen az 1-9 fős vállalkozások vannak túlsúlyban, míg a társas vállalkozások közel háromnegyedét, addig a regisztrált vállalkozások közel 90%-át adják. A településen mikro- és kisvállalkozások vannak többségben, utóbbi kategóriába csupán egy-egy vállalkozás tartozik mindkét típusból.

A településen 2017-ben regisztrált vállalkozások és társas vállalkozások demográfiaiája. Forrás: KSH alapján saját szerkesztés 2019.

Pozitív, hogy a településen a regisztrált vállalkozók, legyenek egyéni vagy önálló vállalkozók, nagy számban főállásúak, igaz mellékállásban is nagyjából hasonló számban voltak vállalkozók 2017-ben. A főállású vállalkozók viszonylag magas száma mutatja, hogy a településen az általuk végzett gazdasági tevékenység megélhetést biztosít. A mellékállású vállalkozók magas száma pedig a nagyobb vállalkozási kedvre utalhat, a településen lakók a mellékállásukkal mutatnak hajlandóságot új vállalkozás indítására.

További pozitív tény, hogy a településen többen nyugdíjasok, és emellett is fő- vagy mellékállásban vállalkoznak. Az őstermelők száma szintén magas, mely a mezőgazdasági termelés történeti hagyományaihoz, települési erős gyökereihez kötődik.

Mindezen szempontok Öttömöst vállalkozásbarát településként, vállalkozó kedvű településként láttathatják a befektetők szemében.

Vállalkozók kategóriái	Fő (2017)
Regisztrált főfoglalkozású egyéni vállalkozók száma	19
Regisztrált főfoglalkozású önálló vállalkozók száma	75
Regisztrált mellékfoglalkozású egyéni vállalkozók száma	11
Regisztrált mellékfoglalkozású önálló vállalkozók száma	76
Regisztrált nyugdíjas egyéni vállalkozók száma	4
Regisztrált nyugdíjas önálló vállalkozók száma	61
Regisztrált őstermelők száma	150

A településen regisztrált vállalkozások foglalkoztatási mód szerint. Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés 2019.

A gazdasági versenyképességet jelezheti, ha egy település képes a pályázati források lehívására, annak felhasználására. Ez nem csupán települési szinten, de vállalkozói szinten is igen fontos. Az elmúlt években a Széchenyi 2020 keretén belül számos gazdaságfejlesztési eszközt, illetve a gazdaságfejlesztéshez közvetetten hozzájáruló pénzügyi forrást lehetett megpályázni. Öttömös összesen egy pályázatra nyert el támogatást a Terület- és Településfejlesztés Operatív Program keretében. Míg az elmúlt években a járás több települése is sikeresen pályázott számos

támogatásra, addig a forráslehívásban Öttömös és Pusztamérges a leggyengébb. Ennek oka a helyi humánerőforrás szűkös rendelkezésre állása. A jövőben a településnek szükséges nagyobb aktivitást mutatni a kiírt pályázatok beadására, illetve sarkallnia szükséges a helyi vállalkozókat, civileket az Európai Unió források lehívására, hiszen, bár a megvalósítás sok esetben körülményes és túlszabályozott, a település kedvezményezeti besorolása alapján a maximális támogatási intenzitásra jogosult.

	GINOP 2016	GINOP 2017	KEHOP 2016	KEHOP 2017	EFOP 2017	IKOP 2016	IKOP 2017	KÖFOP 2016	KÖFOP 2017	TOP 2016	TOP 2017	ÖSSZES
Mórahalmi járás	5	8	1	2	7	1	1	6	2	1	10	44
Ásotthalom		1		1	1			1			1	5
Bordány	1	1			1			1			1	5
Forráskút	1	1			1			1			1	5
Mórahalom	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	10
Öttömös											1	1
Pusztamérges											1	1
Ruzsa		1			1			1			1	4
Üllés		1			1			1			1	4
Zákányszék	1	1						1			1	4
Zsombó	1	1			1				1		1	5

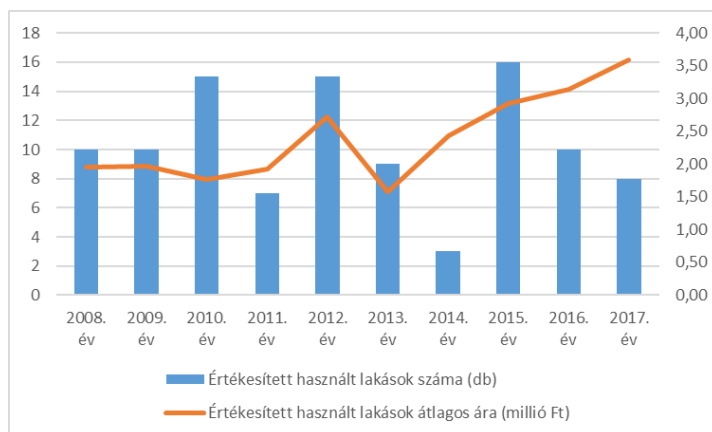
Pályázati sikeresség 2015-2018 között. Forrás: TeIR-FAIR adatok alapján saját szerkesztés 2018.

A Vidékfejlesztési Program keretén belül 45 pályázatot támogatott az Európai Unió és a Magyar Kormány. Ezek többsége kompenzációs kifizetés volt, illetve mezőgazdasági kisüzemfejlesztés. Pályázat keretében újul meg 100 millió forintból a település közintézményeinek energetikája, illetve közel 35 millió forintból épül új piaci a stratégiai fontosságú ponton, az 55-ös út kereszteződésénél.

1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Az elmúlt években a gazdasági válságból való kilábalás után drasztikusan emelkedtek meg a hazai ingatlanárak. Mindez lokálisan különböző mértékben éreztette hatását. Általánosságban megfigyelhető, hogy az urbánus terek felértékelődnek, a városokban többszörös egy-egy lakás ára hasonló paraméterekkel rendelkező falusi ingatlanokhoz képest. Lakóingatlanok esetén Csongrád megyében 2013-2018 között az átlag négyzetméter ár 175 234 forintról 284 922 forintra nőtt. A lakóingatlanok között 2018 októberében a legmagasabb négyzetméter ár 326 956 forint, a legalacsonyabb 83 333 forint, valamint az átlag ár 192 117 forint volt. Az ingatlaneladások igazán 2010-től indultak meg, ahogyan a válság első hulláma csendesülni kezdett.

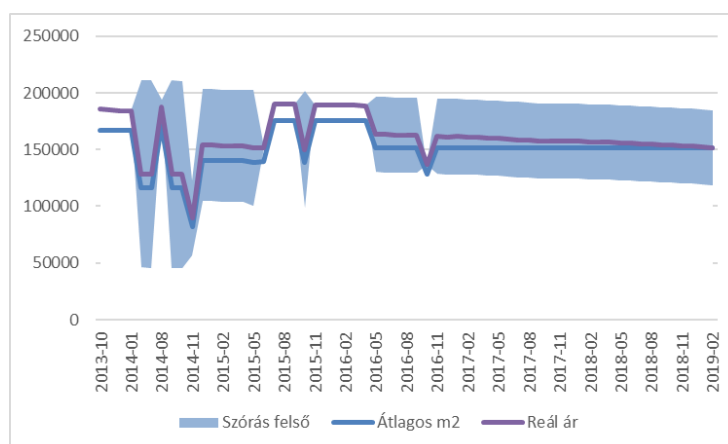
A település az ingatlanpiaci helyzetét tekintve, mint szinte olyan, mint minden magyarországi aprófaluban. Azonban Öttömösön a megszokottnál több ingatlan cserél gazdát egy évben, átlagosan 8-10 körüli. Az értékesített lakások ára nagyon alacsony, a KSH adatai alapján 2,5 – 3,5 millió Forint körül alakult az elmúlt években. Öttömösön az elmúlt időszakban megnövekedett az ingatlanok átlagos ára.

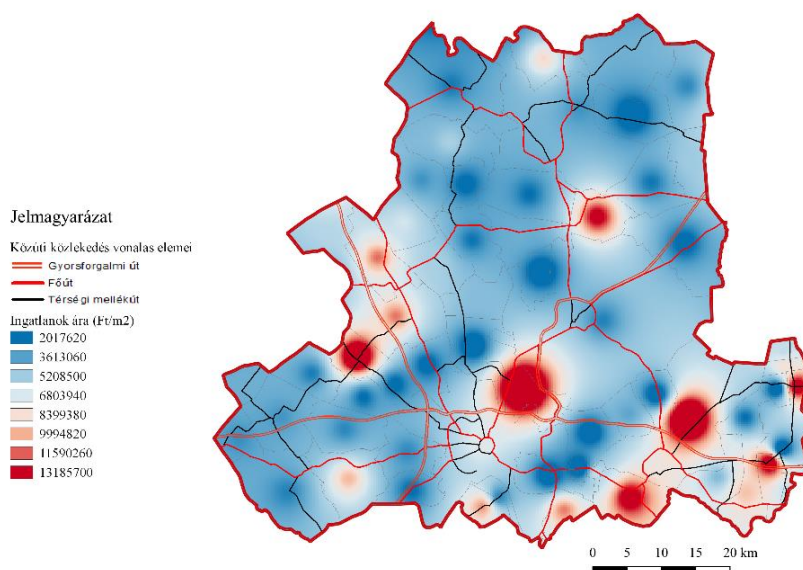
Az eladott ingatlanok száma és ára Öttömösön 2008-2017. Forrás: TelR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

A jövőben a vidéki CSOK bevezetésével felértékelődhet Öttömös ingatlanállománya, azonban, nem az ingatlanok minősége, hanem inkább azok alacsony ára jelenthet némi keresletet. Tovább növelheti majd az ingatlanok értékét, ha megépül az M9-es autópálya is.

A településen az ingatlanok árában az országos tendencia nem figyelhető meg, sőt, azzal némiképp még ellentétes is a négyzetméter árak és a reálértékek alakulása, csökkenő.

Ingatlanárak változása Öttömösön 2013-2019 között. Forrás: IngatlanNET adatok alapján saját szerkesztés 2018

Az eladott ingatlanok átlagos ára (Ft) Püspökladányban és a megyében 2016. Forrás: TelR adatok alapján saját szerkesztés 2019.

1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Az önkormányzat 2018. évi költségvetési kiadási és bevételi főösszegét 310 222 791 forintban állapította meg. A település önálló működési bevételei minimálisak, 23-25 millió forint körüliek, a költségvetés 150 millió forint körül alakul.

A bevételi oldal a következő képpen alakul:

a) működési célú támogatások államháztartáson belülről	92 286 352 Ft
amelyből	
aa) önkormányzatok működési támogatásai	41 981 350 Ft
ab) egyéb működési célú támogatások bevételei	50 305 002 Ft
b) közhatalmi bevételek	22 900 000 Ft
amelyből	
ba) vagyoni típusú adók	2 000 000 Ft
bb) értékesítési és forgalmi adók	17 000 000 Ft
bc) gépjárműadó	3 900 000 Ft
c) működési bevételek	21 824 000 Ft
d) felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	10 313 542 Ft
e) finanszírozási bevételek	162 898 897 Ft

A kiadási oldal a következő képpen alakul:

a) működési költségvetés	162 914 229 Ft
aa) személyi juttatások	63 958 330 Ft
ab) munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó:	9 279 217 Ft
ac) dologi kiadások:	67 837 274 Ft
ad) ellátottak pénzbeli juttatásai:	3 921 000 Ft
ae) egyéb működési célú kiadások:	17 918 408 Ft
b) felhalmozási költségvetés	145 669 834 Ft
ba) beruházások	45 669 834 Ft
bb) felújítások	100 000 000 Ft
c) finanszírozási kiadások	1 638 728 Ft

Az önkormányzat beruházási és felújítási kiadásai:

a) közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó beruházások	10 313 000 Ft
b) fogorvosi szék vásárlása	127 000 Ft
c) termelői piac kialakítása az 55. számú főút mellett	35 229 834 Ft
d) önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	100 000 000 Ft

A helyi önkormányzat által a lakosságnak juttatott támogatásai, szociális, rászorultság jellegű ellátásai:

a) települési támogatás lakhatáshoz	3 421 000 Ft
b) rendkívüli települési támogatás	500 000 Ft

A gazdasági program elkészítését a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-ban határozták meg. Ennek keretében Öttömösön is megszületett a 2015-2019-es évekre szóló gazdasági program.

A gazdasági program három fő célkitűzést határoz meg:

1. a település gazdaságos működtetése,
2. a lakosság ellátására és helyben tartása,
3. munkahelyteremtés

A gazdasági program három fejezetre tagolódik:

- I. Fenntartható fejlődés: Településfejlesztés, településrendezés, az épített és természeti környezet védelme
- II. Közszolgáltatások, közellátás, közélet: Oktatás, egészségügyi ellátás, szociális ellátás, közművelődés, közbiztonság
- III. Életmód, jövőkép: Foglalkoztatás, munkahelyteremtés, turizmus, mezőgazdaság

I. Fenntartható fejlődés

A fejezet a településfejlesztésre, településrendezésre, az épített és természeti környezet védelmére fókuszál. Kiemelten kezeli a:

1. Környezetvédelem
2. Településfejlesztés, településrendezés, útfenntartás kérdéskörét.

A környezetvédelmen belül hat fő szempontot fejt ki a dokumentum:

- ivóvízminőség javítás: A település részt vesz a Homokháti Kistérség ivóvízminőség javítását szolgáló programban, a továbbiakban is kívánja ezt fenntartani, hogy a megfelelő minőségű ivóvizet tudja biztosítani a lakosság számára.

- szennyvízelvezetés és kezelés: A község szennyvízelvezető hálózattal nem rendelkezik. A szikkasztásos szennyvíz elhelyezés a homokos talajszerkezet miatt a lakosság számára nem jelent napi gondot. Mivel a jogszabályban meghatározott határértéket e település nem éri el, így nem kötelező érvényű a szennyvízelvezetés korszerűsítése. A jövőben érdemes lehet gazdaságosabb és hatékonyabb technológia kialakítására.

- csapadékvíz elvezetés: A település magas fekvése és a csapadékszegény éghajlat miatt a csapadékvíz elvezető hálózat jelentős fejlesztése nem indokolt. A csapadékelvezető árkok karbantartásukra nagy szükség van a belvíz megelőzése érdekében.

- hulladékgazdálkodás: kommunális hulladék összegyűjtése szervezeten, közszolgáltató közreműködésével folyik. A külterületi, tanyai kommunális hulladék összegyűjtése megszervezésre került. Megoldásra vár a lakossági szervesz hulladék (növényi maradványok, stb.) elhelyezése

- új energiaforrások lehetőségei: A település gázfogadó állomása megfelelő, elektromos árammal 90%-ban ellátott.

- természetvédelem: Az erdő, a madár-, és növényvilág, védelme, különös gondozást igényel, az illegális hulladéklerakást és fakitermelést a jövőben vissza kell szorítani.

Településfejlesztés, településrendezés, útfenntartás témakörön belül négy fő témakört fejt ki a dokumentum:

- helyi közutak, közlekedés: a szilárdburkolatú utak százalékos aránya jónak mondható, a nagyforgalmú utak mentén a balesetveszély elhárítására szükség van. Intézkedéseket kell tenni a sebesség csökkentésére, biztosítani szükséges a gyalogosok biztonságos átkelését, és a kerékpárosok közlekedését. Szükséges lenne Pusztamérges és Ruzsa irányába is kiépíteni a kerékpárutakat. A külterületen az utak kiépítettségét és pormentesítését kell szorgalmazni.

- közterületek, köztemető, parkok fenntartása: három nagy zöldfelület és park áll a rendelkezésre. A parkok és a köztemető önkormányzati tulajdonban van, fenntartásáért az önkormányzat felel.
- járdák: A járdák építésére és felújítására az elmúlt években nagy hangsúlyt fektetett az önkormányzat. Hossza meghaladja a 4570 métert. Karbantartásukra kell hangsúlyt fektetni.
- termelő piac kialakítása: a pályázati pénz rendelkezésre áll, a megvalósítás szakasza elkezdődik.

II. Közzolgáltatások, közellátás, közélet

A fejezetben a településen található közintézmények jelenlegi helyzetéről értekezik a dokumentum. Az óvoda esetében a tanyasi gyerekek helyzetét emeli ki a dokumentum, az iskola esetében annak állagmegóvását és a lemorzsolódás csökkentését tűzi ki célul. A családsegítő, gyermekjóléti szolgálatot 2007-től a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása keresztül látja el a település. A védőnői ellátás biztosítása önkormányzati feladat, az orvosi, fogorvosi ellátást vállalkozási szerződés keretén belül végzik.

Az Önkormányzat fontosnak tartja, hogy egyre jobban és egyre nagyobb számban vegyenek részt a település fejlesztésében a civil szervezetek, illetve véleményt nyilvánítsanak a jövőbeni elképzelésükről.

Az önkormányzat egyik legfontosabb feladata a működőképesség biztosítása.

Az egyre szűkülő költségvetési források, valamint a növekvő társadalmi szükségletek miatt jelentkező beruházási, fejlesztési feladatok egyre nagyobb terhet rónak a településre, az önkormányzati feladatok finanszírozhatósága érdekében az adóviselési képességgel rendelkezőknek továbbra is hozzá kell járulniuk a közösségi kiadásokhoz, mások pedig gondos szabályozásokkal mentesíthetők a teher alól. A tervezett adóbevételek megszerzése érdekében a hivatalnak hatékonyabbá kell tenni a behajtást és a végrehajtást. Az adók emelésére a lakosság gyenge teherbíró képessége miatt nem kerülhet sor.

Ezen túlmenően az önkormányzatnak saját forrásai kiegészítéseként pályázati forrásokat is igénybe kell vennie, hitel felvétele nem lehetséges.

III. Életmód, jövőkép

A Foglalkoztatás, munkahelyteremtés, turizmus, mezőgazdaság tekintetében a dokumentum a következő egállapításokat teszi:

1. Foglalkoztatás, munkahelyteremtés: A fiatalok helybentartására, illetve a lakosságszám növelésére kedvező lehetőségeket kell biztosítani. A vállalkozások kedvező letelepedési körülményeinek javításával vonzóbbá kell tenni a települést. A kereskedelmet és a szolgáltatásokat, - az igényekhez mérten, - valamint a kulturális és szabadidős programokat bővíteni kell, mindezek nagyban elősegítik az előzőekben említett népességmegtartást. Fontos, hogy jó kapcsolat épüljön ki a helyi vállalkozókkal. Infrastruktúrával ellátott terület biztosításával segíteni kell a vállalkozások letelepedését, ezzel együtt az új munkahelyek létrejöttét. A Vállalkozók háza (Tsz iroda) jobb kihasználása érdekében további lépéseket kell tenni. Segíteni kell az önfoglalkoztatást, a munkaügyi központ támogatásával lehetőség van a vállalkozóvá válás támogatására. Kiemelt figyelmet kell fordítani a mezőgazdasági tárgyú pályázatok figyelésére, segítve ezzel a termelők, vállalkozók munkáját.
2. Turizmusfejlesztés, idegenforgalom lehetőségei: Az idegenforgalom fogadóképességének megteremtése érdekében bővíteni kell a szabadidő eltöltésére alkalmas intézmények körét. A kerékpárutak kiépítése a szomszédos települések irányába, a kerékpárturizmuson túl az itt élő lakosság érdekeit is szolgálja. A környék vadállománya igen változatos, ezen előny kihasználása szintén növelné a helyi turizmus fejlődését.
3. Fontos cél, hogy a helyi mezőgazdaságot segítse az önkormányzat a lehetőségeihez mérten. Helyet ad a falugazdaságnak, segíti ügyintézésüket. A település fő zöldségnövénye a spárga, melynek tiszteletére az Önkormányzat minden évben megrendezi a Spárgafesztivált. Közvetetten ezzel is hozzájárul a spárga népszerűsítéséhez, ezáltal a piacnöveléshez.

1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Öttömös Község Önkormányzat Képviselő-testület tagjainak száma - a polgármesterrel együtt - 5 fő, mely évente 7 alkalommal rendes ülést tart.

A településen 2013. március 1. napjától állandó kirendeltséget működtet a Ruzsai Közös Önkormányzati Hivatal tagjaként Ruzsa, Pusztamérge és Öttömös illetékességi területtel, az általános közigazgatási feladatok ellátására.

A Képviselő-testület állandó bizottsága az Ügyrendi Bizottság, meghatározott feladatok ellátására ezen kívül ideiglenes bizottság is létrehozható. Az Ügyrendi Bizottság 3 főből áll, a tagok személyére a polgármester tesz javaslatot. A bizottság a tevékenységéről ciklusonként legalább egyszer beszámol a képviselő-testületnek.

Az Önkormányzat feladatainak hatékonyabb, célszerűbb és gazdaságosabb megoldása érdekében egyedi döntése alapján vesz részt társulásokban.

Öttömös Községi Önkormányzat az alábbi társulásoknak tagja:

- **Homokháti Többcélú Kistérségi Társulás** abból a célból jött létre, hogy a kistérség lakossága az önkormányzati közszolgáltatásokhoz minél teljesebb körben jusson hozzá, és az Önkormányzatok ezen megállapodás keretében történő együttműködéssel minél teljesebb, forrásaik célszerű és optimális felhasználásával biztosítsák a mind magasabb szintű ellátást, közszolgáltatást és a településfejlesztést.
- **Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Társulása** abból a célból jött létre, hogy létrehozza az egy önkormányzat teherbíró képességét meghaladó innovatív beruházásokat, a kistérség viszonylag homogén gazdasági-társadalmi helyzetéből adódó speciális problémákat megoldja, az együttműködésből származó összehangolt tervezés nyújtotta előnyöket kihasználja, egységes-hatékony kistérségi menedzsmentet érvényesítse, koordinálja Csongrád megye terület és településfejlesztésének kölcsönös érdekeltiségét.
- **Dél-Alföldi Térségi Hulladékgyűjtési Társulás** abból a célból jött létre, hogy pályázati források lehívásával biztosítsa a tagtelepüléseken a hulladékgyűjtési feladatok ellátását.
- **Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás** abból a célból jött létre, hogy megvalósítsa a tagtelepüléseken az ivóvíz minőségi követelményeinek megteremtését.
- **Homokháti Kistérség Belső Ellenőrzési Társulása** abból a célból jött létre, hogy biztosítsa a társult önkormányzatok belső ellenőrzési rendszerének működését.
- **Ruzsai Közös Önkormányzati Hivatal**, azzal a céllal jött létre, hogy Ruzsa, Pusztamérge és Öttömös Községek Önkormányzata polgármesterei, vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatokat ellátja, és közreműködjön az Önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködésének összehangolásában.

A fenn nevezett társulások feladatait a Társulási Megállapodások tartalmazzák.

A településfejlesztéssel kapcsolatos feladatok ellátása a Kistérségfejlesztési társulás keretein belül valósul meg.

1.10.3. Foglalkoztatáspolitikai – Gazdaságfejlesztési tevékenység

A településen körülbelül 50 fő (család) megélhetését biztosítja mezőgazdasági termelő tevékenység (mezőgazdasági vállalkozó, Bt., családi vállalkozás stb.) ezek azonban nagy létszámú munkaerőt nem foglalkoztatnak. Östermelő igazolvánnyal 171 fő rendelkezik. Öttömösön ipari üzemek nem létesültek, ipari termelés kialakulására nem került sor. A lakosság egy része elsősorban a megyeszékhelyre, illetve a környező településekre kénytelen ingázni. A nagy távolság miatt ez eléggé problémás.

A korábbi tapasztalatokból adódóan az önkormányzat a jövőben nem akar gazdasági társulást, ugyanis nem lehet kitermelni ebből a bevételből a társulás vezetőségének költségeit sem. A polgármester véleménye szerint az önkormányzat által korábban elkezdett mezőgazdasági

termelést (konyhakert, gyógynövénykert) nincs értelme fejleszteni, mert már így is nagymértékű munkaerőhiánnyal küzd a település, nincs annyi közmunkás, aki el tudná látni a megnövekedett feladatot.

Az öttömösi önkormányzat azt az irányvonalat képviseli, hogy a településen ne az önkormányzat vállalkozzon, hanem azokat az embereket támogassa, akik vállalkozni, fejleszteni szeretnének a faluban. A település vezetése abban látja a jövőt, hogy azokat támogassák, akiknek ötlete, tőkéje, tapasztalata, hozzáállása van egy esetleges vállalkozás beindításához. Az önkormányzat tehát nem tevékeny szereplőként képzei el a helyi gazdaságfejlesztést elérni, hanem a háttér biztosításával (környezet, műszaki infrastruktúra - kamionparkoló, adópolitika, vállalkozói inkubátorház) a vállalkozó szelleműek számára. Ennek a támogató háttérnek jó példája az ÖT-MÉHKA Mézeskalács Készítő és Forgalmazó Szociális Szövetkezet megalakulása. Az alapvető mézeskalácskészítő ötletet egy helybéli anyuka találta ki, akinek a vállalkozás beindításában az önkormányzat nyújtott segítséget (pályázati lehetőségek keresése eszközbeszerzéshez, illetve a szociális szövetkezet megalapításához). A pályázatok segítségével komoly eszközparkot tudott kiépíteni a vállalkozó, illetve a szociális szövetkezet segítségével helyi munkaerőt tud foglalkoztatni. A faluban két vegyesbolt nyújt vásárlási lehetőséget (elsősorban élelmiszert) a lakosok számára, azonban a kedvezőbb árfekvés miatt gyakran vásárolnak az emberek Szegeden, Kiskunhalason a nagyobb üzletláncok áruházaiiban.

A legfőbb településfejlesztési tevékenység, hogy az önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanokat folyamatosan újítják. Korábbi pályázati lehetőségek kapcsán történt napelemes- és fűtést korszerűsítés. A jövőben pedig 5 épület energetikai megújulása fog megtörténni (Polgármesteri Hivatal, Napközi otthonos konyha és étterem, Községi Ház, Orvosi Rendelő, Sportöltöző). A közterület megújítása is történt, ugyan ez nem munkahelyteremtő, de pozitív változást hoz a település életében.

Az önkormányzat pályázati támogatást nyert a Széchenyi 2020 Program (TOP-1.1.3-15-CS1-2016-00021) keretei között egy külterületi piac kiépítésének megvalósítására. Helyi gazdaságfejlesztés hatékonyabb fellendítése érdekében, előzetes igényfelmérésre alapozva külterületi piac létesítésére szánta el magát az Önkormányzat. A helyi termelők számára ez jelenthet a későbbiekben új piacszerzési lehetőségeket, alapozva ezt az 55-ös számú út forgalmára, kerékpárútra, valamint az ott átfutó Alföldi Kék-túra és zarándok útvonalakra. A belterületi helyi termelői piac bővítése, felújítása nem rejt magában olyan piacszerzési lehetőségeket, mint a külterületi, tanyaközponti, új piac létesítése. Ez a fejlesztés az elkövetkezendő néhány évben valósul meg.

A településen egy kisebb vállalkozás megjelenése, ami 10-15 főnek munkát adna, az nagyon nagy eredmény lenne. Mert jelenleg a dolgozni szerető emberek Szegedre vagy vidékre járnak, ingáznak. Ha lenne egy vagy több közepes méretű vállalkozás, akkor a településen maradnának a munkavállalók, hosszabb távon pedig a család is Öttömösön maradna. Talán ez és az identitáserősítés lehetnek a település esetében a népességmegtartás kulcsa. Azonban hiába próbálkoznak a gazdaságfejlesztéssel, túlságosan messze az autópálya, és nagyon apró a település, nincs azonnal 20 ember, aki dolgozni akar és fog is. Tehát a munkaerőhiány megnehezíti a település gazdaságfejlesztési tevékenységét.

A településre bevezető út minőségének javítása növelné az esélyeket a gazdaság fejlesztésére. Öttömös a vállalkozások szempontjából nagyon messze van Szegedtől, a megyehatáron, messze a várostól. A vállalkozóknak a településsel nincs kifogása, de 30 km a legközelebbi autópálya, ráadásul a kamionok nem férnek el az utakon, nem tudnak rendesen közlekedni.

1.10.4. Lakás- és helyiséggazdálkodás

Az öttömösi lakosok döntő többsége saját tulajdonú családi házakban él. A 397 házból körülbelül 100 üresen áll. A külterületi ingatlanok száma 159, ebből 91 tanya lakott. Az idős lakosság elhalálozik, az örökösök a házak csak kevés hányadát szeretnék megtartani, a többségük értékesíteni szeretné. Ez gyakran hosszú évekbe telik, annak ellenére, hogy az ingatlan árak nagyon alacsonyak. Öttömösön veszélyeztetett lakhatási helyzet, hajléktalanság nincs. Az önkormányzat tulajdonában kettő szolgálati lakás van.

Az Önkormányzat a rendeletében (3/2015. (II.24.)) fennálló feltételek esetén helyi támogatással nyújt segítséget azoknak, akik Öttömösön lakást vásárolnak, építenek vagy lakásukat korszerűsítik,

felújítják. A települési támogatások keretében a lakhatással kapcsolatos költségek csökkentéséhez is támogatást biztosít a megfelelő rászorultsági feltételek fennállása esetén.

Év	Lakhatási részesítettek száma támogatásban
2013	99
2014	88
2015	61
2016	68
2017	60
2018. augusztus 31-ig	41

Öttömös lakáspolitikáját támogató lakásfenntartási támogatásának kedvezményezettjei 2013-2017. Forrás: önkormányzati adatok alapján saját szerkesztés 2019

Az önkormányzat jelenleg 200 ezer Ft-ot nyújt kölcsön formájában letelepedési támogatás gyanánt. Ezt a hozzájárulást hosszú évek óta senki nem vette igénybe. Így tehát ennek a formáját a jövőben az önkormányzat meg kívánja reformálni és a későbbiekben ez az összeg vissza nem térítendő lakásvásárlási támogatássá alakulna és értéke 1 millió forintra emelkedne. Továbbá az önkormányzat tervei között szerepel, hogy saját költségen ingatlanokat vásárolna a település területén (az alacsony ingatlanáraknak köszönhetően, néhány millió forintért) és a felújításukat követően bérbe kívánja adni. Ezzel a lehetőséggel az önkormányzat lát némi esélyt arra, hogy a településen a legkritikusabb problémát, az általános iskola tanulói létszámának csökkenését némileg lehetne mérsékelni. A felújított, bérbe kiadott lakásokba remélhetőleg érkezének olyan családok, akik hajlandóak egy a várostól távolabb elhelyezkedő kis faluba költözni, a jobb lakáskörülmények érdekében. Néhány éve a helyi önkormányzat vezet egy nyilvántartást az aktuálisan eladó ingatlanokról Öttömösön, hogy az érdeklődők számára ki tudják azokat ajánlani. Öttömös jelenleg elég jó mutatókkal rendelkezik az ingatlaneladási statisztikát illetően, de ezeket az adás-vételeket a helyi lakosok bonyolítják le, és főként egyéb hasznosítás a cél, nem pedig az új lakók beköltözése.

1.10.5. Energiagazdálkodás

A fenntarthatóság elve magában foglalja a versenyképes megújuló energiaforrások fejlesztését és alkalmazását, az európai energiafogyasztás hatékonyságának javítását, és az éghajlatváltozás okainak mérséklését. Az energetika területén, elsősorban a megújuló energiaforrások felhasználásának növelése, az energiahatékonyság javítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése a kiemelt cél.

Az energiatermelés mindenképpen a környezet valamilyen mértékű károsításával jár. Ilyenek pl. a területigény, nagy a vízfelhasználás, de ide kell sorolnunk olyan járulékos hatásokat is, mint a káros anyag kibocsátásával járó egészségkárosodás társadalmi költségei.

Az alternatív energiatermelés lehetősége társadalmi szempontból mindenképpen támogatandók, hiszen munkahelyeket teremt, a természeti adottságok kezelése szakszerű kezekbe kerül, energiatudatos környezetet teremt, azonban az így előállított energia nem a legolcsóbb megoldás, sokszor rapszodikus, egyenetlen, de a jövőben ezek a problémák megoldódni látszanak.

Az öttömösi energiagazdálkodás alapját a villamosenergia és a vezetékes gázfogyasztás adja. A településen 2010 és 2017 között nem változott a vezetékes gázcsőhálózat hossza, összesen közel 33 km hosszúságú és 222 fogyasztót lát el. A fogyasztók száma az elmúlt években lecsökkent, ez a település népességcsökkenésének is betudható. A háztartási gázfogyasztók közül azonban nőtt azok száma, akik fűtésre (is) használják a vezetékes gázt. Ez a vegyes tüzelésű kazánok beüzemelésének is köszönhető. Mindez pozitív, hiszen a fatüzelés helyett a vegyes tüzelés kevésbé környezetszennyező. A jövőben fontos lenne a fűtési rendszerek további korszerűsítése, akár a helyben lévő adottságok (napenergia, geotermikus energia) kihasználása is. A jövőbeni EU költségvetési időszakában a település sikerrel pályázhat, hiszen kiemelt prioritás lesz az energiahatékonyság és az energiagazdálkodás zöldebbé tétele.

A település energiagazdálkodásával kapcsolatban a másik meghatározó elem a villamosenergia. Összesen 57 km hosszúságú a települési villamosenergia-elosztóhálózat hossza. A fogyasztók száma a gázfogyasztók számához hasonlóan csökkent az elmúlt időszakban. A háztartási villamosenergia fogyasztók száma szintén csökkent. Ezzel ellentétben a fogyasztott villamosenergia mennyisége nőtt, vagyis az egy családra jutó fogyasztás is nőtt. Mindez a fenntarthatóság szempontjából kevésbé pozitív, hiszen az energiafogyasztás csökkenése, vagy legalábbis szinten tartása lenne a kívánatos, főleg, hogy a település népessége csökken. Szintén ehhez kapcsolódva hasznos lenne a napenergia kínálta lehetőségek kiaknázása, mely szintén az EU 2021-27-es költségvetési időszakában kiemelt prioritást kap majd. Így a település ezen a téren sikeres pályázó lehet, hiszen az energiafogyasztás csökkentése a klímaváltozás elleni harc egyik eszköze is lehet. További pozitív hozadéka lehet az ilyen irányú fejlesztéseknek az energiafüggetlenség elérése, mely a kistépelölések számára rezilienciát, nagyobb ellenálló képességet biztosít majd.

	2017	2010
Vezetékes gáz		
Az összes gázcsőhálózat hossza (km)	32,7	32,7
Összes gázfogyasztók száma 2010 (db)	222,	257,
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	200,	228,
A háztartási gázfogyasztókból a fűtési fogyasztók száma (db)	200,	152,
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	146,8	224,
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	118,2	176,
Villamosenergia		
A kifesztültségű villamosenergia-elosztóhálózat hossza (km)	57,	
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)	482,	507,
Háztartási villamosenergia fogyasztók száma (db)	434,	464,
Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	1405,	1394,
A háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	1039,	912,

Ötötmösenergiagazdálkodása. KSH adatok alapján saját szerkesztés 2019

Ötötmösön az Erdei iskola felújítása (Erdi iskola és tájház, környezeti nevelési programmal) keretén belül megtörtént az épület belső felújítása, a nyílászárócseré, eszközbeszerzés, illetve a napelemek felszerelése és beüzemelése. A projektre összesen 7 500 000 Ft támogatást kapott a település.

1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A település rendelkezik honlappal, a legalapvetőbb formanyomtatványok elérhetők és letölthetők. Az egyes szolgáltatásokat az ügyfélkapun keresztül elérhetővé tették a településen.

Ezen kívül további települési okos szolgáltatás nincs a településen.

Feladatellátás

Ötötmös az alábbi alaptevékenységeket végzi a településen:

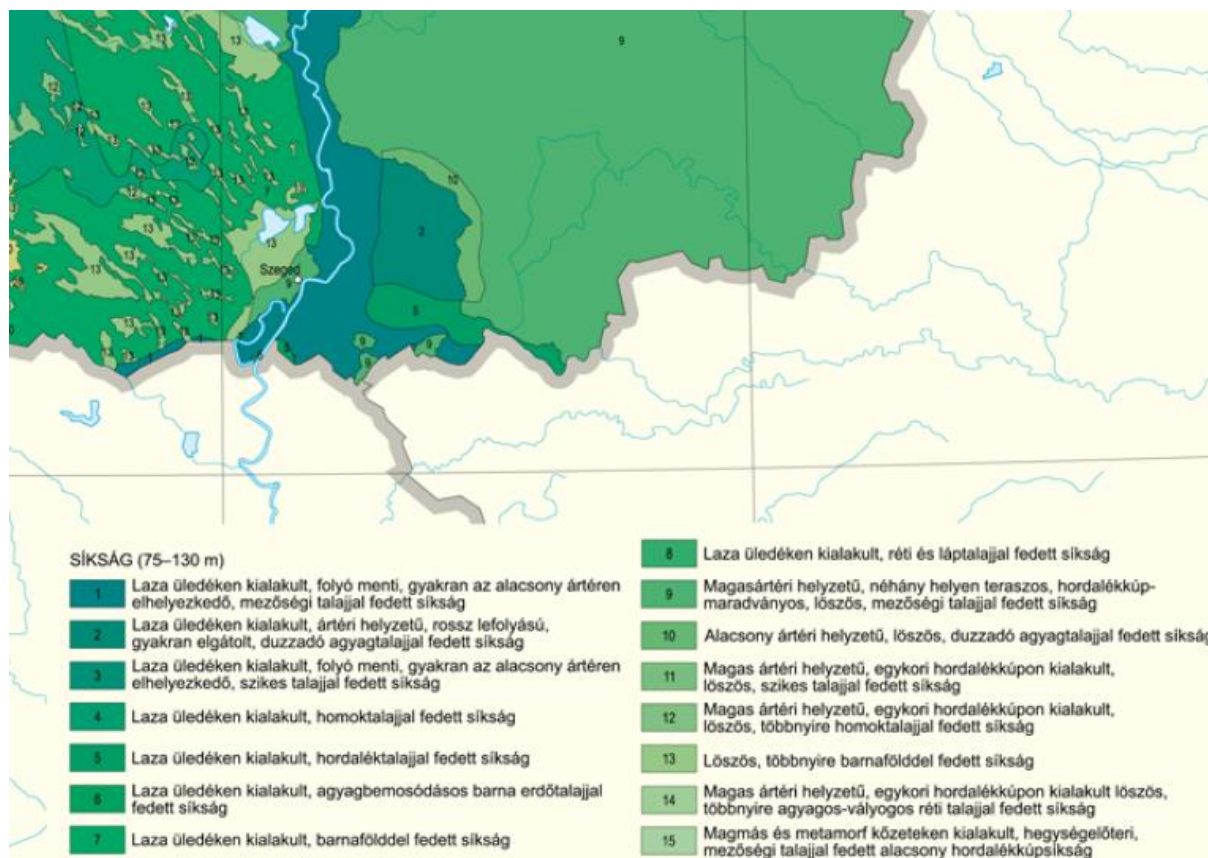
- Önkormányzatok és önkormányzati hivatalok jogalkotó és általános igazgatási tevékenysége
- Adó-, vám- és jövedéki igazgatás
- Köztetető fenntartás- és működtetés

- Az önkormányzati vagyonnal való gazdálkodással kapcsolatos feladatok
- Más szerv részére végzett pénzügyi-gazdálkodási, üzemeltetési, egyéb szolgáltatások
- Tűz- és katasztrófavédelmi tevékenységek
- Rövid időtartamú közfoglalkoztatás
- Start-munka program – Téli közfoglalkoztatás
- Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás
- Közfoglalkoztatási mintaprogram
- Közutak, hidak, alagutak üzemeltetése, fenntartása
- Közvilágítás
- Zöldterület-kezelés
- Város-, községgazdálkodási egyéb szolgáltatások
- Házi orvosi alapellátás
- Házi orvosi ügyeleti ellátás
- Fogorvosi alapellátás
- Család és nővédelmi egészségügyi gondozás
- Ifjúság-egészségügyi gondozás
- Sportlétesítmények, edzőtáborok működtetése és fejlesztése
- Könyvtári állomány gyarapítása, nyilvántartása
- Könyvtári állomány feltárása, megőrzése, védelme
- Könyvtári szolgáltatások
- Közművelődés – közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése
- Közművelődés – hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása
- Gyermekétkeztetés köznevelési intézményben
- Munkahelyi étkeztetés köznevelési intézményben
- Pszichiátriai betegek közösségi alapellátása
- Támogató szolgáltatás fogyatékos személyek részére
- Idősek nappali ellátása
- Lakásfenntartással, lakhatással összefüggő ellátások
- Szociális étkeztetés
- Házi segítségnyújtás
- Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- Falugondnoki, tanyagondnoki szolgáltatás
- Szociális szolgáltatások igazgatása

1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata

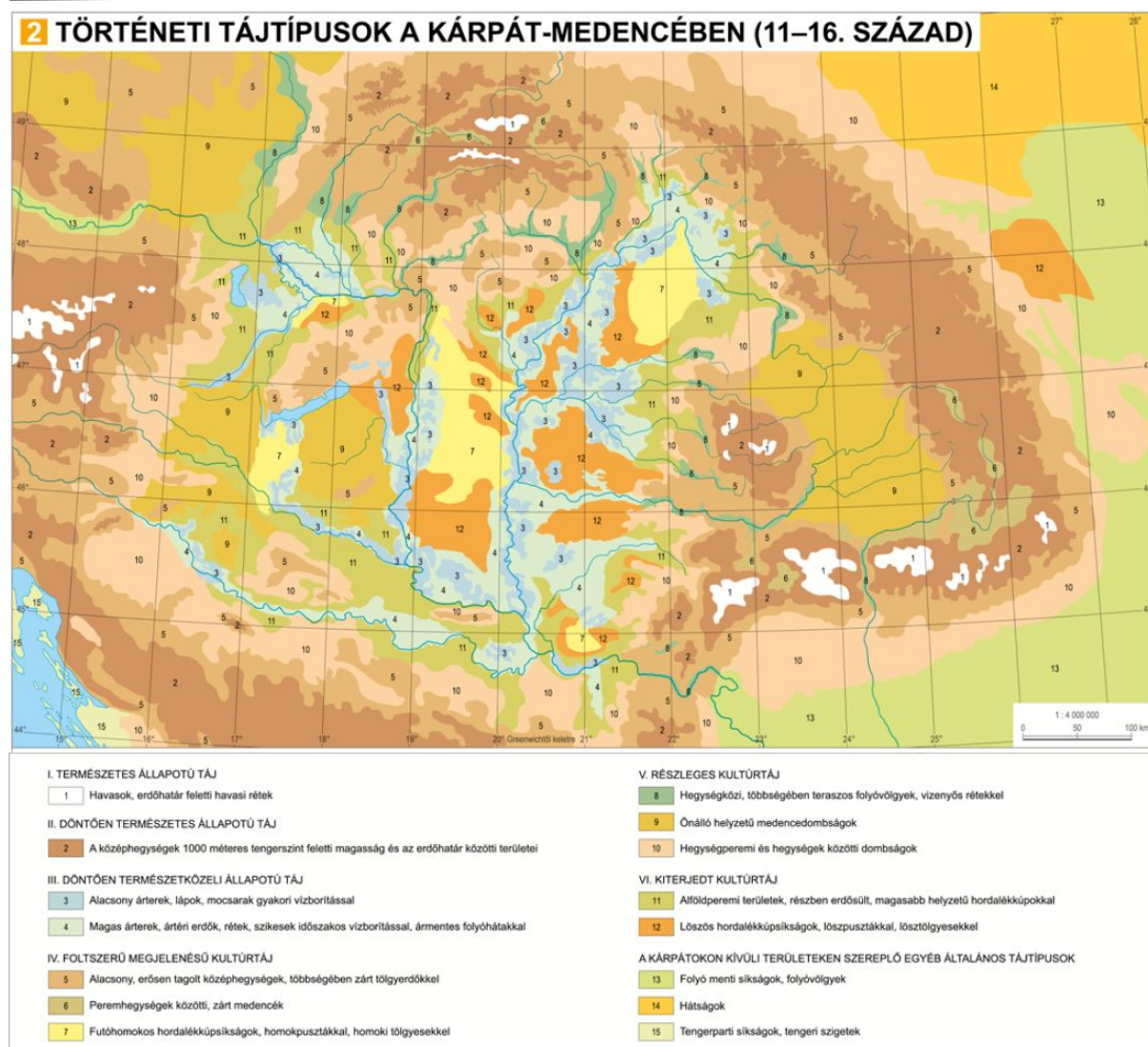
1.12.1. Természeti adottságok

Öttömös mind a 3092 hektárja Magyarországon belül a Duna-Tisza Medence nagytáján, az Alföld nagytájrészletén, a Duna-Tisza közti hátság középtáján és a Szabadka-Majsai-homokhát kistáján belül helyezkedik el. Genetika alapján a területre két tájtypus jellemző, egyrészt a laza üledéken kialakult, barnafölddel fedett-, valamint a löszös, többnyire barnafölddel fedett síkság (ábra).

Genetikai tájtypusok (Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza 2018 – II. kötet)

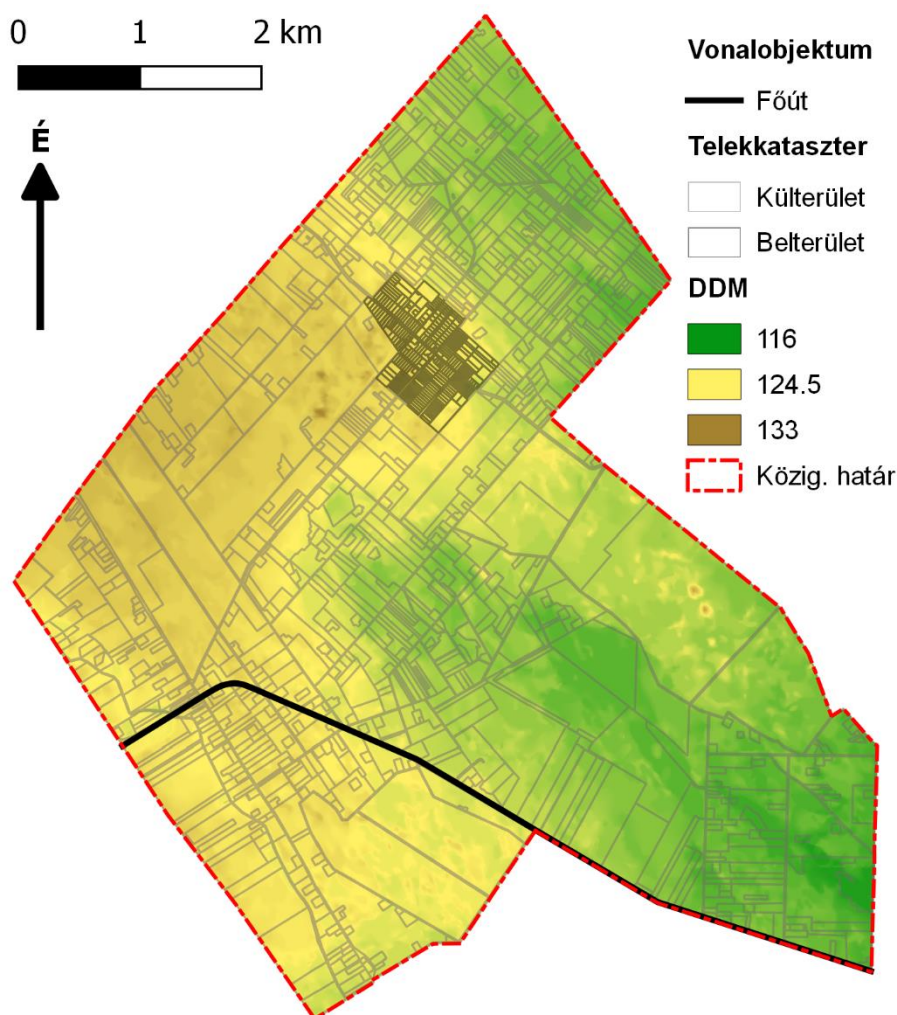
A Kárpát-medencében a középkor végéig létrejött tájszerkezet szerves fejlődés eredménye volt, ugyanis a természeti erőforrások igénybevételenek módja és mértéke még nem veszélyeztette a tájhasználat ökológiai alapjait. A késő középkori fejlődést torzította a 16-17. századi török hódoltság időszaka, amikor a népesség a korábbi térszerkezettől eltérő földhasználatra kényszerült. Igazán nagyarányú tájváltozást a 18. század második felétől a mezőgazdaság modernizálása, a 19. századi folyószabályozások, az iparosodás, az urbanizáció és a vasúthálózat kiépülése idéztek elő. A Kárpát-medencében létrejövő történeti tájtypusok alapján Öttömös területe a foltszerű megjelenésű kultúrtáj és a szórványos tájhasználat mellett a futóhomokos hordalékkúpsíkságok homokpusztákkal, illetve homoki tölgyesekkel volt jellemző (ábra). Ezt a típust a ritka megtelepedés, külterjes legeltetés, alárendelten földművelés és kertgazdaság jellemezte.

*Történeti tájtípusok a Kárpát-medencében
(Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza 2018 – II. kötet)*

1.12.1.1. Domborzat és talajviszonyok

Öttömös területe 116 és 133 tengerszint feletti magassági értékekkel rendelkezik, valamint itt található a megye legmagasabb pontja is az úgynevezett Szerelem-dombon, vagy Bukor-hegyen, a legmagasabb pont forrásoktól függően eltér, de mindenképpen a település területén belül található. A felszín domborzata északnyugat-délkeleti irányultságú, amely az uralkodó széliránynak és a területre jellemző homoki adottságoknak köszönhető. Ezáltal a terület nagyrészt eolikus felszínformákkal jellemezhető. Az alacsonyabb térszínek a település délkeleti részében, illetve a belterülettől északkeletre találhatóak, ahol ennek köszönhetően jellemzőbb a víz aktív jelenléte és ennek a talajképződési folyamatokra gyakorolt hatása (ezáltal alakulnak ki az alacsonyabb területeken réti talajok). A magasabb területek a település belterületétől délnyugatra találhatóak, amelyekre így a mélyebben található talajvíz és ezáltal a szél felszínformáló munkája sokkal inkább jellemző. A területre a magas relief energia nem jellemző, azonban a település középső részén, ahol relatíve a legmagasabb a magasságkülönbség, ott alakulnak ki a legalacsonyabb szervesanyagtermelésű váztalajok, a futóhomoktalajok. Ez a talajerózióknak való nagyobb kitettségnek köszönhető, amely a relatíve nagyobb reliefenergiának is köszönhető.

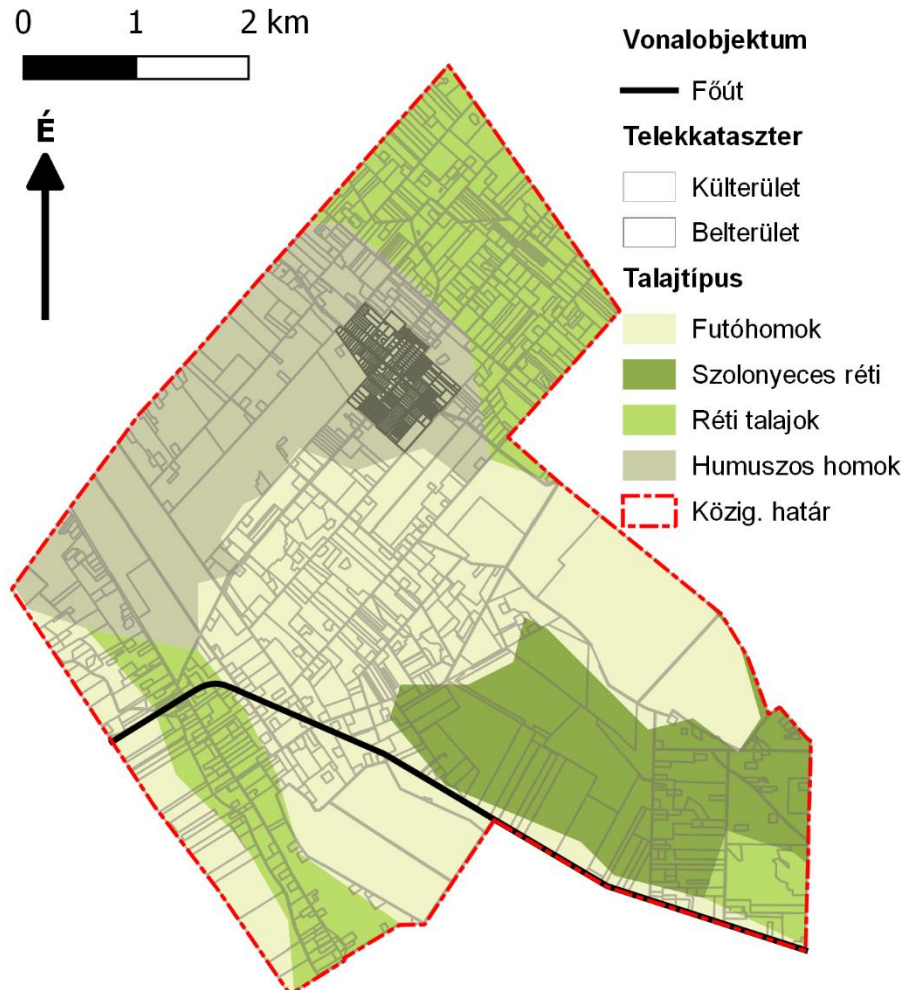

*A település területének tengerszint feletti magassága
(Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)*

Öttömös területén lévő talajokat ebből következően két tényező befolyásolja, a víz és a szél. Ezáltal a területre kétféle talaj jellemző, a magasabb térszíneken jellemző, ezáltal vízhiányos és a szélnek vegetációtól függően kitett homoktalajok, valamint a nagyrészt alacsonyabb térszínekre jellemző, időszakosan vízjárta területeken található réti talajok. A legnagyobb részét a településnek (63 százalékot) valamilyen homoktalaj adja, amelynek csaknem kétharmada (a teljes település 40 százaléka) futóhomoktalaj, amely a váztalajok főtípusába tartozik, vagyis egy olyan területről beszélhetünk, ahol a talaj képződésében a biológiai folyamatok feltételei csak kismértékben vagy rövid ideig adóttak. Ez a már fentebb említett deflációs folyamatoknak is köszönhető, amelynek mértéke a vegetáció minőségétől és mennyiségétől függően változik. A másik fajta homoktalaj a humuszos homoktalaj, amely megtalálható még a település területének nyugati oldalán. E talajok termékenysége jobb a futóhomokénál, nagyobb a víztartó, ugyanakkor jó a vízáteresztő képességük. Nehezebben száradnak ki, így kevésbé vannak kitéve a szél pusztító hatásának. Emellett a vízjárta területeken, a település több mint 35 százalékán található réti talajokat, amelyeknek a nagyobb része tipikus, míg a kisebb része szolonyeces réti talaj, amelynél a réti talajképző folyamatokhoz kismértékű szikesedés társul.

A talajképző kőzet nagyrészt alluviális üledék, amelyet még a Duna hordalékkúp formájában hagyott itt a pliocén végétől (2,5 millió évvel ezelőtt) a Günz-mindel interglaciális időszakáig (600 ezer évvel ezelőtt). Az akkor lerakott alluviális hordalék képezi a Duna-Tisza közti talajképző kőzetanyagát, amelyre a Duna árteréből kifújt futóhomok és lösz települt. A község területére is ez a két típusú talajképző kőzet jellemző. A talajok fizikai féleségére a homok, illetve a homokos vályog a jellemző. A vízgazdálkodására a területnek az igen nagy víznyelés és vízelvezető képesség, valamint a gyenge

vízraktározó képesség és igen gyenge víztartóság jellemző. Egyedül a szolonyeces réti talajra jellemző a gyenge víznyelés, az igen gyenge vízvezető-képesség, az erősen víztartóság, és az igen kedvezőtlen, extrémén szélsőséges vízgazdálkodás. A talajok kémhatására mindenütt a felszíntől karbonátosság jellemző. A szervesanyag-készlet mindenütt 200 tonna/hektár alatt marad. A termőréteg vastagsága 70 és 100 centiméter között mozog, míg a talajértékszám a legkedvezőbb esetben is 40 százalék (a futóhomok esetében 0 és 10 százalék között).

A település taljainak típusai és elhelyezkedésük
(Forrás: AGROTPO adatbázis alapján saját szerkesztés)

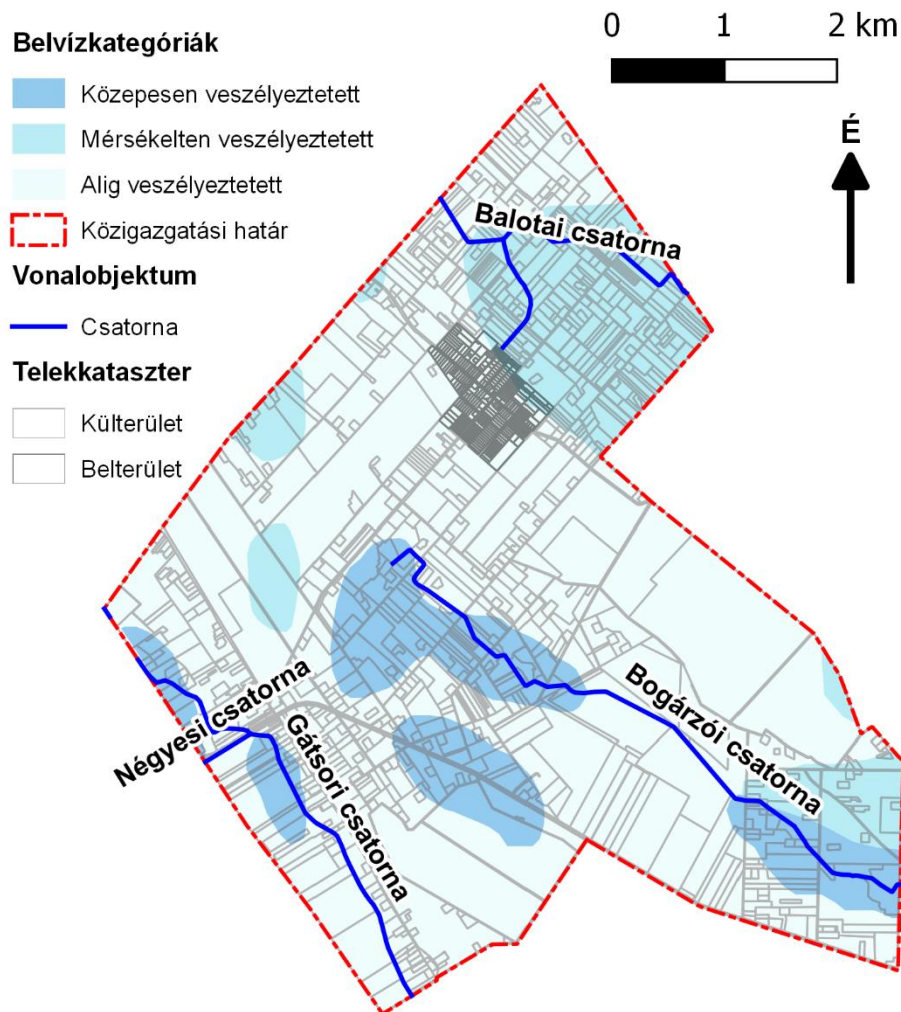
1.12.1.2. Vízrajz

Vízgazdálkodását tekintve Öttömös az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság fennhatósága alá tartozik. E mellett a település a tiszai részvízgyűjtő terület 2-20. sz. Alsó-Tisza jobb part alegységén fekszik a 314/2012 (XI. 8.) Korm. rendelet 9. melléklete alapján. Továbbá a település területén három belvízcsatorna található, melyek az alábbiak:

- Gátsori csatorna (közcélú)
- Bogárcsatorna (magántulajdon)
- Balotai csatorna (önkormányzati tulajdon)

A csatornák nagyrészt a kis esésű területre jellemző belvíz elvezetésére és ezáltal a megszüntetésére lettek kialakítva, amely a csatornák vonalának a Pálfai-féle belvív-veszélyeztetettségi térképpel való kombinálásából is kiderül (ábra). A település területének 71 százaléka alig veszélyeztetett kategóriába kerül ez alapján, azonban ez azt is jelenti, hogy további 29 százaléka a területnek kisebb vagy nagyobb mértékben érintett a belvív jelenségével. A község területének 15 százaléka (475 hektár) mérsékelten, míg 14 százaléka (411 hektár) közepesen

veszélyeztetett. A nagyobb veszélyeztetettségi értékek nagyrészt a mezőgazdasági művelésbe bevont alacsonyabb térszínekre jellemző középső területeken jelennek meg, amelyet a Bogárzói csatorna hivatott kezelni, azonban az ortofotóról kiderül, hogy a csatorna sok részen csak nyomvonalában létezik, így érdemes lenne a magántulajdonban lévő csatorna funkcióját újraéleszteni.

A település belvíz-érintettsége és csatornái
(Forrás: a Pálfai-féle belvíz-veszélyeztetettségi térkép alapján saját szerkesztés)

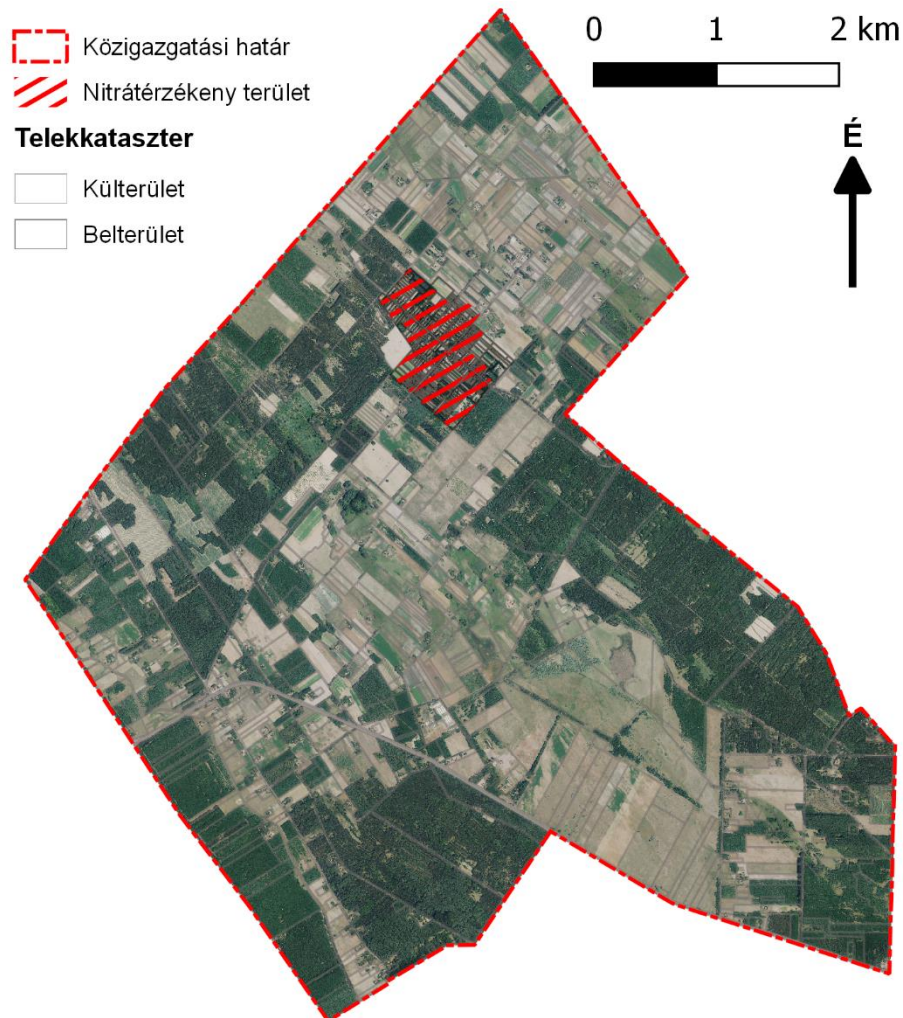
Öttömösön 2013-ban jelöltek ki először nitrátérzékeny területeket, amely jelezheti azt, hogy a területen a mezőgazdasági hasznosításból származó szennyezőanyagokat nem feltétlenül megfelelően engedik bele a felszín alatti vizekbe. Öttömös ilyen téren történő veszélyeztetettségét az mutatja, hogy a legutóbbi 43/2013. (V. 29.) VM rendelet, amely 1. mellékletében a nitrátérzékeny területek kijelölését teszi meg, Öttömös már 10 MePAR blokkal van jelen, míg ez korábban egyetlen blokkal sem esett meg.

Ezeket a területeket a 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet alapján:

8. §

- (1) Tilos hígtrágya, trágyalé, továbbá a trágyatárolók csurgalékvizeinek bevezetése a vizekbe.
- (2) Állattartó telep nem létesíthető, meglévő nem bővíthető:
 - a) külön jogszabály szerint hullámtéren, illetve a fakadó vizes területen,
 - b) vízbázisok védőterületén külön jogszabályban rögzítettek szerint,
 - c) külön jogszabály szerint árvízi tározó területén, illetve külön jogszabály szerinti parti és védősáv területen.

- (3) Állattartó telephez trágyatároló nem létesíthető:
 - a) külön jogszabály szerinti vízjárta területeken,
 - b) felszíni víztől, valamint jogszabály által nem szabályozott, ivóvízkivételt szolgáló felszín alatti vízkivételtől számított 100 méteren belül,
 - c) bányatavak 300 méteres parti sávjában.
- (4) A vízvédelmi hatóság a (3) bekezdés b) pontja szerinti esetben a helyi adottságok alapján kisebb védőtávolságot is megállapíthat.
- (5) Állattartó telep és annak szervezetrágya tárolója e rendelet és a külön jogszabály előírásainak figyelembevételével létesíthető és üzemeltethető.

A település nitrátérzékenységgel érintett területei
(Forrás: a 43/2013. (V. 29.) VM rendelet 1. melléklete alapján saját szerkesztés)

1.12.1.3. Éghajlat

A település és környékének éghajlata kontinentális jellegű. Az éves napfénytartam 2000 és 2080 óra között változik. Az évi középhőmérséklet 10-11 °C. A csapadék évi összege átlagosan 500-550 mm közötti. Az uralkodó szélirány: É-ÉNy. Öttömös teljes közigazgatási területe szélrozióznak kitett terület övezetébe tartozik.

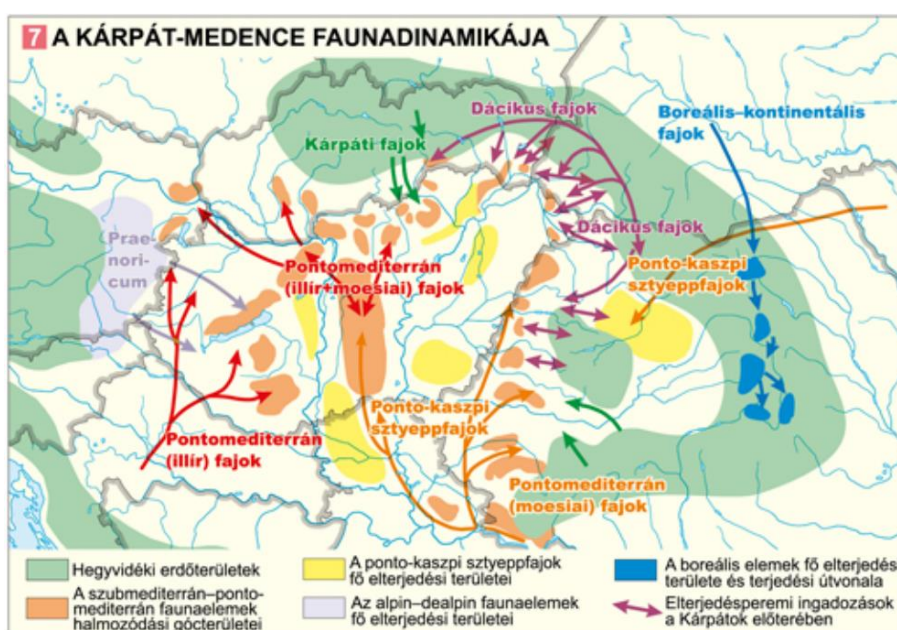
1.12.1.4. Növényzet és állatvilág

Öttömös területe az alföldi flóraidék területén fekszik, amelynek zonális társulása az erdőssztyepp. A flóraidéken a lösz alapkőzet mellett előfordul a homok és az alluviális öntés. Elterjedtek a másodlagosan kialakult szoloncsák és szolonyec szikesek. A község a Duna-Tisza köze flórajáráson belül található, amely a két folyó (Duna és Tisza) közötti homokterület, amelynek egy

részen alakult a Kiskunsági Nemzeti Park, amelynek területével viszont a település nem érintett. Laza, meszes futóhomokon található a vadrozs (*Secale sylvestre*) társulása két poloskamagfajjal (*Corispermum canescens*, *C. nitidum*). A már megkötött homokon állományalkotó növénye a báránypirosító (*Alkanna tinctoria*), a tartós szegfű (*Dianthus diutinus*), a kései szegfű (*Dianthus serotinus*) és az őszi virágzó homoki kikerics (*Colchicum arenarium*). A buckaközökben a talajvíz közelségét jelzi a cinegefűz (*Salix repens* subs. *rosmarinifolia*).

Kárpát-medence állatföldrajzi beosztása szerint a fejlesztési terület az Alföld (Pannonicum) faunakörzet és az Alföld (Eupannonicum) faunajáráson belül helyezkedik el. Ötömös külterületén apróvadak, őzek, a nagyobb erdőfoltokban jelentős számú gímszarvas és vaddisznó él. A helyi faunáról elmondható, hogy két különböző hatás elegyeként jön létre, mivel míg délről a ponto-kaszpi sztyeppfajok, addig északról a pontomediterrán (illír+moesia) fajok befolyásolják az alapvetően szubmediterrán-ponto-mediterrán faunaelemeket (ábra).

A térségben található egy országosan védett állat, a délvideki földikutya [*Nannospalax (leucodon) montanosyrmensis*]. Élőhelyeinek jelentős része is kiemelt természetvédelmi oltalom alá került. A kritikusan veszélyeztetett, mára a kihalás szélére sodródott fajnak mindössze kb. 300 egyede él az egész világon, ebből kb. 200 példány Magyarország területén.

A Kárpát-medence faunadinamikája
(Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza 2018 – II. kötet)

A területre a következő fajok jellemzők: kocsányos tölgy (*Quercus robur* L.), magyar kőris (*Fraxinus pannonica*), vadalma (*Malus* sp.), mezei szil (*Ulmus minor*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), vadrózsa (*rosa canina*), kökény (*Prunus spinosa*).

1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.2.1. Tájtörténeti vizsgálat

Öttömös területét a XIII. századtól kezdték el lakni kóborló kunok, akik számára ki lett jelölve a homokpusztagyepekkel tűzdelt terület. Az antropogén hatás azonban minimálisra szorítkozott a területen lévő alacsony népsűrűség és a táj használata miatt. Ugyanis a nagyrészt nomadizált és rideg állattartást folytató kunok a talajadottságok miatt a letelepedésüket követően sem kezdtek intenzív földművelésbe a területen, mindemellett azért foltokban, de az is megjelent. Az 1560-as évektől kezdve a kun lakosság a török hódoltságból kifolyólag elhagyni kényszerült a területet, átengedve ezzel a természetes eredetű folyamatok, nagyrészt a szél, felszíninformáló hatásainak.

Ezt követően a térségre jellemző természetközeli mezőgazdasági termelési mód, a kétlaki tanyás funkció honosodott meg, amely abból is látszódott, hogy a település népességét szinte teljes

egészeben szegedi lakosok adták. Ez azt jelentette, hogy a nyári időszakban a család a külterületi szórványtelepülésen, a tanyán végezte gazdasági tevékenységét, amely némi földművelési munkából, de nagyrészt inkább állattartásból tevődött össze, míg a téli időszakban a család visszaköltözött a hidegebb időjárásnak sokkal inkább megfelelő nagyvárosi épületébe. Ezáltal a XX. század elejéig ez a szórványjellegű szerkezet jellemezte a területet, amelyből kifolyólag megmaradhatott a természetközeli állapotban. A birtokok parcellázását 1897-ben kezdték meg, ennek ellenére a tanya szerkezet megmaradt, sőt a II. világháborúig még erősödött is.

Az államszocialista időszakban jellemző központosítások és TSZ-esítések az eddig felaprózott térszerkezet ellen hatottak, és a tanya, mint termelési mód visszaszorulóban volt, azonban nem tűnt el teljesen. Jelenleg a település területére a félig a gazdaságilag is hasznosítható erdőborítás, kisebb részben a földművelés és a szőlőtermelés jellemző.

1.12.2.2. Tájhasználat értékelése

Öttömös területének jelentős része külterületből áll, nagyon alacsony a belterületi beépítés. Ráadásul a belterületre is jellemző a háztáji gazdálkodás és a díszkertek jelenléte, így a természetközeli tájhasználati jelleg nagyon erős a településen. A külterületre néhol jellemző (a fentebb már említett talajadottság, illetve az elaprózódott telekstruktúra ellenére) a nagy táblákon végzett intenzív szántóföldi mezőgazdasági termelés. A területen azonban jelen van a zöldség-, gyümölcs-, valamint a szőlőtermesztés is, illetve az erdőborítás még nagy szeletét képviseli a tájképnek.

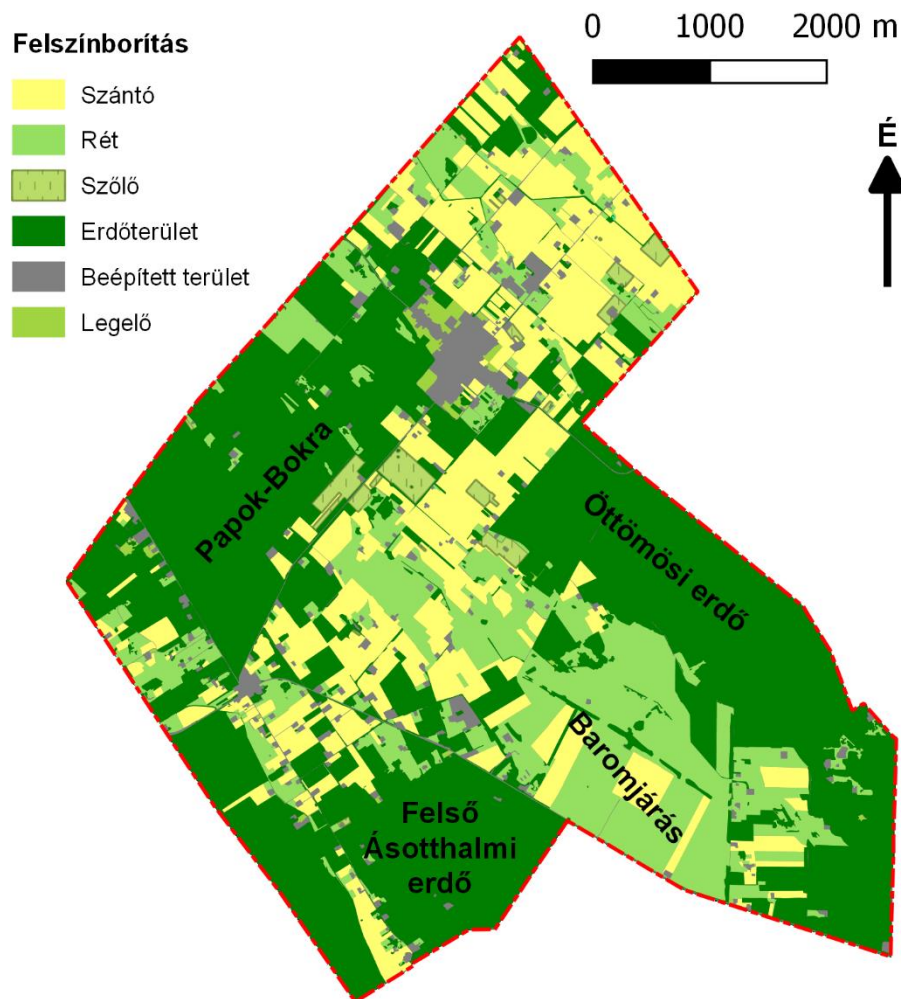
Kategória	Terület	Arány
Öttömös közigazgatási területe összesen	3090 ha	100,00 %
Belterület	76 ha	2,5 %
Külterület	3014 ha	97,5 %

*Öttömös bel- és külterületének területi megoszlása
(Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján
szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)*

A felszínborítás alapján a legnagyobb arányú felszínborítással az erdő rendelkezik, a település több, mint felét (52,6 százalékát) valamilyen fás növényzet borítja. Annak ellenére, hogy alföldi területen vagyunk, a szántóterületek csupán a település ötödét alkotják, valamint a néhol igen elaprózott telek-ezáltal tulajdonosi struktúrával rendelkeznek. Így nagytáblás művelés a település területén csak néhol tud kialakulni. Ott viszont akár jelentős nagyságú területek is rendelkezésre állnak a szántóföldi művelésre. Ez főleg a település belterületétől északra található részekben jellemző, ahol a tanyák is sűrűbben helyezkednek el, valamint itt volt megtalálható a Magyar család majorja is. Jelentős területet foglal el a rét és némi részt a legelő. A kettő közötti éles elkülönítést egyrészt nagyon nehéz megtenni, másrészt a területre hagyományosan az állattartás volt jellemző, az alacsony tápanyagértékkel rendelkező talajok és a homok-, illetve szikes pusztagyepék miatt. Ez indokolja a növénytermesztés alá vont területek relatív alacsony voltát. A kisebb területet igénylő művelési ágak (szőlő) kevesebb területet is foglalnak el, míg a beépített területek több, mint kétszeresét adják a község területének, mint a belterület, amely a jelentős külterületi tanya népességnek is köszönhető. A területen a nagyobb vízfelületek (tavak, folyók) nem játszanak szerepet, inkább az időszakos vízjárás okoz gondot a területen, amelyet már a fentiekben részletesebben taglaltunk.

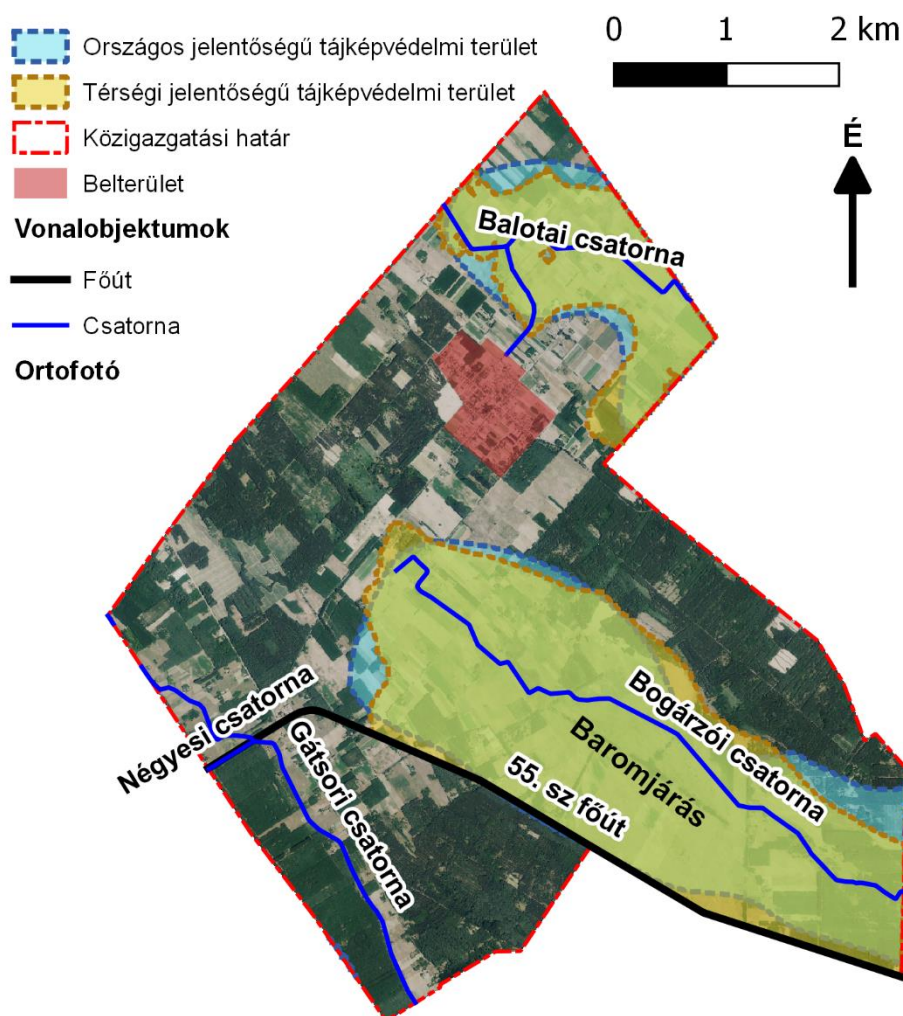
Felszínborítás	Terület	Arány
Szántó	666 ha	21,5 %
Rét	599 ha	19,4 %
Szőlő	46 ha	1,5 %
Erdőterület	1 626 ha	52,6 %
Beépített terület	137 ha	4,4 %
Legelő	19 ha	0,6 %

Öttömös területének felszínborítási kategóriáinak megoszlása (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

Öttömös területének felszínborítási kategóriák szerinti területi megoszlása (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

Öttömös területén három nagyobb összefüggő erdőség található, amely meghatározza a tájképet. A keleti határon található Öttömösi erdő, a déli határról átnyúló Felső Ásotthalmi erdő, illetve a nyugati határon elhelyezkedő Papok-Bokra. A három erdőség körül határolja a Baromjárást, valamint a szántóföldi műveléssel jellemezhető belső területeket, amelyek összefüggőségét a még mindig nagy arányban lakott tanyák bontják meg. Itt jellemzően az alacsonyabb tápanyagtartalommal rendelkező futóhomoktalajok találhatóak, amely megnehezíti a szántóföldi művelést. Ezen kívül a belterülettől északra található szántóterületek már a magasabb szervesanyag-készlettel rendelkező réti talajokon találhatóak, amely így alkalmasabbá teszi a mezőgazdasági termelésre.

1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek**1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek**

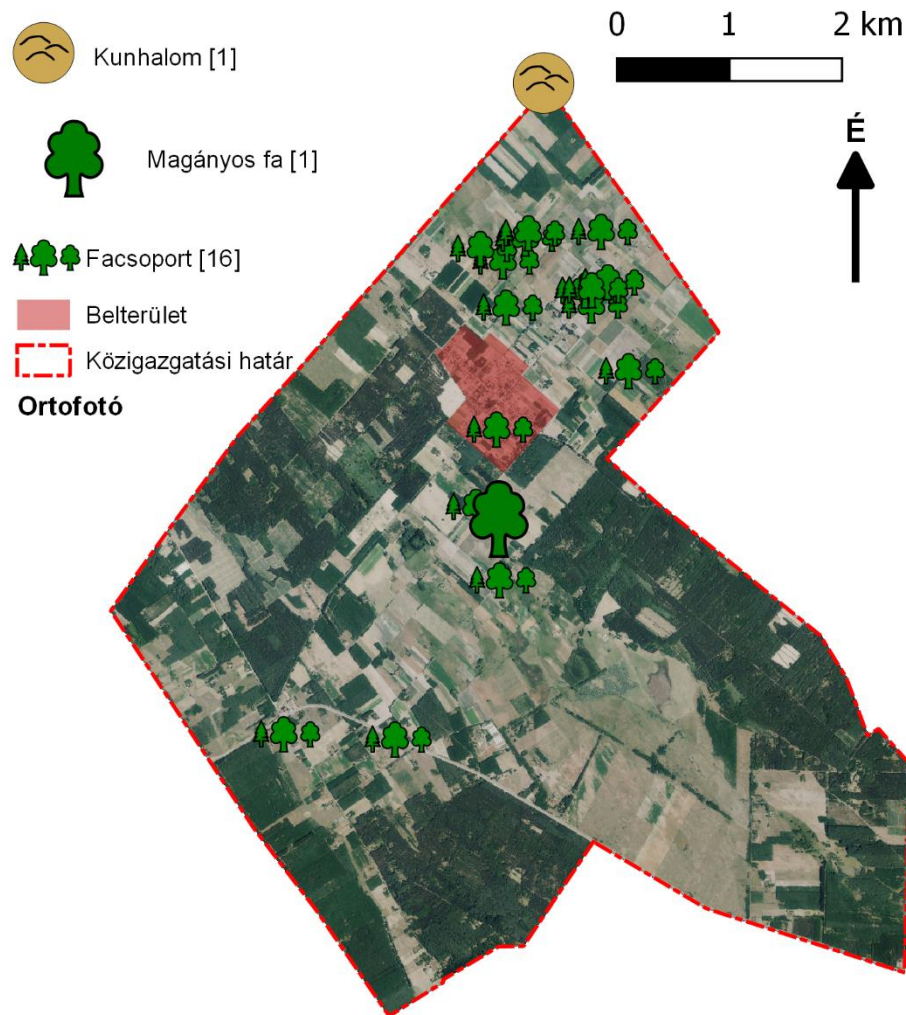
*Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek Öttömös közigazgatási határán belül
(Forrás: OTrT és CsMTrT alapján saját szerkesztés)*

Öttömös területén a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek mind az országos mind a térségi szinten két összefüggő területet jelölnek ki. Az egyik a Bogárzói csatorna és annak környezetében található területek, amelybe bele tartozik az országos jelentőségű, tájképvédelmi körzetként meghatározott Baromjárás is. Ez a terület a típusos ősi homoki legelők tekintélyes maradványa. A buckás területen mélyebb fekvésű nádasok, szikesedő pusztai foltok és homokpuszta-gyepek egyaránt előfordulnak. A Baromjárás helyi védelem alatt állt, s legeltetési használata reményt nyújt értékeinek fennmaradására. Kár, hogy a pusztát idegen fajokból álló telepített erdősávok tagolják, illetve keretezik. Jellemzője a buckaközök egykori vízgazdagsága. Ez annak az üledékföldtani sajátosságnak köszönhető, hogy a futóhomok borítás itt már csak felszíni és egyre szakadozottabb, az alatta települt pleisztocén-végi lösz pedig viszonylag jobb vízzárást biztosít. A botanikailag legértékesebb része a terület egyharmadát kitevő homokbuckás rész. A buckaközökben az agárkosbort, a hátakon a homoki bakszakállt, a báránypirosítót és a homoki kikericsot csodálhatjuk meg. Rovarfaunája is gazdag.

A Baromjárás területén kívül országos és térségi tájképvédelem alatt áll a belterületől északra lévő, Balotai csatorna környezetében lévő terület is. Ezt a hagyományos tanyás tájszerkezet és a hozzá kapcsolódó heterogén mezőgazdasági művelés indokolja, amelynek megőrzése a térségi dokumentumok (CsMTrT) célja is. Ezzel a két területtel rendkívül nagy része a tanyás térségeknek lefedésre került, azonban a település és a térség jellegéből adódóan szinte a teljes külterület érintett

a tanyás tájszerkezettel, amelynek a védelme és fenntartása nemcsak kulturális örökségünk védelme miatt, hanem a gazdasági- és természeti fenntarthatóság elérése érdekében is fontos.

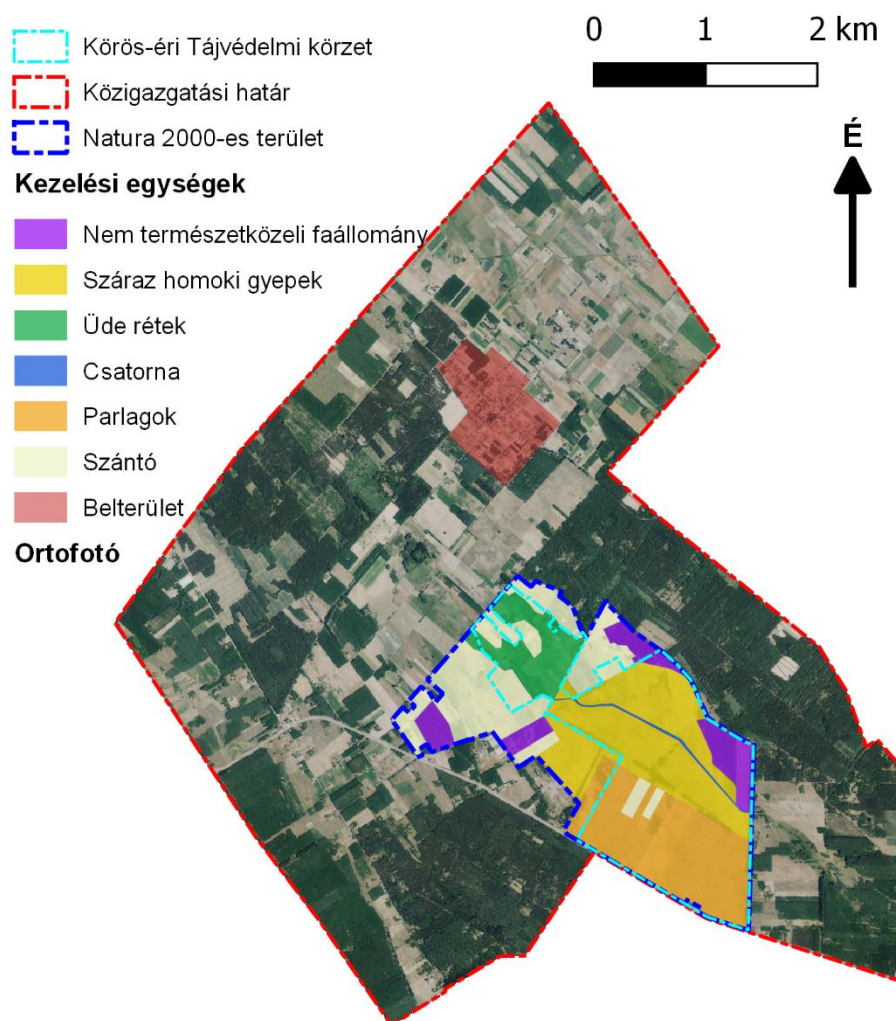
1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

A tájelemek a községen belül (Forrás: 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet és a 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

Az 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet meghatároz védett tájképi elemeket, melyek hat fajtájából három a község területén belül is megtalálható. MePAR-ban rögzített védett tájképi elemek megőrzése kötelező. Kunhalom, valamint a fa- és bokorcsoport területén gyeperőssítés helyreállítása érdekében történő előkészítő beavatkozások kivételével bármilyen mezőgazdasági talajmunka végzése tilos. Kunhalom területén végzett fakivágás során tilos a földmű bolygatása. Fa- és bokorcsoporthoz tartozó fahasználat, illetve a kis kiterjedésű tavak megőrzése érdekében a teljes naptári évben biztosítani kell, hogy a fa- és bokorcsoport megfeleljen az 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet 2. § c) pontjában. A magányosan álló fát kivágni nem lehet.

A község területén 1 kunhalom, 1 magányos fa, illetve 16 facsoport található, melyek területi elhelyezkedését a fentebb látható ábra mutatja. A magányos fa a belterülettől délre található, míg a kunhalom a négyeshatárt (Balotaszállás-Ruzsa-Pusztamérges-Öttömös) jelző milleniumi emlékoszlop alatt magasodik. A facsoportok elszórva a település külterületén, de nagyobb számban a település belterületétől északra a Farkas lapos és Belső-Öttömös környékén jellemző.

A Natura 2000-es terület és kezelési egységei, valamint a Körös-éri Tájvédelmi körzet területe
(Forrás: European Environment Agency, a NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV – Déli-Homokhátság (HUKN20008) és a Magyar Állami Természetvédelem Hivatalos Honlapja alapján saját szerkesztés)

A község területén megtalálható egy négyszeres védelemmel rendelkező terület, a Baromjárás, amely 2013. januárja óta a Körös-éri Tájvédelmi Körzet (Törzskönyvi szám: 330/TK/12) részét képezi. Ezen kívül pedig az európai szintű természetes élőhelyek, növény- és állatfajok védelmét célul kitűző Natura 2000-es Déli-Homokhátság területének is része, amely kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület. A harmadik védelmi kategória pedig a már fentebb is tárgyalt tájképvédelem, amelynek térségi és országos hálózatába is beletartozik. A negyedik kategóriát (az ökológiai hálózatot), pedig a következő alfejezetben tárgyaljuk.

A tájvédelmi Körzet létesítésének célja (146/2012. (XII. 27.) VM Rendelet) a Körös-ér mentén és a Dorozsma-Majsai-homokhát déli részén található, kiemelkedő táji és természeti értékekkel rendelkező táj megőrzése. A természetes és természetszerű vízpartok, semlyékek, gyepek, mocsarak, nádasok, szabad vízfelületek és erdők mozaikjának megőrzése. A természetes és természetközeli életközösségek, köztük különösen a gyeses és vizes élőhelyek életközösségeinek (beleértve a közösségi jelentőségű élőhelytípusokat és fajokat) megőrzése. A kritikusan veszélyeztetett, a világon egyedülállóan csak a Körös-ér menti térségben előforduló délvidéki földikutya [*Nannospalax (leucodon) montanosyrmensis*] populációinak védelme és megerősítése élőhelyfejlesztéssel, új gyepek létrehozásával. A fajnak mindössze 300 egyede él az egész világon, s ennek kétharmada Magyarország területén, ezért indokolt a kritikusan veszélyeztetett jelző. A fokozottan védett egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*) legnagyobb hazai állományának védelme, növelése élőhelyfejlesztéssel. A területen előforduló védett növényfajok [köztük különösen a tartós szegfű (*Dianthus diutinus*), homoki kikerics (*Colchicum arenarium*), mocsári kardvirág (*Gladiolus*

palustris), bugaci nőszőfű (*Epipactis bugacensis*), egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*), tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*), kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*), homoki nőszirm (*Iris arenaria*), tarka nőszirm (*Iris variegata*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), Borbás-nőszőfű (*Epipactis atrorubens* ssp. *borbasi*), pókbangó (*Ophrys sphegodes*), vitézvirág (*Anacamptis pyramidalis*), kormos csáté (*Schoenus nigricans*), fehér májvirág (*Parnassia palustris*), Jávorka-fényperje (*Koeleria javorkae*), homoki fátyolvirág (*Gypsophila fastigiata* ssp. *arenaria*), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), vitézkosbor (*Orchis militaris*), homoki bakszakáll (*Tragopogon floccosus*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), sulyom (*Trapa natans*), rucaöröm (*Salvinia natans*) és védett állatfajok [köztük különösen a kék futrinka (*Carabus violaceus rakosiensis*), aranypettyes bábrabló (*Calosoma maderae auropunctatum*), skarlátbogár (*Cucujus cinnabarinus*), homoki gyalogcincér (*Dorcadion decipiens*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), óriás-törösdarázs (*Megascolia maculata*), réticsík (*Misgurnus fossilis*), mocsári béka (*Rana arvalis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai göte (*Triturus dobrogicus*), homoki gyík (*Podarcis taurica*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), bölömbika (*Botaurus stellaris*), törpegém (*Ixobrychus minutus*), cigányréce (*Aythya nyroca*), pettyes vízcicsibe (*Porzana porzana*), kis vízcicsibe (*Porzana parva*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), piros lábú cankó (*Tringa totanus*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), gyurgyalag (*Merops apiaster*), szalakóta (*Coracias garrulus*), fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*), kékbegy (*Luscinia svecica*), fülemülesítke (*Acrocephalus melanopogon*), vidra (*Lutra lutra*), délvidéki földikutya (*Nannospalax leucodon*) montanosyrmensis]] megóvása, állományuk fenntartása, életfeltételeik biztosítása. Folytonos ökológiai kapcsolat biztosítása a határon túl létrehozott és létrehozandó védett természeti területekkel, valamint a határon is átnyúló hatású, nemzetközi jelentőségű természetvédelmi tevékenység ellátása. A terület védetté nyilvánítása nagyban elősegíti a Szerbiával történő természetvédelmi együttműködést, különösen a délvidéki földikutya védelme terén. Ezen kívül egyedülálló természeti értékek megőrzése a cél, amely jelen esetben az ősi homoki legelők maradványának és a mélyebb fekvésű nádasok, szikesedő pusztai foltok és homokpuszta-gyepek megőrzése az utókor számára. A pusztát főként idegen fafajokból álló telepített erdősávok tagolják, illetve keretezik. A további szabályozásokat a fentebb már hivatkozott VM Rendelet tartalmazza.

A Natura 2000-es élőhely szerinti besorolás egy nagyobb területet fed le (14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet), mint a tájvédelmi körzet (lásd ábra). A kijelölés alapjául szolgáló fajok a következők: kételtűek: vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*); hüllő: mocsári teknős (*Emys orbicularis*); emlősök: vidra (*Lutra lutra*), molnárgeréze (*Mustela eversmanii*); gerinctelenek: balogcsiga (harántfogú törpecsiga) (*Vertigo angustior*), kis lemezcsiga (örvényes tányércsiga) (*Anisus vorticulus*), hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*), magyar ősziaraszoló (*Chondrosoma fiduciarium*); növény: mocsári kardvirág (*Gladiolus palustris*), homoki nőszirm (*Iris humilis* ssp. *arenaria*), tartós szegfű (*Dianthus diutinus*), kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*), homoki kikerics (*Colchicum arenarium*). A területen előforduló védett, illetve Natura 2000 fajok tekintetében jelenleg 3 növény- és 1 állatfajra van elfogadott fajmegőrzési terv: a területen jelölő fajként a mocsári kardvirág (*Gladiolus palustris*) és a tartós szegfű (*Dianthus diutinus*); nem jelölő fajként a délvidéki földikutya (*Nannospalax leucodon* montanosyrmensis) és az egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*).

Távlati cél a több területi egységből álló, változatos élőhely-struktúra megőrzése. Alapvető érték az alföldi-homokhátsági környezetben megtalálható a füves és fás jelölő élőhelyek komplexitása, a hozzájuk kötődő számos védendő növény- és állatfaj sokszínűsége. A terület jelölő élőhelyei és fajai közül a legtöbb károsodott vagy potenciálisan veszélyeztetett állományú, ezek helyreállítása és megőrzése érdekében a védelmi helyzetüket széleskörűen javítani szükséges.

A jellemzően vízállapottól függő élőhelytípusok és fajok szempontjából alapvető a területen megjelenő csapadékvíz megőrzése (kifejezetten a természetvédelmi célokat figyelembe vevő kormányzása, késleltetett elvezetése).

Fontos a jelölő élőhelyeket, növény- és állatfajokat a szántóföldek felől érő tápanyag- és vegyszerterhelés csökkentése.

Kíváncsinos a kíméletes gyephasznosítás megléte, a legeltetési hasznosítási mód terjedésének segítése, a legeltetés és kaszálás jelölő élőhelyek fajai szempontjából történő térbeli és időbeli szabályozása.

Az erdőkben fontos a túlzott véghasználat csökkentése és az idősebb korosztályú állományok arányának növelése, a változatos mikorélőhelyek megőrzése és kialakulásuk segítése, az őshonos fafajok arányának növelése a tájidegen és főleg az inváziós fafajok arányának csökkentésével.

Kiemelendő feladat az inváziós fás- és lágyszárú növényfajok terjedésének csökkentése.

A jelölő élőhelyek kiterjedése ne csökkenjen, kivéve, ha ez a változás másik, az eltűnő élőhelyrészhez hasonló természetességű jelölő élőhely kiterjedésének növekedése miatt következik be.

A jelölő élőhelyek természetessége ne csökkenjen, kivéve, ha ez közvetlenül elháríthatatlan külső ok (például időjárási szélsőség, fogyasztószervezet gradációja), vagy erdei élőhely esetén a faállomány engedélyezett véghasználata, illetve a felújítás érdekében szükségszerűen végzett talajmunka miatt következik be.

A területen előforduló azon nem jelölő növény- és állatfajok védelmének biztosítása is fontos feladat, amelyek állományai országos szinten kiemelkedőek és elfogadott fajmegőrzési terv vonatkozik rájuk. Ilyen fajok a területen a délvidéki földikútya (*Nannospalax /leucodon/ montanosyrmensis*) és az egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*).

Előző fajok védelmi céljai alapvetően megegyeznek a terület fentebb felsorolt általános természetvédelmi célkitűzéseivel, azok megvalósításával alapszinten biztosítható a védelmük. A célkitűzések közül ki kell emelni a kíméletes legeltetés és kaszálás biztosítását (főként a kaszálás-legeltetés térbeli és időbeli szabályozását), az intenzív szántóföldi művelés káros hatásainak csökkentését (elsősorban a parlagon keresztüli visszagyepesedés támogatását).

A terület fel lett osztva élőhelyi jellemzők és gazdálkodási-hasznosítási szempontok alapján, ennél fogva az azonos kezelést igénylő élőhelyekre vonatkozóan 9-féle kezelési egységet határoltak le. Ebből hat darab található a Baromjárás területén: üde rét, száraz homoki gyepek, parlag, nem természetközeli faállomány, szántó és csatorna.

Az üde réthez tartoznak a jellemzően nedvesebb fekvésű, változatos típusú gyepek, gyakran mozaikoló szerkezettel, amelyek helyenként szikes és szárazgyep-foltokat is tartalmaznak. Öttömös területén összesen 43 hektárnyi terület van lehatárolva üde rétként, és ez is a Natura 2000-es terület északnyugati részén. A száraz homoki gyepekhez tartoznak a szárazabb füves élőhelyek, jellemzően a száraz homoki gyepek (néhol beékelődő nedves gyepek foltokkal), és kapcsolódó kisebb egyéb élőhelyfoltokkal. Az öttömösi mintaterületen ebből található a legnagyobb kiterjedtségű, összesen 145 hektár, amely a Baromjárás törzsterületét adja, a vizsgált folt észak-északkeleti részén. A parlaghoz tartoznak azon területek, amelyek jellemzően idősebb, régebben felhagyott művelésű szántók, és az ehhez kapcsolódó egyéb füves és fás élőhelyekkel. Öttömösön ebből a kezelési egységből 126 hektár található, a Baromjárás déli, 55. sz. főúthoz közelebb eső felével. A terület külső részein találhatóak még nem természetközeli faállomány területek, amelyek nagyrészt erdőtelepítések nyomán kerültek a területre (nagyrészt ültetett akácok, őshonos fafajú puhafás jellegű erdők és egyéb tájidegen lombos erdők), és 49 hektár területet fednek le. Jelentős területet foglalnak el a szántók is (129 hektár), amelynek a hosszútávú célja a növénytermesztési művelés felhagyása: parlagon keresztüli spontán gyepesedés (esetleg gyepek telepítése), vagy adottságok esetén spontán vizes élőhely kialakulása; mechanikai gyomirtással kezelve (szárzúzás, kaszálás, legeltetés). A szántók erdősítése nem cél, azonban egyes olyan szántóként nyilvántartott felhagyott területeken (parlagok), ahol nem fordul elő jelentős védendő természeti érték (pl. a földikútya), ott reális gazdasági alternatíva lehet az erdő telepítése; de ez természetvédelmi szempontból kevésbé kívánatos, mint a gyepes-vizes élőhelyekké történő átalakítás, illetve körülményektől függően lehetőleg hazai tájhoz hasonló fafajokkal történő telepítés támogatandó. Az utolsó kezelési egység a csatorna, mivel a területen nyugat-északnyugat-kelet-délkelet irányban áthalad a Bogárcsatorna, amelynek kezelését sokkal inkább természetközeli módszerekkel, például kotrás helyett hínárkaszálás, szükséges elvégezni.

A részletesebb előírások a Déli-Homokhátság területére elkészített Fenntartási Tervben találhatóak, amely 2014. augusztus 31.-ei dátummal készült el, és interneten is elérhető ([http://knp.nemzetipark.gov.hu/user/browser/File/natura/D%C3%A9li%20Homokh%C3%A1ts%C3%A1g%20\(HUKN20008\)%20Natura%202000%20fenntart%C3%A1si%20terve.pdf](http://knp.nemzetipark.gov.hu/user/browser/File/natura/D%C3%A9li%20Homokh%C3%A1ts%C3%A1g%20(HUKN20008)%20Natura%202000%20fenntart%C3%A1si%20terve.pdf)).

Természeti értékek és természeti területek védelmével kapcsolatos eljárási szabályok (A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény)

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság engedélye szükséges:

- gyep, és nádas művelési ág megváltoztatásához
- gyep, valamint nád és más vízinövény égetéséhez

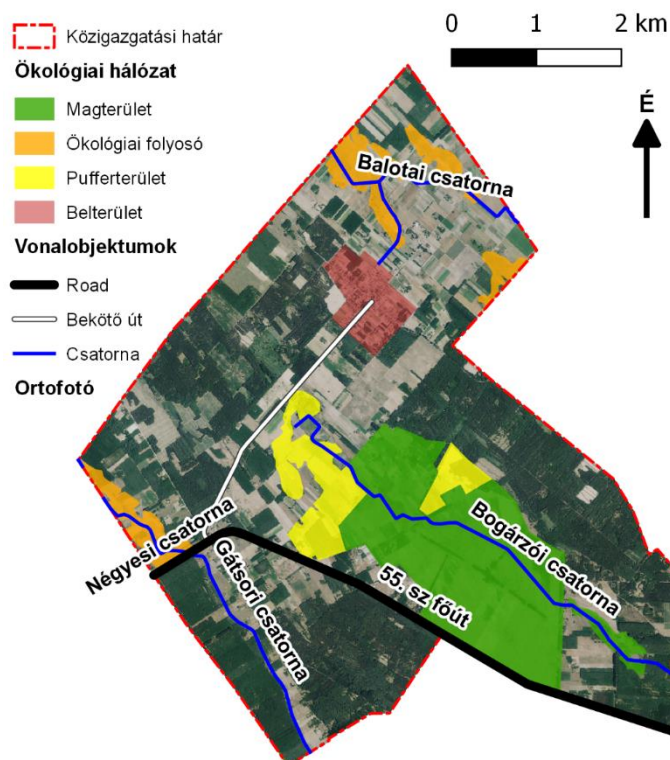
Természeti területen az igazgatóság szakhatósági hozzájárulása szükséges:

- termőföld más célú hasznosításához, művelés alóli kivett területek újrahasznosításához;
- földtani kutatásokhoz, bányatelkek alakításához, azok megszüntetéséhez, bányatelkek műszaki üzemi tervek és tájrendezési tervek jóváhagyásához;
- vizekben halászati ütemtervek jóváhagyásához;
- természetes és természetközeli állapotú vizes élőhelyek, folyóvizek, tavak partvonalának, valamint a vizeket kísérő természetes életközösségek állapotának megváltoztatásához;
- a vízfolyások és vizes élőhelyek partvonalától számított 50 m-en belül, tavak partjától számított 100 m-en belül meglévő épületek, építmények létesítmények átépítéséhez, átalakításához, vízi létesítmények, kikötők, illetve halászati célú hasznosítást szolgáló létesítmények kivitelezéséhez;
- Tilos a természetes és természetközeli állapotú vízfolyások és vizes élőhelyek partvonalától 1000 m-en belül vizekre és vizes élőhelyekre veszélyes vegyi anyagok kijuttatása és elhelyezése.

A táj jellege, természeti értékek, az egyedi tájértékek és esztétikai adottságok megóvása érdekében:

- gondoskodni kell az épületek, építmények elhelyezése során a természetes és mesterséges létesítmények összehangolásáról és azok tájba illesztéséről;
- külterületi ingatlan, különösen természeti terület belterületbe vonására akkor kerülhet sor, ha annak következtében a táj jellege és esztétikai értéke nem károsodik helyreállíthatatlanul.

1.12.3.3. Ökológiai hálózat

Az országos ökológiai hálózat elemei a községben belül
(Forrás: CsMTrT alapján saját szerkesztés)

Országos ökológiai hálózatnak hívja az Országos Területrendezési Terv azt az övezetet, amelybe az országos jelentőségű természetes és természetközeli területek, valamint az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszere tartozik, és amelynek részei a magterületek, az ökológiai folyosók és a puffterületek. Öttömös mindhárom területtel érintve van. A magterületekhez olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek és számos védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont. Az ökológiai folyosóba olyan területek – többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok – tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, puffterületek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására. A puffterületbe pedig olyan rendeltetésű területek tartoznak, amelyek megakadályozzák vagy mérséklék azoknak a tevékenységeknek a negatív hatását, amelyek a magterületek és az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek.

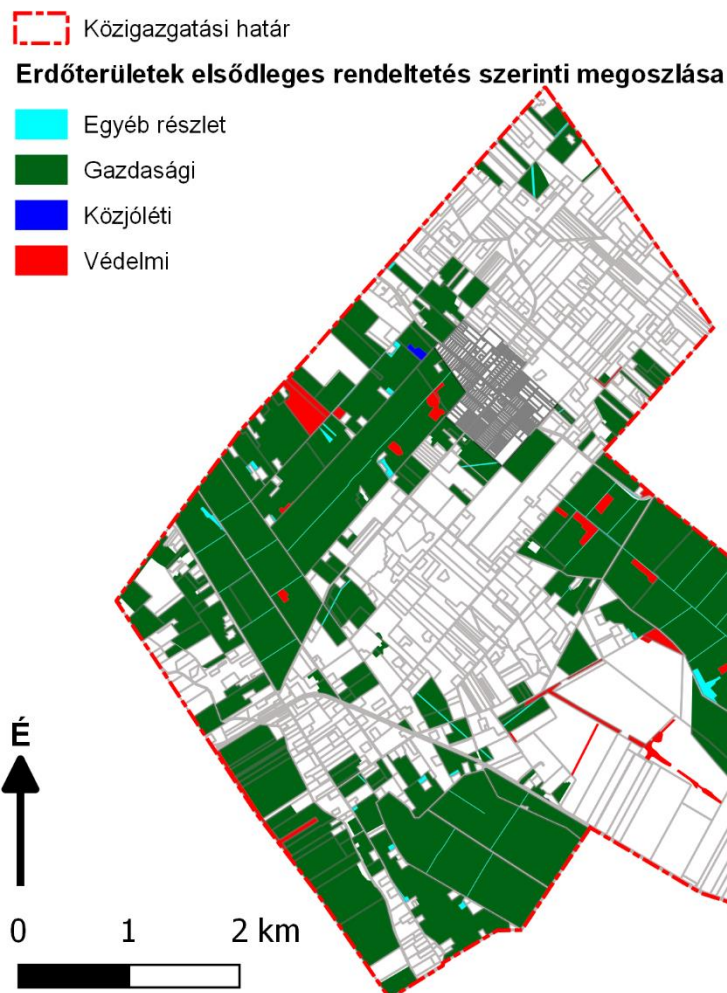
1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A településen nem található jelentős tájhasználatból származó konfliktus a népesség-csökkenés és az alacsony termékenységű talajok miatt.

1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

1.13.1. A települési zöldfelületi rendszer elemei

1.13.1.1. Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

1.13.1.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése

Feltöltés alatt.

1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

Feltöltés alatt.

1.14. Az épített környezet vizsgálata

„Az épített környezet a környezettudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített része, amely elsődlegesen az egyéni és a közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja. Az építési tevékenység célja és feladata, hogy az ember a mikrokörnyezetében a legkedvezőbb feltételeket biztosítsa magának. Az építési tevékenység jelentősen befolyásolja a környezetet, az elkészült épület fontos környezetformáló tényező, mert összeköti a természetet és a társadalmat. A környezet épített és természeti elemei összefüggő egészet alkotnak, melynek megfelelő alakítása, fejlesztése, értékeinek megőrzése és védelme közérdek, a társadalom kötelezettsége.”

1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata

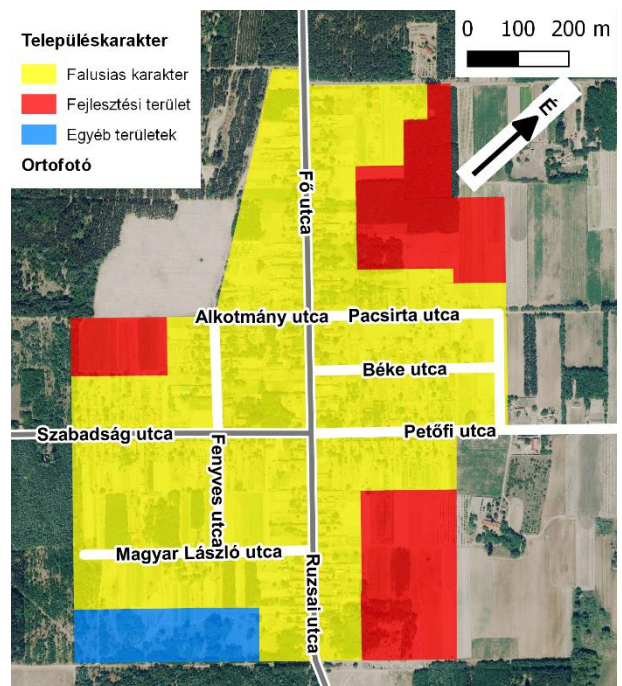
1.14.1.1. A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Általános településkarakter

A településkarakter a településre, illetve annak bizonyos részeire tipikusan jellemző úthálózat és térformáció szövevény, telek-szerkezet, beépítési mód, térbeliség – morfológiai sajátosságok – együttthatásaként megjelenő sajátos jelleg, mely az idők alatt folyamatos kiegészítések egymásra rétegződésével formálódott, és jött létre.

Történelmileg a település magját az 1905-1907-ben felparcellázott Belső-Öttömös Magyar család majorja és környéke alkotta. A múlt század első harmadában a falu fő utcája épült be, a beépítést összefüggő tanyasor hozta létre. 1930-as években több középület is épült. Ennek hozományaként kezdett benépesedni a Petróczy iskola felé vezető út melléke is (napjainkban ez az út vezet az 55. sz. főút felé). A tanya-központokra 1946-49 között a Szegedi Mérnöki Hivatal készítette a területfejlesztési és telekalakítási terveket, így Öttömösre is. A tudatos mérnöki megfontolásból született község merőleges utcarendszere az 1900-as évek elején kialakult főutakhoz (Bajai út felé vezető úthoz és Ruzsa- Balotaszállás közötti úthoz) idomul.

A település morfológiáját meghatározó vonalhálózatra – egyszerűbb nevén – Öttömös utcáira az átlagos, hagyományos falukhoz képest tágasabb tér a jellemző. A közterületek keresztmetszetét tekintve a merőleges főbb utcák szélesek, normál méretű zöldsávok között -bár szegély nélküli - jó állapotú aszfaltozott burkolatú utak helyezkednek el. Szerkezeti szempontból elsődleges jelentőségű, északnyugati-délkeleti irányú szomszédos települések közötti forgalmat bonyolító Fő utca és a rá merőlegesen kialakított utcák (legfőképp a Ruzsai és a Petőfi utcák) keresztshelvénye a forgalom mai igényeire méretezett.

1.14.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

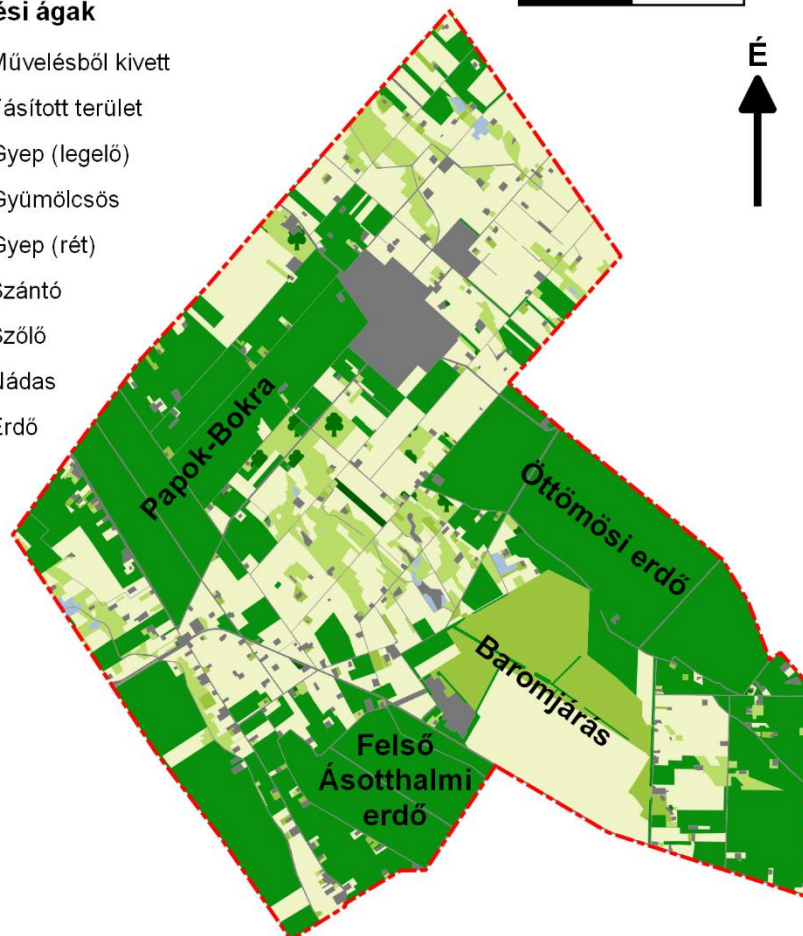
Öttömös			
A község területének kimutatása			
Művelési ágak	Fekvések területe		Összesen
	Belterület	Külterület	
Szántó	3,02 ha	995,10 ha	998,13 ha
Gyep (rét)	0,00 ha	170,50 ha	170,50 ha
Szőlő	0,00 ha	5,76 ha	5,76 ha
Gyümölcsös	0,00 ha	54,91 ha	54,91 ha
Gyep (legelő)	0,00 ha	167,36 ha	167,36 ha
Nádas	0,00 ha	10,78 ha	10,78 ha
Erdő	0,00 ha	1 425,03 ha	1 425,03 ha
Kivett	72,86 ha	183,20 ha	256,06 ha
Fásított terület	0,00 ha	3,86 ha	3,86 ha
Összesen	75,88 ha	3016,50 ha	3092,38 ha
A község összterülete	3092,38 ha		

 Közigazgatási határ

Művelési ágak

- Művelésből kivett
- Fásított terület
- Gyep (legelő)
- Gyümölcsös
- Gyep (rét)
- Szántó
- Szőlő
- Nádas
- Erdő

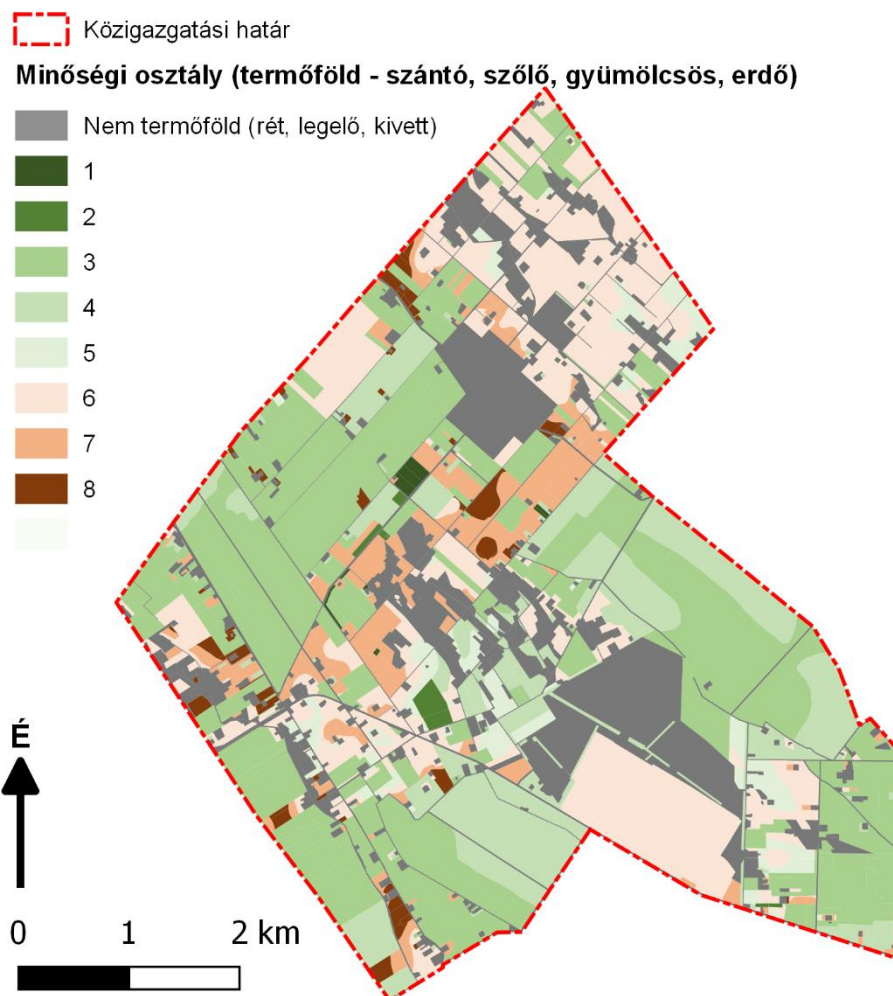
0 1 2 km

A művelési ágak területi eloszlása a községben belül (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

A belterület jelentős részét a művelésből kivett területek teszik ki, valamint található itt még egy 3 hektáros szántóföld is, a belterület délkeleti sarkában. A felszínborítás elemzésénél már látható volt az erdőterületek magas aránya a község közigazgatási területén belül, azonban itt nem olyan jelentős az előnye a szántóterületekkel szemben. Ez annak tudható be, hogy akadnak olyan területek, amelyek művelési ág szerint még szántónak minősülnek, azonban az erdőtelepítések hatására kikerültek a megművelt területek közül. Ez a területfelhasználás ilyen minőségű talajon egyrészt hosszútávon jövedelmezőbb és fenntarthatóbb lehet, illetve beleilleszkedik az Európai Unió és a hazai fejlesztéspolitikai prioritástengelyek közé.

A rét és a legelő aránya körülbelül kiegyenlített a művelési ágak tekintetében, amely ugyancsak bizonyítja a felszínborításnál már megfogalmazott állítást, miszerint a kettő közötti elkülönítés igencsak nehézkes, valamint, hogy jelentős területet foglal el a település területéből. A művelési ágak között még megjelenik a homokhátság térségére igencsak jellemző gyümölcs-, illetve szőlőtermesztés is.

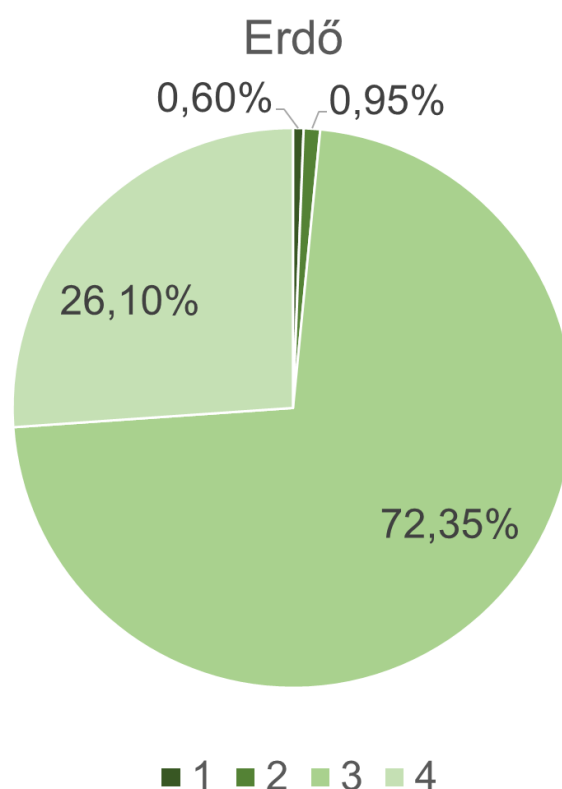
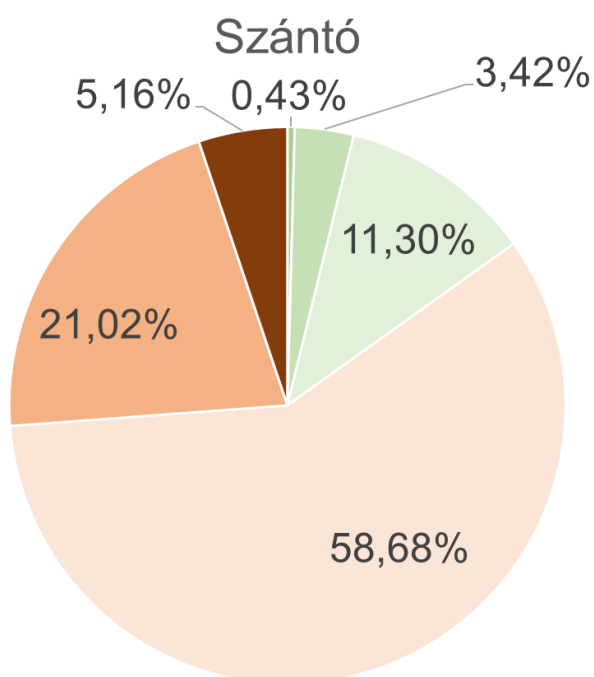
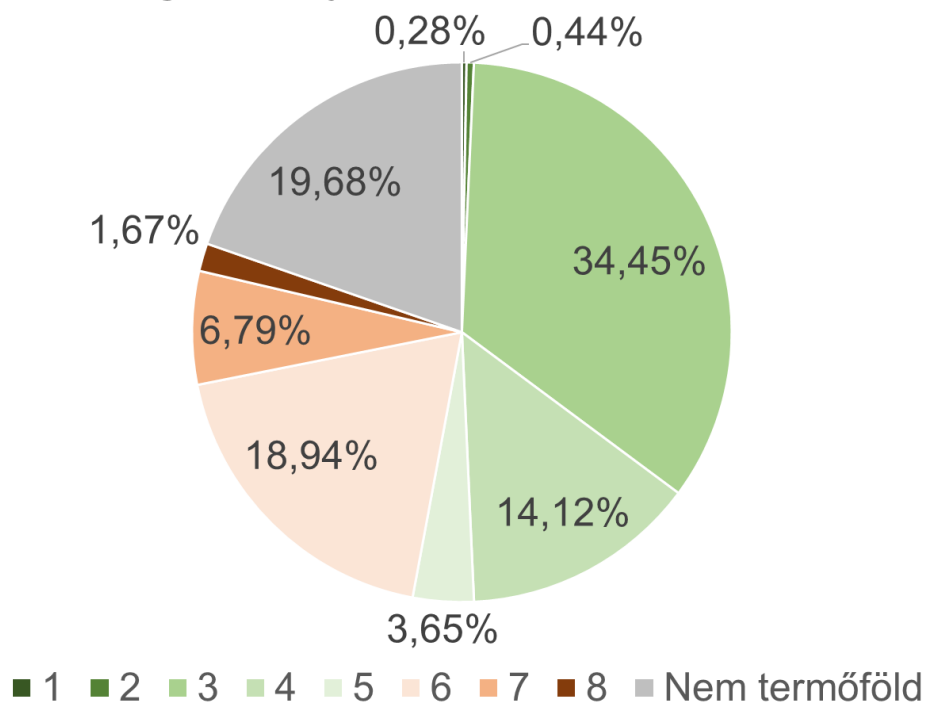

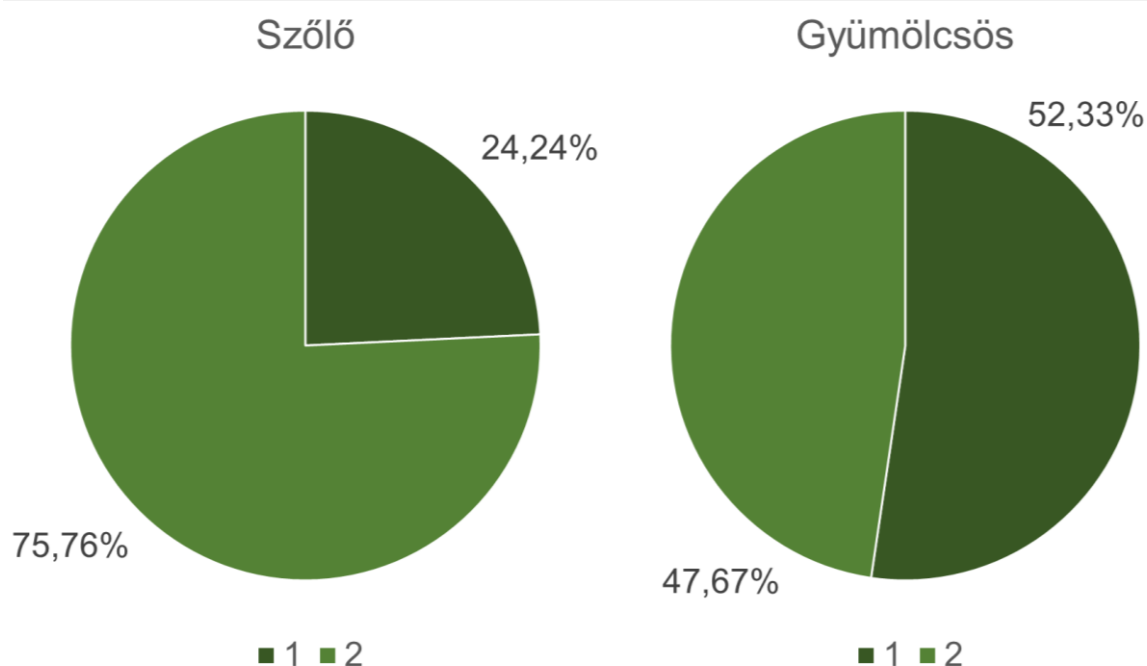
A termőföldek minőségi osztály szerinti besorolása (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

Öttömös területén mind a nyolc minőségi osztály megtalálható, amelyek az adott termőföldről szolgáltatnak minőségbeli információt. Ez azt jelenti, hogy a település termőföldjének minősége nagy eltéréseket mutat. A termőföld minőségének területi eloszlásáról el lehet mondani, hogy nagyrészt az erdővel borított területek rendelkeznek magasabb minősítési osztállyal, míg a középső és északi területek alacsonyabb minőséggel rendelkeznek. A legnagyobb területet a 3-as minőségi osztály foglal el, amely a település területének majdnem 35 százalékát adja. Míg az e fölötti minőségi osztályok összesen nem érik el a település területének egy százalékát, addig a legalacsonyabb minőségű 7-es és 8-as osztályok összesen majdnem 9 százalékát teszik ki a település területének.

Ebből is látszik, hogy a község területe nem feltétlenül a jó minőségű termőréteget megkövetelő mezőgazdasági munkákra alkalmas.

Minőségi osztályok területe Öttömösön belül

A művelési ágak területeinek minőségi osztály szerinti területi megoszlása (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

A művelési ágak szerint rendkívül eltérő minőségi osztályok találhatóak a község területén. A nagyobb kiterjedéssel rendelkező szántóterületek rendelkeznek a legrosszabb minőségű termőréteggel, hiszen a legfelső két minősítési osztály hiányzik ennél a kategóriánál. Ráadásul a 6-os kategória feletti osztályok is csupán a terület 15 százalékát adják. Jobb helyzetben vannak ilyen szempontból az erdőségek, amelyeknek majdnem háromnegyede található a legjobb három minőségi osztályban.

A szőlőterületek és gyümölcsösök

Önkormányzati telkek művelési ágak alapján	Területek	Arány
Szántó	25,67 ha	19,0 %
Gyep (rét)	7,83 ha	5,8 %
Gyümölcsös	1,01 ha	0,7 %
Gyep (legelő)	2,03 ha	1,5 %
Erdő	8,24 ha	6,1 %
Kivett	90,19 ha	66,8 %
Összesen	134,97 ha	100,0 %

Az öttömösi önkormányzat összesen majdnem 135 hektár földterülettel rendelkezik, amelynek jelentős része (több, mint kétharmada) művelésből kivett terület. Ezen kívül önkormányzati kezelésben található még jelentős területnek mondható szántó, illetve erdőterület.

1.14.1.3. Beépítésre szánt területek

Öttömös kis település lévén egy településképi karakterbe sorolható a kialakult beépítés és épület nagyságok alapján. A középületek tömege is a lakóépületekhez hasonló léptékű. A belterület beépített részén a falusias életformának, gazdálkodásnak megfelelő, jellemzően egyedi – családi - házas tömbök találhatók. Telkenként egy rendeltetési egység az általános, a beépítési mód legtöbb esetben oldalhatáron álló. Az első fejlődési szakaszban a meglévő tanyaépületekhez igazították az

utcarendszert, majd a köztes területeken kialakított telekre utcafronton álló, jobbára falusi, utcára merőleges lakóházak épültek. Nagyobb fejlődés az 1970-es években történt, akkor a település új utcáin előkertes, oldalhatáron álló telepítést valósítottak meg.

1.14.1.4. Beépítésre nem szánt területek

A település külterülete túlnyomórészt mezőgazdasági és tanyás terület. A viszonylag kis terjedelmű mezőgazdasági területen szórvány tanyaépületek tömkelege (cca. 300 tanya) gazdaportás lakóterület és tároló épületek találhatóak. A mezőgazdasági művelés alatt álló földrészlet kisebb része szántó, nagyobb hányada a tényleges használati szokásnak megfelelő, igen intenzíven művelt kertés terület, néhol legelőkkel. A helyi növénytermesztés meghatározó ágazatának a szőlőművelés számított. A XX. század első felében mintegy 400 katasztrális holdon folyt szőlőtermesztés. A szőlő szerepét a század második felében a zöldségfélék, köztük a spárga vette át. Napjainkban is a spárga a község egyik legfontosabb mezőgazdasági terméke.

A tanyasi épülettípusokra a népi építészet rendkívül kiértelt arányrendszere jellemző. Díszítésük mértéktartó, legfeljebb a nyíláskeretezésekre, az oromzat deszkázatának és a faszervezetek fűrészelt díszítésére korlátozódik. A legtöbb esetben azonban a szerkezet és funkció tökéletes összhangja adja az esztétikai hatás döntő részét. Az emberi lépték, a nyílások és a tömör falak, a világos és sötét felületek kiegyensúlyozott rendje ma már utánozhatatlan harmóniát teremt. Öttömösön láthatunk szép, fennmaradt példákat, de a folyamatos állagmegóvásra mindenképpen szükség lenne.

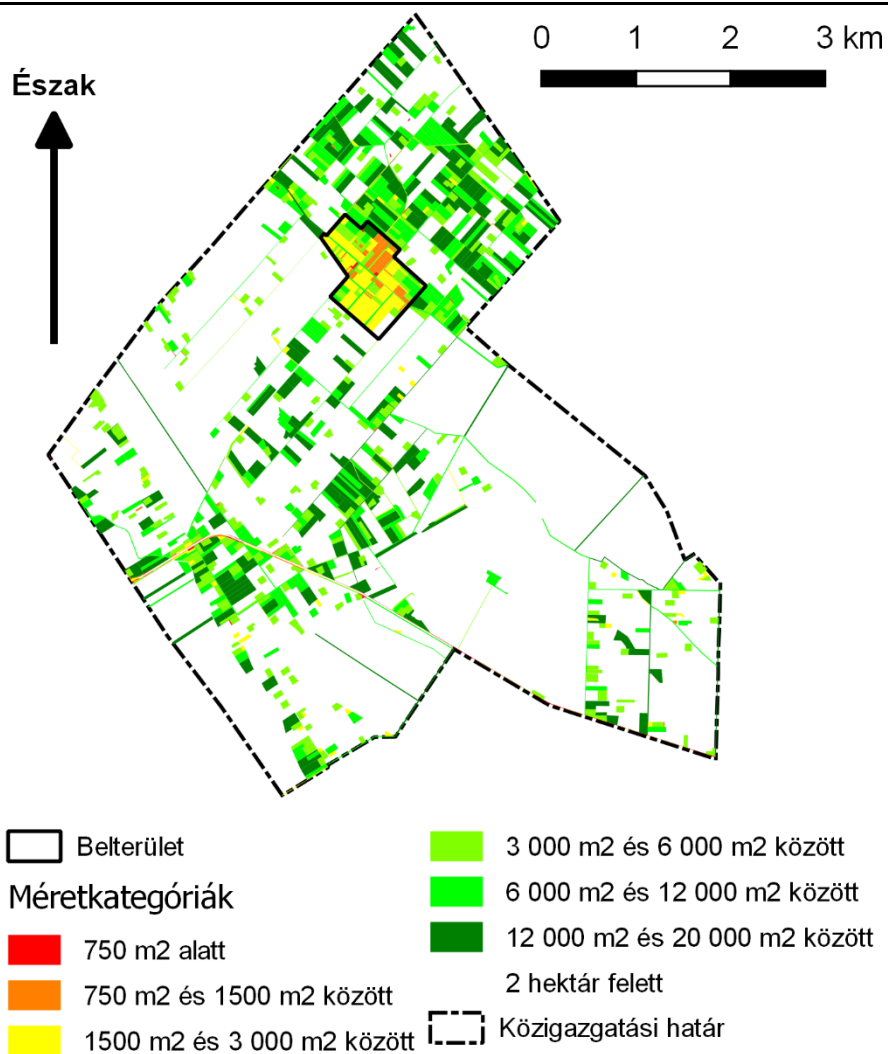
1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek

„Barnamezős területnek nevezzük azt a területet, amelyet korábban ipari vagy bizonyos kereskedelmi célokra használtak, és amely terület alacsony koncentrációjú veszélyes hulladékkal vagy más egyéb szennyezéssel lehet terhelt, ugyanakkor lehetséges a terület újra-használata a terület megtisztítását követően. Néha a barnamezős terület fogalmát olyan korábban hasznosított területek megjelölésére is használják, melyeket már felhagytak, és nem szükségszerűen szennyezettek. Általában barnamezős területek a városok ipari körzetében találhatóak, olyan területeken, ahol elhagyott gyárak, kereskedelmi épületek, illetve egyéb korábban szennyező tevékenységek örökségei vannak jelen. Kisebb barnamezős területek lelhetők fel a régebbi lakónegyedekben vegytisztítók, benzinkutak stb. környékén. Míg egyes szennyezett barnamezős területek évtizedek óta használaton kívül vannak, újabban nagy hangsúlyt fektetnek ezek kármentesítésére és rehabilitációjára, mivel a kereslet egyre nő a fejleszthető területek iránt.” (Forrás: Spatial development glossary – European Conference of Ministers responsible for Spatial/Regional Planning (CEMAT))

A község belterületén alulhasznosított – barnamezős – területek nincsenek. Az igazgatási területen az egykori TSZ-majorokban még találhatóak termelésből kivont épületek – állattartó istállók, gépszínek, - létesítmények. A kisebb telepek mezőgazdasági üzemközpontként működnek, fejlődésük során várható a majorok területének teljes hasznosítása.

1.14.1.6. Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

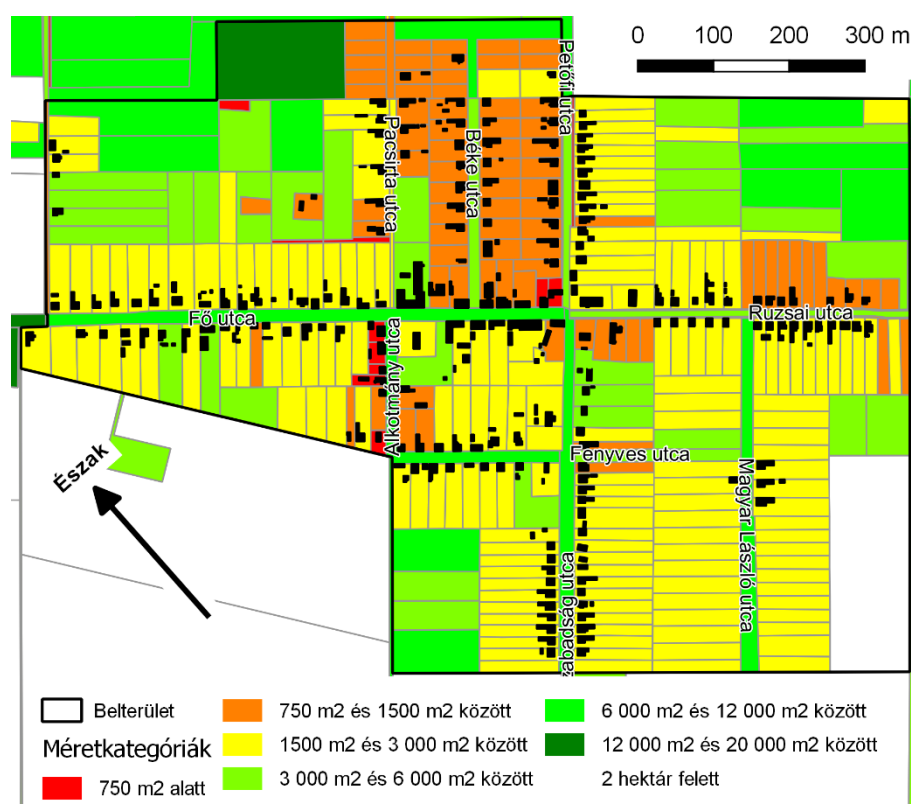
Öttömös község igazgatási területén nincs szlömösödött, kis területen magas népesség koncentrációjú „szegénynegyed”, degradálódott (lecsúszott) településrész.

1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata**1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat**

A telekméretkategóriák térbeli eloszlása a község közigazgatási területén belül (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

Teljes közigazgatási területen								
	750 m ² alatt	750- 1500 m ²	1500- 3 000 m ²	3 000- 6 000 m ²	6 000- 12 000 m ²	12 000- 20 000 m ²	2 hektár felett	Össz
db	118	122	242	359	275	171	287	1574
T	4	15	50	180	237	271	2335	3092
db%	7,5%	7,75%	15,37%	22,81%	17,47%	10,86%	18,23%	100%
T%	0,13%	0,48%	1,62%	5,81%	7,67%	8,76%	75,53%	100%
Belterületen								
	750 m ² alatt	750- 1500 m ²	1500- 3 000 m ²	3 000- 6 000 m ²	6 000- 12 000 m ²	12 000- 20 000 m ²	2 hektár felett	Össz
db	14	85	173	36	14	1	1	324
ha	0,7	11	35	14	11	2	3	76
db%	4,32%	26,23%	53,40%	11,11%	4,32%	0,31%	0,31%	100%
T%	0,99%	14,24%	45,49%	18,91%	14,07%	2,32%	3,98%	100%

Külterületen								
	750 m ² alatt	750- 1500 m ²	1500- 3 000 m ²	3 000- 6 000 m ²	6 000- 12 000 m ²	12 000- 20 000 m ²	2 hektár felett	Össz
db	104	37	69	323	261	170	286	1250
T	3	4	16	165	227	269	2332	3016
db%	8,32%	2,96%	5,52%	25,84%	20,88%	13,60%	22,88%	100%
T%	0,11%	0,13%	0,52%	5,48%	7,51%	8,92%	77,33%	100%
Belterület épülettel rendelkező telkein								
	750 m ² alatt	750- 1500 m ²	1500- 3 000 m ²	3 000- 6 000 m ²	6 000- 12 000 m ²	12 000- 20 000 m ²	2 hektár felett	Össz
db	7	57	125	10	0	0	0	199
T	0,4	8	24	3	0	0	0	36
db%	3,52%	28,64%	62,81%	5,03%	0,00%	0,00%	0,00%	100%
T%	1,19%	21,37%	67,80%	9,65%	0,00%	0,00%	0,00%	100%

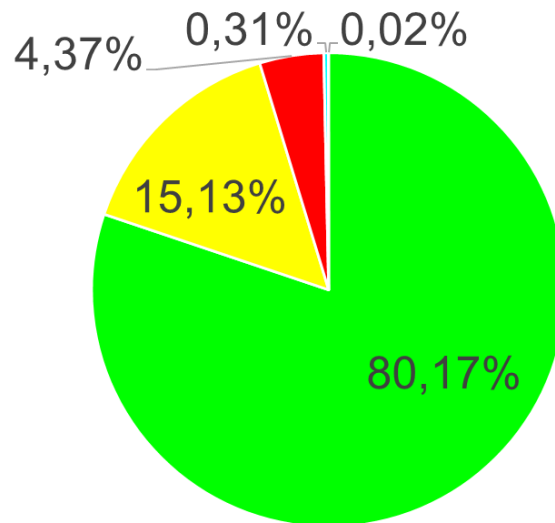
A telekméretkategóriák térbeli eloszlása a község belterületén belül (Forrás: 314/2012. (XI.8.)
korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

Öttömös telekstruktúrájára alapvetően az alföldi jellegből adódó szabályos és átlagosan nagyobb méretű, és a tanyás jellegből adódó mérsékelt méretű telkek váltakozása jellemző. Ez látható az első térképen is, ahol foltokban sűrűsödnek fel a 2 hektár alatti telkek, főleg a település középső és északi részén. A külterületen ugyanis itt jellemző leginkább a tanyás tájhasználat. Míg az erdősávoknál és a Baromjárás területén a 2 hektárnál nagyobb telkek jellemzők. A nagyobb telkek így a település területének háromnegyedét fedik le azonban a telkek számából csupán 18,23 százalékot adnak. Mindezek mellett a legtöbb telek a 3000 és 6000 négyzetméteres kategóriába esik, összesen a telkek 22,81 százaléka.

Ezek az arányok azonban jellemzően más képet mutatnak a bel- és külterületeken. Míg belterületen a telkek többsége 3000 négyzetméter alatt marad, addig külterületen ez a szám meghaladja a 6000 négyzetmétert is. Az épülettel rendelkező telkek mindegyike 6000 négyzetméter alatt marad, és nagy átlagban az 1500 és 3000 négyzetméter közötti kategóriát erősíti. Ez alól kivételt képez a

belterület északi része, a Petőfi-, Béke és Pacsirta utca környéke, ahol a telkek mélységének rövidege miatt kisebb a telekméret.

1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat

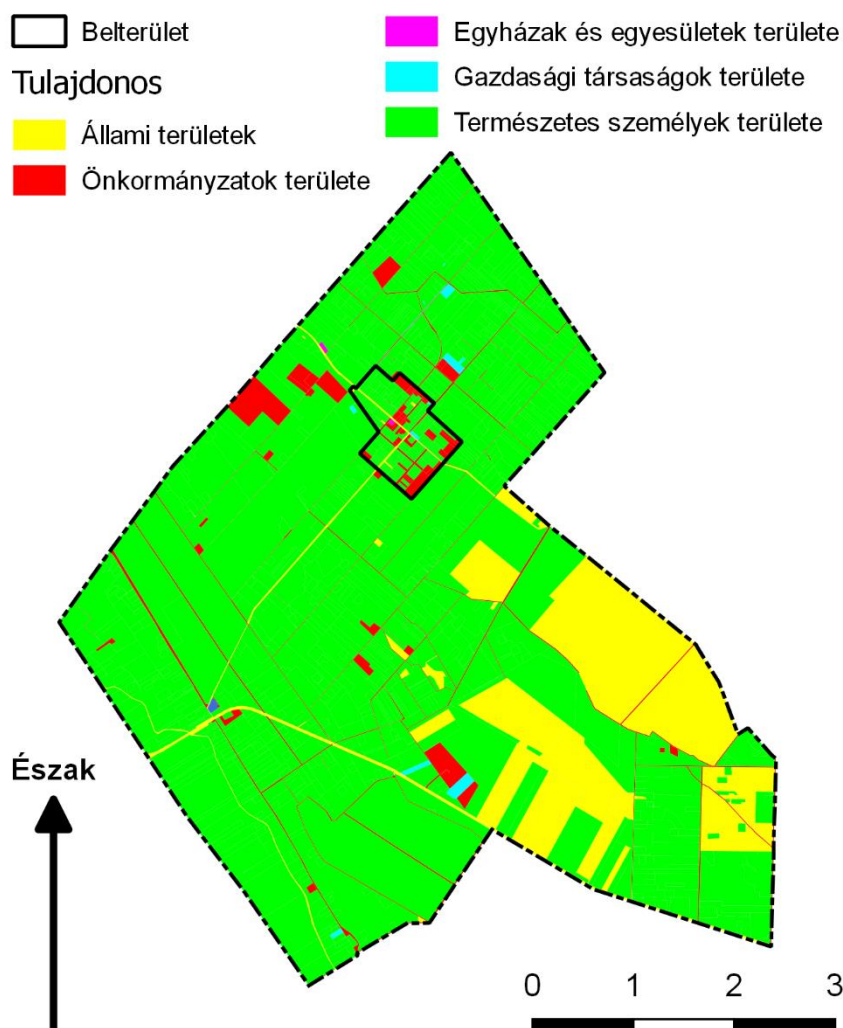

- Természetes személyek területe
- Állami területek
- Önkormányzatok területe
- Gazdasági társaságok területe
- Egyházak és egyesületek területe

Öttömös területének a tulajdonos típusa szerinti eloszlása (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

Öttömös területének nagy részét természetes személyek birtokolják. Ezen kívül még jelentős földterülettel rendelkeznek az állam és az önkormányzat. Ezek területi elhelyezkedése néhol meglehetősen koncentrált, mivel mind az állam mind az önkormányzat tulajdonában lévő földterületek konkrét közösségi célokat szolgálnak. Az állam kezében található a község területén található három erdőség közül az egyik, illetve a Baromjárás egy jelentős része is, valamint a településeket összekötő első- és másodrendű úthálózat telkei is. Önkormányzati kezelésben találhatóak a földutak jelentős része, valamint a település belterületén belül található mellékutak és a belterület közelében lévő néhány szántóterület is.

Tulajdonostípus	Belterület	Külterület	Összesen
Természetes személy	51 ha	2427 ha	2478 ha
Állam	3 ha	465 ha	468 ha
Önkormányzat	21 ha	114 ha	135 ha
Gazdasági társaság	0,48 ha	9,12 ha	9,6 ha
Egyház és egyesület	0,24 ha	0,43 ha	0,67 ha
Összesen	76 ha	3016 ha	3092 ha

Öttömös területének a tulajdonos típusa szerinti területi eloszlása (Forrás: 314/2012. (XI.8.) korm. rendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

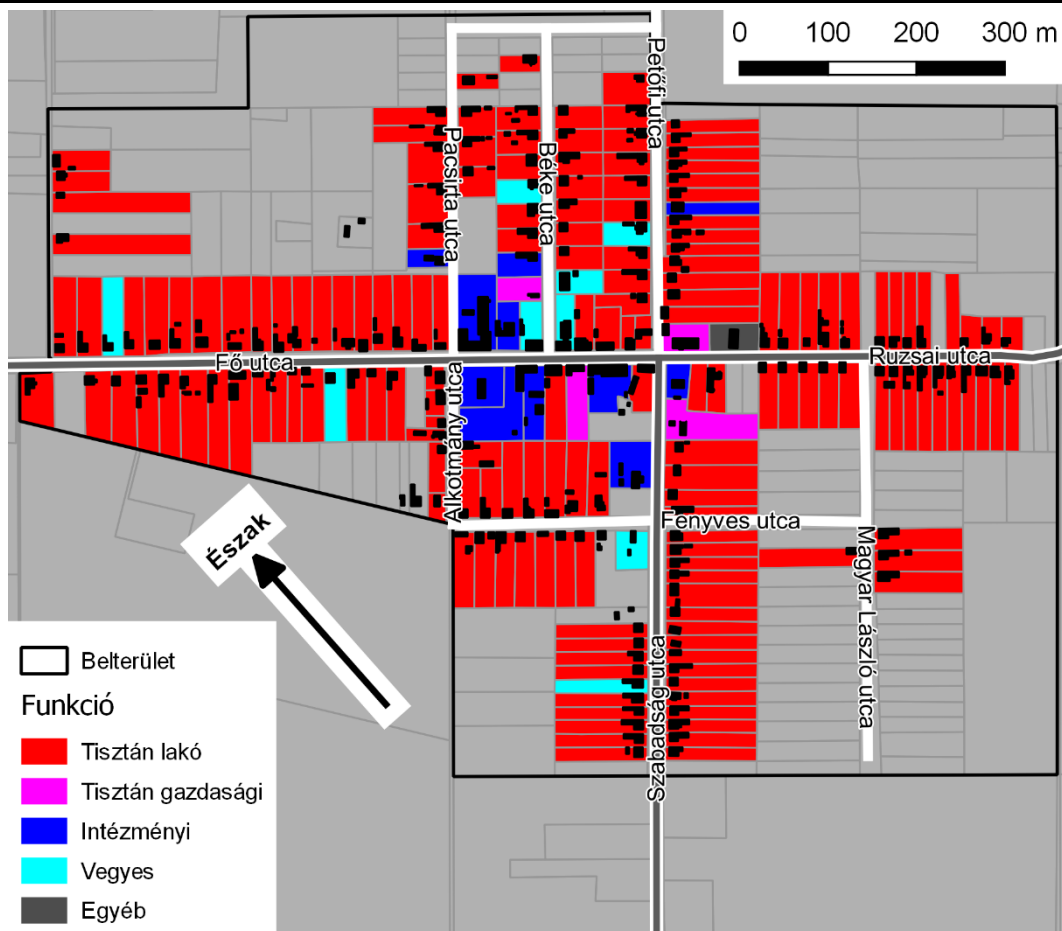
1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter

Öttömös önkormányzat vagyoni katasztere		Területek	Arány
Törzsvagyon	Forgalomképtelen vagyon	71,33 ha	47,70 %
	Korlátozottan forgalomképes vagyon	13,12 ha	8,77 %
Üzleti ingatlanok	Forgalomképes vagyon	65,08 ha	43,52 %

Az önkormányzat vagyonáról és vagyongazdálkodás szabályairól a 16/2004. (XII.23.) számú önkormányzati rendelet intézkedik. A helyi rendelet tartalmazza a forgalomképtelen, a korlátozottan forgalomképes és forgalomképes vagyoni elemek listáját.

1.14.4. Az építmények vizsgálata

1.14.4.1. Funkció, kapacitás

A belterületi telkeken lévő épületek funkcionális besorolása (Forrás: terepi felmérés)

A település belterületére nagyrészt a tisztán lakófunkció a jellemző, a település méretéből és helyzetéből is adódik, hogy központi funkció, vagy nagy területet lefedő egyéb gazdasági jellegű tevékenység nem található. Ezen kívül a gazdasági, illetve az intézményi funkció, pár kivételtől eltekintve, a település központjába koncentrálódik. Itt található a vegyesbolt, a polgármesteri hivatal és a templom is, amelyek a település lakosságának főbb kapcsolódási pontjait is jelenthetik, hiszen így lesznek megközelíthetőek mindenki számára leggyorsabban a településen megtalálható köz- illetve magánszolgáltatások.

1.14.4.2. Beépítési jellemzők

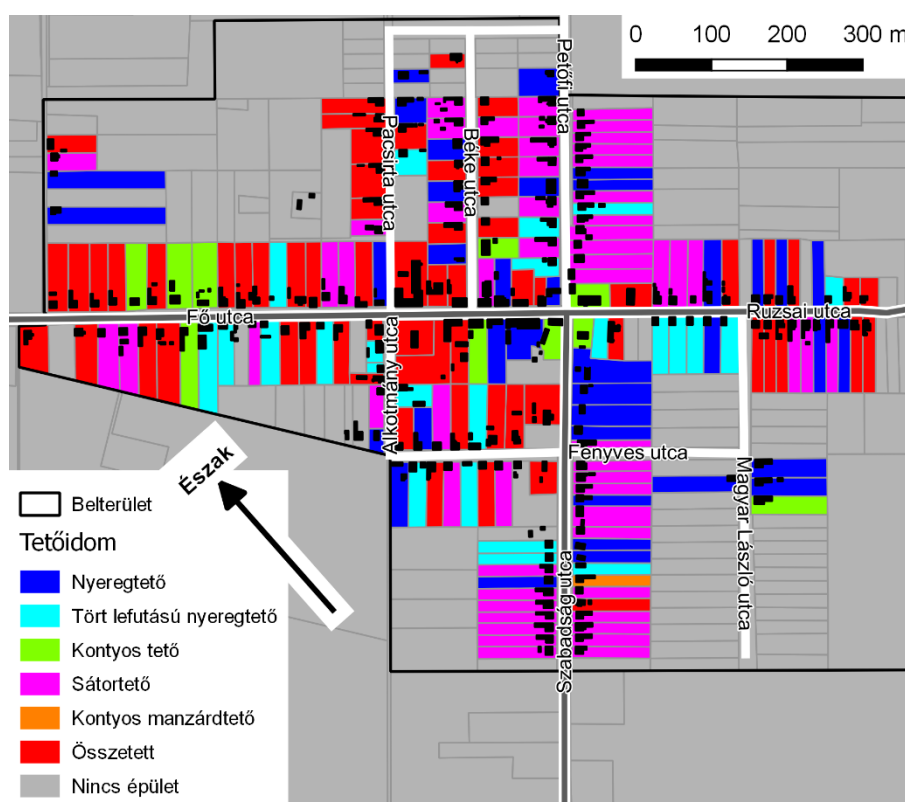
A település szerkezetének fejlődési szakaszait a telkek beépítés módjának vizsgálatával is meg lehet állapítani. A falu észak-nyugat és a dél-kelet irányú elsődleges jelentőségű Fő utca hézagos-zárttsorú, utcafrontos beépítésű. A dél-keleti meghosszabbítása, a Ruzsai utca egyik része falusias, utcafronton álló, míg a többi részen már szinte kertvárosinak mondható laza, előkertes, fésűs beépítés a jellemző. Az újabb utcák, mint a Petőfi utca, Béke utca, Pacsirta utca szintén laza, szellős, előkertes beépítésűek.

Az utcaképekben látható lakóházak tömegét tekintve egy-két fiatalabbat kivéve földszintesek. A nagyobb épületek is inkább szélesebbek, tetőtér beépítésűek. A tetőformát vizsgálva a település igen változatos képet mutat, de elmondható, hogy az épülettömegekkel együtt, egymáshoz viszonyítottan közel azonos jellegű családi házak valósultak meg.

Összegezve megállapítható, hogy a falu településképi szempontból homogén, melyet továbbra is meg kell tartani, vagy jobban ráerősíteni az egységesítésre.

1.14.4.3. Magasság, szintszám, tetőidom

A belterületi telkeken lévő épületek szintszám szerinti besorolása
(Forrás: terepi felmérés)

A belterületi telkeken lévő épületek tetőidom szerinti besorolása
(Forrás: terepi felmérés)

A településre alapvetően a földszintes beépítés jellemző. A hely szűkével nem rendelkező alföldi településen inkább oldalirányban, mintsem vertikálisan terjeszkednek. Elvértve azért találunk pár emeletes lakóépületet is. A tetőidomokról elmondható, hogy a sátoztetős és a nyeregtetős (ennek sima, illetve tört lefutású formája is) tetőszerkezet dominál a településen. A terepi felmérés keretein belül összetett tetőidomnak - mindezek mellett - számos alkalommal lett nevezve egy-egy tetőszerkezet, ez azonban sok esetben inkább a sátoztető és a nyeregtető közötti átmeneteket (amikor egy már meglévő épülethez hozzáépítenek egy más jellegű épületrészt) jelenti, nem pedig a bonyolultabb tetőszerkezeteket mutatja.

1.14.4.4. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Településkarakteren a település szerkezetét, a településkép elemeit, formáit, anyagait és színvilágát értjük együttesen.

Öttömös karaktere a szabályosan merőleges T alakú kereszteződés bővítéseként tervezett, egymásra merőleges és párhuzamos, mérnöki pontossággal meghúzott utcahálózattal jellemezhető. Ezen kívül az utcakép rendezett és viszonylag széles helyeket biztosítanak az utcafrontok a közlekedők számára. Ez elmondható az aszfalt szélességéről is a településeket összekötő Szabadság-Fő-Ruzsai úthármas esetében, azonban a község belső részében lévő kisebb utcák aszfaltja már sokkal keskenyebb az alacsonyabb mértékű közlekedési terheltség miatt.

*Utcakép Öttömösön
(Forrás: terepi felmérés)*

Jellegzetes épülettípusok közé tartozik az 1950-es évek vidékének építészeti stílusára jellemző kockaház, illetve a tanyasi épülettípusra jellemző nyeregtetős vagy tört lefutású nyeregtetős családi ház, amelyeknek a váltakozása határozza meg az öttömösi utcaképet. Ezek harmóniáját bontja meg néhol a rendszerváltozás és az ezredforduló környékére jellemző épülettípusok (ábra). A rendszerváltozás idejére jellemzők az emeletes épületek, utcafrontra merőleges nyeregtetővel,

amelynek az utcafrontra néző vége csapott. Napjainkban pedig inkább a mediterrán típusú földszintes, kis hajlásszöggel rendelkező tetőszerkezetű épületek a jellemzők. Bár a legutóbbi két típusból nagyon kevés található Öttömösön a szuburbán térségből való kiszorulás miatt.

*Épülettípusok Öttömösön
(Forrás: terepi felmérés)*

1.14.5. Az épített környezet értékei

1.14.5.1. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Öttömös története nem régre, 1836-ra nyúlik vissza, amikor is Szeged városa elcserélte Öttömös pusztát a királyi kamarával Újszegedre. Ekkor került Magyar Imre tulajdonába a terület, aki egy majorsági gazdaságot hozott létre Belső-Öttömösön (a mai belterülettől északra). A magánbirtok parcellázását 1897-ben kezdték el, aminek hatására kezdett el kialakulni a sűrűbb tanyai beépítés a területen. Így az 1900-as népszámláláson már 544 személyt írtak össze a területen. A kiosztást követően három dűlőt neveztek meg, ahol szántók, szőlők, legelő és réti területek határolták egymást, természetesen a tanyasi beépítéssel együtt. Ez a három dűlő a korábban már említett Belső-Öttömös, a mai belterülettől délre található Kis-Öttömös és a község nyugati határánál lévő Papok bokra. Ezek a területek voltak benépesülve a századfordulón. Az 1930-as években a tanyatulajdonosok száma már elérte a 155-öt, amely a kezdeti gyors expanziós időszakot követő lassúbb növekedést feltételez.

Határrész	A tanya kiépítettsége				A tanyák száma
	1 épület	2 épület	3 épület	4 épület	
Belső-Öttömös	46	21	7	2	76
Kis-Öttömös	8	7	1	1	17
Papok bokra	37	2	-	-	39
Összesen	91	30	8	3	132

A tanyák száma a különböző dűlőkön 1907-ben

(Forrás: Juhász Antal (szerk.) (1998): Öttömös: a település földje és népe. Juhász Nyomda Kft., Öttömös. 378 p. ISBN 963-03-5403-9)

A település belterülete ebben az időszakban elhanyagolható volt lakónépesség szempontjából, mivel 1907-ig 20, 1910-ben, 26, 1940-ben pedig 73 lakóépület volt megtalálható itt. A falu inkább az olyan szolgáltatások megtelepedését biztosította, amelyek ellátták különböző módokon a külterületi népességet. Így alapították 1905-ben az elemi iskolát, 1913-ban így nyitotta meg kapuit az első kocsmá, valamint kovácsműhely, iparosmester és kereskedő is tevékenykedett a faluban.

A belterület központi részében építettek maguknak ingatlant ezek a mezőgazdasághoz köthető, mégis a primer szektornak valamilyen szolgáltatást nyújtó mesteremberek. 1929-ben épült a községháza, valamint 1937-ben a római katolikus templom. A település déli része az 1930-as években a bajai út felértékelődésével kezdődött el beépülni. A településre jellemző külterületi túlsúly még az 1949. évi népszámlálásból is látszódott, amikor is a lakóépületek csupán negyede volt a belterületen belül megtalálható (204-ből 59).

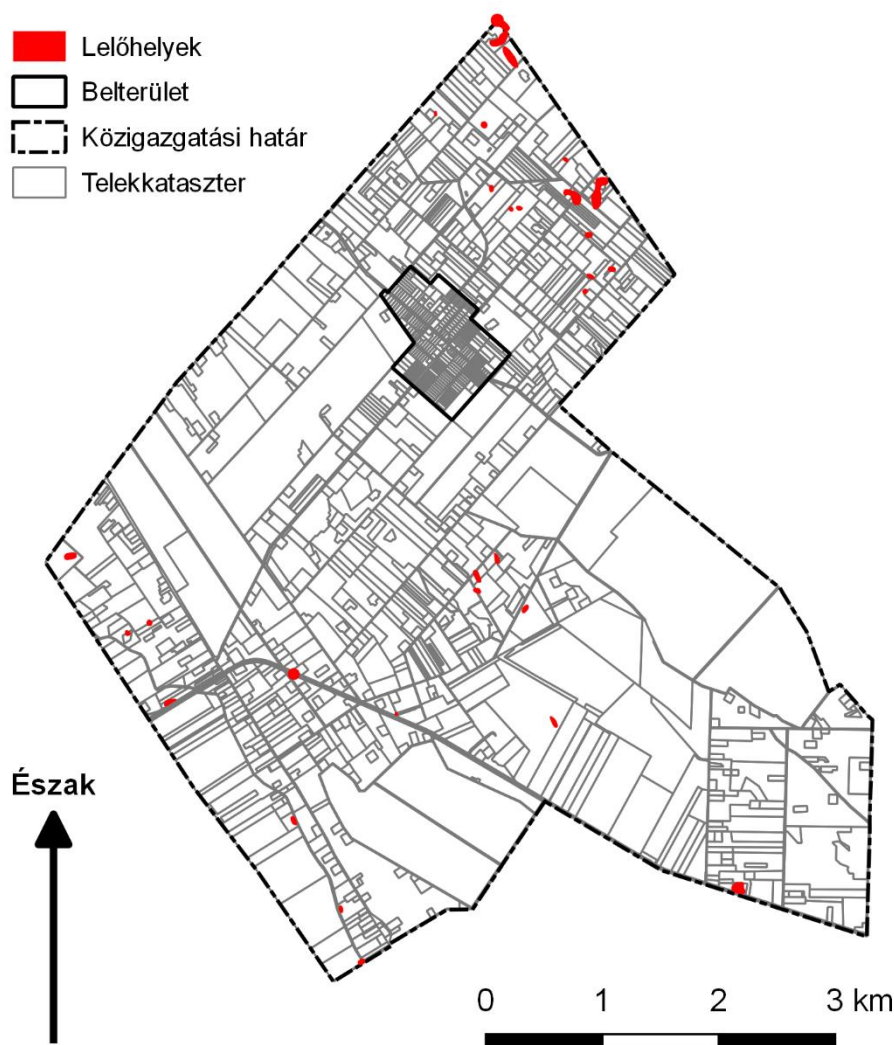
Az 1950-es években közel 2000 hektárral bővült a település területe, mivel a szomszédos Ruzsától és Ásotthalomtól területeket kapott a község vonzáskörzeti megfontolásokból, mivel az ezen a területeken lakók jelentős részének már a határrendezés előtt is Öttömös belterülete jelentette a „falut”.

Az államszocializmus időszaka alatti központosítások és TSZ-esítések a külterületi lakosság csökkenéséhez és belterületi népesség magasabb arányához vezettek, így jöhetett létre az, hogy az 1990-es népszámlálások adataiban már a külterületi népesség alacsonyabb számot képviselt a község lakói között, mint a belterületi. Ezt azonban a rendszerváltozás utáni időszak tovább erősítette, ugyanis a 2011-ben a külterületi népesség aránya már 40 százalék alá csökkent.

Így a település épített környezete tekintetében meglehetősen kétarcú, egyrészt van egy a mai napig még lakott és jelentős területet lefedő külterülete, ahol még mindig megtalálhatunk a lakófunkción kívül egyéb más, főleg a mezőgazdasághoz köthető funkciókat. Másrészt viszont van egy 100 évvel ezelőtt épülő belterület, amelynek a jelentős részét azonban az 1950-es években építették fel, ebből kifolyólag az akkori vidék építészetére nagyon is jellemző kockaházak határozzák meg a belterületi településképet.

1.14.5.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Öttömös község igazgatási területén 32 db régészeti lelőhelyet tart nyilván az örökségvédelmi hatóság.

Öttömösön található régészeti lelőhelyek elhelyezkedése a község területén belül
(Forrás: 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet 13. melléklete alapján szolgáltatott adatok alapján saját szerkesztés)

1.14.5.3. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Védett épített környezet a helyi védelem alatt álló római katolikus templomot kivéve nem található a településen. Mindezek mellett egyedi arculata a helyiek elmondása alapján sincs a községnek, mivel a térségre jellemző településfejlődésen ment keresztül Öttömös is, így a hangulata és az épített környezet miliője meglehetősen hasonlatos a környék többi településéhez.

1.14.5.4. Világörökségi és világörökségi várományos terület

Öttömösön és annak közelségében nincs világörökségi és világörökségi várományos terület.

1.14.5.5. Műemlék, műemlékegyüttes

Öttömösön és annak közelségében nincs műemlék vagy műemlékegyüttes.

1.14.5.6. Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

A község területén a fiatal koránál fogva még nincs műemlékvédelemmel védett történeti kert, temető és temetkezési emlékhely.

1.14.5.7. Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

Öttömösön sem történeti táj, sem műemléki jelentőségű terület, sem műemléki környezet nem található.

1.14.5.8. Nemzeti emlékhely

A község igazgatási területén nincs nemzeti emlékhely.

1.14.5.9. Helyi védelem

A 2017-ben elfogadott településképi rendelet (5/2018. (II. 09.) önkormányzati rendelet) alapján egyetlen helyi védelemmel rendelkező objektum található a község területén, a település központjában található katolikus templom (Kisboldogasszony templom, Öttömös, Fő utca 14., hrsz.: 1).

A Kisboldogasszony templom Öttömösön (Forrás: terepi felmérés során saját felvétel)

1836-ban Szeged városa Öttömöst elcseréli Újszegedért a Kamaránál. Először Szeged-Alsóközpont filiája, majd 1936-ban megszervezik a lelkészséget. A templom a vallásalap, a vármegye főispánja és a csanádi püspökség anyagi támogatásából 1937-ben épült. Dr. Glattfelder Gyula csanádi megyéspüspök 1937. október 17-én szentelte föl Kisboldogasszony tiszteletére. Az egyhajós, egyszerű nyeregtetős, téglaburkolatú isten házának díszítését az erődszerű, hangsúlyozott, lépcsős oromfal biztosítja. A Fő utca felőli oromfala haranglábbal magasított. A hátsó homlokzatához kétszintes, vakolt textúrájú bővítményt „ragasztottak”. Remélhetőleg egy újabb felújításkor a műanyag ablakokat kicserélik korhű, faszervezetű nyílászárókra. A templom mellett azonban találhatóak még nem védett, de értéket képviselő épületek, építmények, elemek:

Lakóépületek

Nem mehetünk el azok mellett a lakóépületek mellett, amelyek meghatározók lehetnek a település fejlődésekor. A Petőfi utca és a Fő utca csatlakozásánál egy eredeti állapotában megmaradt, utcára

merőleges gerincű, nyeregtetős falusi lakóház áll. Az épület tömegét tekintve, vélhetőleg módosabb családé lehetett.

A Fő utcán pedig két olyan lakóház is található, melyet falu elöljáróinak, tanítónak, falu jegyzőjének építhettek. Sajnos történetükről nem tudunk. Ma is eredeti fa nyílászárókkal és eredeti tetőformával és tetőhéjalással maradtak meg.

Útszéli keresztek

Az útmenti kereszt a legrégebbi időktől megbecsülésnek örvendett. A férfi kalapot emelt, az asszony pedig keresztet vetett, ha elment előtte. Ennek a tiszteletnek köszönhető, hogy a 20. század viharai sem rombolták le. Kereszteket a régebbi időkben fogadalomból vagy hálából állítottak.

Öttömös tanyavilágában is fellelhetőek még ezek a vallási jelképek.

Négyeshatár Emlékmű

Ezen emlékoszlopok a Négyeshatárnál, Balotaszállás-Ruzsa-Pusztamérges-Öttömös települések közös találkozásánál kerültek felállításra, mely emlékoszlopokra ráfaragta adott település a saját címerét, ezzel is emléket állítva múltnak és a jövőnek egyaránt. Négy kopjafa jelenti ezentúl mindenkinek, hogy a négyeshatár nem pusztul tovább, ma szimbólummá vált, immár nem falvakat elválasztó határ, hanem múltat és jelent összekötő közös pont. Ahogy jelkép a négy egyforma, honfoglalás kori motívumokkal és települések címerével díszített kopjafa, történeti folytonosságot jelent és az itt élők – a legnehezebb körülmények között is – feltétlen élni akarását.

Öttömös Csongrád megye legmagasabb pontja

Öttömös a Duna-Tisza közí hátság déli részén, a bácskai löszháton helyezkedik el. Itt található a megye legmagasabb pontja. A buckán emlékkopjafa található, rajta felirat: Csongrád megye magas földrajzi pontja 127,8 m.

1.14.6. Az épített környezet konfliktusai, problémái

A település falusias jellege harmónikusnak jellemezhető. Az épített környezeti ellentmondások inkább csak ott láthatóak, ahol a földszintes épületek között pontszerűen ékelődtek be emeletes családi házak, vagy a lakatlan ingatlanokon épületromlás látható.

1.15. Közlekedés

1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Nagyterségi kapcsolatok

Az M5 autópálya Domaszéki csomópontja a 5431 j. úton kelet felé haladva 20 percen belül elérhető, így a község közúti forgalma rövid időn belül csatlakozhat az országos ill. az európai gyorsforgalmi úthálózathoz.

Az 55 sz.másodrendű főút az 5431 j. út déli szakaszán haladva érhető el, onnan Szeged és Baja felé a felújított úton gyors és biztonságos a közlekedés.

Kistérségi kapcsolatok

Öttömös közigazgatási területén áthaladó országos közutakon az alábbi települések érhetők el:

-Ruzsa és Domaszék az 5431 j.úton

-Üllés az 5433 j. úton

1.15.2. Közúti közlekedés

Öttömös község közigazgatási területét az alábbi országos mellékutak érintik:

- 5431 j. Domaszék-Öttömös összekötő út
- 5413 j. 53 és 55 utakat összekötő út

A település **belterületi** közúthálózatának gerincét a fent felsorolt országos közutak átkelési szakaszai képezik.

A közutak tervezésére vonatkozó ÚT2-1. 201:2008 útügyi műszaki előírás az országos közutak kezelői számára kötelező, a helyi közutak tekintetében ajánlott, így a műszaki paramétereket a fentiek szellemében határoztuk meg.

Az OKA (Országos Közúti Adatbank) közzétett adatai szerint a számozott utak 2018 évi forgalmát a közzétett 2017 évi adatok felszorozásával, 15 és 25 éves távlatra a mellékelt táblázatok tartalmazzák.

5431 j. út	ÉÁNF MOF	658/770 jmű/nap 79/92E/ó
5413 j. út	ÉÁNF MOF	786/920 jmű/nap 94/110E/ó

ÉÁNF –éves átlagos napi forgalom: jármű/nap

MOF – mértékadó óraforgalom: egységjármű/óra

Fenti értékekből látható, hogy a 2x1 forgalmi sáv hosszú távon is megfelelő lesz, a forgalom többszörös növekedése esetén merülhet ki a keresztmetszeti kapacitás.

/ÚT 2-1. 201:2008 4. 3. 3 pont, 4. 1. táblázat/

Országos mellékutak **külterületi** szakaszának jellemzői

	útírtási terület szélesség	védősáv szélesség	tegoria szerinti besorolás
4413 j. út	kialakult	50 m	K. V. A
4431 j. út	kialakult	50 m	K. V. A

K. V. A – külterületi összekötő út „A” jelű környezetben – síkvidéken, épített környezeti korlátozások nélkül

Helyi gyűjtő utak külterületi szakaszain a szabályozási szélesség 16.0m javasolt burkolat-szélesség 6.0m.

Belterületi gyűjtő utak jellemzői

utca neve	útkategória	beépítési szélesség /m/	burkolat szélesség /m / meglévő/tervezett	járda
Petőfi u. u.	B. V. c. B	16,60	5,00/6, 00	kétoldali
Szabadság út.		17,00	5,90/6, 00	kétoldali
Fő u.		16,60	5,80/6,00	kétoldali
Ruzsai út		16,10	5,90/6,00	kétoldali

Az új lakóutcák szabályozási szélessége 16. 0m legyen. Távolatban minden utcát szilárd burkolatúra kell kiépíteni.

Közüti csomópontok

A forgalomszámlálási adatok szerint közúti csomópont kiépítése a község közigazgatási területén nagy távolatban nem indokolt.

1.15.3. Községi közlekedés**1.15.3.1. Közúti**

A községet a DAKK Zrt. helyközi járatai érintik. A járatok nyomvonala és jelenlegi megállóival változatlanul maradnak. A szabványos méretű autóbusz öblök kiépítése minden megállóhelyen indokolt, peronszigetet építve és fedett várókat telepítve.

Belterületen egy buszmegálló pár található

1.15.3.2. Kötőtpályás

Vasúti, vízi és légi közlekedési viszonylat és védőzóna a települést nem érinti.

1.15.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedésKerékpáros közlekedés

Az alföldi településekre jellemzően belterületen intenzív kerékpáros forgalom tapasztalható, ami a forgalomszámlálási táblázatokban is látható.

A keresztaszvélvények alapján önálló kerékpárút létesítésének helyigénye csak rövid szakaszon biztosított, így a kerékpáros nyomvonalat a közút burkolatára festett piktogramokkal javasoljuk jelezni.

Gyalogos közlekedés

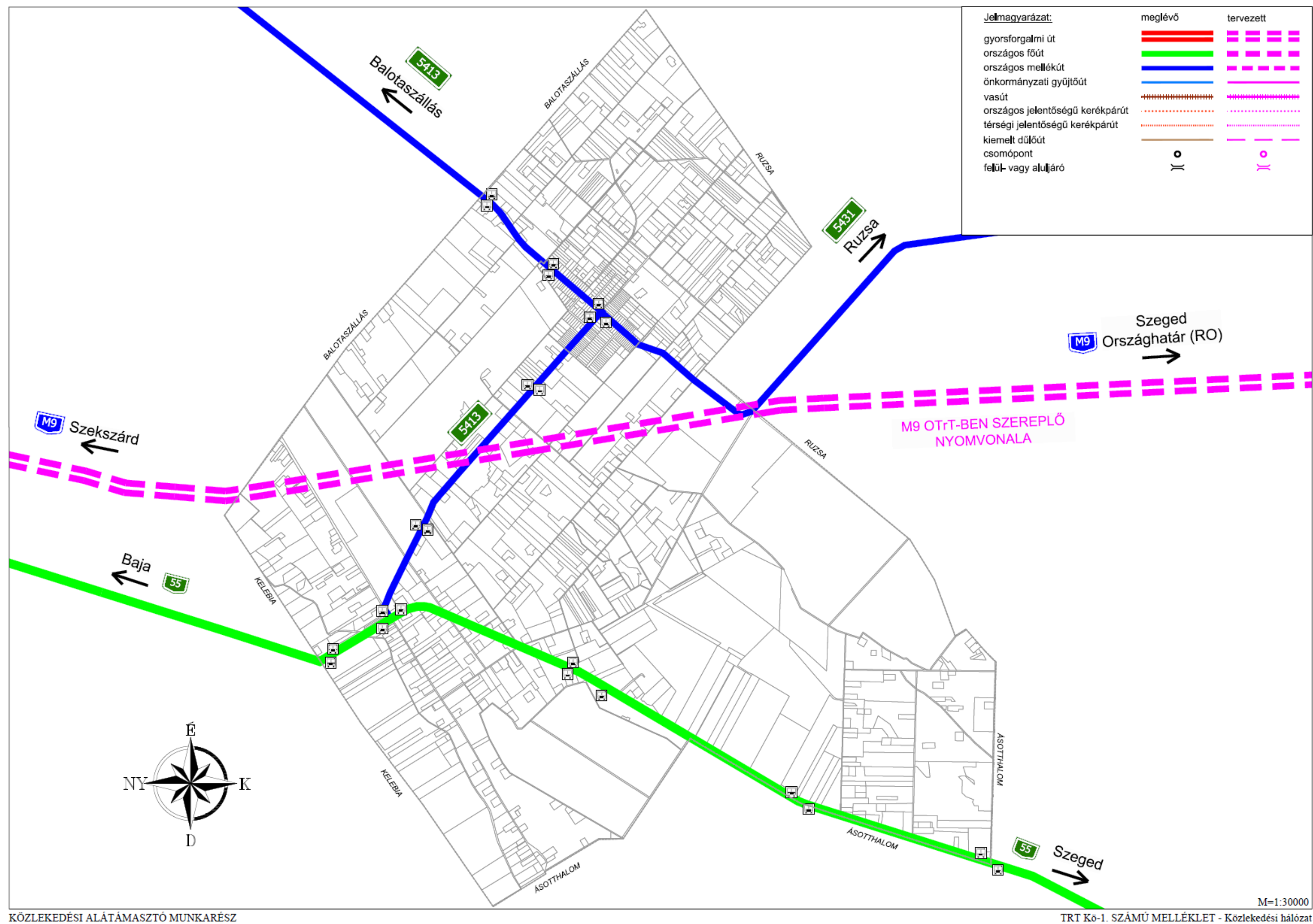
Kétoldali beépítés esetén kétoldali járda építése indokolt, melynek minimális szélessége a gyalogos úrszélvény – 0, 75 m – kétszerese, vagyis 1, 5 m. Indokolt esetben – pld. helyszíni kötöttség – a szélesség 1, 2 m-re csökkenthető.

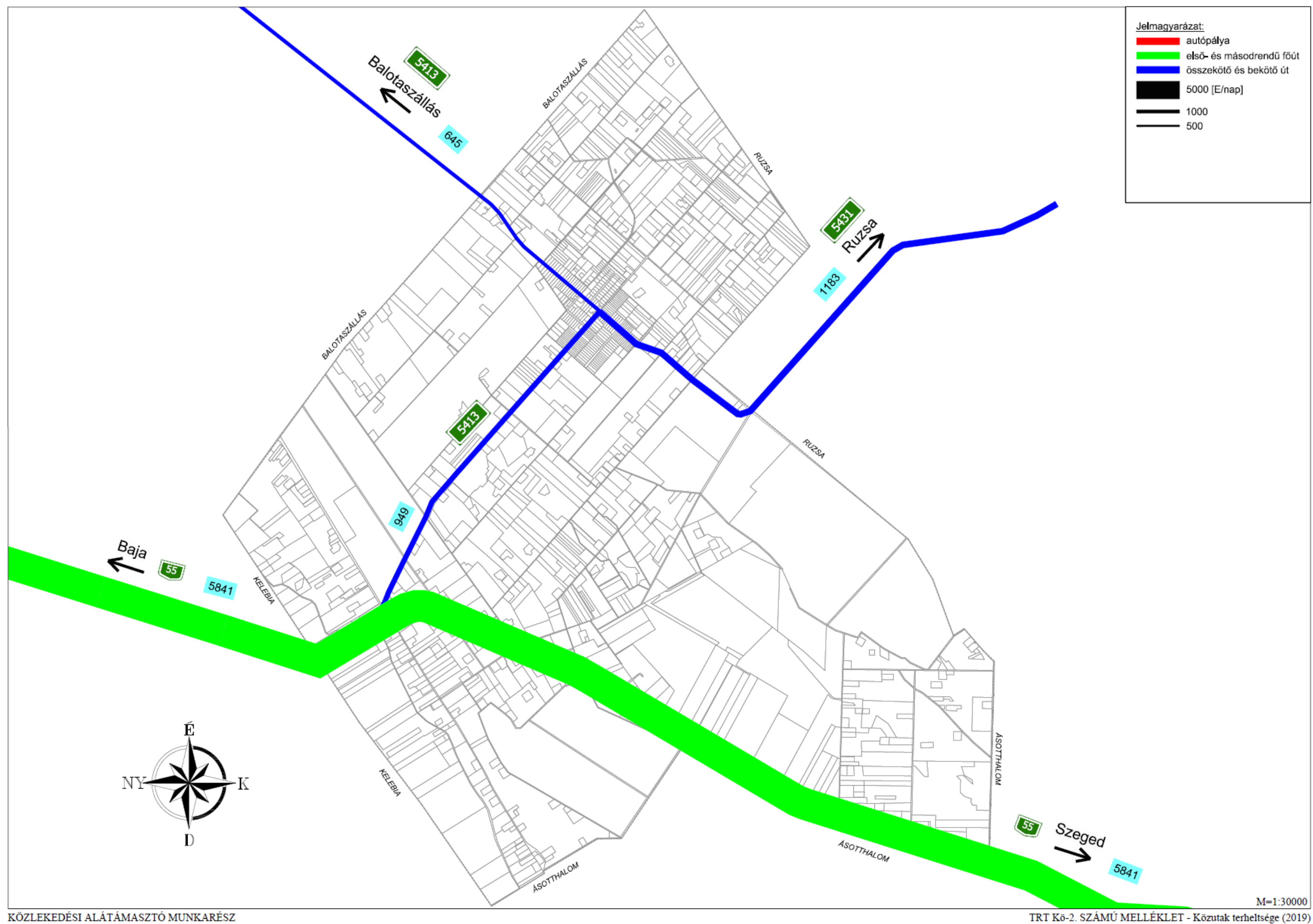
1.15.5. Parkolás

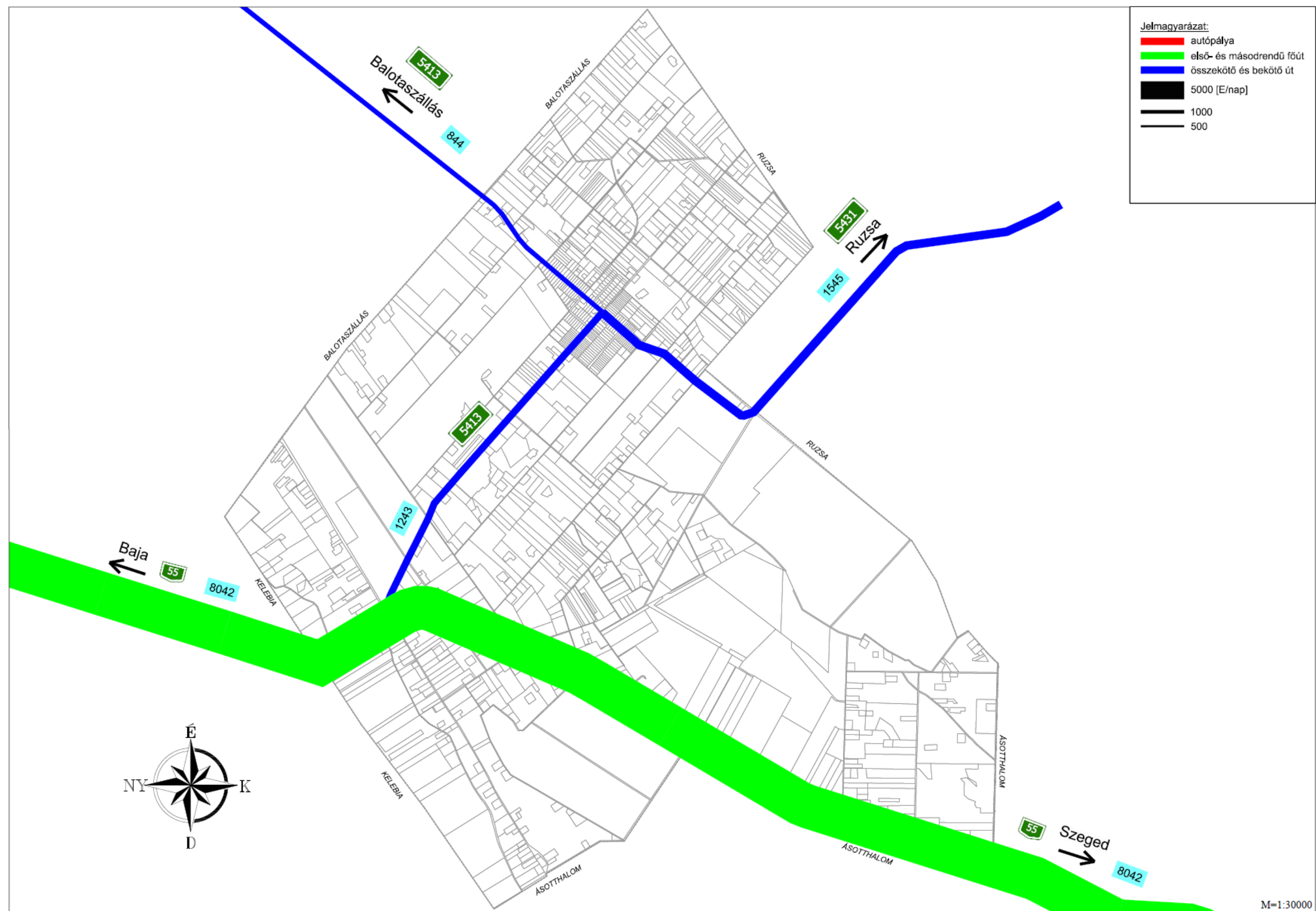
A meglévő intézmények parkolási igénye közterületen biztosított, ill. biztosítható. A tervezett építmények járműveit minden esetben saját telken kell elhelyezni. A járművek elhelyezésére és a szükséges parkolóhelyek számának meghatározására az OTÉK 42. §-ban leírtak vonatkoznak.

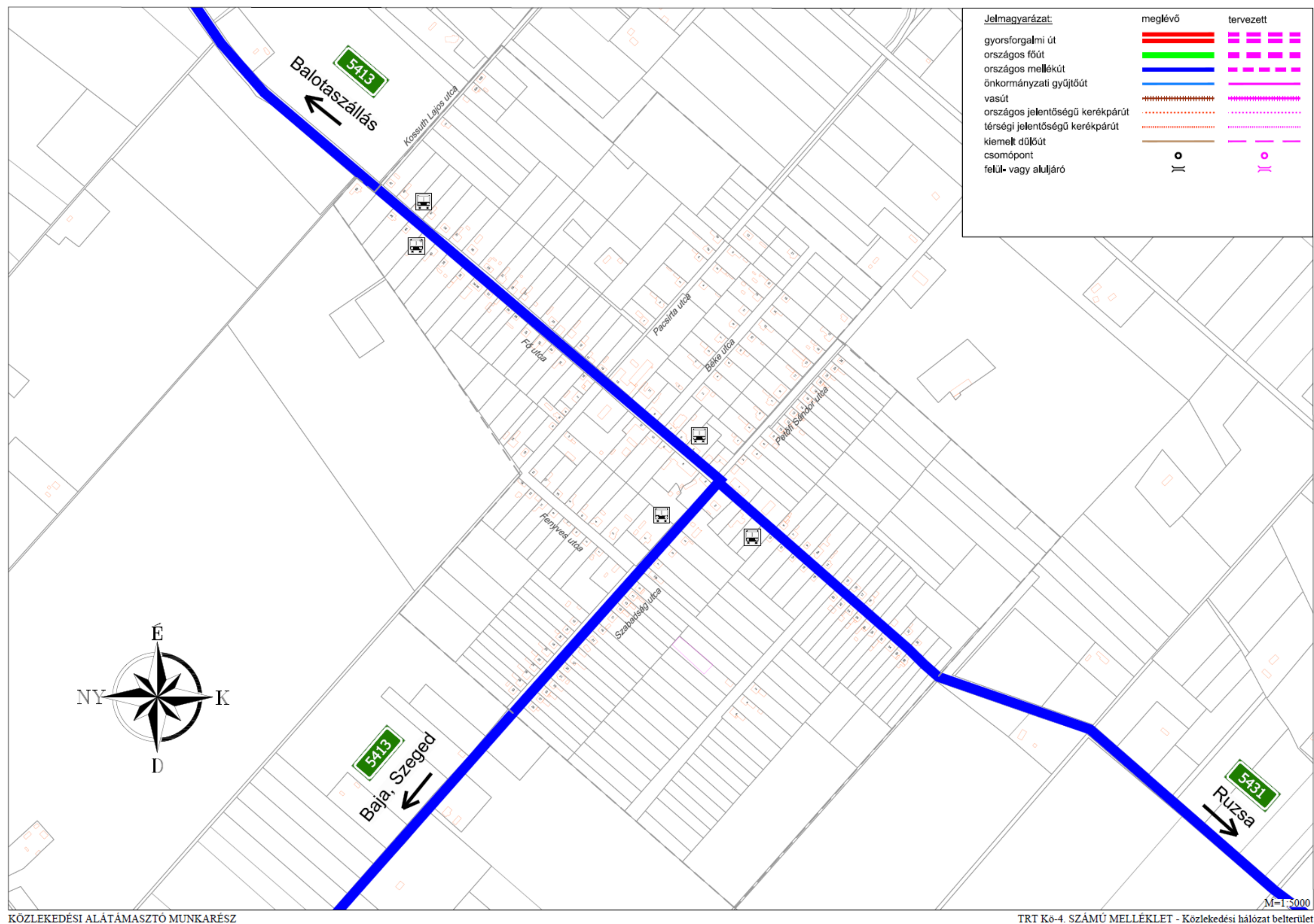
1.15.6. Kiszolgáló létesítmények

Üzemanyag-töltő állomás a településen nem található.

1.16. Közművesítés

1.16.1. Víziközművek

1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás

A vízmű üzemeltetési rendszerének rövid ismertetése:

Öttömös település vízellátásához szükséges vízmennyiséget 2 db víztermelő kút biztosítja. A kutakból búvárszivattyú segítségével kitermelt víz minősége arzén, vas és ammónium tartalma tekintetében nem felel meg a 201/2001. (X.25.) Kormányrendeletben meghatározott vízminőségi paramétereknek, ezért víztisztítási technológia került kiépítésre a vízműtelepen. A technológia fő folyamatai a következők:

A vízmű-telep állandó kezelő személyzet nélkül, 24 órás távfelügyelettel működik. A felügyeletet és távolról történő beavatkozást a Divízió központi diszpécser látja el, valamint a Divízió technológiai csoportja – napi 24 órás szolgálatban - elvégzi a helyszíni ellenőrzéseket, és a szükséges beavatkozásokat a vízkezelés műveleteibe. A vízműtelepet és a szolgáltatást legalább heti gyakorisággal ellenőrizni kell.

Üzemeltetési technológiai leírás:

Vízmű-telep

A vízmű-telepen (Szabadság u.1.; Hrsz: 133) létesültek a víztermelő kutak, melyekből búvárszivattyú alkalmazásával történik a vízkivétel. A vízkezelési technológia is itt került kiépítésre.

Vízbeszerzés

sz. vízmű-kút: kataszteri sorszáma: B-30; talpmélysége: 172,4; eltömedékelésre került.

sz. vízmű-kút: kataszteri száma: B-32; talpmélysége: 237,6 m; eltömedékelésre került.

2/A sz. vízműkút: Kataszteri száma: B-34; talpmélysége: 245 m; állandó üzemben kitermelhető maximális vízmennyiség: 650 l/min, üzemi vízhozama: 300 l/min. A kútfej kútszekrényben elhelyezett.

sz. vízmű-kút: Kataszteri száma: B-33; talpmélysége: 258 m; állandó üzemben kitermelhető maximális vízmennyiség: 300 l/min; üzemi vízhozama: 270 l/min. A kútfej kútszekrényben elhelyezett.

Az üzemelő vízműkutak szabályos, kútfej-szerelvényezéssel ellátottak, az üzemi vízszintek figyelembe vételével kerültek a szellőzőcsövek felszerelésre. A kutakba vízszintmérő szonda került telepítésre. A kutak üzeme automatikus. A kitermelt víz kutanként mért, a vízmennyiség mérők impulzus távadóval felszereltek. A kutak üzeme automatikus. A kútszekrények nyitásérzékelővel, a kútszivattyúk pedig frekvenciaváltóval felszereltek. A kutak indítási sorrendjét az üzemeltetésért felelős vezető határozza meg. A kitermelt víz rétegvíz II. oszt. vízminőségi kategóriájú.

A vízműtelep mértékadó kapacitása: **18 m³/óra**, (360 m³/20 óra) a vízkezelés kapacitása alapján számolt.

A település napi átlagos vízigénye: ~100 m³/nap.

Vízelosztás, magas-tároló

A vízmű elosztó-hálózata körvezeték rendszerű, NA 63, 80, 100 –es jellemzően azbesztcement, KMPVC és KPE anyagú. Az Ivóvízminőség-javító Program során a hálózat 7%-át meghaladóan került sor vezetékcserére (DN 90, 110, 160 KM-PVC), továbbá tűzcsapcserék is történtek, ezzel javult a vezetékek karbantarthatósága.

A hálózat hossza: Gerincvezetékek: 8.741 m,

Bekötő-vezeték: 1.347 m

Összesen: 10.088 m

Az elosztó-hálózat 1,8-2,0 bár üzemi nyomását az HG 25-18 típusú magas-tároló biztosítja, helye: vízműtelep.

	Fogyasztási hely /db/	Tűzcsap /db/	Közkifolyó /db/
Öttömös	214	18	2

A táblázatban szereplő adatok pillanatnyi állapotot tükröznek, ezért tájékoztató jellegűnek tekinthetők.

1.16.1.2. Szennyvízelvezetés

A község belterületén a szennyvízelvezető hálózat nincs kiépítve.

A település belterületén keletkező szennyvizek gyűjtése ingatlanonként zárt tározóba való bevezetéssel történik, egyedi kérelmek alapján szállítják el a szerződött céggel az Önkormányzat által kijelölt települési folyékony hulladéktisztító telepre

1.16.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

Meglévő állapot:

A község belterületén kiépített csapadékvíz elvezető rendszer nem üzemel.

A homokos talaj okán vízelvezetési probléma ritkán fordul elő.

A település belterülete belvíz által nem veszélyeztetett.

A község közigazgatási területén halad át a Balotai csatorna, a Bogárzói csatorna és a Gátsori csatorna.

1.16.2. Energia

1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás

Feltöltés alatt.

1.16.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Feltöltés alatt.

1.16.2.3. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Feltöltés alatt.

1.16.3. Elektronikus hírközlés

Feltöltés alatt.

1.17. Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

1.17.1. Talaj

Öttömös a Dorozsma-Majsai-homokhát kistáj területén helyezkedik el. A kistáj jellemző felszíni formái a maradékgerincek és lepelhomokhátak, valamint a középük ékelődő szélbarázdák. Ez utóbbi formákat semlyékeknek is nevezik.

A különféle genetikai talajtérkép szerint a semlyékek (*karbonátos*) réti talajjal, lápos réti talajjal, (*karbonátos*), szoloncsákkal, szoloncsák-szolonyecel és szolonyeces réti talajjal bírnak (**Takács P.** 1989, **AGROTOPO** 2002). A szikes tómedrek szoloncsák illetve szoloncsák-szolonyec talajai inkább az időszakosan vízjárta kategóriával párhuzamosíthatók.

Gyenge termékenységű, VII. és VIII. talajminőségi kategóriába sorolható, szántó vagy szőlőterületek, esetleg homoki legelők.

Igen kicsi a legalacsonyabb és legmagasabb pontok közötti szintkülönbség (relatív relief), illetve sok a majdnem teljesen lapos felszín. A falu határának felszíne csaknem sík, amelyet nagy kiterjedésű, zárt „elgátolt kismedencék” tagolnak, a medencék között pedig futóhomokkal borított, felszínformák tucatjait magukon hordozó homokszigetek fordulnak elő.

A felszíni üledékeket ábrázoló térképek hasonló mintázatot mutatnak. A táj geológiai képződményei a felső pleisztocén és holocén futóhomok, amely gyakran elfedheti a szélbarázdák mélyedéseiben lévő pleisztocén édesvízi mészkő és mésziszap üledékeket, amelyek felszínen lévő foltjai behálózják a tájat.

Öttömös és térségének csak kis része (21 %) megművelt, szántó művelési ágú mezőgazdasági terület.

A táj veszélyes talajtani folyamata a szikesedés, mely a buckavonulatok mélyére és a laposok felszínére jellemző. A szikesedés legfőbb okozója a felfelé irányuló vízmozgás. A buckák tetejéről és a homokhát magasabban lévő részeiről ugyanis a talajvíz a mélyebben lévő semlyékek felé áramlik. Elérve a semlyékeket itt megreked - s mivel természetes állapotban a semlyék lefolyástalanok - a víz elkezd párologni. E vidék talajvíze magas sótartalmú, különösen Na, Ca és Mg sók magas koncentrációja jellemző (néha 1 %-nál is több vízben oldható só tartalmaznak az időszakos tavak). A sótánpótlást biztosítja a folyamatosan ideérkező talajvíz, miközben a szintén folyamatos bepárlódás miatt ezek a sók feldúsulnak.

Talajvédelem szempontjából fontos a védelmet biztosító növénytakaró megléte, a széleroziót csökkentő mezsgyehatárokon történő fásítás. A defláció főleg a jobb minőségű talajok humuszos rétegét károsítja. Öttömös területének jelentős részét (52 %-át) erdő borítja. Az erdőterület további növelése és a parlagföldek gyepesítése segíti a talajvédelmet. A felszínen történő beavatkozások (építkezések, útépités, stb.) utáni humuszréteg-visszatelepítés, és a homokbányászatból felhagyott területek helyreállítása is fontos talaj- és termőréteg védelmi feladat.

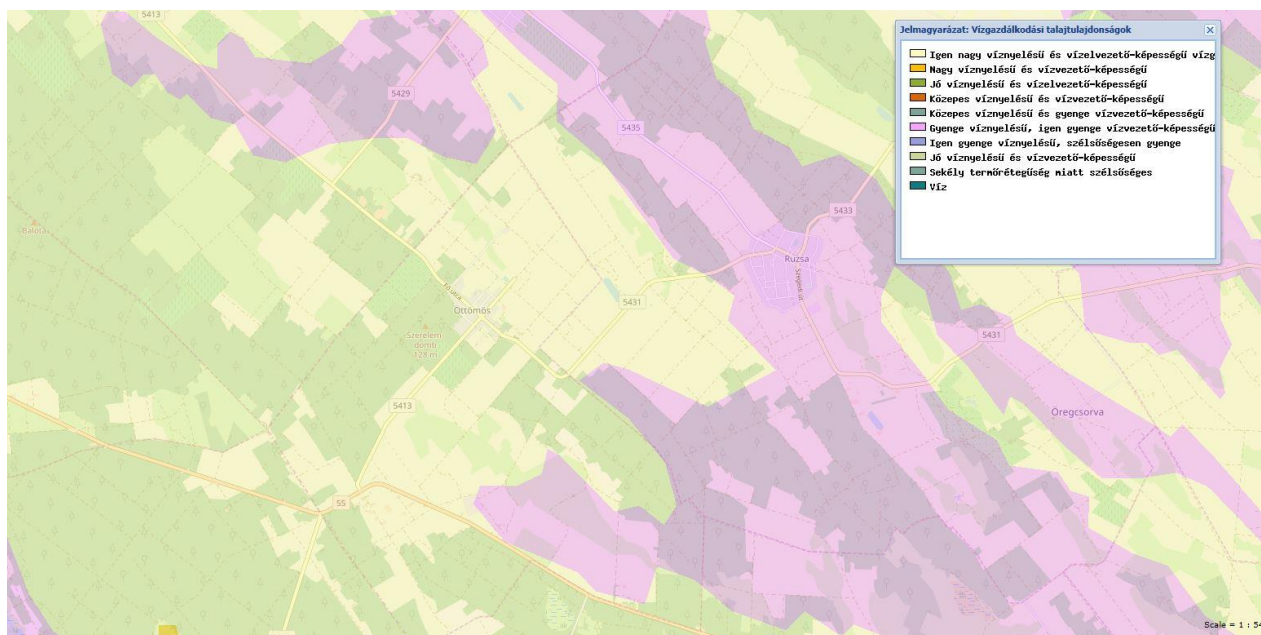
A terület talajai döntően igen nagy víznyelésű és vízelvezető képességgel rendelkeznek.

A talajok kémiai tulajdonságait tekintve, területen döntően a felszíntől karbonátos talajok fordulnak elő.

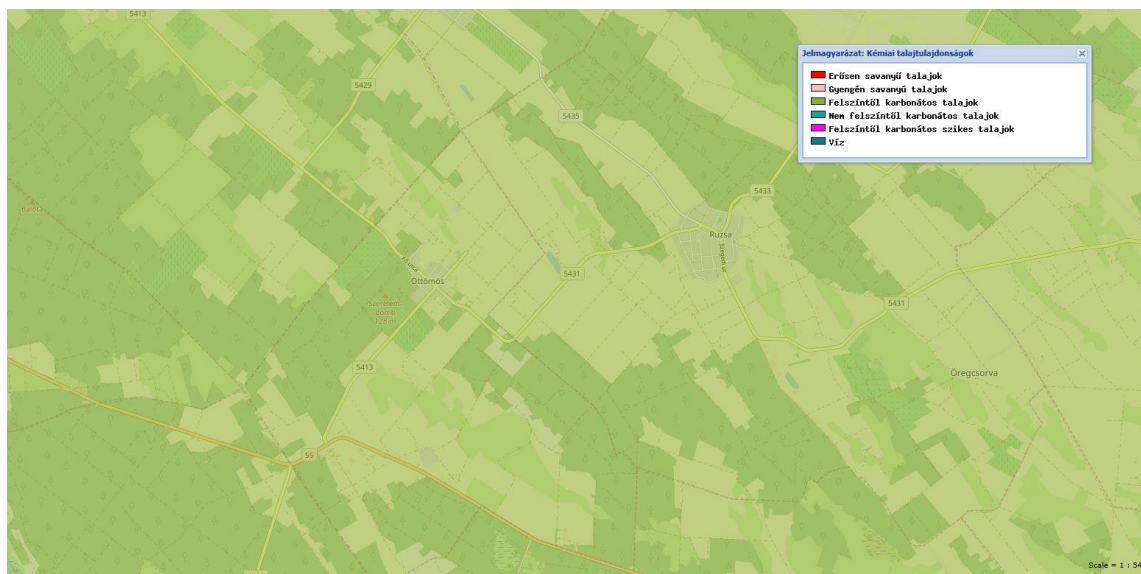
A földtani közegre vonatkozó szennyezettségi határértékek tekintetében a 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EÜM-FVM együttes rendeletben rögzítettek értékek az irányadók.

A község és környékének jellemző talajtípusai

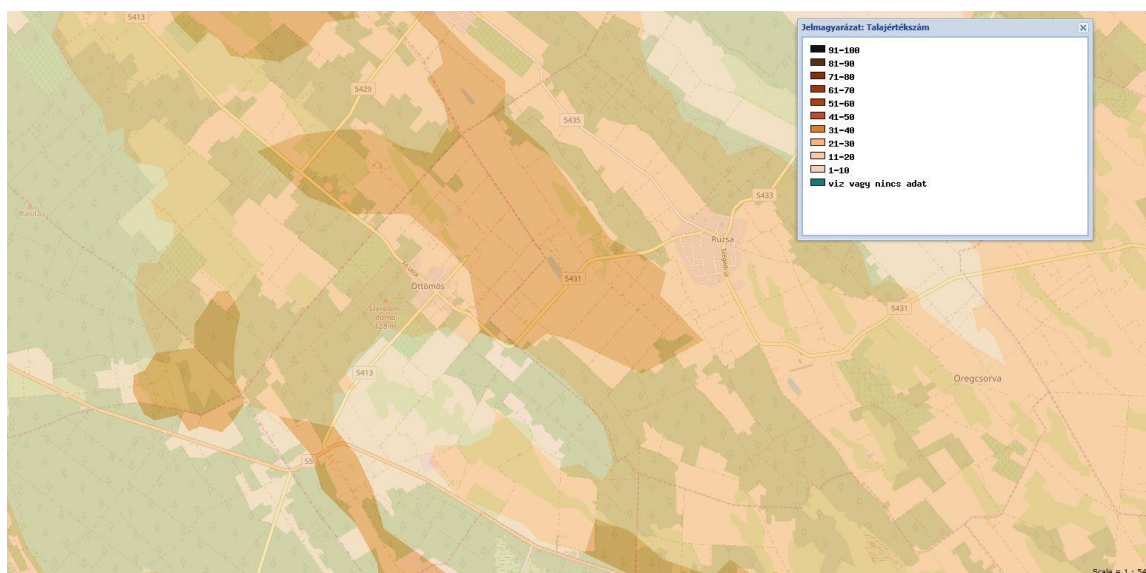
Forrás: AGROTOPO

A község és környéki talajok vízgazdálkodása

Forrás: KÖRINFO

A község és környéki talajok kémiai tulajdonságai

Forrás: KÖRINFO

A környékének talajainak talajérték számai

Forrás: KÖRINFO

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> Alacsony a beépítésre szánt területek aránya vízerózióval nem kell számolni A talajok szennyezettsége alacsony mezőgazdasági hagyományok megléte 	<ul style="list-style-type: none"> szikesedés szélerózió alacsony talajértékszámú talajok

1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek**1.17.2.1. Felszíni vizek**

Öttömös területe természetes felszíni vízfolyásokban szegény. Ez azzal magyarázható, hogy a homokhátra hulló csapadék a homok nagy vízáteresztő képessége miatt azonnal beszivárog. Így a lehullott csapadék nem felszíni erek, patakok formájában szállítódik a Tisza felé, hanem a felszín alatt áramlik.

A terület síksági jellegből és vízháztartási tulajdonságaiból adódik, hogy a felszíni vízerózió mértéke csekély, csupán a nagycsapadékok lemosó hatása figyelhető meg, azonban ez május – július között jellemző, amikor a növényzet csillapítja ezt a hatást.

Öttömös közigazgatási területére eső felszíni vizek elsősorban a térséget behálózó csatornák rendszere. A legtöbb csatorna jellemzően követi a természetes deflációs mélyedések ÉNy-DK irányú futását, és kivétel nélkül a Tiszába torkollanak, vizüket többnyire gravitációsan bevezetve a befogadóba.

Öttömös területét három belvízcsatorna érinti:

- Bogárcsatorna
- Gátsori-csatorna
- Balotai csatorna

Ezekbe a csatornákba több kisebb belvízelvezető csatorna csatlakozik. A területen levő csatornák árvízi szintje legfeljebb 1-2 m³/s között mozog. A csatornák medre a természetes állapotokhoz képest erősen módosult.

Az külterületi csapadék- és belvízelvezető csatornák többsége csak részben karbantartott

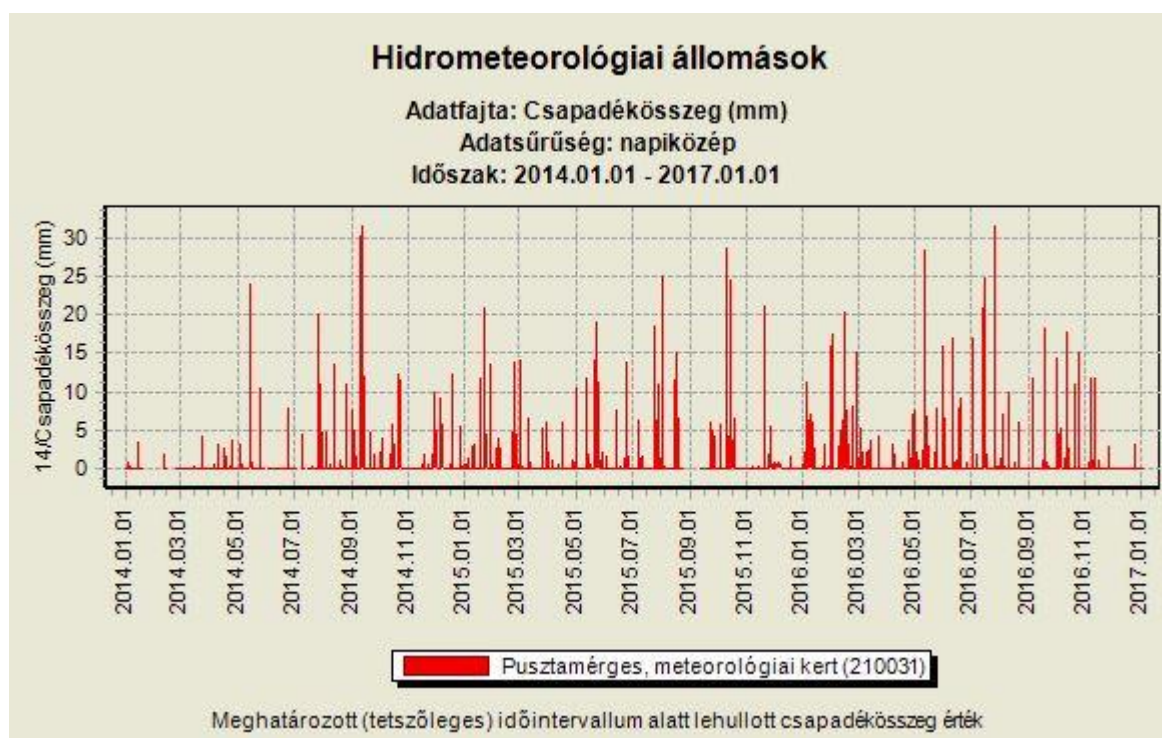
Gátsori csatorna

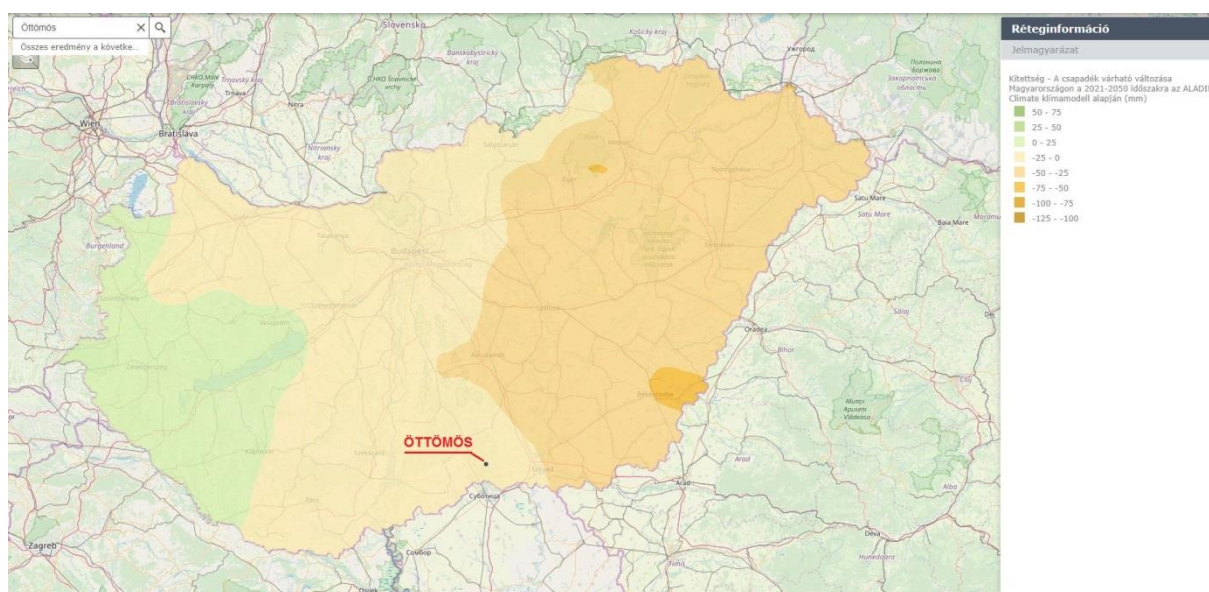
Balotai csatorna

A csatornák funkciójukat tekintve szinte kivétel nélkül a homokhátságon megjelenő belvizek elvezetése céljából létesült. A belvíz-elvezetési funkcióval rendelkező vízfolyások alapvető társadalmi érdekeket szolgálnak, ezért az erősen módosított állapotba történő besorolásuk indokolt. A hátság és a Tisza völgye közötti nagy (50-60 m-es) szintkülönbség nem tette lehetővé a Tisza irányából a csatornák mentén történő vízpótlást, így a belvízmentesítéssel párhuzamosan megjelent a területen a vízhiány problémája.

A csapadék mennyisége évenként átlagosan 570-590 mm. Az év során lehullott csapadék mennyisége alatta marad a meleg nyár okozta intenzív párologtató-képességnek, s „hiányzik” kb. 150 mm csapadék, azaz még ennyi legalább el tudna párologni. Ez az erősen aszályra hajló klíma fejezi ki azt, hogy az éghajlati típus száraz.

A csapadékösszegek havi eloszlása 2014-2017 (Pusztamérgesi mérőállomás)

FORRÁS: Homokháti kistérségi integrált környezeti monitoring központ és hálózat

A területre várható csapadék az ALADIN klímamodell alapján 2021-2050 időszakban

FORRÁS: NaTÉR

A fenti ábrából látható, hogy az ALADIN klímamodell Öttömös térségére a 2021-2050 időszakra 25-50 mm csapadékösszeg csökkenést prognosztizál.

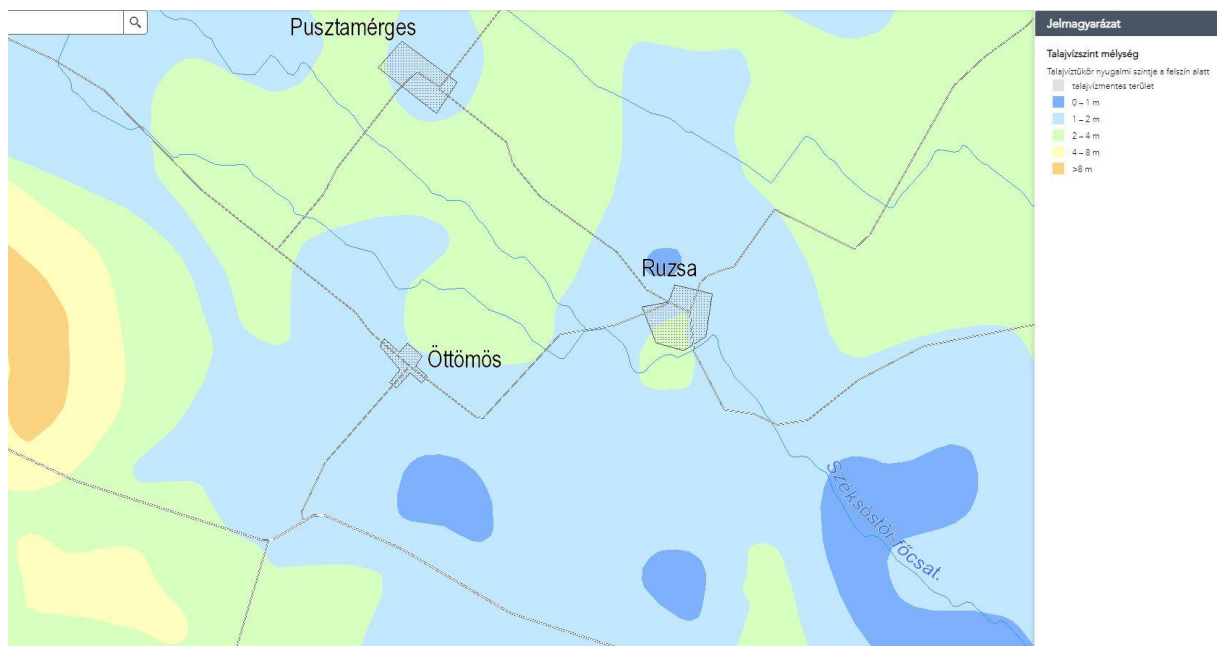
1.17.2.2. Felszín alatti vizek

Öttömös területét a felszín alatti vizek állapota szempontjából a 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet, figyelembe véve a 219/2004. (VII. 21.) korm. rendelet előírásait, az "érzékeny" területek közé sorolja. A szennyezettségi határértékek tekintetében a 6/2009 (IV. 14.) KvVM-EÜM-FVM együttes rendelet az irányadó.

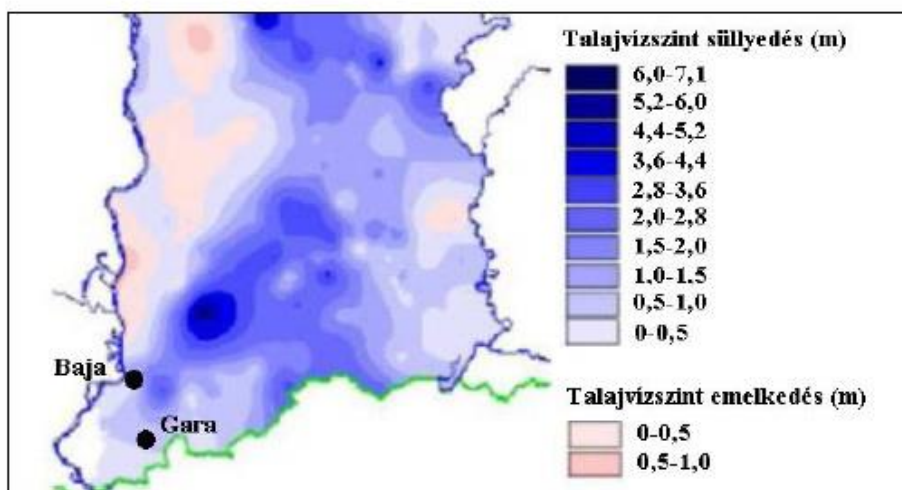
A felszínalatti vizek közül a felszínhez legközelebb találhatjuk a talajvizet. A homokvidék talajvize részben az elmúlt évtizedek szárazabb időjárása, részben a területhasznosítási változások és vízrendezések hatására drasztikusan csökkent. A talajvíz korábban kb. 2 m mélyen helyezkedett el, mára ez 2-4 méterrel csökkent. Az utóbbi csapadékos évek csak megállítani tudták ezt a csökkenést. A talajvízsüllyedést tovább gyorsítják az illegálisan létesített „öntöző” tavak, amelyek nyári intenzív párolgása és a fokozott vízkitermelés a környék talajvíz gazdálkodását tovább rontja.

A Duna-Tisza közén az 1990-es évekre (az 1956-1975 közötti húszéves időszakhoz képest) bekövetkező talajvízszint csökkenés elérte a 2-6 métert (PÁLFAI I. 2005). Okaként a közvetlenül, illetve közvetve ható klimatikus változásokat és a területhasználattal kapcsolatos emberi beavatkozásokat jelölték meg (SZILÁGYI J. – VOROSMARTY CH. 1993, PÁLFAI I. 1995). A süllyedést a csapadékos 1990-es évek lelassították ugyan, de a csökkenő tendencia napjainkban is tart (PÁLFAI I. 2005).

A talajvíz mélysége a felszín alatt

A területen talajvízállási maximumot tavasszal (április-március) talajvízállási minimumot ősszel (október) észlelhetünk. A talajvíz nagyarányú csökkenése főleg a nyári félévben játszódik le. E félév során a talajvíz pótlódása a felszíni párolgás következtében nem számottevő. A helyi csapadéknak nyáron kevés, illetve nincsen szerepe a talajvíz közvetlen pótlódásában. A szárazabb nyarakon a nagyfokú párolgás a talajvízkészlet jelentős fogyasztója.

Talajvízszint süllyedés 2003-ban a Duna-Tisza közén az 1971-1975 időszak átlagához viszonyítva (RAKONCZAI J. 2006 alapján szerkesztette MÁTRAI I.)

A téli félévben a talajvízszint növekszik. Így a talajvíz időszakos ingadozása jelentős lehet, hóolvadáskor és nagyobb csapadékkal járó periódusokban belvíz-problémákat is okoz.

Öttömös területének a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelme megítélése szempontjából a MePAR rendszer tematikus fedvényeként a blokkok szintjén, blokkazonosítók által meghatározottakat kell irányadónak tekinteni.

Mezőgazdasági tevékenységet nitrát érzékeny területen a vonatkozó országos rendelet szerinti cselekvési program, valamint a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak a cselekvési programban meghatározott kötelező előírásai szerint kell végezni.

A felszín alatti vízre vonatkozó szennyezettségi határértékek tekintetében a 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM együttes rendeletben rögzítettek értékek az irányadók.

A községben a közcatorna hálózat nincs kiépítve. A zárt szennyvízgyűjtőkbe gyűjtött szennyvizet Pusztamérges település természetközeli technológiájú szennyvíztisztítójára szállítják.

A felhagyott, rekultivált települési 2 db szilárdhulladék lerakó már nem fogja tovább szennyezni a felszín alatti vizeket. A rekultivált hulladéklerakók környezetében a rekultivációs terv szerint – mivel a tervezett rekultiváció után is potenciális szennyezőforrás maradt – talajvízminőség monitoring rendszer került kiépítésre.

Továbbra is szükséges a közcatorna hálózat kiépítése mivel a belterületen sok ingatlanon még szikkasztással helyezik el a keletkező szennyvizet. A közcatorna hálózat kiépülése után továbbra is gondot fog okozni a külterületi ingatlanok szennyvízelhelyezése melyeknél egyedi szennyvízkezelési eszközöket kell alkalmazni.

A jogszabály tartalmazza, hogy a vízgazdálkodási tevékenység műszaki megoldásának kialakításánál, a vízimunka és vízellátásmű műszaki tervezésnél milyen terveket és szabályzatokat, továbbá helyszíni adottságokat kell figyelembe venni.

A felszín alatti vízbe ill. a földtani közegbe közvetve ill. közvetlenül bevezetett előtisztított szennyezett vizek nem okozhatják a felszín alatti víz ill. a földtani közeg hatályos jogszabályban ill. hatósági határozatban előírt szennyezettség küszöbértékének túllépését.

További terhelést jelent az intenzív mezőgazdasági művelés és az állattartás.

A talajra és talajvízre továbbra is terhelést jelentenek a légkörből kimosódó és lehulló szennyezőanyagok.

A további potenciális szennyező forrásnak tekinthető telephelyek és objektumok felsorolása a koordinátáik megadásával az alábbi táblázatban található.

POTENCIÁLIS SZENNYEZŐFORRÁSOK (Forrás: OKIR)

EOVX	EOVY	BESOROLAS	MEGNEVEZES			
105592	699396	Objektum	Öttömös K-1 tartálpark			
105100	698000	Objektum	Ött-K-1-4 vízlikvidáló kút			
105592.4	699396.8	Objektum	K-7,-8-as jelű olajtermelő kutak			
105667.9	699423.8	Telephely	ÖTTÖMÖS K-1 GYŰJTŐÁLLOMÁS			
104650	697950	Objektum	kommunális hulladéklerakó			
105617	699361	Besorolatlan	Öttömös K-1 tartálpark			
104870	699315	Besorolatlan	"régi" szilárd hulladéklerakó telep			
102873.5	699094.5	Besorolatlan	Farkas Csamangó József,gépjáműjavító telephely			
102950	698400	Objektum	kacsa ól almostrágyás technológiával			
103074	698722	Besorolatlan	Öt-DNYI-1. Kutatófúrás			
103872	699023	Besorolatlan	Ás-D-2. kutatófúrás			
103654	699260	Besorolatlan	Ás-D-1			
103976	698923	Besorolatlan	rétegvíz visszasajtoló rendszer			
102929	698780	Besorolatlan	talajvízfigyelő kút			
103008	698130	Telephely	Új szilárd hulladéklerakó			
104134	698898	Besorolatlan	K-2 próbatermeltető berendezés, kút			
104281	698871	Besorolatlan	Kelet-2 gyűjtőállomás			
104172	699222	Besorolatlan	K-1 kútközpontú termeltető állomás (füstgázmosó)			
102841	698007	Besorolatlan	KEZELŐ ÉPÜLET			
101025	699252	Besorolatlan	távbeszélő hálózat			
105238	699790	Objektum	40 férőhelyes szarvasmarha istálló			
104871	699309	Telephely	Hulladékudvar			
101321	698927	Telephely	Kacsa telep			
101201	698864	Telephely	Kacsa telep			
101143	699016	Telephely	Kacsa telep			
104424	698967	Telephely	Gépműhely			
101321	698927	Objektum	Kacsa telep EH			
104241	699073	Besorolatlan	Szénhidrogén termelvényről leválasztott rétegvíz visszasajtolására szolgáló rendszer			

2009-ben elkészült Magyarország első Vízyűjtő-gazdálkodási Terve (VGT1) amely a 6 éves tervezési ciklusnak megfelelően felülvizsgálatra került és Magyarország második Vízyűjtő-gazdálkodási Terve (VGT2) amelyet a Kormány a 1155/2016. (II. 31.) határozatával elfogadott és a 2016. április 7-én a Hivatalos Értesítőben közzétett.

A VGT2 tartalmazza a vízyűjtők általános bemutatása mellett azon problémákat, melyek a felszíni és felszín alatti vizek minőségi és mennyiségi állapotára valamilyen módon hatással vannak és mértékükből adódóan valóban fontosnak, jelentősnek tekinthetők. A Vízyűjtő-gazdálkodási tervben (VGT) Öttömös területe az Alsó-Tisza jobb part vízyűjtő-tervezési (2-20) alegységben érintett.

Az Alsó-Tisza jobb part vízyűjtő felszín alatti vizeinek értékelései (forrás:ATIVIZIG)

- Alsó-Tisza-völgy sekély-porózus víztest (sp.2.11.2); A víztest a vízmérleg teszt szerint a *jó/nem jó* határán van. A víztest kémiai állapota a diffúz mezőgazdasági eredetű nitráttérhelés miatt *gyenge*. A víztest állapota *jó*.
- Alsó-Tisza-völgy porózus víztest (p.2.11.2); A víztest a vízmérleg teszt szerint a *jó/nem jó* határán van. A víztest állapota *jó*.
- Dél-Alföld termál víztest (pt 2.1); A víztest a vízmérleg teszt szerint a *jó/nem jó* határán van. A víztest kémiai szempontból *jó* állapotú. A víztest állapota *nem jó*.

Öttömös községben az ivóvíz ellátást az Alföldvíz Zrt. biztosítja a helyi vízműről. A vízmű vízbázisa a Duna-Tisza közti hátság - Tisza-vízyűjtő déli része (p.2.11.1.) porózus víztest (VOR kód: ALG541)

A vízmű 2 db üzemelő mélyfúrású rétegvíz kútból nyeri a vizet.

Öttömös település vízműve által szolgáltatott ivóvíz minősége nem felelt meg a 201/2001. (X. 25.) Kormányrendeletben meghatározott vízminőségi paramétereknek.

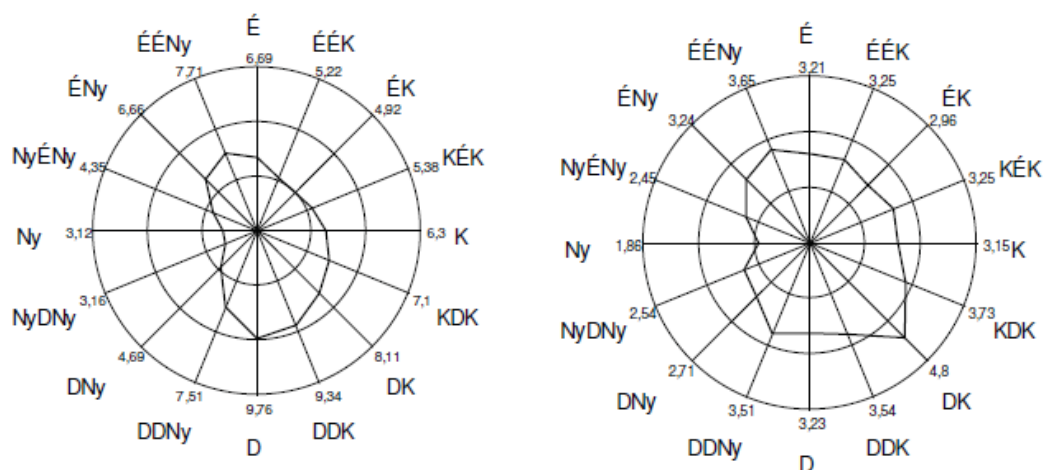
Öttömös megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvízellátásának biztosítása a **Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Program (KEOP-1.3.0/09-11-2011-0021)** végrehajtásával realizálódott.

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • kiépített közcsonatna hálózat • rekultivált hulladéklerakó • nem árvíz és belvívveszélyes terület 	<ul style="list-style-type: none"> • nincs kiépített közcsonatna hálózat • csapadékszegény, vízhiányos terület • talajvízszint csökkenés • diffúz mezőgazdasági eredetű kemikáliák bemosódása

1.17.3. Levegőtisztaság és védelme

Magyarország Kistájainak katasztere alapján Öttömös térsége a Dorozsma-Majsai-homokhát kistájba sorolható. A kistáj éghajlata a meleg éghajlati övbe tartozik. Az évi napfénytartam 2080-2090 óra közötti. Az évi középhőmérséklet 10,5 - 10,6 °C. A mért 30 éves átlagok alapján a nyári hónapokban közepesen magas, 17,4 – 17,6 °C az átlaghőmérséklet. Az éves csapadék mennyisége ill. sokéves átlaga Öttömös környékén 570 – 590 mm környékén alakul.

A szélirányok a szegedi adatok alapján (forrás: OMSZ)

Szélirány gyakoriság (%) (ahonnan a szél fúj)	Sebesség iránymegoszlása (m/s) (amerre a szél fúj)
--	---

Szeged környékének szél adatai

Levegőminőségi adatok

A településen sem RIV sem pedig PHARE hálózati mérőállomás nem működik.

A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 10. §-a, a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet valamint a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 4/2011. (I. 14.) VM rendelet alapján Öttömös levegőminősége az alábbi 2 táblázatban bemutatott légszennyezettséggel (10. zóna, az ország többi területe, kivéve a kijelölt városokat) jellemezhető.

Szennyező anyag	Kén-dioxid	Nitrogén-dioxid	Szén-monoxid	PM ₁₀	Benzol
Zóna kategóriák	F	F	F	E	F
Koncentráció (µg/m ³)	50	40 - 60	3000	40	5

Szennyező anyag	Talajközeli ózon	PM ₁₀ Arzén (As)	PM ₁₀ Kadmium (Cd)	PM ₁₀ Nikkel (Ni)	PM ₁₀ Ólom (Pb)	PM ₁₀ benz(a)- pirén (BaP)
Zóna kategóriák	O-I	F	F	F	F	D
Koncentráció (µg/m ³)	*	0,01	0,005	0,025	0,3	0,00012

Levegőminőségi követelmények
(4/2011. (I. 14.) VM rendeletet)

Légszennyező anyag	Levegőterheltségi szint egészségügyi határértékei (µg/m ³)			Veszélyességi fokozat
	órás	24 órás	éves	
Szén-monoxid	10.000	5.000*	3.000	II.
Nitrogén-dioxid	100	85	40	II.
Szálló por (PM10)	-	50	40	III.
Kén-dioxid	250	125	50	III.
Ózon	-	120*	-	I.
Benzol	-	-	5	I.

* napi 8 órás mozgó átlagkoncentrációk maximuma

A település levegője gyakorlatilag minden légszennyező anyagra nézve még terhelhető.

A levegő szennyezettségét döntően a hőtermelésből és a közlekedésből adódó emissziók határozzák meg. A deflációs külterület miatt számottevő hatással van a levegő minőségére a külterületről transzmisszió útján bekerülő por is.

A 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet szerint az elsőfokú környezetvédelmi hatóságnak bejelentett engedélyköteles légszennyező pontforrások által kibocsátott légszennyező anyagok mennyisége 2017-ben az OKIR adatbázisa szerint:

Légszennyező anyag	mennyiség kg/év
nitrogén oxidok (mint NO ₂)	105
kéndioxid	338
szén monoxid	34
széndioxid	1043350

A levegő minőségét pozitívan befolyásolja hogy a településen hőtermelésre primer energiahordozóként jelentős hányadban földgázt használnak. A háztartások éves földgázfelhasználása a földgáz árának emelkedésével párhuzamosan, folyamatosan csökkent. A földgáz felhasználás csökkenése részben az energiatakarékos szemléletnek, de döntően a szilárd tüzelőanyagok részarányának a növekedésével magyarázható. A szilárd tüzelőanyagok használata a földház tüzeléshez viszonyítva levegőtisztasági szempontból kedvezőtlenebb mivel a levegőterheltségi szintet a földgáztüzeléshez viszonyítva nagyobb mértékben növeli.

A biomassza tüzelés klímapolitikai szempontból viszont kedvező. A klímapolitikai szempontok figyelembe vétele Öttömös szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, mivel a **Duna-Tisza közí Homokhátságon helyezkedik el és az EU felmérése szerint Magyarországon ez a terület lehet a klímaváltozás egyik első áldozata. A Homokhátságot az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) is félsivatagi területnek nyilvánította.**

Az ülepedő porterhelést elsősorban a deflációs külterületről transzmisszió útján bekerülő por okozza. A szálló porterhelés jelentős részét a hőtermelő berendezések (beleértve az ipari technológiai hőtermelő berendezéseket is) valamint közlekedés kibocsátásai okozzák. A községben, bár a lakóingatlanok földgázzal történő ellátottság gyakorlatilag 100 %-os, a földgáz árának növekedése miatt egyre több háztartás áll át részben vagy egészben az egyéb tüzelőanyagok (szén, fa, és minden éghető anyag) használatára ami levegővédelmi szempontból kedvezőtlen.

A hulladéklerakók rekultivációja befejeződött, ami kedvező hatással van a levegő minőségére is.

A területen a pollen „szennyezettség” szempontjából három pollenszezon különíthető el:

- *A tavaszi szezon ("fa-szezon"):*
a február 1-től április 30-ig terjedő időszakban termelődött pollenszemek megjelenési időszaka. A virágzás kezdési időpontja igen változó, többnyire március eleje!

- *A kora nyári szezon ("fű-szezon"):*
a május 1. és július 31. közötti periódus, amelyet főként lágyszárú növények (vadon élő fűvek, gabonafélék, kora nyári gyomok) és néhány fa virágpora jellemez.
- *A nyár végi-ősz szezon ("gyom-szezon"):*
a július 16-tól október elejéig termelődött pollenszemek - döntően a lágyszárú gyomok pollenjei - jellemzik.

A pollenterhelés csökkentése érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a parlagfű mentesítésre. Az településen a jelentősebb állattartó telepek bűzkibocsátásával is számolni kell.

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • a település levegő minősége jó • a település levegője minden légszennyező anyagra nézve még terhelhető • technológiai eredetű légszennyezés jelentéktelen • hőtermelésre döntően földgázt használnak • rekultivált hulladéklerakók • laza beépítettség jó átszellőzés • jelentős erdőterületek 	<ul style="list-style-type: none"> • deflációs külterület • védőfasorok hiánya • a megújuló energiaforrások kihasználatlansága • a pollen szezonban magas a pollenszennyezettség

1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés

1.17.4.1. Üzemi és szabadidős létesítményektől eredő zajok:

A belterületen a település déli sarkának keleti oldalán a belterületi határ mellett, a Magyar László utcai lakótelek végéhez csatlakozva található tervezett gazdasági – ipari terület. A Magyar László utcában 3 lakóépület van, a tervezett beépítés nem valósult meg és a tervezett gazdasági területen sem alakult ki számottevő gazdasági tevékenység, így zajkibocsátás sem jött létre.

A lakóterületen nem zárható ki alkalmi zajterhelés a családi házaknál végzett gazdasági tevékenységtől eredően.

A külterületen a Pacsirta és Béke utcák folytatásában mezőgazdasági major működik. Zajkibocsátása a lakóterületen a 330 m-es távolság miatt nem okoz zajtúlterhelést. A Balotai csatorna melletti MOL telephely a belterületről távol van és tanya sincs 150 m-nél közelebb. Az 55. sz. főút mellett a Petróczy csárda környezetében tervezett gazdasági – ipari területen nem jött létre zajkibocsátó fejlesztés.

Szolgáltató létesítményektől származó zaj:

A szolgáltató létesítményektől származó zajok a boltok hűtő rendszerétől és vendéglő környezetében okozhatnak zajpanaszt.

1.17.4.2. Közlekedési eredetű zajok:

Öttömös közlekedési eredetű környezeti zaj-és rezgéshelyzetét az átmenő utak gépkocsi forgalma határozza meg.

- 5431. j. Rúzsza - Öttömös összekötő út a településközponton halad keresztül
- 5413 j. Öttömös – 55. sz. főút felé vezető szakasza
- 5413 j. Öttömös - Balotaszállás összekötő út,
- Tervezett M9. kb 1300 m a tervezett nyomvonal.

A 25/2004. (XII. 20.) KvVM r. 2. sz. melléklete szerint számított 7,5 m-es közlekedési zajszintek:

Út száma	Vizsgált szakasz	$L_{pA,7,5\text{ m}}$ [dBA] nappal	$L_{pA,7,5\text{ m}}$ [dBA] éjjel
5413. j. Öttömös -- 55. j. főút összekötő út	Külterület 90 km/h	62,5	54,0
	Belterület 50 km/h	58,8	50,3
5413. j. Öttömös -- Balotaszállás összekötő út	Külterület 90 km/h	60,4	51,9
	Belterület 50 km/h	56,6	48,1
5431. j. Rúzsza - Öttömös összekötő út	Külterület 90 km/h	61,6	53,2
	Belterület 50 km/h	57,9	49,4

A tervezett M9 gyorsforgalmi út jelenleg a jövőben fog zajforrásként jelentkezni. A zajterhelések a mai szabályozás szerint megengedett mértékűek.

1.17.4.3. Építési eredetű zajok:

Az építkezések környezetében jelentkező zajok időszakosak és kevésbé kiterjedtek, mint az üzemi és közlekedési eredetűek. Az építési zajokat településrendezési eszközökkel alig lehet befolyásolni.

1.17.5. Sugárzás védelem

Az embereket természetes és mesterséges eredetű ionizáló sugárzások érik.

A természetes sugárterhelés fele-kétharmada abból adódik, hogy a zárt helyiségekben az építőanyagból és a talajból radon kerül a levegőbe.

Így az innen származó sugárterhelés a szabad levegőhöz képest több nagyságrenddel is megnövekedhet. Ezért a radon az egyetlen természetes sugárterhelés, ami ellen védekezünk a Földön.

A mesterséges eredetű sugárterhelés 95%-a az orvosi diagnosztikai- és terápiás eljárások következménye. A maradék 5%-ot elsősorban a légköri kísérleti atomrobbantások máig ható következményei okozzák. Ezután következik csak a nukleáris technológiákból adódó sugárterhelés. Öttömös nukleáris létesítmény által közvetlenül nem veszélyeztetett. A község tekintetében elsősorban a Paksi Atomerőmű, másodsorban a szlovákiai Jablonské Bohunice-i és a szlovéniai Krško atomerőmű veszélyeztetettségével kell számolni.

Öttömös a Paksi atomerőműtől 73 km-re található, így az atomerőmű 300 km-es Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) területére esik. Az Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ 30-300 km) az a terület, amelyen belül szükségessé válhat a lakosság élelmiszer-fogyasztásának korlátozása, a mezőgazdasági termelők és az élelmiszer feldolgozó ipar ellenőrzése, tevékenységük szükség szerinti, szigorú rendeleti szabályozása, illetve korlátozása.

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól, és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változásai befolyásolják.

A lakosság természetes és mesterséges eredetű sugárterhelését meghatározó környezeti sugárzási viszonyok és a környezetben mérhető radioaktív anyagkoncentrációk országos ellenőrzési eredményeinek gyűjtését az Országos Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrző Rendszer (a

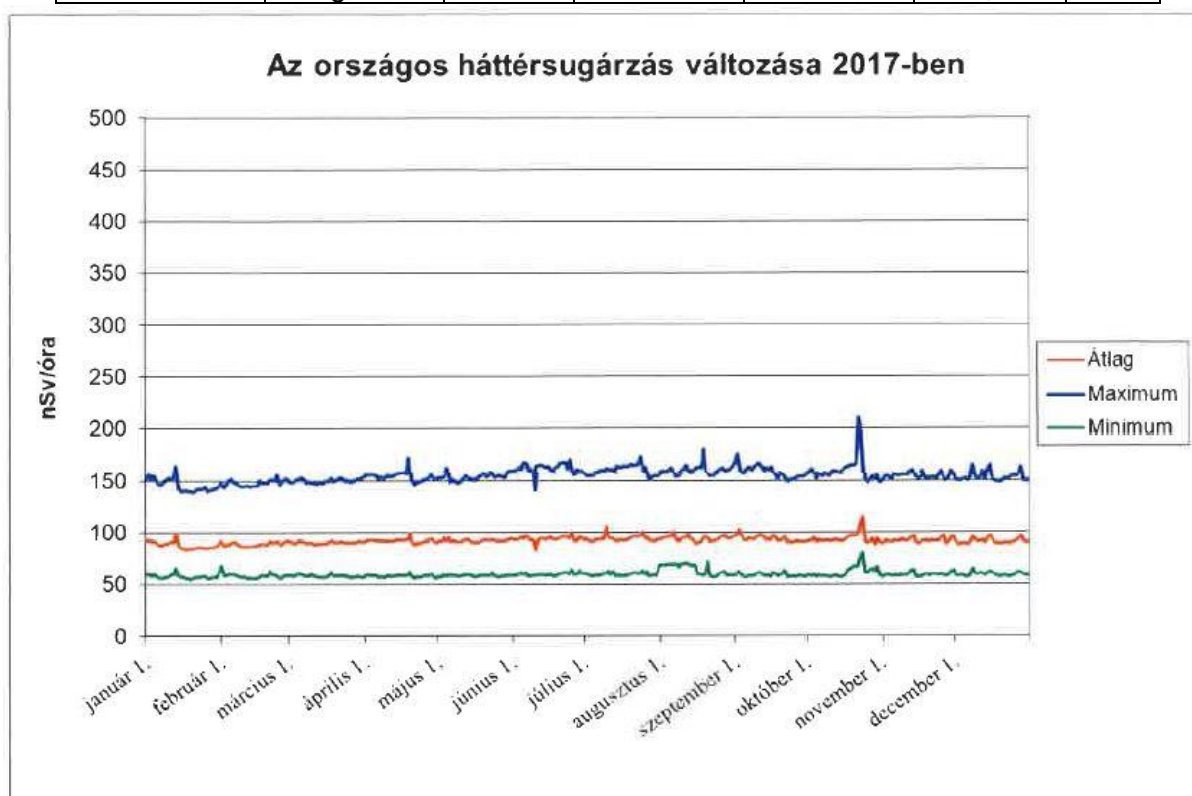
továbbiakban: OKSER) végzi. A rendszer működését a 489/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet szabályozza.

A rendszer legfontosabb része a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat. Ezek a szabadtéren álló állomások olyan műszerekkel vannak felszerelve, amelyek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét.

Öttömös területén sugárzásmérő pont nem található. A legközelebbi mérőpont Szeged található.

Országos dózisteljesítmény eredmények napi átlagainak jellemzői 2017-ben (N az üzemelő napok számát jelöli) (Forrás: OKSER)

Állomáskód	Település neve	Átlag nSv/h	Maximum nSv/h	Minimum nSv/h	Szórás nSv/h	N
HU0219	Szeged 1	91	122	97	1,6	317
HU0220	Szeged 2	97	105	77	3,2	326

A napi dózisteljesítmények országos átlagainak, maximális és minimális értékeinek változása 2017-ben (Forrás: OKSER)

A háttérsugárzásnál a normálszint: 0-250 nSv/h

A község területén található nagyfeszültségű villamos távvezetékek és mobil telefon bázis állomások is amelyek elektromágneses sugárzást bocsátanak ki.

A bázisállomásokból érkező sugárzás nagysága a bázisállomástól számított távolságtól függ elsősorban. A sugárzás ugyanis a távolság négyzetével arányosan csökken. Így a Magyarország területén elvégzett 6.000 mérés alapján a sugárzási értékek

20 m-re az antennától kisebb mint 0.2 $\mu\text{W}/\text{cm}^2$,

30 m-re az antennától kisebb mint 0.05 $\mu\text{W}/\text{cm}^2$

50 m-re az antennától kisebb mint 0.01 $\mu\text{W}/\text{cm}^2$

A hazai egészségügyi határérték megegyezik a WHO egészségügyi határértékével, azaz 450 és 900 $\mu\text{W}/\text{cm}^2$.

A bázisállomások teljesítménye néhányszor 10 Watt, így a sugárzás szintje az antennától már néhány méterre is olyan alacsony, hogy nem éri el az egészségügyi határértéket.

Az elektromágneses sugárzás emberre gyakorolt hatásának áttekintésekor nem feledkezhünk meg a kozmikus térség felől érkező sugárzásról sem. Ennek csak egy része jut le a földfelszínre. Az élő szervezetekre nézve kedvező, hogy éppen a legnagyobb energiájú komponensei nem érik el a felszínt.

1.17.6. Hulladékkezelés

Az Öttömösi „rég” települési szilárdhulladék lerakót a község ÉK-i részén, az „új” települési szilárdhulladék lerakót a község ÉNy-i részén külterületen alakították ki műszaki védelem nélkül. A települési szilárdhulladék lerakókat be kellett zárni mert nem felelt meg a hatályos környezetvédelmi előírásoknak.

A rekultivációjuk a Szegedi Regionális Hulladékkezelési Program Hulladéklerakók Rekultivációja című – KEOP - 2.3.0/2F/09-2009-0012-es kódszámú – projekt keretében valósult meg.

Az Öttömösi hulladéklerakóknál együtemű végleges rekultiváció készült, melynek során a rendezett hulladéktestre 30 cm kiegyenlítő réteg, ezután fedő réteggént 40 cm tiszta talaj és 30 cm humusz talaj került amire a vegetációt (füvesítés) kialakították. A rekultivált hulladéklerakók mellett a talajvíz minőség monitorozására talajvíz megfigyelő kutak kerültek kialakításra.

A rekultivált „rég” lerakó mellett került kialakításra a hulladékudvar ahová a lakosságnál keletkező veszélyes hulladékok is beszállíthatók.

A gazdasági társaságok az általuk termelt hulladékok szakszerű és jogszerű kezeléséről gondoskodni kötelesek.

A „rég” települési szilárdhulladék lerakó 2000-ben

A „rég” rekultivált települési szilárdhulladék lerakó 2018-ban a hulladékudvarral

Öttömösön a települési szilárdhulladék begyűjtését engedéllyel rendelkező szervezet végzi. A begyűjtött hulladékok a korszerű, műszaki védelemmel ellátott, a környezetvédelmi előírásoknak megfelelő Szeged, Sándorfalvi úti Regionális Hulladékkezelő Telepre kerülnek beszállításra. A gyűjtés heti egy alkalommal történik. Lomtalanítást évente egy alkalommal szerveznek. A községben szelektív hulladékgyűjtő szigetet is kialakítottak. A gyűjtőszigeten a szelektíven gyűjtött hulladékokat (üveg, papír, műanyag/fém) lehet elhelyezni. A hulladékgyűjtő szigetekeken gyűjtött hulladékokat rendszeresen elszállítják és környezetüket rendben tartják.

Szelektív hulladékgyűjtő sziget

Az „új” települési szilárdhulladék lerakó 2000-ben

**Az „új” rekultivált települési szilárdhulladék lerakó 2018-ban
a környezetében a kialakult illegális hulladéklerakókkal**

A hulladéklerakó rekultivációja jelentősen megváltoztatta a lerakó korábbi környezetét. Megszűnt a közvetlen környezeti kockázat és a felszín alatti és feletti vizek szennyeződésének a veszélye, javult a levegő minősége, és rendezett lett a tájkép is.

Sajnos a rekultivált „új” hulladéklerakó környezetében kialakultak engedély nélküli illegális hulladéklerakók melyek a fenti műhold képen is jól látszanak.

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • rekultivált hulladéklerakók • települési szilárdhulladékok rendszeres elszállítása településtisztasági szolgáltatás keretében • a keletkező hulladékok a településről elszállításra kerülnek • hulladékkezelés nincs a településen • szelektív hulladékgyűjtő szigetek állnak rendelkezésre • hulladékudvar áll a lakosság rendelkezésére 	<ul style="list-style-type: none"> • illegális hulladéklerakások előfordulása • a zöldhulladékok helyben történő komposztálása nem megoldott

1.17.7. Vizuális környezetterhelés

A környezetszennyezés fontosabb fajtái a levegőszennyezés, a vizek (felszíni és felszín alatti) szennyezése, ártalom, a földtani közeg szennyezése, zajkibocsátás, és a vizuális környezetkárosítás.

Vizuális környezetszennyezés, esztétikai természetű környezetszennyezés az ember szépérzékét zavarja, mértéke nehezen mérhető és meghatározható.

A vizuális környezetszennyezések körébe sorolhatjuk az illegális hulladéklerakókat, a szemetelést, a fényszennyezést, a plakátokat, graffitiket, ipari objektumokat, felhagyott létesítményeket (rozsdasínek), villamos légvezetéseket, tájsebeket.

Egyre kevesebb körülöttünk a reklámmentes tér, az olyan hely, ahol éppen senki sem akar semmit eladni nekünk, miközben ránk kényszeríti ízlését és világlátását.

A hulladékok településhatárokon, árokparton, erdőszélen, bekerítetlen magánterületeken való illegális elhelyezése nemcsak környezetszennyezést, környezetegészségügyi, talaj-, és vízvédelmi problémákat okoz, hanem rontja a tájképet és az életminőséget is. Az illegális hulladéklerakásokon túl vizuális környezetterhelést okoznak az utak mentén, esetleg az épületeken elhelyezett nagyméretű reklámfelületek, hirdetőtáblák, valamint a romos, elhanyagolt állapotú, illetve tájba nem

illeszkedő építmények. Elhanyagolt állapotú építményekből a településen kevés található de a településkép javításához ezeknek megszüntetése vagy fejlesztése elengedhetetlen.

A szomszédos épületek karakterétől, anyaghasználatától bántó módon elütő megjelenésű, újabb keletű építések vizuális környezetterhelést okoznak.

Az épületek közterület felőli homlokzatán rendezetlenül megjelenő épületgépészeti készülékek bántó hatásúak.

Szabálytalanul tárolt hulladékok látványa

A fényszennyezés definíciója: „Fényszennyezés: olyan mesterséges zavaró fény, ami a horizont fölé vagy nem kizárólag a megvilágítandó felületre és annak irányába, illetve nem a megfelelő időszakban világít, ezzel káprázást, az égbolt mesterséges fénylését vagy káros élettani és környezeti hatást okoz, beleértve az élővilágra gyakorolt negatív hatásokat is.” A definíció magában rejtje azt az egyszerű hármasszabályt, hogy csak ott, oda és akkor világítsunk, amikor arra szükség van. Ha ezek a feltételek nem teljesülnek, akkor fényszennyezést okozunk.

A tájba illesztés egyik fontos eszköze a növénytelepítés. Az esetleges környezeti terhelést okozó, vagy vizuális elválasztást igénylő telephelyek esetében telken belüli beültetési kötelezettség került előírásra a védendő területhasználatok irányában. Az eltérő területhasználatok elválasztására, a zavaróbb hatású ipari gazdasági területeken, különösen a védettséget igénylő területekkel határos oldalán védő zöldsáv nemcsak környezetvédelmi, de egyes esetekben tájképvédelmi szempontból is indokolt.

1.17.8. Árvízvédelem

Öttömös az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területén található. A község árvízvédelmi szakasszal nem rendelkezik.

1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A csatornahálózat hiánya veszélyezteti a felszíni és a felszín alatti vizek minőségét. Fontos feladat a belterületi közcsonatna hálózat kiépítése.

A település erdősültsége magas (52 %) de az erdőterület növelése javasolt. A mezővédő tájfasítás elemei, az utak és csatornák menti zöldsávok, fasorok hiányosak, kialakítatlanok.

Tájidegen fafajok jelenléte az ökológiai egységekre kedvezőtlen hatásúak.

A nagytáblás szántók ökológiaiailag nem tekinthetők megfelelőnek.

A jelentős defláció egyes időszakokban növeli a település porterhelését és a termőtalaj védelme érdekében is fontos a deflációt csökkentő fasorok kialakítása a mezsgye határokon.

Egyes időszakokban a levegő allergén pollenmennyiségének növekedése.

Az állatok nem megfelelő tartásából származó bűzhatások.

Az előregedett, korszerűtlen közlekedési eszközök és munkagépek magas aránya növeli a levegőterheltséget.

Talajvíz készletek elszennyeződése felszín alatti vízszennyezés (illegális szikkasztások, nem megfelelő mezőgazdasági gyakorlat, túlzott műtrágya-használat, növényvédő szerek).

Diffúz szennyező forrás jelenleg is a szántóterületekre kiszórt műtrágya.

A csatorna rendszer hiánya miatt az ingatlanok szennyvíz elhelyezésének ellenőrizhetetlensége.

Az engedély nélkül, nem szakszerűen létesített „kerti kutak” mint potenciális szennyező források.

Lakóterületeken konfliktust okozhat a szórakozóhelyek zajterhelése.

1.18. Katasztrófavédelem

1.18.1. Építésföldtani korlátok

1.18.1.1. Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

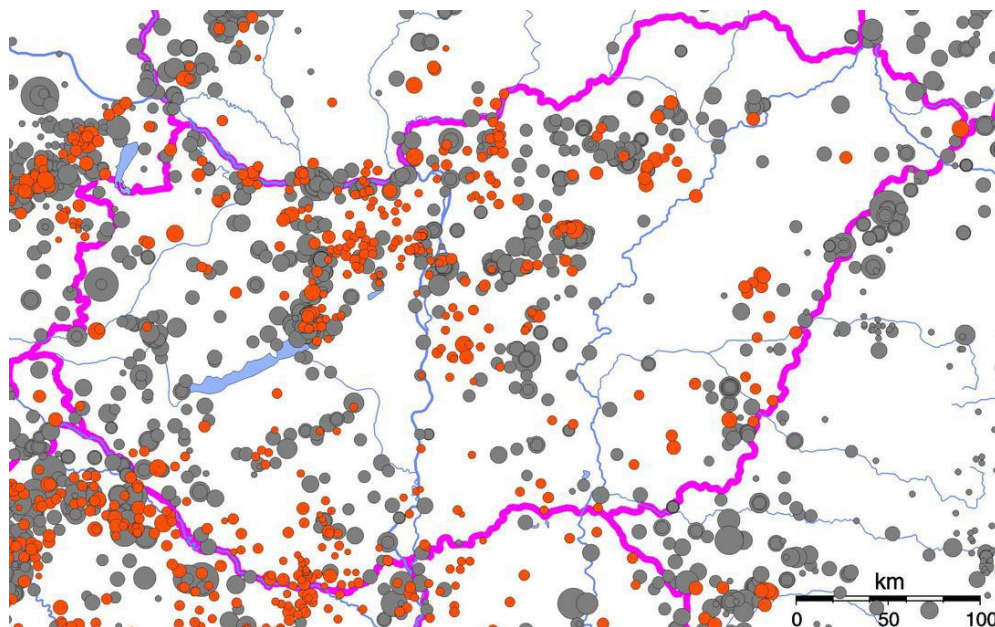
Olyan természetes vagy mesterséges üreg nem található a településen, amely befolyásolná a területhasználatot. Alábányászottsággal érintett terület nem található Öttömösön.

1.18.1.2. Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

A községben nincsen csúszás-, süllyedésveszélyes terület.

1.18.1.3. Földrengés veszélyeztetett területei

Magyarországon évente mintegy 100-200 egészen kicsi, 2,5 magnitúdónál nem erősebb, emberek által nem észlelhető rengés következik be, és további 4-5 gyengébb, de már érezhető rengést is feljegyeznek. Az országban, amióta feljegyzik a rengéseket, körülbelül 3 tucatnyi olyan erősségű földrengés következett be, ami komolyabb károkat okozott. A legerősebb rengés Komáromban 1763-ban történt, és 63 ember halálát okozta.

A földrengések területi eloszlása Magyarországon. (Forrás:foldrenges.hu)

A szürke körök a historikus rengéseket (1456-1994), a piros körök az utóbbi évek rengéseit (1995-2009) mutatják.

Magyarország szeizmikus zónatérképén látható, hogy Öttömös a 2-es és a 3-as zóna határán helyezkedik el. A hármas zónában a horizontális gyorsulás érték $PGA(g)$ jelzőszáma 0,12. Ez a gyakorlatban már a 3-as zóna sem jelent fejlesztési kockázatot. Az épületek és építmények földrengés-biztos tervezését az Eurocode 8 (MSZ EN 1998-1) szabvány szabályozza.

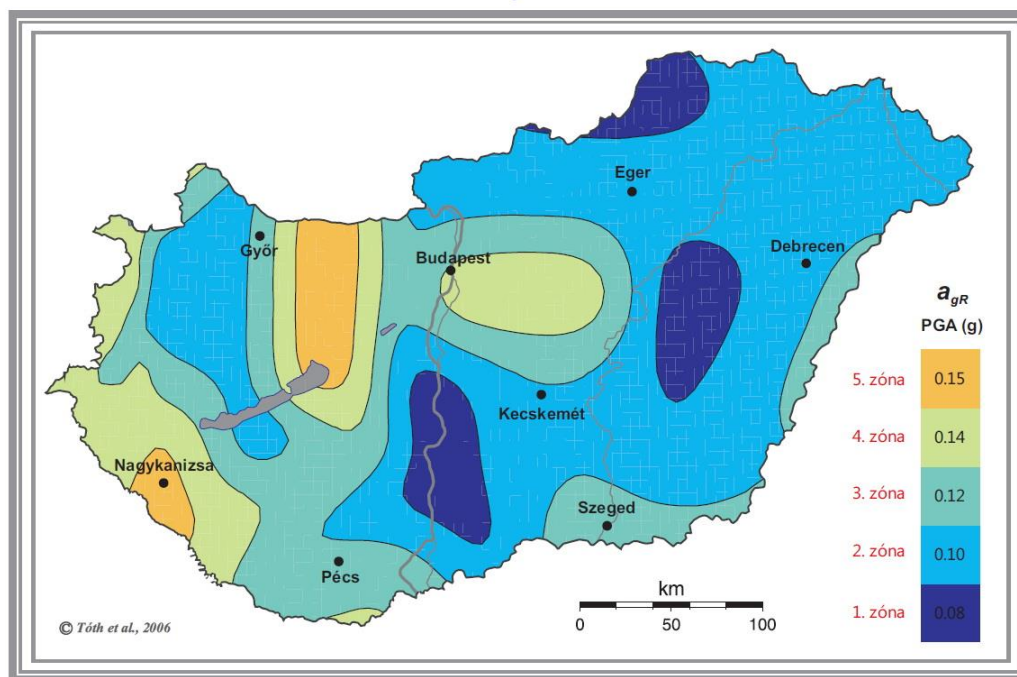
A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal elkészítette az Országos Felszínmozgás Kataszter digitális változatát. A digitális térkép célja, hogy Magyarország felszínmozgásos területeit feltérképezze. Különböző felszínmozgásokat rögzítettek (pl. rétegcsúszást, suvadást, omlást). A felvitt és rögzített adatok alapján az Országos Felszínmozgás Kataszter nem tartalmaz adatot a településre.

Öttömös térsége földrengésnek kevésbé kitett térségek közé tartozik.

MSZ EN 1998-1 (EUROCODE 8) NEMZETI MELLÉKLET

Szeizmikus zónatérkép

Horizontális gyorsulás értékek 50 évre,
10% meghaladási valószínűség mellett
(1/475 év gyakoriság) az alapkőzetben

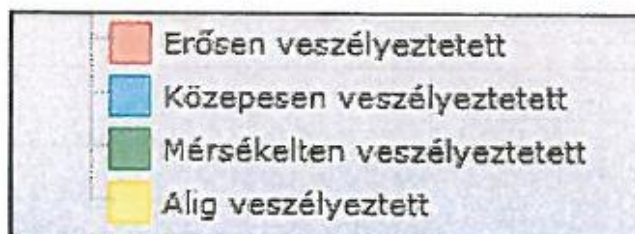
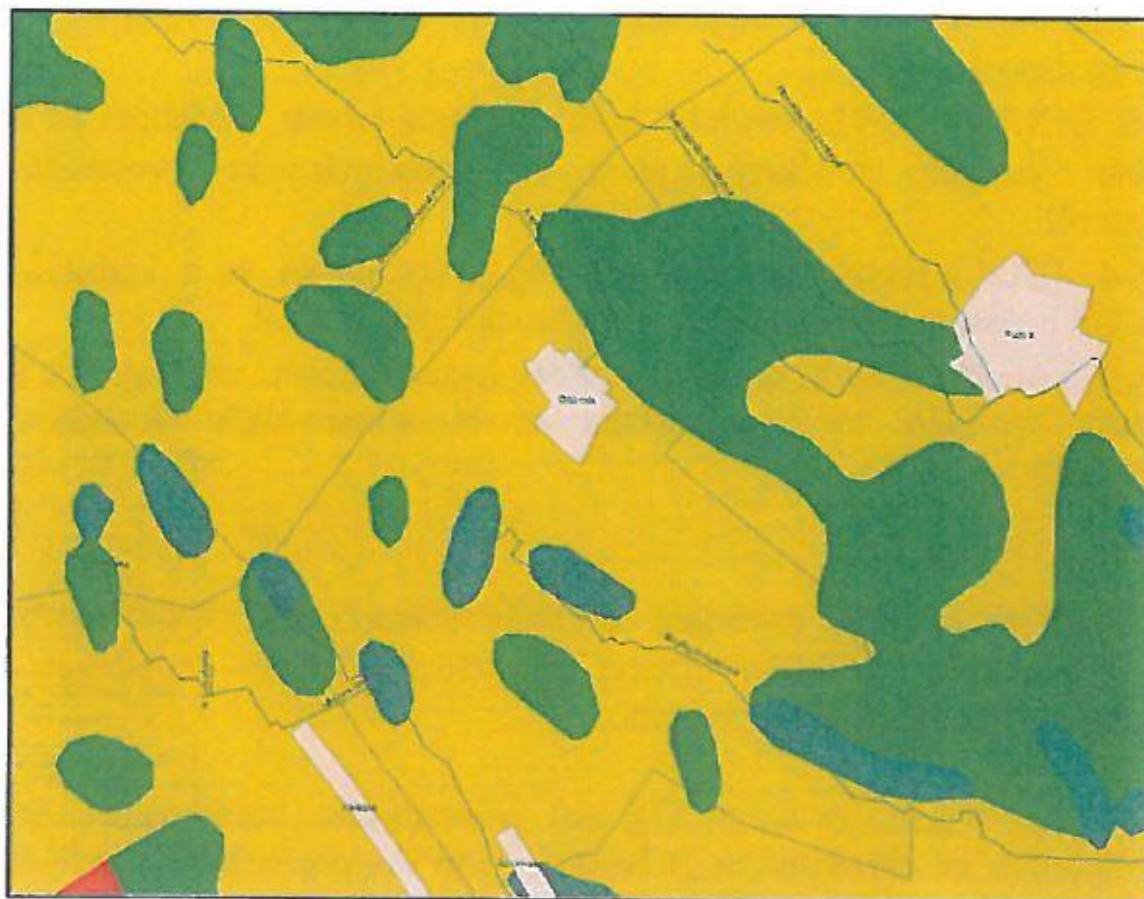
1.18.2. Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1. Árvízveszélyes területek

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet mellékletében Öttömös nem szerepel. Öttömös község árvízzel nem veszélyeztetett.

1.18.2.2. Belvízveszélyes területek

A település egyes területei belvívelöntés szempontjából mérsékelten veszélyeztetettek. Az összegyülekező csapadékvizek a község területén levő Balotai-, Gátsori- és Bogárzói csatornába vezethetők.

Pálfa-féle belvíz-veszélyeztetési térkép (FORRÁS: ATIVIZIG)

1.18.2.3. Mély fekvésű területek

A belterületi mély fekvésű, belvízveszélyes területeket feltünteti a településszerkezeti terv.

1.18.2.4. Árvíz és belvízvédelem

Öttömös község árvizekkel nem veszélyeztetett.

Öttömös község területe az ATIVIZIG-hez tartozó 11.01. számú Algyő-Tápé-Gyála-Körös- éri belvízvédelmi szakaszán helyezkedik el.

I. fokú készütséget kell elrendelni:

- ha a belvizek összegyülekezése miatt intézkedéseket kell tenni arra, hogy a belvízvédelmi szakaszon lévő társulati kezelésű csatornák képesek legyenek a területről érkező vizek befogadására,

- ha a várható belvizek befogadása és levezetése érdekében a társulatkezelésében lévő csatornák előürítését, jégtelenítését, vagy a hóval betemetett szakaszok tisztítását kell elvégezni,
- ha a belvizek gravitációs levezetésének lehetősége megszűnt.

I. fokú készülség elrendelését követő intézkedések:

A készülség elrendelése után a védelemvezető megvizsgálja a társulati kezeléssű csatornát, mőűtárgyakat, szivattyúk állapotát. Gondoskodni kell a szabad vízfolyást gátló akadályok kézi és gépi eltávolításáról a csatornákból, a szükséges vízkormányzásról, a tiltós mőűtárgyak megfelelő kezeléséről, az esetleges szükség szerinti szivattyúzásról az állandó szivattyútelepeken. A készülség ideje alatt – szükség szerint– nappali figyelő és őrszolgálatot kell tartani.

II. fokú készülséget kell elrendelni, amennyiben I. fokú készülségre előírtakon túlmenően:

- az odavezetett belvizek következtében a szivattyútelepeket kétmőűszakos üzemben kell mőűködtetni,
- gondoskodni kell a telepíthető mobil szivattyúk szállításáról, készenléttbe illetve üzembe helyezéséről,
- a csatornák és vízkormányzó mőűtárgyak ügyeletét és mőűködtetését kétmőűszakos üzemben kell megszervezni,
- az állandó belvíztározók töltését, vízkormányzó mőűtárgyainak nyitását kell elvégezni.

II. fokú készülség elrendelését követő intézkedések:

I. fokú készülségi előírtakon túlmenően gondoskodni a szállítható szivattyúk védelemvezető által meghatározott helyre történő kiszállításáról, készenléttbe helyezéséről, üzembe állításáról és igény szerinti üzemeltetéséről, a belvíznek az állandó jelegű belvíztározókba való kormányzásáról vagy a szükség szerinti beemeléséről. Megszervezni a kétmőűszakos ügyeletet és mőűszakot a védelemvezető által meghatározott csatornákon és területeken.

III. fokú készülséget kell elrendelni, amennyiben I. és II. fokú készülségre előírtakon túlmenően:

- a társulat védelmi területén vagy annak egy védekezésileg összefüggőrészén a szivattyútelepek névleges összteljesítményük legalább 75%-ával folyamatosan üzemelnek,
- a kapacitás elégtelensége miatt a belvizek visszatartását, illetőleg szükséggtározását kell elrendelni

III. fokú készülség elrendelését követő intézkedések:

A védelemvezető az I. és II. fokú készülségre előírtakon túlmenően szükség szerint elrendelheti a belvizek elvezetésének korlátozását a szakasz-védelemvezetőjével történt előzetes egyeztetés után, illetőleg a szakaszos vízlevezetést, és igénybe veheti a kiépített, belvíztározásra kijelölt területeket.

A védekezés területét II. és III. fokú készülség esetén a társulati védekezésre beosztottak csak a védelemvezető engedélyével hagyhatják el.

Rendkívüli készülséget kell elrendelni: „Ha a VIZIG mőűködési területén a belvízi elöntés olyan méreteket ölt, hogy a belvíz lakott területeket, ipartelepeket, fő közlekedési utakat, vasutakat veszélyeztet és további elöntések várhatók, a vízügyi igazgató – a védelmi bizottság elnökének egyidejű tájékoztatásával – köteles a Törzs vezetője útján a miniszternek javaslatot tenni a rendkívüli készülség elrendelésének kezdeményezésére.”

Amennyiben a rendkívüli készülség elrendelése megtörtén „A belvizek szükséggtározására igénybe veendő területeket elő kell készíteni.” Megnyitásuk csak kormánybiztosi engedéllyel.

1.18.3. Egyéb

1.18.3.1. Kedvezőtlen morfológiai adottságok

Kedvezőtlen morfológiai adottság (pl. lejtés, falszakadás) Öttömös területén nem fordul elő.

1.18.3.2. Mélységi, magassági korlátozások

Öttömös területén mélységi és magassági korlátozások nincsenek.

1.18.3.3. Tevékenységből adódó korlátozások**Ipari veszélyforrások**

Az uniós normákat (Seveso III. Irányelv) rögzítő veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló katasztrófavédelmi törvény (2011. évi CXXVIII. törvény) a súlyos ipari balesetek megelőzését és a balesetek káros következményeinek csökkentését célzó intézkedéseket vezetett be hazánkban.

A 234/2011. (IX.10.) számú Kormányrendelet határozza meg a települések katasztrófavédelmi besorolásának szabályait és a védelmi követelményeket.

A katasztrófavédelmi törvény az ipari üzemek vezetői kötelességévé teszi az üzemben jelenlevő veszélyes anyagokkal kapcsolatos kockázatok felmérését, a reálisan feltételezhető súlyos balesetek bekövetkeztekor jelentkező hatások meghatározását, a lakosság és a környezet védelmének érdekében a szükséges üzemi megelőző intézkedések megtételét. Ezen információt a veszélyes üzem biztonsági jelentése tartalmazza. A veszélyes üzem biztonsági jelentése nyilvános, a helyi polgármesteri hivatalban mindenki számára hozzáférhető. A felső küszöbértékű üzemekkel rendelkező települések önkormányzatai tehát külső védelmi terv készítésére kötelezettek.

A kialakult helyzet irányítását az I. (veszélyhelyzet) és a II. (súlyos veszélyhelyzet) fokozatban az üzem helyi szakemberei- belső védelmi tervük alapján, míg a III. (katasztrófa-helyzet) fokozatban a külső védelmi terv szerint a helyi védelmi bizottság elnökének irányításával, a társ- és közreműködő szervezeti egységek végzik. A veszélyhelyzet elhárítását az üzemi szervezetek és a hivatásos önkormányzati tűzoltóság együttműködve hajtják végre.

Öttömösön veszélyes anyag előállító üzem nincs. Felső küszöbértékű üzem Öttömösön nincs.

Öttömös jelenlegi katasztrófavédelmi besorolási osztálya a 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet szerint III.

Az elégséges védelmi szint követelményei:

Riasztás	a lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatásának tervezése (különösen a más szervezetnél rendszeresített, de erre a célra alkalmas eszközök)
Lakosságvédelmi módszer	a kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően
Felkészítés	a lakosság passzív tájékoztatása nyomtatott és elektronikusan elérhető információs anyagok biztosításával
Védekezés	a) kizárólag a védekezési feladatok ellátásához szükséges polgári védelmi szakalegységek megalakítása, b) önkéntes segítők, karitatív szervezetek bevonásának tervezése
Induló katasztrófavédelmi készlet	induló katasztrófavédelmi készlet tervezése

1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely

A településen jelenleg egy működő fűrólyuk üzemel, melyből szénhidrogént, kőolajat és földgázt nyernek. A fűrólyuk a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Bányászati

Osztályának felügyelete alá tartozik.

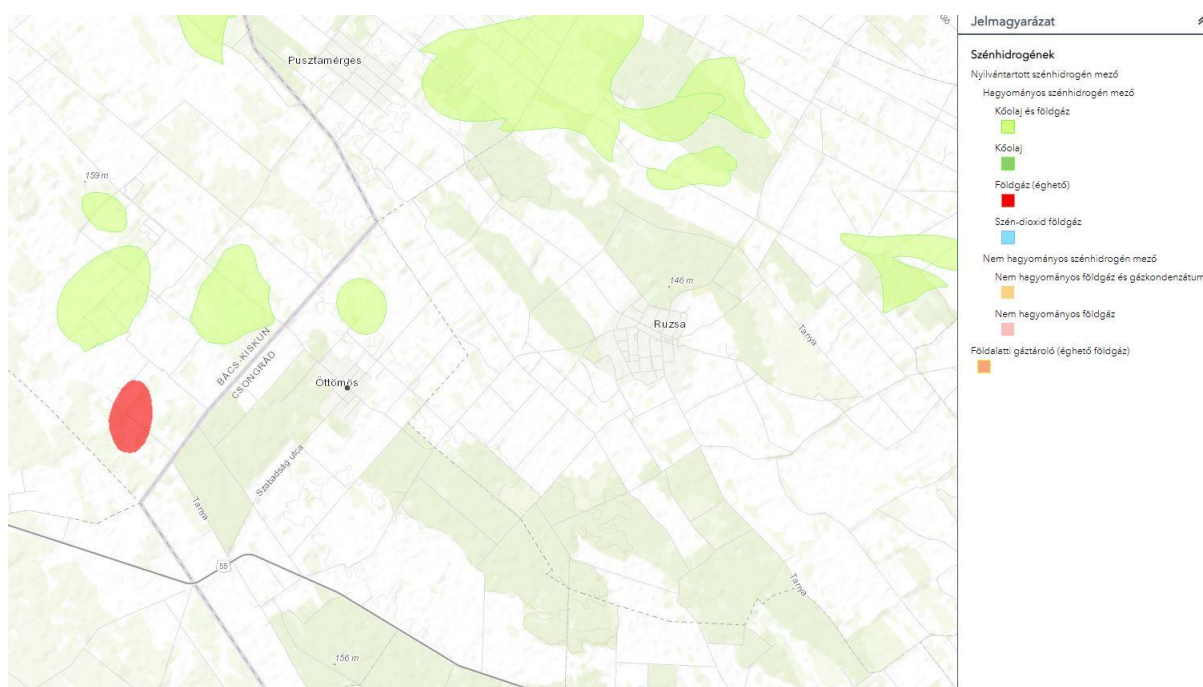
Bánya neve	Öttömös I. - szénhidrogén
Nyersanyag	kőolaj szénhidrogén földgáz
Státusz	működő
Fejtési mód	fúrólyuk
Kormányhivatal	Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Bányászati Osztály

A szilárd ásványi nyersanyagvagyon tekintetében bányatelek és kutatási terület a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal adatai szerint, Öttömösön nincs.

A település területén az alábbi szénhidrogén koncessziók találhatók

Öttömös I. szénhidrogén bányatelek

Balotaszállás VI. szénhidrogén bányatelek

Forrás: MBFSZ

1.20. Városi klíma

Egy település klímáját a földrajzi adottságain kívül számos összetevő együttesen alkotja és alakítja. Befolyásolja egyrészt az épületek, építmények, burkolatok fizikai jelenléte, vagyis az összetett beépítési struktúra. Befolyásolja továbbá a burkolatokon használt vízzáró anyagok (aszfalt, beton, stb.) miatt megváltozott lefolyási viszonyok, az alacsony növényborítottság, a sokféle emberi tevékenység általi (közlekedés, fűtés, ipar) kibocsátás: hő, vízgőz, szennyező anyagok, stb. E sok tényező együttesen jelentősen módosítja a városok klimatikus viszonyait a szabad térszínéhez képest. Az urbanizált területek beépített felületei jobban felmelegsznek; főként az intenzív közlekedés miatt koncentráltan jelentkezik az üvegházhatású gázok emissziója; és mindehhez az infrastruktúrák, a fűtés, a közlekedés és a termelés közvetlen hőhatása – úgynevezett hőszennyezés – is hozzájárul, miközben a beépítések zártasága miatt kisebb a légmozgás és az átszellőzés lehetősége. A beépített területeken a felmelegedésen túl természetesen számos egyéb ökológiai feltétel módosulása is felerősödik, mint például a levegő páratartalmának változása, a vízháztartás felborulása. Ennek legszembetűnőbb megnyilvánulásai, például: a város légterében

kialakult hőtöbblet (*városi hősziget*), a megváltozott átszellőzési viszonyok, a levegőminőségi problémák.

Az urbanizált területeken sajátos klimatikus viszonyok alakulnak ki, a klímaváltozás, azon belül is főként a felmelegedés okai a városokban koncentrálódnak, csakúgy, mint a hatások (amelyek hőhullámok idején különösen megterhelőek lehetnek) és a megoldandó problémák.

A városok felelősek a globális energiafelhasználás és a kibocsátások 60-80%-áért. Európában az üvegházhatású gáz kibocsátásának 69 %-a a városokból származik.

Az urbanizált területeken sajátos klimatikus viszonyok alakulhatnak ki.

Öttömös egy falusias laza beépítésű, jó átszellőzésű település, ahol a városokra jellemző mikroklíma változásokat előidéző tényezők nincsenek jelen.

Öttömösön a városokra jellemző mikroklíma változások nem érzékelhetők.

2. HELYZETELEMZŐ ÉS HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

2.1. A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

A település helyzetének értékelése céljából egy SWOT-analízist készítettünk el, amelyben négy részre bontjuk a település fejlődését befolyásoló tényezőket. Ezek a településen belül lévő kiaknázandó **erősségek**, és meglévő **gyengeségek**, valamint a település életét kívülről befolyásoló **lehetőségek** és **veszélyek**.

2.1.1. Erősség

- Öttömös esetében a pályakezdő álláskeresők száma is csökkent, a nők közül az elmúlt években nem volt nyilvántartott pályakezdő álláskereső.
- A közfoglalkoztatás, mint munkaerőpiacra való visszaillesztés Öttömösön sikeresnek tekinthető, hiszen a közmunkában foglalkoztatottak száma fokozatosan csökken.
- Öttömösön a népesség foglalkoztatási szerkezetének átalakulása már az 1980-as években elkezdődött.
- A 2011-es évben a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma a rendszerváltás óta a legmagasabb, mely egyrészt az Európai Unió, másrészt pedig a hazai vidékfejlesztési gyakorlat eredménye lehet.
- A jelen folyamatok alapján az elkövetkezendő években tovább csökkenhet a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma, azonban az önkormányzatnak figyelemmel kell kísérnie, hogy ez valóban az életminőség javulása okán történik meg, nem pedig a statisztikai minősítés miatt.
- A település jövedelmi viszonyait jellemzi, hogy 2005 és 2016 között nőtt a munkaviszonyból származó jövedelem, mely a lakosság megélhetési stabilitására utalhat.
- A népesség nem csak etnikai, de vallási összetétel szempontjából is homogénnek tekinthető.
- A roma és nem roma származású lakosok zavartalanul élnek egymás mellett. Nincs komolyabb feszültség a lakosok között, jellemzően hétköznapi jellegű nézeteltérések adódnak, melyek eseti jelleggel merülnek fel a településen.
- A település lakosságára alapvetően a közösség összetartó ereje jellemző. Öttömös különlegessége a környező településekhez viszonyítva az ott élő emberekben, a közösségben és az itt található miliőben (csend, nyugalom, élhető környezet) rejlik.
- Minőségbeli javulás figyelhető meg az alsófokú oktatásban, nevelésben, mind a körülményeket, mind pedig az oktatás színvonalát tekintve, ez annak köszönhető, hogy az önkormányzat és az egyház közös munkája, támogatása együttesen képes a megfelelő anyagi és humánerőforrás támogatást nyújtani az intézmények számára.
- Az Önkormányzat már a rendszerváltáskor figyelmet szentelt a hátrányos helyzetű rétegeknek, ez jelenleg is kiemelt szempont, ez azért is fontos, mert a település erősen előregedő a jelenlegi tendenciák alapján. A Család-és gyermekjóléti szolgáltatás keretében, a településen nyújtott szolgáltatások: szociális, életvezetési, mentálhigiénés tanácsadás.
- A településen halad keresztül az 55-ös főút, mely az elmúlt években újult meg. Továbbá a tervekben szerepel, hogy a településen fog keresztülhaladni az M9-es autópálya, mely az ország régióközpontjait összekötő „külső gyorsforgalmi gyűrű” egyik meghatározó eleme.
- A település közlekedésföldrajzi elhelyezkedése kedvezőnek mondható, hiszen több határátkelő (vasúti és közúti) is a közelében van.

- A településen az iparüzési adó mértéke 3000 Ft, így ez igen kedvező környezetet biztosít az egyes vállalkozásoknak.
- Pozitív, hogy a településen a regisztrált vállalkozók, legyenek egyéni vagy önálló vállalkozók, nagy számban főállásúak, igaz mellékállásban is nagyjából hasonló számban voltak vállalkozók 2017-ben.
- A településen hagyományosan magas a vállalkozási hajlandóság, mely a megyében magas vállalkozási sűrűségben mutatkozik meg. Mindez alapját képezheti egy vállalkozásorientált gazdaságfejlesztésnek, településfejlesztésnek.
- A település erős agrárjellegű, mely a helyi tudásra épül, a településen hagyományos spárgatermesztés nemzetközi érdeklődésre is számot ad, az exportlehetőségeket növeli.
- A tanyasi gazdálkodása maga egyszerűségében a fenntarthatóság és a biogazdálkodás alapjait nyújtja.
- Rendelkezésre áll gazdaságfejlesztésre önkormányzati ingatlan.
- Az önkormányzat elkötelezett a település gazdaságfejlesztése és a munkahelyteremtés mellett.

2.1.2. Gyengeség

- A településen élők közel háromnegyedének nincs érettségije. Ennek oka, hogy a településen élő idősebb korosztály aktív éveiben a mezőgazdasággal foglalkozott, melyet igen korán, már gyermekkorban elkezdtek, többen csak az „elemi 4 osztályt” végezték el, majd munkába álltak. A munkavállalásban igen nagy hátrányt jelent az idősebb generációk számára a végzettség, vagy a megfelelő végzettség hiánya. Problémát jelenthet a lakosság átképezhetősége, a hajlandóság hiánya.
- A térségben itt a legmagasabb azok aránya, akiknek nincsen egyetlen elvégzett osztálya sem a 2011-es népszámlálás alapján, mely mind a járási, mind a megyei, illetve kismértékben, de az országos értéknél is magasabb.
- A település lakossága a mindenkor magyar átlagjövedelemnél alacsonyabb bevétellel rendelkezik, mindez a település egésze és családjai szempontjából is hátrányos helyzetet takarhat.
- A jövedelemtermelés tekintetében elmondható, hogy az elmúlt években annak ellenére, hogy egyre kevesebben dolgoztak számszerűen főállásban az egy főre jutó, főállásból származó jövedelem csökkent.
- A településen fokozatosan csökken a főállásban foglalkoztatottak száma. Ez a település népességcsökkenésének és aktív korú népességének zsugorodásához vezethető vissza.
- A településen minimális a munkanélküliség, mely pozitív, azonban az elérhető munkaerőhiány nem csak minőségi, de mennyiségi szempontból is fennáll.
- A környező városokba autóbusz közlekedés biztosított, azonban a munkahelyek munkaidő beosztásaival a buszjáratok indulási időpontjainak összeegyeztetése nem egyszerű, többen választják már a személygépkocsival történő munkába járást, mely tovább rontja a közösségi közlekedés fenntarthatóságát. A tömegközlekedés a legközelebbi városokba legalább 40 percet vesznek igénybe, ami a munkaerő ingázását nehezíti, mindez a települést kevésbé teszi vonzóvá a munkavállalók számára. A jelenlegi közösségi közlekedési rendszer nem elégíti ki az ingázók igényeit.

- A gazdaság számára pozitív tényező lenne a térségi mellékutak javítása, megújítása, mely jelenleg gátja a szállítmányozásnak. Hiányzik a térségen, Homokhátságon belüli intenzív közlekedési kapcsolat, főként a térségi mellékutak alacsony minőségi színvonala miatt.
- A mezőgazdaságban hazákban és Öttömösön is igen kicsi az innovációs hajlandóság, ráadásul a termelési volumen hazánkban még igen kitett a természeti tényezőknek.
- A település „központi funkciói” leépülőben vannak.
- A településnek egyoldalú a gazdasági szerkezete, túlságosan agrár-centrikus.
- A külterületen élők nincsenek burkolt úttal bekapcsolva.
- Kedvezőtlen demográfiai mutatók: elöregedő népesség, alacsony születési ráta, magas elvándorlás.
- A település népességmegtartó képessége nem nagy.
- A munkavállalók jelentős része Szegedre jár dolgozni.
- A település ingatlanállománya részben újul meg, sok a napjaink igényeinek nem megfelelő porta.
- Bár az elmúlt években nőtt a település digitalizációs szintje, a generációs szakadék nem csak az életkorban és a szokásokban, de a digitalizációban is megmutatkozik. Nem csak „generation gap” de „digital gap”, vagyis digitális szakadék is kialakul.
- A településen élő idősök hajlamosabbak a depresszióra és a demenciára.
- A település reprodukciós értékei alacsonyak.
- A településen nincs középiskola, mely gátja lehet a továbbtanulásnak.
- A település talajerózióval fokozottan érintett.
- A település egy része érintett a Pálffy-féle belvízelöntés beosztás által, így mérsékelten belvízveszélyes a település.
- Az aszály a homokos talaj esetében igen gyorsan károkat okoz a terményekben.
- A homokos talaj a hagyományos mezőgazdasági termelés korlátait jelenti.
- A település belterülete nitrátérzékeny területen fekszik.

2.1.3. Lehetőség

- A többcélú kistérségi társulás tagjaival együttműködve közös Homokháti fejlesztési elképzelések valósíthatók meg.
- Az EU kiemelt fontosságúnak tartja a vidéki térségeken élők életminőségének javítását, melyet külön forrásból támogat.
- Magyarország Kormánya elkötelezett a vidék fejlesztése, a mezőgazdasági hatékonyság növelése mellett, külön forrásokat biztosít a vidéki gazdaság fejlesztésére.
- Az M9 autópálya megépülése hozzájárulhat a település bekapcsoltságához.
- Magyarország Kormánya elkötelezett a közútfejlesztések mellett, melynek részét nem csak a gyorsforgalmi utak képezik, hanem a térségi mellékutak állapotának javítása is kiemelt hangsúlyt kap.
- Az összekapcsoltság növekedése a települést „közelebb viheti” Szegedhez, mely megkönnyíti az ingázást, ezáltal közvetve népességmegtartó hatású lehet.
- A település családtámogatási, lakáskezdési támogatással segíti a letelepedést.
- Az elöregedő társadalmakban egyre növekvő igény mutatkozik a szociális és gondozóközpontokra, melyet a település megvalósíthat a jövőben.

- Egyre népszerűbbé válnak az energiahatékony településfejlesztési gyakorlatok, melyekre az EU forrásokat biztosít.
- Az okos településfejlesztésnek elindult a falvakra vonatkozó új iránya is, mely ezeken a településeken kíván az emberek életminőségét befolyásoló okos fejlesztéseket megvalósítani a digitalizáció segítségével.
- A település jelenlegi közlekedési helyzete alapján a Szabad Vállalkozási Zóna kialakítására jó esélyek vannak, hiszen az 55-ös főút jó elérhetőséget biztosít a település számára. Ráadásul az M9-es autópálya megépülése is számos potenciált hordoz magában, mely a kelebiai vasúti összeköttetés, az átsotthalmi és főként a tompai határátkelés lehetőségével együtt kiváló közlekedési csomóponti helyzetet teremthet.
- A szállítmányozásban, raktározásban és kereskedelemben meglévő vállalkozások a jövőbeli közlekedési fejlesztésekből profitálhatnak majd, azonban ehhez tőkeerős, tapasztalt vállalkozásokká kell válniuk ezeknek a vállalkozásoknak.
- Az elmúlt években a magyar gazdaság számos makrogazdasági mutató alapján kimagaslóan teljesít. Ennek egyik alapja a már említett exportorientált gazdaság. Kormányzati célok vannak a kisebb települések exportorientált gazdasági fejlődésének segítésére, ösztönzésére. Öttömös ebbe a folyamatba képes bekapcsolódni, hiszen termelésében az elmúlt években nőtt az értékesítésből származó árbevétel.
- A település az ingatlanpiaci helyzetét tekintve, mint szinte olyan, mint minden magyarországi aprófaluban. Azonban Öttömösön a megszokottnál több ingatlan cserél gazdát egy évben, átlagosan 8-10 körüli. Az értékesített lakások ára nagyon alacsony, a KSH adatai alapján 2,5 – 3,5 millió Forint körül alakult az elmúlt években. A jövőben a vidéki CSOK bevezetésével felértékelődhet Öttömös ingatlanállománya, azonban, nem az ingatlanok minősége, hanem inkább azok alacsony ára jelenthet némi keresletet.

2.1.4. Veszély

- A település külföldi tőkeberuházások számára nem elég vonzó.
- A település gazdálkodása stabil, azonban egyre kevesebb a kormányzati finanszírozás, egyre növekednek a közszolgáltatási igények.
- A kormányzati támogatás csökkenése a település gazdasági csődjét jelentené.
- A klímaváltozás jelenlegi állapotában is igen kitétté teszi a települési mezőgazdaság sikerességét és hatékonyságát. Ez a jövőben fokozódni fog.
- A klímaváltozás negatív externáliáihoz a településen élők nem tudnak adaptálni.
- Az okos megoldások a digitális szakadék miatt tovább mélyítik a generációs különbségeket, a leginkább rászoruló réteg nem részesül a digitalizációs és okos fejlesztésekből.
- A gazdaság fejlődése a településen korábban nem várt forgalmat generálhat, mely a lakosság számára további egészség és életminőség rontó hatásokkal, zajterheléssel, rezgésszennyezéssel, légszennyezéssel, portterheléssel párosulhat.
- A település további népességfogyására hatással lehet a fokozódó urbanizációs trend, globális és regionális válságok is.
- A jövőben a jelenlegi épületállomány egyre elöregedik, mely fenntartása kevésbé lesz hatékony és gazdaságos, mindez a lakosság kiáramlását is okozhatja, ha az önkormányzat vagy a nemzeti kormányzat erre nem talál megoldást.
- A polarizációs folyamatok a település egyik részének leszakadását hozhatják, mely nem etnikai, de vagyoni alapú szegregációt okozhatnak.